

קובץ גליונות

פרשת אחרי מות-קדושים

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

כללי מכירת הקובץ:

המחיר רשום ע"ג הקובץ בכריכה.

ניתן לשלם בקופה הקשורה בסמוך או במכשירי "נדריים פלוס" ו"קהילות".

(יש לחפש "קובץ גליונות" בקטגוריה "קופות נוספות"),

או במערכת טלפונית במס' 03-7630585 שלוחה 486-

ניתן להעביר תרומות דרך הקופות ומכשירי האשראי.

אין לקחת בהקפה כלל.

במוקד שאין קופה, (לצערנו בגלל גנבה), התשלום הוא רק באשראי, נא לא להניח כסף מזומן.

אין לקחת קבצים ללא תשלום, גם לאחר השבת.

אם נגמרו הקבצים במוקד ההפצה, ניתן לעדכן ע"י שליחת הודעה דרך מכשירי האשראי.

להקדשות ע"ג הקובץ וכן הרוצים לסייע בפתיחת מוקדי הפצה ניתן לפנות למס' 053-3145900

לעילוי נשמת

הגאון הגדול

רבי דוב צבי קרייזוורט צוק"ל

בן הגאון האדיר

רבי חיים צוקללה"ה

ראש ישיבת תורת חיים

נלב"ע ד' אייר תשפ"א

תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על השארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:38	7:53	8:31
בני ברק	6:53	7:54	8:28
קרית ספר	6:47	7:53	8:30
בית שמש	6:37	7:53	8:30
אופקים	6:46	7:54	8:29
חיפה	6:47	7:55	8:30

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לע"נ הרב שמעון הכהן ב"ר יהושע אליקים ז"ל

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדריים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

יצירת ענק מפוארת ומרתקת

3 כרכים

1600 עמודים

**הזדמנות אחרונה
במחיר של 95 ש"ח לסט**

בשבועות הקרובים יחל השיווק בחנויות והמחיר יעלה ל-130 ש"ח

ניתן להשיג במחיר הנ"ל עד ר"ח סיון במוקדים אשר מפורסמים בעמוד הבא

המחיר בבני ברק הוא 90 ש"ח לסט

בשאר המוקדים, המחיר הוא 95 ש"ח לסט

להזמנת כמויות ניתן לחייג לטל': 079.514.0000 שלוחה 9

את הספר רבי מיכל יהודה ניתן להשיג במוקדים הבאים

בני ברק

דבורה הנביאה 3 ק' 2 משפ' קורלנסקי בין השעות 17:00 23:00
נחמיה 10 ק' 1 משפ' קורלנסקי בין השעות 13:00 22:00
אדמור מגור 28 פינת חזון איש 21 ק' 1 משפ' מקלב בין השעות 13:00 22:00
בעלז 15 פינת מהרל' ק' 0 משפ' שוורץ בין השעות 12:30 23:30
הרב שך 59 ק' 3 משפ' גנוט בין השעות 14:00 23:00
בן נריה 2 ק' 2 משפ' שוורץ בין השעות 13:00 21:00
ת"ת קרן חסדי שלמה שע'י ישיבת פונוביו בבנין הישיבה בימים א' ד' בין השעות 13:00 30:14

ירושלים

גאולה : צפניה 30 ק' 1 משפ' סוקולובסקי
בר אילן 26 כניסה א ק' 3 משפ' מקלב
סהנדריה המורחבת 114 ק' 1 משפ' אדלסהיימר
רוממה : המג 38 כניסה א ק' 2 משפ' כהן 025001014
רמות ג : אידלסון 9 כניסה ב ק' 1 משפ' צאהן 025879187
רמת שלמה : חזון איש 22 ק' 1 משפ' פישר
נוה יעקב : אדמונד פלג 8 ק' 3 משפ' מקלב 0527673517

מודיעין עילית

מרומי שדה 7 ק' מינוס 2 משפ' קרליץ בין השעות 13:00 21:00
שדי חמד 24 מפלס שני משפ' קורלנסקי בין השעות 19:00 22:00 0556782152
גרין פארק עיון התלמוד 2 ק' 1 משפ' קנובל
ברכפלד רבי עקיבא 34 ק' 5 משפ' גולדשמיד בין השעות 16:00 22:00

בית שמש

רבי יהודה צדקה 8 קומת כניסה סוף מסדרון המחסנים משפ' מקלב טלפון 0548562146
קרייה החרדית 0548562146
אזור בר אילן 0548562146
רמה א נחל שורק 23 כניסה א קומה 1 משפ' גולדברג בין השעות 20:00 ל 23:00 או 0504160451
רמה ג ירמיהו הנביא 44 קומה 3 משפ' מקלב בין השעות 10:00 עד 15:00 19:00 עד 23:00 טלפון 0527153171

אופקים

אשל 11 בפרויקט ק' 2 דירה 6 0548598715

אחיסמך

יחד שבטי ישראל 12 דירה 25 בין השעות 19:00 23:00

מתוך שו"ת לוועידת מרביצי התורה שעל ידי 'לב שומע', ניסן תשפ"א

רבינו שליט"א: בודאי שלא יעשה מה שהוא רוצה, וכי זהו טובתו לעשות מה שהוא רוצה? הרי זה לא טובתו, ורק צריכים לדעת כיצד להשפיע עליו, כל בחור לפי טבעו.

שאלה: מה אפשר לומר לבחורים שהולכים לישון מאוחר בלילה וממילא למחרת כל היום אצלם הוא פחות בריכוז?

רבינו שליט"א: זהו יצר הרע שרוצים לפטפט בלילה, והעצה לזה היא טעם בלימוד ויראת שמים.

שאלה: יש בחורים שבאמת רוצים לישון מוקדם, אך כשמגיעים לחדר הם מתפתים ומתחילים לפטפט, מה העצה שהם לא ייגררו לכך?

רבינו שליט"א: צריך מישחו עומד על גביו. שהבחור יבקש ממישהו שיכריח אותו לישון בזמן. ובאמת כתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שמי שהולך לישון לשם שמים כדי שיהיה לו כוח למחרת ללמוד, הוא עובד השם בשניתו! – עם הסברה אפשר להסביר את זה.

שאלה: עלתה הצעה בחלק מהישיבות שיעשו פנימייה נפרדת לבחורים שרוצים לישון מוקדם, ופנימייה אחרת לאלו שהולכים לישון מאוחר.

רבינו שליט"א: ויקבלו 'היתר' לישון מאוחר: לתת אישור לאלו שהולכים לישון מאוחר? ועוד לתת להם פנימייה מיוחדת?!

שאלה: יש בחור שברח מהבית ואינו מסתדר עם ההורים, והר"מ שלו מציע לקחת אותו לביתו, ומצד אחד אם יישאר לישון ברחוב יש לזה מעלה שילמד לקח, כי יהיה לו קר ברחוב ויבין שהוא חייב לחזור ולהסתדר עם הוריו, אך מצד שני ברחוב יכולים אינשי דלא מעלי לפגוש אותו...

רבינו שליט"א: זה לא הדרך! צריך שתהיה אהבה בין הבחור להורים! ואם ההורים לא מבינים זאת, צריכים 'שטיפת מוח' להסביר להם שזו הצעה היחידה, ואם נוהגים עמו בתקיפות זה מקלקל ומחטיא אותו, יש לסדר שבבית יהיה קשר טוב עם ההורים! וזהו העיקר, שיהיה קשר טוב וידידות עם ההורים, אסור שיהיו חיכוכים בין ההורים לילדים, זה דבר מאד לא טוב.

שאלה: אבא שידוע שאם הוא יתעסק בחינוך זה יגרום לו לכעס, האם עדיף שלא יתעסק כלל?

רבינו שליט"א: כעס זה לא חינוך! הוא צריך להתייעץ איך מחנכים. ואם צריך להעיר לבן, שתהיה רק הערה בידיות, אבל הערה שפוגעת זה מקלקל.

שאלה: מה הזכויות של מרביצי התורה העוסקים בחינוך בני הישיבות.

רבינו שליט"א: מי שמשפיע על אחרים לעשות מעשים טובים, כל המעשים הטובים של המושפעים שייכים לו, כמו שהוא עושה בעצמו, וכך כתוב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) שמי שמזכה את הרבים זוכה בזכויות שאין לשער, כי כל המעשים הטובים של המושפע והמשפחה שלו והצאצאים שלו, הכל שייך למושפע.

ותירה מכך, היה מעשה באחד שהשאיר עיזבון להחזקת תורה, וקנו מזה ארון עם ספרים לישיבת פוניבז', והיה אחד שטיפל בזה, ובאותו הזמן למדו בישיבה מסכת גיטין, וקנו גם חידושי הרשב"א, ואחר כך הנפטר בא בחלום למי שטיפל בזה ואמר לו בעל פה מדברי הרשב"א בגיטין, רשב"א שלא למד כלל בחייו, וגם האדם שטיפל בזה לא זכר בעל פה את הרשב"א, אבל כיון שלמדו רשב"א בזכות הנפטר, בגלל הכסף שלו, הוא זכה גם כן לדעת את הרשב"א, כי התורה שלומדים מכוחו נכנסת בנשמה שלו.

אם כן מי שמזכה את הרבים בתורה, התורה שלומדים מכוחו נכנסת בנשמתו, וכל שכן ר"מ שמלמד בישיבה, שמזכה את הרבים בתורה ובמידות טובות וביראת שמים, כל המעשים הטובים שעושים המושפעים בתורה ובמידות טובות וביראת שמים שייכים לו ונוקפים לזכותו, ואין לשער את הזכויות שיש לו, זכויות עצומות מאד. לכן אין להיבהל מקשיים, ואם יש קשיים בהשפעה זה כדאי!

שאלה: והאם זו זכות לר"מ לא רק לדבר בלימוד אלא גם לקרב את התלמיד?

רבינו שליט"א: נכון, הר"מ צריך גם לעזור לתלמידים בכל מה שהם צריכים, לתת להם יחס טוב וכל הנצרך. ידוע שהסבא מסלבודקא כשפתח את הישיבה שאל את רבי ישראל סלנטר מהו תפקידו של רב ומשפיע בישיבה, והשיבו רבי ישראל בלשון הפסוק: "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים" (ישעיה נז, טו), והיינו לתת הרגשה טובה, שירגישו טוב, ואז הם מקבלים מרץ ויכולים ללמוד. וגם אלו שעוזרים לבחורים, יש להם חלק בתורה של הבחור, כי בזכותם הוא עוסק בתורה.

שאלה: הראש ישיבה תמיד אומר שבחור צריך ללמוד מה שהוא אוהב, שזה נותן לו חשק ללמוד ומחבר אותו ללימוד.

רבינו שליט"א: בצורה שהוא אוהב, צורת הלימוד. מה שהוא אוהב זה לא מה 'שמתחשק לו', אלא מה שמרתק אותו! לימוד שמושך ומרתק, שהוא מרגיש טעם ונהנה מזה.

שאלה: יש בחורים שבאמת אוהבים ללמוד בקיאות, אך לפעמים המגיד שיעור מכיר על הבחור שהוא יכול ללמוד יותר בעיון, ומה שהוא לומד בקיאות נובע מעצלות, שאינו רוצה ללמוד בעיון מעמיק.

רבינו שליט"א: אפשר לנסות ולדבר איתו, שינסה קצת בזמנים מסוימים ללמוד יותר בעיון, להסביר לו שזה כדאי לו. אבל יש כאלה שזה קשה להם ונגד טבעם, ובאמת אינם מסוגלים ללמוד בעיון.

שאלה: ומה יעשה בסדר א' בחור שאינו מסוגל ללמוד בעיון, הרי בישיבה לומדים בעיון.

רבינו שליט"א: שילמד בקיאות, אין לו ברירה, והוא לא יכול אחרת, ואם ילמד בעיון נגד טבעו הוא סתם יבזבז את הזמן וישתעמם בזה.

שאלה: אם כן בישיבה עם הרבה בחורים כאלה, יכול להיות מצב שחלק גדול מהישיבה יתחילו ללמוד בקיאות במקום עיון...

רבינו שליט"א: וכיצד למדו בוואלוז'ין, הרי למדו דף ליום, בכל יום בשיעור למדו דף, וגם ביום ששי היה שיעור, ויצאו גדולי תורה!

אמנם כן, יש בעלי הבנה שיכולים ללמוד יותר בעיון, אבל מי שאינו בעל הבנה אין לו את כוח הכישרון הזה.

שאלה: והאם לא יכול להיות שזה נובע מעצלות?

רבינו שליט"א: כמו שאמרנו אפשר לנסות להשפיע עליו, שייקח חברותא שלומד בעיון וינסה ללמוד איתו ויראה אם זה ימשוך אותו.

שאלה: לפעמים אם יביאו לו שאלה עיוניות, שלא נוגעת ממש לסוגיא הנלמדת בישיבה, אבל היא שאלה מעניינת שתחייב אותו לחשוב ולהתעמק, זה יכול למשוך אותו. האם כדאי לעשות דבר כזה?

רבינו שליט"א: זה לא מסדרי הישיבה, ואפשר בזמנים אחרים, כגון בסדר שלישי או בששי ושבת. אבל מה זה יוסיף? הרי כמו שאינו מתעמק בגמרא, גם בזה הוא לא יתעמק, אלא יבין הכל בפשטות ובשטחיות.

שאלה: כיום ישנה בעיה של טלפונים לא כשרים, ולצערנו יש בחורים שנכשלים ונופלים בזה...

רבינו שליט"א: יש דרכי טיפול ומומחים כיצד להשפיע עליהם. ובעיקר צריכים ללמוד מוסר, להתחזק ביראת שמים! וגם צריכים אהבת תורה, שיהיה להם חשק ללמוד, ואז זהו תחליף, כי מי שאוהב ונהנה ללמוד אין לו צורך בדברים האחרים.

שאלה: לפעמים אנו רואים בחורים שאוהבים ללמוד ויש להם טעם בלימוד ואף על פי כן נכשלים בזה.

רבינו שליט"א: לכך צריכים שתהיה גם יראת שמים, שילמדו ספרי מוסר! אך גם הטעם בלימוד, יתכן שהוא אמנם אוהב לדבר בלימוד עם חברים אבל אין לו טעם והנאה מהלימוד עצמו, והשאלה היא איך הוא לומד, ומהו הטעם שיש לו בלימוד עצמו.

שאלה: בישיבות יש מסגרת שבחורים יבואו לסדרים ולתפילות, ויש בחורים שלא כל כך מתפקדים והמשגיח דורש מהם לתפקד טוב יותר. ומצד אחד זה מרחיק את הבחור שרוצה ללמוד פחות בלחץ, אבל הישיבה חייבת שהדברים יתפקדו...

רבינו שליט"א: יש דרכים של השפעה, לא בצעקות ולא בדרישות, אלא אומרים שזה לא לכבודך, זה מקלקל בשידוכים, ואתה עושה לך שם רע, וצריכים להכיר את טבעו של כל בחור כיצד להשפיע עליו.

שאלה: ואם מהישיבה מבקשים מהר"מ של הבחור שידבר איתו וינסה להשפיע עליו, והר"מ חושש שאם ידבר איתו זה יזיק לקשר הלימודי ביניהם, האם הר"מ מחויב לדאוג לישיבה או לטובת הבחור?

רבינו שליט"א: זה תלוי בפרטים, וצריכים לשמוע מהר"מ עצמו מה הספיקות שלו ומה הטבע של הבחור.

שאלה: ובאופן כללי האם להעדיף את טובת הבחור או טובת הישיבה?

רבינו שליט"א: זה דבר אחד, טובת הבחור היא טובת הישיבה.

שאלה: אבל לפעמים אם דואגים לבחור באופן אישי זה פוגע בכל הישיבה, כי אם יתנו לו לעשות מה שהוא רוצה גם אחרים יעשו מה שהם רוצים...

גיליון מס' 426 פרשת אחרי קדושים
תשפ"א שנה תשיעית

לעילוי נשמת
החבר
ר' בנימין ב"ר שמואל ז"ל
תנצב"ה

דברי שי"ה

ממרחן רשכבה"ג שר התורה והגר"ה קניבסקי שליט"א

חביבה מצות המילה

בעקבות המאמר שפורסם בגיליון פסח תשפ"א, סקירה על עשרות השנים בהם טרח רבינו שליט"א לשמש כסנדק במאות אלפי בריתות, קיבלנו תגובות רבות ונלהבות, חלק מתפרסמים בגיליון זה.

מחן שליט"א בברית בסביבות שנת תשנ"ב

(יש"כ לחמול חרב שוחט שליט"א)

אחד התמונות שקיבלנו, היא נדירה מלפני כשלושים שנה, בה נראה רבינו בברית מילה, לצידו המוהל המפורסם הרב שלמה שוחט שליט"א, שזכה להיות בצוותא חדא עם רבינו בבריתות רבות. בדרך אגב, הפעם הראשונה בה ביקר מחן שליט"א בעיר קרית ספר, באותם ימים, היה לכבוד שמחת הברית שהמוהל בה היה הרב שוחט.

מעניין לציין, כי לפני מספר שנים זכה המוהל הנ"ל להוציא ספר מקיף על כל עניני ברית מילה בשם "ברית שלמה", ראשון מסוגו, הכותב באופן ברור את אופני המילה בכל המקרים, ובהלכה ובאגדה, והתעטר שם בהסכמה חשובה ממחן שליט"א.

ובסוף הספר צירף עשרות שו"ת מרבינו מחן שליט"א, באחד מהם מציין לו רבינו כי הכסא של אליהו שמישים בשעת הברית, יש ענין שיעמוד בימין דווקא, וכמו שאומרים עמוד על ימיני לסומכני.

הערות הקוראים

מכתב מראש כולל שליט"א בבני ברק

כב' עורך הגיליון ר"י גולדשטוף שליט"א אחדשה"ט

ראיתי בגיליון האחרון מכתב מהגאון ר' יצחק טפר ששאל למחן שליט"א (בפסקא ה') מה לכוין בברית והביא מהחיד"א ג' ענינים. אני ג"כ שאלתי זאת למחן שליט"א ומודפס בספר דברך נצב, סוף פר' וירא, ואמר לי את שני החלקים הראשונים, והדבר האחרון א"ל ר' גדלי' הוניגסברג שליט"א שזה מחן שליט"א מוסיף מדילי.

וכן מובא בספר הנ"ל ששאלתי איך מבקשים בברית: בשכר זאת וגו' צוה להציל וגו' וענה היות וזה הובטח בתנ"ך בזכרי' ט', גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך וגו', אפשר כזה שכר לבקש.

בברכה בכל מעש"י להרבות תורה ויר"ש מוקירכם פ. ב.

בערש"ק פר' תז"מ הלך לעולמו הגאון הגדול רבי דב קרייזוורט זצ"ל

להלן מעשה כפי שספרה בתו של רבינו הרבנית ר. צביון
(בספרה בית אמי)

יחד עם אבא ואמא וילדיהם הקטנים התגורר גם הילד דב קרייזוורט, שהיה כבן אחת עשרה. אביו הגאון רבי חיים זצ"ל, התמנה באותה עת לרבה של אנטוורפן, והוא רצה שבנו ילמד בארץ הקודש ויתגורר אצל משפחה טובה, ולפיכך שהה בביתו. לימים סיפר רבי דב, כי אמא דאגה לכל מחסורו כאילו היה בנה היחיד, ואבא היה לומד עמו בקביעות.

סיפר רבי דב: הסטייפלר היה מגיע רבות לבקר אצל בנו. הוא למד אז בכולל 'חזון איש', ובדרך היה 'קופץ' לדקות ספורות להיווכח שהכל כשורה. פעם חליתי ושכבתי במיטה. סירבתי לקחת אפצה (תרופה ששימשה בזמנו כאקמול), והחום לא ירד. לפתע נכנס הסטייפלר. הוא התיישב על מיטתי, לחש תפילה כלשהיא, והחום ירד!

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

קרבנה שנת השבע (ו)

לימוד בכולל הלכות שמיטה

בכולל אברכים "חזון איש" בבני ברק, שנוסד עוד בחייו ועל ידי מרן בעל החזון איש זצוק"ל, יש יוזמה מעניינת, בכל שנה שישית הסמוכה לשביעית, לומדים ועמלים בסדרי הכולל את הלכות שביעית בעיון. בימינו, בחסדי השי"ת כבר מצויים מאות כוללים ברחבי הארץ, והרבה מהם כבר העתיקו את הרעיון ומתחילים את לימודי השביעית כבר בשנה השישית, אך בימים ההם, היה זה חידוש, ומסתבר כי זכות ראשונים שמורה לכולל "חזון איש" הנ"ל.

סדר זה, החל עוד בחייו של מרן החזון איש, כשבשנת תשי"א לקראת שנת תשי"ב שנת השמיטה, החזון איש עודד סדר לימוד בנושא זה, כשהוא מסביר שאת ההלכות לומדים עוד לפני שמיטה, כדי שבשנת השמיטה כבר ידעו איך להתנהג...

בדרך אגב, יש להוסיף כי הגאון רבי שמריהו גרינמן, שניהל תקופה מסוימת את הכולל, עמד בראשות ועדת שמיטה בימים ההם יחד עם הגר"ב מנדלזון זצ"ל רבה של 'קוממיות'.

אל מערכת 'דברי שלח' הגיעו ציור מסמכים נדיר, היישר מארכיון 'משרד הדתות', (באמצעות ידידנו הנעלה הר"ש הלוי שיחיה), שעדיין לא פורסם, ממנו עולה התכתבות ענפה בין רבי בנימין מנדלזון ורבי שמריהו גרינמן, לבין שר האוצר וראשי הממשל דאז.

אחד המכתבים הנדירים עליו חתומים ר"ב מנדלזון ור"ש גרינמן

ירחון תורה

מעניין להוסיף, כי לקראת שנת השמיטה תשי"ט וכן שמיטה לאחריה שנת תשכ"ה, יזמו כמה מחשובי הכולל ביניהם הגאון רבי משה דייטש זצ"ל להדפיס קונטרס "קדושת שביעית" והוא חידושי תורה מגדולי תורה והשיבות, המוקדש כולו לנושא השמיטה.

הנהלת הכולל "חזון איש" עודדה את האברכים לכתוב מאמרי תורה כשמזמן לזמן מדפיסים אותם בקובץ "שימוש חכמים", ובתקופת שמיטה, הוא הוקדש כולו להלכות שביעית. בכתיבת הספר השתתפו גם מרן הסטיפלר הגר"י קניבסקי, ולהבד"ח בנו רבינו מרן שליט"א. הקובץ הראשון יצא בשנת תש"ז בחיי מרן החזון איש זצ"ל.

אחד מאלו שעמדו ופעלו להמריץ ולהשיג מאמרי תורה מגדולי התורה בענייני שביעית, היה הגאון ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, ר' דוד פרנקל זצ"ל.

בנוסף, בשנת תש"ה קודם שנת השמיטה תשי"ו הדפיס הכולל ספר מיוחד הכולל את ירושלמי על שביעית עם ביאור הגר"א ופירוש חז"א, מהדורה שהיתה מיועדת עבור האברכים בכולל ולומדי התורה בכל אתר ואתר.

הפקד כפשוטו

ואם בענייני כולל חזון איש עסקינו, סיפר מרן הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א:

כילד צעיר, אני זוכר שלרחבת כולל 'חזון איש' בבני ברק, היה מגיע בשנת השמיטה בכל שבוע ביום חמישי משאית עם תפוזים, ואמרו שאפשר לקחת, שזה הפקר ממש.

התברר, שבעל הפרס היה יהודי יקר וירא שמים בשם הרב איברמס (אביו של הגאון המופלא רבי אברהם זצוק"ל), היה לו פרס פירות ברעננה והיתה לו מזה פרנסה, ובשנת השביעית הוא לא חיפש שום קולות או תירוצים, אלא הפקיר את הכל ממש, ולא רק שהפקיר אלא דאג להביא את זה לבני ברק כדי שהבני תורה יהנו מזה!

הגאון רבי דוד פרנקל זצ"ל. נראה בשמאל: רשכבה"ג הגרא"ל שטינמן זצ"ל

תמונה נדירה של הגר"ש שטינמן שליט"א בצעירותו

פרסום ראשון

מכתב שכתב הגאון הגדול רבי מאיר גרינמן שליט"א למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א בשנת תש"מ

אחדה"ט

שמעתי משמי' דמר דמוריד הטל בלי לחזור לרב להושיע סגי לתיקון בארץ ישראל [בימות החמה, כשאמר מוריד הגשם], ואף לו יהיבנא לי' שיש כאן איזו סברא מ"מ כגון דא צריך ראי' מאחר שסו"ס לא חזר אלא הוסיף טל, ובחזו"א או"ח סי' י"ח ס"ק י"ב י"ג מ' לכא' דגם רב להושיע לא מהני וחפשי בשונה הלכות ולא מצאתי וול' למה לא הובא. ויעוי' בב"י סי' קי"ד שדקדק בטור דס"ל כהרא"ש ושכ"נ דעת הרמב"ם [וכ"פ הרמ"א] בטל וגשם חוזר ורהיט הדברים (ע' בטור שם שהזכיר מנהג ספרד ואשכנז) דאף בספרד שנהוג לומר בקיץ מוריד הטל מ"מ אם אמר שניהם חוזר ולא חילקו מה הקדים ומשמע דל"ש משום דלא מיקרי חזרה.

ועי' בפמ"ג שלא רצו לסמוך על חזרה לרב להושיע ויל"ע מהו לענין דיעבד והרי צריך לחזור לאמירת השם ואם באמת סגי חזרת כל שהוא מה היו צריכים לזה, ועכ"פ הבו דלא להוסיף עלה [ובזה כבר נסמך על המש"ב בשם י"ח שא"צ לחזור וצ"ע מהחזו"א הנ"ל]. עוד יש כאן סניף דעת הגר"א כהרמב"ם דצריך לחזור לראש. - עי' ר"ן ריש תענית ד"ה ירושלמי, תול"ד או אפי' לאחר כדי דיבור שכ' הח"א בנ"א דמהני מטעם שחוזר בו והביאו.

והשיב מרן הגר"ח שליט"א במכתב ב"י

א. בבית"ל סי' ק"ט מבואר דאם חיסר בהברכה דבר שאינו מעיקרה אין מעכב, ולפ"ז בברכה שני' שעיקרה תחיית המתים פשוט שאם לא התחיל אתה גבור רק מכלכל חיים יצא שהרי מזכיר אח"כ מחי' מתים ברחמים רבים כו' מי כמוך בעל גבורות כו' ולפ"ד הגר"א שם ג"ז אין מעכב רק החתימה] וזו טענת הנ"א שהביא הבית"ל בסי' קי"ז ואף דבסוף דבריו מסתפק דג' ראשונות ואחרונות גרע המ"ב בסי' קי"ד סקל"ד לא פסק כן והוא מד' המג"א [והנ"א עצמו מצוין לזה], וא"כ אחר דמסקנת מרן בסק"ג דאין כאן משום הפסק רק שמפסיד המ טבע הדבר ברור בדיעבד יצא דלא יהא אלא שחיסר לגמרי ראש הברכה דיצא בדיעבד ולמסקנת מרן אין נ"מ בכל דבריו רק לענין לכתחילה [ולכן הושמט בשונה הלכות].

ב. הדבר ברור שאם בכונה יאמר שניהם בימות הגשמים הפסיד הברכה ואין נ"מ איזה הקדים אבל אם אומר זה בתורת חזרה ותיקון מהני ולק"מ מדברי הב"י.

ג. איני רואה שום חילוק בין חוזר לותן ברכה לחוזר למוריד הטל שכיון שאין רגילין לאומרו בי מות הגשמים שפיר ניכר החזרה ותו א"צ כמ"ש הטור [ומש"כ דחיבת ותן ברכה בוא מהברכה, עי' זבחים ד' ב'].

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🕯 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשידי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

המתגבר נגד הטבע – אדם גדול

והנה במידות טובות, יש אדם שנולד עם מידות טובות, ומתנהג במידות טובות כפי טבעו, אך יש אדם שנולד עם טבע של מידות רעות, ויש דבר כזה שאדם נולד עם מידות רעות, ואף על פי כן בהנהגה למעשה הוא מתנהג כמו שצריך, הנהגה עם מעשים טובים, ומעשי חסד לעזור לאחרים, ונוהר שלא לפגוע, לא להתנאות ולא לקנטר, בהתגברות נגד הטבע.

ואדם כזה הוא בעל מעלה יותר ממי שנולד עם מידות טובות! כי מי שנולד עם מידות טובות הרי הוא מתנהג לפי טבעו, ואין זו מדרגה, כיון שכך הטבע שלו, אבל מי שנולד עם מידות רעות ומתנהג אחרת מהמידות הרעות, עם מידות טובות נגד הטבע, זוהי הנהגה שנובעת מיראת שמים, או מהכרת האמת ורצון להשתנות, וזו כבר מדרגה, והוא אדם גדול.

ונמצא אם כן, כי יכולים להיות שני אנשים עם אותה הנהגה, ולאחד מהם זו הנהגה טבעית ואינה נחשבת למדרגה, ולעומתו השני שמתגבר נגד הטבע, זוהי מדרגה, ונחשב בה אדם גדול!

השפעה לעמידה בניסיונות

ואם אדם גם משפיע על אחרים מידות טובות, אזי אפילו שכבר יש לו מידות טובות הוא מקבל סייעתא דשמיא מידה כנגד מידה למידות עוד יותר טובות, כי גם כשיש מידות טובות מצד הטבע, לפעמים יש איזון נעירה שהיא כבר ניסיון וקשה לעמוד בניסיון, אך אם הוא משפיע על אחרים מידות טובות, זוכה מידה כנגד מידה לסייעתא דשמיא למידות טובות ולעמוד בכל הניסיונות. והשפעת מידות טובות היינו כגון שמדבר על זה ומסביר את זה לאחרים, וגם אם ההנהגה שלו היא הנהגה של מידות טובות, כשרואים את הנהגתו זה משפיע!

וכן הנהגה של יראת שמים משפיעה יראת שמים, וכבר היו מעשים, כגון מה שסיפר לי אחד שיש לו תפקיד ציבורי עם שליטה, ותלויים בו הרבה עניינים שיכול לעשות טובה לזה וחובה לזה, ולפעמים לפי הצדק צריך לנהוג באופן מסוים, אך יש עליו לחץ להתנהג הפוך מהצדק, וכידוע שיש אנשים שמתוך לחץ מתנהגים לא לפי הצדק, אבל הוא אמר לי שהוא עומד בניסיון, ומדוע? כי הוא ראה יראת שמים! שלמד בצעירותו בישיבה וראה את הרב מפוניבז' ואת המשגיח רבי יחזקאל זכרונם לברכה, וראה עליהם יראת שמים, וכיון שראה יראת שמים – יש לו יראת שמים, והיראה שולטת עליו, ואף על פי שיש עליו לחץ, ומצד הטבע נכנעים ללחץ נגד הצדק, אבל אצלו היראה שולטת, ואינו מתחשב בלחץ אלא עושה את הצדק כפי מה שהיראה מחייבת. זהו כוח היראה וההשפעה כשרואים יראה.

ואמנם יראת שמים אינה דבר פשוט, והוא ראה יראת שמים וזוהי קיבל יראה, כי כשרואים זה משפיע. אבל כשלא רואים, מהיכן תבוא היראה? העצה היא רק לעסוק בספרי מוסר! ומי שהוא בר דעת לומד ספרי מוסר: שערי תשובה מסילת ישרים חובות הלבבות ארחות צדיקים וכל ספרי המוסר, ואז הוא רואה מה זה חטא ומקבל יראת שמים.

חומר חטא אחד בשוגג

ושמעתי פעם מבעלי מוסר שדיברו על חומר החטא, מהו חטא בשוגג, כי הנה בראש השנה יש חיוב תקיעת שופר, ומדאורייתא החיוב הוא אפילו אם חל ראש השנה בשבת, אבל רבנן גזרו שמא יעבידו ארבע אמות ברשות הרבים וילך למישהו ללמוד את דיני התקיעה ויעבור על איסור הוצאה בשבת, ואין הכוונה שיעבור במזיד, אלא בשוגג, חששו שלא יידע את האיסור ויחשוב שאין זה חטא ויחלל שבת בשוגג, וזה חטא שחייבים עליו חטאת, ומשום כן גזרו שלא לתקוע בשופר בשבת.

ולכשתבונן, הרי לא כל הציבור חסודים על זה, ואין חשש שכל הציבור ייכשלו בזה, אלא רק אדם אחד או יחידים במשך הדורות, ובשביל האחד

זכות התורה מגנא ומצלא

הנה נסתיימו עתה ימי בין הזמנים, וכבר התחיל הזמן, ובבין הזמנים בדרך כלל יש פחות תורה, אבל עכשיו כבר התחיל הזמן ויש הרבה תורה. ואמנם יש כאלה שגם בבין הזמנים עוסקים בתורה כמו באמצע הזמן, לפי הכוחות שלהם עוסקים ומנצלים את הזמן בשלמות, אך יש חלק מהציבור שבין הזמנים הוא רפיון אצלם, ואצל הציבור בעולם חסר תורה בבין הזמנים, וכשמגיע הזמן שוב יש תורה.

וידוע שבין הזמנים היו אסונות רחמנא ליצולן, ואילו באמצע הזמן ברוך השם הכל טוב, אך בבין הזמנים חסרה זכות התורה.

וכבר סיפרתי המעשה עם הצדיק מנתיבות, רבי ישראל אבוחצירא זצ"ל, שפעם באו אליו מאנשי הצבא לפני פעולה שעמדו לעשות, וביקשו ברכה שהפעולה תצליח ולא יהיו אסונות, ושאל אותם באיזו שעה רוצים לעשות את הפעולה, ואמרו: בשעות הצהריים בין שתיים לארבע, ואמר להם כי זה לא הזמן המתאים, מפני שהוא זמן של בין הסדרים, שיש בו פחות תורה, ויחכו לשעה ארבע, אחרי שמתחיל הסדר בשיבות ובכוללים, שאז יש זכות התורה, וזכות התורה היא לא רק למי שלומד, אלא גם מי שאינו לומד, זכות התורה של הלומדים מגינה ומצילה עליו.

וביותר האדם עצמו שעוסק בתורה, מלאך המוות לא שולט עליו! כמו שמובא בגמרא (שבת ל, ב) על דוד המלך שידע שהוא צריך למות בשבת, וישב ועסק בתורה כל השבת בלי הפסק, ומלאך המוות לא היה יכול לשלוט עליו, וכשראה זאת מלאך המוות, הלך ועשה רעש בעצים כדי להפריעו מלימודו, וקם דוד ממקומו לראות מהו הרעש, ובתוך כך נשברה המדרגה תחתיו והפסיק רגע אחד מלימודו, ובאותו הרגע הצליח מלאך המוות לשלוט עליו. עד כדי כך, עסק התורה מציל ממלאך המוות.

וכבר דיברנו כי מעלת עסק התורה גדולה מכל המצוות, וכמו שאמרו (אבות ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרויה ביניהם וכי' ומנין אפילו אחד וכי', ואילו כשעוסקים במצוות לא כתוב שהשכינה שרויה, וזו מדרגה ומעלה מיוחדת של תורה.

תורה כדי להתגאות היא סם המוות

ואמרו באבות פרק ששי שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ומוזכרים שם הרבה ענייני מידות טובות, כגון בענוה, ואוהב את הבריות, כי המידות הטובות הם סיבה להצלחה בתורה.

ובגמרא (קידושין ל, ב) דרשו 'ושמתם' סם תם, נמשלה תורה כסם חיים, ואמרו (תענית ז, א) כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המוות, ופירשו התוספות כי שלא לשמה האמור כאן היינו כשלומד כדי לקנטר ולהתגאות, ותלוי האיד עוסקים בתורה, אם לומדים תורה עם מידות טובות איז התורה היא סם חיים, אבל מי שלומד לשם מידות רעות, כדי שיוכל להיות בעל גאוה ולשלוט על אחרים, זוהי מטרה לא כשרה, מטרה אסורה, שהיא חטא, וכיון שלומד לשם חטא, לקנטר ולהתגאות, לנצח ולשלוט על אחרים, זוהי מידה רעה, ונחשב בזה עוסק בעבירה! כיון שלומד לשם מעשים רעים ומידות רעות, ותורתו נעשית לו סם המוות, כי זה גורם לו חטא.

ואפילו אם כשלומד הוא עדיין בלא מידות רעות, לפני שמתגאה ולפני שמקנטר, אם הוא לומד במטרה 'כדי' לקנטר כבר נחשב בזה עוסק בעבירה! וכמו שעוסק במצוה זהו מי שהולך לדבר מצוה, וגם בדרך כשהולך נקרא עוסק במצוה, כי העסק הוא 'כדי' לעשות מצוה ומטרתו היא מצוה, כך גם הפוך, אם המטרה היא עבירה, ועוסק בתורה לשם מידות רעות, גם העסק הזה הוא עבירה, ונקרא סם המוות, ועסק התורה כזה הוא חטא חמור וסם המוות בשבילו. וברוך השם שאין לנו שייכות לדברים האלה.

הזה שעלול להיכשל בחטא בשוגג, כל כלל ישראל בכל הדורות לא תוקעים בשופר בראש השנה שחל בשבת!

והרי ראש השנה הוא יום תרועה, זכרון תרועה, והשופר הוא כמו העבודה לפני ולפנים (ר"ה כו, א), ותקיעת השופר מעוררת לתשובה, וביטלו חכמים תקיעת שופר מכל ישראל בשביל חשש שאחד יעשה חטא בשוגג! ורואים מזה את חומר החטא, מהו חטא של אדם אחד.

אכן גם אחרי שיודעים את זה, לא פשוט להבין זאת, ולכן צריכים יראה, והיראה היא מצות עשה כמו שכתוב (דברים י, כ) את השם אלוהיך תירא, ובשערי תשובה לרבינו יונה (ש"א יז, כ, ושי"ג טו, יז) כתב שהחיוב הוא להוסיף! להוסיף ולהוסיף יראה שמים, כי יש הרבה מדרגות ביראה, וחייבים תמיד לעסוק בהוספת יראה, להוסיף עוד ועוד יראה!

שינוי המידות בכוח ההרגל

וכאמור היראה מביאה גם להנהגה של מידות טובות. ובאמת אפילו מי שבטבעו יש לו מידות רעות, אם מצד היראה הוא מתנהג נגד הטבע ועושה מעשים טובים עם הנהגה של מידות טובות, במשך הזמן ההרגל נעשה לו לטבע, והטבע משתנה ומקבל אהבת המעשים הטובים, ובתחילה אמנם טבעו הפוך, נגד המעשים הטובים, אבל כיוון שעושה מעשים טובים ומתרגל בהם, ההרגל נעשה טבע, והטבע משתנה!

וזהו גם כן מדרגה, ואילו מי שנולד עם מידות טובות, אין זו מדרגה שמתנהג במידות טובות, כי כך היה טבעו מתחילה, אבל אם בתחילה לא היה טבעו כן, ורק על ידי הרגל הגיע לזה, שינוי הטבע הוא מדרגה!

גודל חיוב לימוד תורה – מפני מתיקותה

והנה עסק התורה הוא דבר שמושך, וכפי שכבר דיברנו פעמים רבות שבתורה יש מתיקות, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) ומתוקים מדבש, וזה גם מעניין, כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) אשר אנכי מצווך היום – כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקראתה, ואם כן עסק התורה הוא דבר לא קשה, כי זה מתוק ומושך ומעניין, ורק צריכים להתחיל.

והרי אמרו בגמרא (מנחות מג, ב, והביאה הגר"ש באגרותיו אור ישראל ז-ח) גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, היינו שיש ציצית לבן ויש תכלת, ומי שאינו לובש תכלת זהו גם כן חטא [בזמן הגמרא שהיה התכלת מצוי] וחסרה לו המצוה של תכלת, אבל אם אינו לובש לבן זהו חטא יותר חמור, מפני שהתכלת הוא דבר יקר שעשוי מדם החילון וקשה להשיגו, ואילו לבן אינו יקר, ומי שאינו לובש תכלת זהו מפני שקשה לו ואינו עומד בניסיון להוציא ממון רב כזה, ולכן עונשו יותר קטן, אבל מי שאינו לובש לבן, הרי הלבן אינו יקר ואפשר להשיגו בנקל, ולכן מי שאינו לובשו זה חטא יותר חמור ועונשו יותר גדול, שמבטל דבר שלא קשה לקיימו.

וכן בכל דבר, החומר הוא לפי הקושי. ונמצא לפי זה שגם בתורה, החטא של ביטול תורה יותר חמור, מפני שעסק התורה הוא דבר לא קשה, ודברי תורה מאד מתוקים ומעניינים ומושכים, ומי שמתבטל מלימוד התורה הרי זה כמי שאינו לובש לבן, שעונשו גדול יותר.

מעלת התורה מתוך דחק וקשיים

ומאידך, כגודל העונש כך גם השכר, וכמו שבציצית תכלת ולבן, מאחר שהתכלת הוא יותר יקר, הרי השכר של תכלת הוא הרבה יותר מהשכר של לבן, כי זה יותר קשה, ומה שיותר קשה השכר יותר גדול, כך גם בתורה השכר תלוי כל אחד לפי מצבו, ומי שיש לו קשיים ואף על פי כן עוסק בתורה, או הולך לשמוע שיעורי תורה, כל אחד לפי האפשרויות ולפי הכוחות שלו, אזי כיוון שיש לו קשיים ומתגבר עליהם הרי זה כמו תכלת, ששכרו עצום, ואילו אם אין קשיים יש פחות שכר.

וזהו ענין מה שמצינו בגמרא (סוטה מט, א) שהפליגו במעלת מי שעוסק בתורה מתוך הדחק, ששכרו עצום, ואמרו: כל תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת וכו' ומשביעין אותו מזיו שכנה וכו' אף אין הפרגוד נעל בפניו וכו', כלומר שעסק התורה מתוך הדחק הוא מדרגה גדולה מאד, ושכרו גדול ומיוחד, והטעם בזה כנ"ל, מפני שיש בזה קושי, וכשיש קושי השכר גדול מאד, בפרט בעסק התורה.

ומה נקרא מתוך הדחק? בפשטות דחק היינו שאין לו פרנסה, וחי חיי צער וקשיים, ואף על פי כן עוסק בתורה, אבל יש גם 'דחק' במי שהזמן דחוק לו, וכגון שנאלץ לעסוק בפרנסה להחיות את משפחתו, ומתוך כך זמנו מצומצם, ואף על פי כן הוא מתאמץ ולומד בזמן הקצר שיש לו, ומנצל כל רגע פנוי לתורה, הרי זה גם כן תורה מתוך הדחק, כיוון שיש בזה מאמץ, ומתאמץ לעסוק בתורה כפי האפשרויות שיש לו.

ונמצא שתורה מתוך הדחק שייכת לא דווקא באדם שתורתו אומנותו, אלא כל אחד לפי מצבו, אם הוא מתאמץ בתורה כפי יכולתו, וכבר הזכרנו כעין זה מדברי הרא"ש (ב"ב דף ח) לגבי המדרגה של 'רבני' שפטורים מלשלם מס שמירה, וכתב הרא"ש כי מדרגת רבן לא תלויה כמה זמן שאדם לומד, אלא כמה זמן הוא מתבטל, ואף מי שעוסק לפרנסתו כדי חייו אם "בכל שעה שהוא פנוי מעסקו מחזר לדברי תורה ולומד דברי תורה" – יש לו מעלת רבן. וכך גם לענין תורה מתוך הדחק, תלוי כל אחד לפי מצבו, ומי שזמנו דחוק ומתאמץ לעסוק בתורה כפי יכולתו, זה גם כן נקרא תורה מתוך הדחק, ואין לשער הזכות והשכר שזוכה בזה.

שכר תורה בעולם הזה ובעולם הבא

והשכר על תורה כבר אמרו חז"ל (משנה ריש פאה) שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, והיינו שהשכר הוא לא רק בעולם הבא, אלא גם בעולם הזה, והפירות בעולם הזה אינם סתם שכר גשמי, אלא פירות מעין הקרן, וכמו שהקרן היא עולם הבא, כך גם הפירות בעולם הזה הם פירות כאלו שזוכה בהם לעולם הבא, והיינו שמן השמים נותנים לו חיים טובים בעולם הזה שיוכל באמצעותם לזכות לעוד עולם הבא, כי מאחר שיש לו חיים טובים בלי קשיים הרי הוא יכול להתאמץ יותר לעסוק הרבה בתורה ולעשות הרבה מעשים טובים, ועל ידי זה יזכה ליותר עולם הבא, וזהו הפירות בעולם הזה.

ואם כן מה שאמרו הקרן קיימת לעולם הבא, היינו לא רק הקרן שמגיע לו עבור התורה שכבר למד, אלא יותר מזה! כי על ידי הפירות בעולם הזה יתאפשר לו לעסוק יותר בתורה ויזכה לעוד ועוד עולם הבא, ונמצא שזוכה בזה לשכר של עולם הזה ועולם הבא גם יחד, וכאמור התנא (אבות ו, ד) אשריד בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא!

התשוקה לתורה זכות לסייעתא דשמיא

והנה אנו עומדים בימי הספירה, ובספר החינוך (מצוה שו) כתב לבאר ענין מצות ספירת העומר, ואמנם איננו יודעים את עיקר טעמי המצוות, שהם סודות התורה, אבל יש גם טעמים גלויים לכל מצוה, וביאר החינוך כי כשיצאו ישראל ממצרים ידעו שהמטרה היא קבלת התורה, וכמו שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוהים על ההר הזה, וכשיצאו ממצרים ופסקה השפעת טומאת מצרים ידעו שבעוד חמישים יום יזכו לקבלת התורה, וכל כלל ישראל מאד השתוקקו לזה וחיכו מתי כבר יגיע היום הגדול והנכסף שבו יקבלו את התורה, ומרוב תשוקה וציפייה ספרו את הימים! ושמוחו בכל יום שעובר כי הנה עבר יום נוסף וכבר נשארו פחות ימים ופחות זמן לקבלת התורה, עד כדי כך הייתה ההשתוקקות לתורה בעת יציאת מצרים, ששמחו בכל יום שעובר שמתקרבים לקבלת התורה, וזה היה ענין הספירה.

ולכן גם בזמן הזה בכל שנה ושנה סופרים ספירת העומר, מפני שחג השבועות הוא 'זמן מתן תורתנו', וכבר ביארנו בזה מה שכתוב בספרים כי בכל שנה חוזרת בו ההשפעה של תורה, וכמו שביציאת מצרים ביום ו' בסיוון לאחר חמישים יום של ספירת העומר הייתה השפעה של תורה וכל כלל ישראל קיבל השפעה, כך בכל שנה כשמגיע שבועות חוזרת ההשפעה ויש מן השמים השפעה של הצלחה בתורה, ולכן גם עכשיו סופרים את הימים, כי אנו משתוקקים ומחכים מתי כבר יגיע הזמן שזוכה להשפעה מן השמים של תורה, של הצלחה בתורה ודבקות בתורה.

ונתבאר בזה כי ענין ימי הספירה הוא ההשתוקקות לתורה, וכשאדם משתוקק ושואף לתורה הרי הוא 'בא ליטהר' שרוצה תורה, ואזי מן השמים 'מסייעין אותו' (יומא לח, ב) וזוכה לסייעתא דשמיא!

וגם ענין זה שידך לכל אדם לפי מצבו, וכמו שכתב המסילת ישרים בסוף הספר שכל אחד יכול להיות חסיד גמור, ואף מי שעוסק במלאכה פחותה, אם הוא מחכה לתורה ובא ליטהר, בכל מיני צורות: שעוסק בתורה כפי יכולתו, ושומע שיעורים, ושומע דברי חיוק, כל אחד לפי האפשרויות שלו כשעושה מה שיכול ובא ליטהר, מן השמים מסייעין אותו וזוכה לסייעתא דשמיא להיטהר ולהיטהר ולקבל עוד מדרגה ועוד מדרגה.

אלו הן האפשרויות שיש לכל אחד ואחד להיות בא ליטהר, ואשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו אפשרויות כאלה, להיות באים ליטהר עם סייעתא דשמיא, בעזרת השם נזכה לסייעתא דשמיא לקבלת התורה.

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' –
אימתי הן ישרים כשיצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

פרשת אחרי מות-קדושים תשפ"א (שנה ב') לפ"ק * גליון 66 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

ישחט את פר החטאת אשר לו'

איסור זרות בשחיטת פר יהכ"פ

ביבמות (לג:): מבואר שזר ששימש בשבת לר"ש אינו חייב משום שבת, משום שאיסור זרות קדם לאיסור שבת וסבר ר"ש שאין איסור חל על איסור אפילו בכולל, וע"ש דר"א בר יעקב מוקים לה בשחיטת פר כהן גדול ביום הכיפורים, וכדברי האומר שחיטתו בזר פסולה.

והקשה בערוך לנר הא שחיטת פר כהן גדול אינה כשרה אלא ביום, וא"כ איסור זרות בשחיטה זו לא חייל עד שעת עבודה דהיינו שחרית של יהכ"פ, ובליל יוה"כ פ"א כתיב איסור זרות ואילו איסור יהכ"פ חייל כבר מתחילת הלילה, נמצא שקדם איסור יהכ"פ לאיסור זרות, וא"כ היה לו לר"ש לומר שאינו חייב אלא משום יהכ"פ.

ונראה לבאר בזה (וכ"ה בחז"א אה"ע סי' קל"ד) שכיון שאיסור זרות הוא איסור גברא ולא בחפצא, א"כ הרי חייל על הגברא מיד כשהגדיל איסור זה הכולל שחיטת פר יהכ"פ והקטרת אימורים ע"ג המזבח, ושוב כיון שכבר נאסר הגברא לא אכפת לן אם יש קרבן בעולם או אם הגיע זמן עבודה, לפי שחלות האיסור הוא על הגברא ואינו תלוי בחפצא או בזמן, ואף כהן הדיוט האסור בשחיטת פר כה"ג ביהכ"פ אין חלות איסורו בשעת עבודה, אלא משעה שהגדיל נאסר בעבודה שזר הוא אצלה, נמצא דלעולם איסור זרות קדים לאיסור יהכ"פ, דאף שאיסור יהכ"פ גם הוא על הגברא, מ"מ הוא ודאי חייל רק בשעת כניסת יהכ"פ, דהיום הוא גורם את האיסור.

וכך מבואר להדיא **ברמב"ן** ביבמות שם, וז"ל – אבל איסור זרות ובעל מום הוא שאינן מחוסרין מעשה, לפי שהוא איסור שבגוף אדם, שמעתה הם אסורים ליכנס למקדש ולעבוד עבודה זו משום זרות ומשום בעל מום עכ"ל, וע"ע **במאירי** שם שהרחיב בביאור הדברים.

(משיעורי מרן שליט"א עמ"ס יבמות)

ישלח אותו כו'

מצות טבילה לאחר שילוח השעיר

שאלו למרן שליט"א אם טבילה בזמנה מצוה, מ"ט לא עשו מקוה למשלח את השעיר שיטבול, ואמר רבינו דלא שייך כ"כ לעשות שם מקוה, ואמנם אם כולו שאוב אינו פסול רק מדרבנן שוב שייך שיטבול בשאוב, והדרא קושיא. והשיב מרן ד"ל דאין מחויב לטבול בזמנה רק אם יש מקוה לפניו, אבל אי"צ לבנות מקוה בשביל זה.

[וכששאלו שאלה זו להגרד"ל שליט"א, צידד דאולי בטומאות קדושות אין טבילה בזמנה מצוה].

(מקונטרס הערות וביאורים בעיינים שונים)

איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו'

בענין ערוה דבת אשתו מן הארוסין

תוס' ביבמות ב: כתבו לגבי ערוה דבת אשתו, דהרי היא אסורה אף כשאמה אינה אשתו כי אם באירוסין לבד, ואמנם יש לדקדק בלשונם שם, שבתחילת דבריהם כתבו '**היכא דנכנסה לחופה ולא נבעלה**' משמע דבעינן נישואין עכ"פ ולא סגי בקידושין לחוד, ויל"ע דבההמשך דבריהם ז"ל – '**אלמא בקדושין תליא מילתא**, משמע דאף בקדושין סגי.

ובאמת דבתו" שם מפורש דבעינן נישואין ורק ע"י זה מיקרי שארות, וכדחזינן לענין ירושה (ע' יבמות כט:), וכ"ה גם לשון הגמ' שם צז. (הובא בתוס' הנ"ל בסה"ד) 'עריות שאר כתיב בהו, בנישואין איכא שאר, באונסין ליכא שאר', משמע דבעינן נישואין, וכ"מ בלשון התוס' שם, (וכבר עמדו בזה האחרונים ע' **קה"י** יבמות סי' ב').

אכן ברמב"ם (פ"ב מאיסור"ב ה"ז) מבואר דסגי בקידושין וא"צ נישואין, דזה לשון הרמב"ם שם – כיון שקידש אדם אשה נאסרו עליו מקרובותיה שש נשים וכו' ואלו הן וכו' ובתה ובת בתה ובת בנה עכ"ל, הרי דסגי בקידושין לבד בכדי לאסור עליו את בתה.

וכבר הביאו האחרונים (ע' **פתחי תשובה** סי' ט"ו סק"ה) מקור לדברי הרמב"ם מברייטא ערוכה דריש מסכת **דרך ארץ רבה**, 'המקדש את האשה אוסר עליו שבע עריות, אלו הן וכו' בתה ובת בתה ובת בנה וכו', והן הן דברי הרמב"ם.

וכתב הפת"ש להוכיח עוד כדברי הרמב"ם ממתני' דקדושין נ: דתנן התם 'המקדש אשה ובתה וכו' אינן מקודשות' דכל שאינו בזה אח"י אפי' בבת אחת אינו וכמב' בסוגיא שם, חזינן א"כ דסגי בקדושי האם בכדי לאסור את בתה עליו, דאל"כ מה מעכב כאן על קידושי הבת מלחול.

ואין לומר דאף שאיסור הבת חל רק ע"י נישואי האם, מ"מ כבר חל בבת שם ערוה ע"י הקידושין, וסגי בזה למנוע את תפיסת הקידושין שלה, וכדמצינו **באחרונים** דיש אופנים שיש שם ערוה לענין תפיסת קידושין אף כשאין איסור בפועל, הכא ליכא למימר הכי, דזה שייך דוקא כשהמציאות האוסרת וסבת האיסור קיימת כאן ורק יש עיכוב על האיסור בפועל, אבל הכא הרי חסר בעיקר האוסר דבלא נישואין אין האם חשובה 'אשתו' כלל לענין זה, ושוב לא הוי הבת 'בכלל' בת אשתו, אא"כ נימא כהרמב"ם דמשעת אירוסין ה"ה אשתו לאסור בתה, ושוב צע"ג לשיטת התוס' והתנו"י הנ"ל.

(משיעורי מרן שליט"א עמ"ס יבמות)

‘הוכח תוכיח את עמיתך’

מכלל מצות התוכחה - להוכיח את עצמו

הנה יש מצות תוכחה, כמבואר בקרא, והיינו שכאשר אדם רואה את חברו שעושה דברים אסורים, צריך לעורר אותו על כך ולהסביר לו שיחזור בתשובה, וכתב **בשערי תשובה** (ב, כו) כי כמו כן אדם צריך להיות המוכיח של עצמו: “ישב יהפוך יד תוכחתו על נפשו, ולא יסמוך על תוכחת המוכיח לבדו, ותוכחתו לבקרים ולרגעים תהיה, עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר תטהר”, והיינו כשם שאין גבול לתוכחה שצריך להוכיח את חברו, וכמאמרם (ב”מ לא, א) “הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים”, כך אין גבול לתוכחה שצריך להוכיח את עצמו, לבקרים ולרגעים, עד שיחזור בתשובה.

וסדר לימוד המוסר הקבוע בישיבות, זהו מה שכתוב בשערי תשובה “ישב יהפוך יד תוכחתו על נפשו”, ויתכן גם שלא מספיק

סדר המוסר שהוא חצי שעה ביום, אלא צריך גם בזמנים אחרים במשך היום להתבונן ולחשוב מחשבות לבדוק את עצמו האם הוא נוהג כשורה, או שמא יש אצלו איזה חטאים במעשים, בדיבורים, או אפילו במחשבות, שהחיוב של תוכחה עצמית אפילו מאה פעמים, אין זה רק במספר הפעמים, אלא גם בכמות הזמן, שאין גבול ושיעור לכמות הזמן כמה שצריך להתבונן ולחשוב עד שיחזור בתשובה, וכמו שכתב רבינו יונה בלשונו “עד אשר תקבל נפשו המוסר ועד אשר תטהר”.

וענין זה הוא חיוב לכל אחד כפי כוחו, לחשוב מחשבות ולחפש עצות כיצד להתחזק ולתקן את מעשיו, וכמובן שצריך לעסוק בזה מתוך יישוב הדעת ולא במתח, שאם אדם נכנס למתח אין זה מועיל אלא מזיק, וצריך לעסוק בזה בצורה רגועה מתוך יישוב הדעת, שאז יכול להתבונן ולחשוב על מצבו כראוי.

הנהגת ל”ג בעומר בישיבות

(ועוד נכלל בו לימוד בדרכי מצות התוכחה שזכרה בפרשתנו)

מידי שנה בהתקרב יום ל”ג בעומר, רגיל מרן רבינו שליט”א להזכיר, כי אין הנסיעה למירון ראויה לבחור בן תורה, האמון על ברכי החינוך הישיבתי, והמתבונן בדברי מרן, יוכח כיצד יש לחנך, כיצד יש להעיר, ובאיזה אופן יש להעמיד הערה כדי שתתקבל על לב התלמידים, מרן שליט”א בדבריו אינו מאיים, אינו שולל ואינו מתוכח, רק מעמיד את ההשקפה הנכונה על עניין זה בצורה שכלית, בדרך של התבוננות, כנדרש מן תורה.

בדרך זו הדברים מוכרחים להתקבל על לב השומע, וגם אם יחליט להתעלם מהם, יידע כי דרך הישר אינה כן, ולא ינסה לישב את דרכו ומעשיו בדרכים עקלקלות. ודו”ק.

וכה אמר מרן שליט”א באחת השנים בשיעורו היומי (כמדומה שנת תש”ע לפ”ק):

שח לי אחד, כי נסע בל”ג בעומר לציון הרשב”י במירון, ותיאר את גודל ההתעלות שם, באומרו כי “יש שם אורה כמו ביום כיפור”, והנה לדבריו, לכאורה הרי זה דבר נפלא, ולמה לנו להפסיד התעלות זו במירון בל”ג בעומר.

אכן, יש לידע כי באמת התעוררות כזו אין בה תועלת מספיקה מצד עצמה, שהרי זו התעוררות רגעית, ולאחר שעה חולפת כלא היתה ושוב אין ניכרת השפעתה על האדם, ואמנם ביום הכיפורים גם כן לכאורה ההתעוררות רגעית, אכן בכדי שתהיה תועלת להתעוררות שלנו, הרי עושים אנו הכנה גדולה של ארבעים יום קודם, וכולי האי ואולי... אבל התעוררות רגעית בלא הכנה מספקת אין בה תועלת.

ואמנם, אם יש מי שמרגיש בנפשו שיש לו תועלת בזה, כי הכין את נפשו לכך בהכנה הראויה, אם כן שישע... ויתרומם על ידי זה... אבל מי שאינו מוכן ומוכשר לכך, מה יתן לו ומה יוסיף התעוררות של רגע, שתישכח ממנו מהרה...

והנה דברים נוספים שאמר מרן שליט”א בעניין זה בשיחה משנת תשע”ו:

הנה עוד מעט יהיה ל”ג בעומר בי”ח באייר, ויש כאלה ששמחים שיש הזדמנות לנסוע לטיול כביכול. ובאמת יש אנשים רציניים שאצלם זה דבר רציני, ומנהג אבותיהם לנסוע למירון בל”ג בעומר, והם נוסעים כפי המסורת המקובלת בידם. אמנם, בישיבות שלנו לא נהוג לנסוע.

ידוע שגם דעת החתם סופר נגד הנסיעה למירון בל”ג בעומר (שו”ת חת”ס י”ד רלג). ומסופר על נכדו הגאון רבי עקיבא סופר זצ”ל, גאב”ד פרשבורג, כשהגיע לארץ ראה שיש הרבה שנוסעים למירון, וחשב גם הוא לנסוע, ויצא לדרך, אבל אירעה תקלה ברכבו, ותיקנו את התקלה, ושוב אירעה תקלה, והבין כי זהו מן השמים, מפני שזקנו החתם סופר מתנגד לזה, ואינו מניחו לנסוע לשם, וחזר על עקבותיו.

זה לא מתאים לכולם, וכאמור בישיבות לא נהוג לנסוע בל”ג בעומר, אלא יושבים ולומדים כרגיל, אדרבה יש צורך בהתמדה גדולה יותר בימים אלו, שהם ימי הספירה והכנה לקבלת התורה, ואם נוסעים זה עלול להיות כמו טיול, ויש בזה חשש ביטול תורה.

לכן מנהג הישיבות שלנו הוא שלא לנסוע

גליון מתנת חיים

מתורת מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א פרשת אחרי קדושים תשפ"א

שרשי הרכילות

הן המדות הצריכות תיקון כאשר באים לתקן החטא במקורו.

דרך כל משכיל יתאוה להודיע לזולתו

אכן קודם שניגש ללמוד אופני התיקון צריכים להכיר מהותן של מידות אלו – הסקרנות וגילוי הסוד. וכאשר נדקדק בהן נהיה מופתעים להכיר כי באמת מידות הללו שרשן נעוצים בסוד החכמה והשגתה. והנה מצינו בסוף קונטרס הספיקות שכתב המחבר על אחיו הגאון בעל קצוה"ח בזה"ל וגם ידעתי את נפשו וגודל תשוקתו להפיץ חוצה מעייני חכמתו כי כן דרך כל משכיל להתאוה להודיע לזולתו מכל מה שישגי וישכיל מעוצם בינתו, והרב מוהר"י מוסקאטו ז"ל כתב שאם הי' אפשר לאדם עלותו השמימה לראות מצבאות מעלה סדרם וישרם לא הי' מתענג בהשגתו עד שובו הנה לספר לחביריו את המראה הגדול ההוא ולהם יתן אומר המבשר צבא רב הגופים הניכרים ההם עם פלאי פלאות נעשו במלאכתם הכי נכבדת, עכ"ל ע"ש.

הרי שכן היא עצם מציאות האדם אשר כל תכליתו היא לקנות חכמה ולמוסרה לאחרים, כי הוא להוט לדעת הסתרים והדברים המכוסים מידיעתו, ולעמול ולעסוק להשיגם ולהתענג בהשגת החכמה, ועם כל זה שאיפתו היא לגלות אותן סודות החכמה לרבים. נמצא כי אותן המדות – הסקרנות גילוי הסוד אשר בכוחן למשוך את האדם לתהום החטא של רכילות – הן הן באמת מפתחות החכמה אשר על ידן הוא מתענג בהשגתה. ופשוט הוא שבעבור זאת נוצרו באדם מידות אלו כי בלעדיהן היו חסרים לו הכלים המביאים אותו להשגת תכליתו אשר כל משכיל יתאוה להודיע לזולתו. ומה שמוצאים אצל האדם יצה"ר הדוחפו כ"כ להיות סקרן לדעת הסתרים של חבירו ולגלותן ברבים, הוא באמת רק כח המנוגד – בגדר זה לעומת זה עשה האלוקים – ליצר הטוב לדרבן את האדם לקנות חכמה יותר ויותר כדי למוסרן לאחרים – ללמוד וללמד.

הלומד תורה נהנה הנאה גדולה כמעייין הנובע

סוד זה של זה לעומת זה – הנאת דיבור רע לעומת הנאת ד"ת כבר הרחיב עליו הדיבור הגר"א בפירושו עה"פ במשלי [א' כ"ג] הנה אביעה לכם רוחי אודיע דברי אתכם, וז"ל שבכל דבר שאדם עושה נותנין לו רוח ממרום והוא מסייע אותו לעשות עוד דברים כאלה וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה והוא נהנה מהם. מזה יש לו נחת רוח הן בדבר מצוה והן לדבר עבירה,

הולך רכיל מגלה סוד

החפץ חיים כתב בהגדרת איסור רכילות [בח"ח הלכות רכילות כלל א' סעיף ב'] איזהו רכיל זה שטוען דברים מזה לזה והולך ואומר כך אמר פלוני עליך כך עשה לך פלוני כך וכך שמעתי עליו שעשה לך או רוצה לעשות לך אע"פ שאותו דבר אין גנות על מי שמספר אף לפי דברי הרוכל ואילו היו שואלים לו בעצמו לא הי' מכחיש או משום שהאמת והצדק איתו או משום שהתכוין באלו הפעולות והדיבורים כוונה אחרת אפ"ה רכיל מיקרי עכ"ל.

והנה אחר שאיסור רכילות ישנו גם כשאותו דבר אין גנות על מי שמספר אף לפי דברי הרוכל, ברור הוא ששרשה של הרכילות אחרת היא לגמרי מהשורש של לה"ר ואין הרכילות דוקא תוצאת הקנאה והתחרות כאשר הוא בלה"ר. ע"כ אם נרצה לתקן חטא זה של רכילות יש עלינו להתבונן שוב בכוחות הנפש של האדם ולמצא הסיבות הגורמות לנו להיות רוכל ולעקור אותן מן השורש.

ההשחתה שברכילות

ראשית נעמוד על פירושה של המילה **רכילות**, ונתחיל בה ע"פ פרש"י עה"פ לא תלך רכיל בעמך [קדושים י"ט ט"ז] וז"ל אני אומר על שם שכל משלחי מדנים ומספרי לה"ר הולכין לבתי רעים לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק נקראין הולכי רכיל, הולכי רגילה, עכ"ל. ולפ"ד שתים רעות עושה ההולך רכיל, ראשית כי רעתו היא סקרנותו לדעת הסתרים שבין אדם לחבירו והוא מלשון מרגל, ושנית כאשר הוא לוקח דברים שהיו מכוסין עד עתה ומספר אותם בשוק הרי הוא נעשה בזה מגלה סוד. ובאמת מקרא מלא הוא הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח יכסה דבר [משלי י"א ג], הרי כי עיקר השחתת מספר הרכילות היא אי הנאמנות לגלות דברים שהיו מכוסים עד הנה כי אף אם נודעו לו צריך להטמינם בקרב לבו ולא לגלות הסוד.

וכבר הזהיר על כך הרא"ש באורחות חיים [סימן מ"א] סוד אחר אל תגל, גם את הדברים אשר ידברו לפניך שלא על דרך סוד טמנם בקרב לבך, עכ"ל. ובסי' ק"ח שם הוסיף בזה"ל אל תהי להוט לדעת הסתרים שבין אדם לחביו ודבר המכוסה ממך, עכ"ל. ולפ"ד רש"י הני"ל מהות ההשחתה של הרכיל היא היותו להוט לדעת הסתרים בין אדם לחבירו ודבר המכוסה ממנו, ועוד שלוקח סוד חבירו ומגלהו לאחרים, והוא צירוף שתי האזהרות שהזהיר עליהן הרא"ש באזהרותיו הני"ל, והן

אין לו כבר צימאון לד"ת, ובמקום שהיא מעיינו נובע ד"ת הוא יסוב לאחר ונובע דברי טומאה – לה"ר ורכילות דברים בטלים וליצנות, וכדברי הגר"א הנ"ל **שרוה הטומאה גדול עד מאד והוא כמעין הנובע היפך התורה שהוא כמעין הנובע.**

מהי הרפואה לחולי זה

המתבונן בכל הדברים האמיתיים הנ"ל יבין מעצמו כי לתיקון עוון הרכילות אין חכמה ואין עצה ואין תבונה רק להיות האדם עמל בתורה, כיון שעיקר שורש החטא הוא ההשתמשות בכח הנפלא של **חיפוש ידיעות כדי להעבירן לאחרים** לרעה, לדעת הסתרים והמטמוניות אצל חבירו, תחת שה"י מתעניין בסתרי מטמוניות התורה, וא"כ פשוט הוא שעיקר התיקון הוא להשקיע עצמו בלימוד התורה כדי שיזכה שישרה עליו רוח הקדושה – מעיין הנובע ד"ת, ובזה יסתמו מעיינות הטומאה.

וכי תימא מה יעשה האדם כאשר יתוודעו אליו סתרי חבירו בלי שיגע עליהן לדעתו, ומיד הוא מרגיש בטבעו הדורש את שלו ומתעורר בו חשק למוסרן לאחרים, ע"י נשיב לו – **יהא נאמן**. הלא כך העיד שלמה המלך הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר, והביאור בזה כי סודו של חבירו הבא לידיעתך הוא כחפץ המופקד אצלך אשר אסור לך להוציאו בלי רשות בעליו באשר הוא תלוי בך וסומך עליך. ומצד מדת הנאמנות וקבלת אחריות אסור לאדם לגלות סוד חבירו, ומדת האמת היא דורשת שלא לבגוד בחבירו בדרך זו, ואפ"י אם לא נמסר לו הדבר בדרך סוד אסור לגלותו כמבואר בגמ' יומא דף ד' ע"ב מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לך לך אמור שנא' וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ע"ש. וכ"ש אם לא שמע הדברים מחבירו בעצמו רק ע"י אחרים נודעו לו סתרי חבירו כמה יש לו להיזהר לטמנם בקרב לבו בלי להודיעם לשום אדם.

הכרה זו שחטא הרכילות היא פירצה במדת האמת וכי על ידה מפסיד האדם נאמנותו, בכחה למנוע את מי שהאמת יקר אצלו מלהיות נסחב אחרי טבעו המושכו למסור ידיעותיו לאחרים אף כי הנאתו מרובה, ולא יעשה זאת אלא ברשות בעל הסוד או במקום מצוה. וזוהי באמת עצה טובה לכל המבקש תיקון לחטאי הדיבור שיחזק בעצמו מדת הנאמנות והרגשת אחריות לזולתו, ובזה אפ"י כאשר במקרה תבא לידו הזדמנות של רכילות יינצל מפח היצר, אם יצרף לזה הכח להחליש יצרו בעמלה של תורה המורידה רוח דקדושה ממרום להיות מעיין הנובע לבקשת ידיעות כדי להעבירן לאחרים – בידעות התורה דוקא.

הבא לטהר עצמו מעוון הרכילות לא יספיק לו הלימוד בהלכות רכילות לבד כדי לפרוש ממנה, אלא יחד עם זאת יתבונן במאמרי חז"ל המדברים במעלת מצוות ת"ת ובמדת האמת והנאמנות, ובזה יצליח.

וזוהו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה. וכל דבר עבירה שהיא גדולה גם הרוח הבאה ממנה היא גדולה מתאווה עוד יותר לעבירה. וכן בדבר מצוה גדולה בא הרוח ממקום קדוש מאד ומתאווה מאד למצוה ונהנה מאד מחמת זה מהמצוה. וידוע שהמצוה הגדולה מכל המצוות היא לימוד התורה ולהיפך דברים בטלים וליצנות שהם היפך התורה, ולכן יש הנאה מדברים בטלים וליצנות יותר מכל העבירות אף שאין בהם עוה"ז, אך מחמת שרוח הטומאה גדול עד מאד והיא כמעין הנובע, היפך התורה שהיא כמעין הנובע, לזה אומר הלא אין בזה עוה"ז כלל רק ההנאה היא מחמת שהיא היפך התורה והיא עבירה גדולה ורוח הטומאה נובע **הנה אביעה לכם רוחי** ואז תהי' לכם ע"י רוח"ק הנאה גדולה כמעין הנובע ובודאי תהי' הנאת רוח התורה גדולה מכולן כי ת"ת כנגד כולם, והנאת רוח"ק גדולה מרוח הטומאה מפני שזוהי הנאה אמיתית, עכ"ל.

הרי למדנו מדברי הגר"א אלו שהמשיכה לחטאי הלשון באה מרוח הטומאה המכשילתו להוסיף על דיבורו, וכן להיפך בד"ת רוח קדושה היא המושכת אותו לתוספת לימוד התורה. וע"פ דברי מוהר"י מוסקאטו הנ"ל נוסף שמהלך הדברים הוא שבעצם רוח אחת היא באנוש, רק כי הטומאה או הקדושה היא המכוונת את האדם להשתמש במדה זו לצד הטוב או לצד החטא, כי הקב"ה ברא את האדם עם כח משונה מאד – חשק ותאווה לחפש ידיעות כדי להעבירן לאחרים, ובאמת כח זה נברא בו בשביל ד"ת וכנ"ל כי הלא כח יסוד לימוד התורה הוא ושננתם לבניך דהיינו ללמוד וללמד, וע"כ כאשר אדם עוסק בתורה ונהנה בהשגתה חלה רוח הקדושה על אותו רצון לדעת ולרכוש ידיעות חדשות כדי למוסרן לאחרים וכמעין הנובע מושכתו הלאה ואין לו סיפוק שלם עד אשר יזכה להוסיף עוד חכמה על חכמתו וללמדה לאחרים. ובאמת לולי כח זה היתה מסורת התורה בסכנה ח"ו כי יתכן שהי' אדם יושב בפינתו ומתאווה אל החכמה בלי שימסרנה לזולתו.

ולעומת זה כאשר אדם עוסק בדברים בטלים ובקרבן עצור כח זה לחפש ידיעות כדי להודיען לחבירו, בשעה זו חלה רוח הטומאה על הכח ההוא והיא תביאהו לחטט ולחפש אצל אחרים ידיעות שאינן נוגעות איליו כלל ולפרסמן, ובזה משתמש הוא באותו כח נעלה בדרך השחתה וקלקול רח"ל.

ועתה ע"י כל הדברים הנפלאים האלה נפקחו עינינו להכיר גודל רעת העוון של רכילות במלוא נוראת סוד חורבנה, כי לא די שהיא עבירה גדולה בין אדם לחבירו לשלוח מדנים בין האחים, אלא הדבר הוא הרבה יותר עמוק כי ההשחתה והקלקול הן בעצם האדם באשר סיפור דברי רכילות הוא ממש סתימת מעיינות החכמה וניתוק כל דביקותו לתורה, שבכל סיפור וסיפור מחליש האדם את הכח התורה שבו, כי בהשתמשו במדה זו לרעה הרי הוא משביעה עד כי

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

'ואהבת לרעך כמוך' - לימוד פנימי מעמיק בטובתו של האחר

באגרת הגר"א הביא ש"שואלים לאדם בדינו המלכת את חברך בנחת רוח". ולכאורה יש להעיר, מה העניין של שאלה זו בשעה שהאדם עומד לדין בשמיים, והרי 'המלכת את חברך' זו שאלה פרטית בבין אדם לחבירו, ומהו ההקשר לדינו הכללי של האדם?! אולם נראה לבאר בזה, כי מה ששואלין לו לאדם בשעת דינו, המלכת את חברך בנחת רוח' - זו שאלה לאדם על יסודות והשקפת עולמו, על מה יסדת ובנית את עולמך?! כי הלא האדם נברא ב'צלם אלוקים' ומחמת זה יש בתוכו רוממות ומעלה גדולה, עד שחייב כל אדם לומר 'בשבילי נברא העולם'. והאדם נשאל בשמיים האם עמד לפניו תמיד ההסתכלות של 'רוממות' האדם - כי כשהאדם מסתכל על חבירו ועל עצמו כעל 'צלם אלוקים' אז בודאי שבאופן פשוט הוא רץ 'להמליך' את חבירו. נמצא שזה לא שאלה על דבר פרטי אלא על השקפת חיים - לראות כל אחד בצלם אלוקים. ולכן שואלין שאלה זו בשעת דינו של אדם, כי בשמיים רואים כאן תביעה עמוקה ומקיפה, תביעה על מה בנית ויסדת את עולמך!

וזוהו כרעיון דברינו שלפי היסוד של 'בצלם אלקים עשה את האדם' - ניתן לבנות ולהשתית את כל ההשקפה על בני אדם, וכך יהיה יותר קל לאדם 'להמליך' את חבירו כי זה כבר נמצא במעמקי הכרת שכלו. נמצא שזה 'כלל יותר גדול', כי על פי זה כלל ההתייחסות לבני אדם מקבלת אופי אחר.

אמנם חשבתי לבאר על דרך המוסר הסתכלות ומבט אחר במחלוקת רבי עקיבא ובן עזאי. שלפי דבריהם יש כאן ב' דרגות של חיובים במצוות בין אדם לחבירו: א. מצד 'ואהבת לרעך כמוך' - יש חיוב רק של 'כבוד' לחבירו. ב. ואילו מדין 'זה ספר תולדות אדם' - החיוב הוא לא רק 'לכבד', אלא גם ובעיקר מוטל על האדם ללמוד ולהבין את חבירו - להבין את הדרכים של השני כדי לדעת במה הוא חסר ולמה הוא זקוק, בדיוק כפי שלומדים ספר. וזוהי דרגה הרבה יותר גבוהה מאשר רק 'לכבד' את חבירו, ולכן 'זה כלל גדול מזה'. ולמדים אנו מכאן לימים אלו, כי מוטל עלינו חובה קדושה ביותר לקיים בצורה מעמיקה ופנימית את שיא המדרגה במצוות 'ואהבת לרעך כמוך', והוא: להתייחס וללמוד את חבירנו בדרגת 'זה ספר תולדות אדם' - להיכנס לתוך ליבו ורגשותיו, לדעת מה הוא חסר ובמה אפשר לעזור. ורק אז כאשר נדקדק בהידור בכבוד חבירנו, נוכל גם לתקן את עוון

בפרשתנו מובא הפסוק "לא תקום ולא תטור את בני עמך - ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (וי"ט י"ח). שהוא עיקר עניין ותיקון הימים הללו, שבהם נפטרו עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא על 'שלא נהגו כבוד זה בזה'. ועל כן עלינו ללמוד ולהעמיק במשמעות מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' - כדי שנדע איך לתקן בימי הספירה הללו את עניין ציווי זה.

בתורת כהנים (ד' י"ב) מובא בפסוק זה, על מצוות 'ואהבת לרעך כמוך': "אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם - זה כלל גדול מזה".

ובביאור הדברים כתב ה'חפץ חיים' שם לבאר את משמעות מחלוקתם של רבי עקיבא ובן עזאי. וז"ל: "זה כלל גדול בתורה - דכל מה דעלך סני לחברך לא תעביד. זה כלל גדול מזה" - דאי מקרא קמא הוא אמינא הרי אדם שהוא בזוי יכול לומר גם אני אבזה את חבירי, שאיני מקפיד גם אם מבזים אותו. אבל מפסוק 'זה ספר תולדות אדם' שמוזכר בו 'בדמות אלוקים עשה אותו', כלל גדול מזה כי את מי אתה מבזה - את דמות דיוקנו של מקום", עכ"ל. ויסוד הדברים לפי ביאורו, שרבי עקיבא אומר שהחיוב של 'ואהבת לרעך' הוא: 'כמוך', לפי איך שהאדם אוהב וחס על כבודו שלו - כך בדיוק עליו לדאוג על כבודו של חבירו כאילו הוא שלו. אבל לפי זה, במקרה שהאדם לא חס על כבודו שלו ממילא גם לא יהיה מוטל עליו החיוב של התורה לכבד את חבירו יותר מיד. ועל כך אומר בן עזאי 'זה ספר תולדות אדם גדול מזה' - שיש ציווי אחר לגמרי שיותר חזק מהכלל גדול בתורה, והוא: החיוב לכבד את חברך מצד 'תולדות אדם' - שהאדם יכיר בכך שחברו הוא יציר כפיו ודמות דיוקנו של מקום. ומשכך, אף אם האדם איננו חס על כבודו שלו עדיין יהיה מוטל עליו לכבד את חבירו בכל כוחו, וזה 'כלל גדול מזה'.

ובטעם דבריו נראה לומר כי מצד 'ואהבת לרעך כמוך' - לא קל לו להאדם ללמוד מהאנוכיות שלו על אהבת חבירו, והשכל לא מסייע לזה. מה שאין כן מצד 'זה ספר תולדות אדם' - מבין האדם כי הנשמה של כל יהודי ויהודי זה חלק אלוה ממעל, וכמו שעליו להיות חדור בכבוד כלפי 'המקום' זהו גופא המחייב גם לכבוד הבריות - והרי בכבוד המקום כבר מורגל הוא בשכלו. ואחת מן הדרכים היסודיות להגיע לכבוד המקום הוא קודם כל להכיר במעלת נשמתו, ולכך בא הביטוי 'למען יזמרך כבוד' - שמדבר על הנשמה.

לתרומות והנצחות ניתן לתרום דרך 'בדרים פלוס' ובאתר המכון - או ליצור קשר במייל

שנאת חנם שבגינו נחרב הבית ושבועונו מתו עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא.

ידוע המעשה עם הבעש"ט שראה שני שיכורים מתגוללים ברחוב, ואמר אחד מהם לחבירו: "איון, אתה לא יודע כמה אני אוהב אותך". וענה לו חברו השיכור: "אם אתה כל כך אוהב אותי האם אתה יודע מה כואב לי ומה חסר לי?" – כי אהבה אמיתית היא לדעת מהו מצבו של השני. וצריך ללמוד ממעשה שיכורים זה, שהפרופורציה לאהבה ולכבוד אמיתי הוא: 'להיכנס ולדעת באמת מה חסר לחבריני, ובמה אפשר לכבד ולרומם אותו ביותר'. וכדברינו, שהחיוב המוטל על האדם כלפי חברו הוא לא רק 'לכבד' כפשוטו, אלא ובעיקר להביט על זה כ'על ספר תולדות אדם' – ללמוד ממש כמו ספר את כבודו ורגשותיו של חברינו, והדברים נפלאים.

והנה שמעתי ממו"ח ר' יוסף ענגל ז"ל על הרבי ר' שמחה בונים מפשיסחא זצ"ל, שאחד מבניו היה ממונה על הכנסת אורחים של החסידים שהיו מגיעים לשבת. ופעם הוא שאל לבנו: "מה חידשת בסוגיא דהכנסת אורחים?! וענהו הבן: "חידשתי, שכאשר אורח מגיע לכאן לשבת אז לפני שאני נותן לו לאכול אני מראה לו איפה הוא יושן – כי אז הוא יותר רגוע ויאכל לתיאבון". הרי שצריך לקיים כל מצווה של בין אדם לחבירו עם לימוד ממש במהותו של השני – להיכנס לנפשו ולליבו. והיא מדרגה נשגבת בבין אדם לחבירו ובדין 'ואהבת לרעך כמוך'.

אבי מורי הרש"ד וואלקין זצ"ל כתב לי פעם בשם הגאון ר' שמעון שקאפ זצ"ל, שאמר: "שכמו שצריכים לשבור את הראש כדי ליישב קושיא אחת של רבי עקיבא איגר – לא פחות מכך מוטל על האדם להתאמץ כדי ליישב קושיא שיש לו על הנהגת חברו". עד כדי כך לימוד בכבוד חברינו מוטבע בחובת נפשנו!

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל היה מביא מה ששמע בשם ר' שמחה בונים מפשיסחא זצ"ל: "שהרי ידוע כי לכל בריאה שנבראה בעולם יש מטרה מהות ותפקיד, ולצורך מה נברא ראש עקום?! וענה בזה: "שנברא להאדם ראש עקום – כדי שידון את חברו לכף זכות!" מבהילים הדברים עד היכן הם מגיעים.

בגמרא ביבמות (סב:) מובא המעשה עם עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא, ש"כולם מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה". אך יש להעיר, כי בגמרא אמנם אנו רואים שסיבת העוון והחטא של תלמידי רבי עקיבא היה בזה "שלא נהגו כבוד זה לזה" – ואילו במדרש ראינו שחטאו בכך "שהיתה עיניהם צרה אלו באלו", ואכן צריך להבין מהי סיבת חטאם האמיתית של תלמידי רבי עקיבא?!

מהמשגיח דפנונביז הגאון רבי יחזקאל לונשטיין זצ"ל שמעתי שתיירץ בזה, שאמנם חטאם הגלוי היה בכך 'שלא נהגו כבוד זה לזה' – אך הם כיסו זאת בטענה כי מה שלא נהגו כבוד איש בחבירו היה רק לשם שמיים כדי לשבור את המידות ולעקור את מידת הכבוד, ואם כן הרי

לכאורה לא חטאו בכך! אך באמת בפנימיות העניין גילה להם רבי עקיבא לאחר מכן: כי חטאם האמיתי והפנימי היה בכך 'שהיתה עיניהם צרה זו בזה' – זה לא הגיע משבירת המידות אלא פשוט מתוך חוסר מידות פנימיות ונגיעות אישיות, ולכך אין סתירה מדברי המדרש. **אך לפי דרכנו חשבתי לבאר** ולפשט שאלה זו בצורה בהירה ומיוחדת. שאין זו סתירה כלל בין הגמ' לדברי המדרש, שאכן חטאם היה ב' חלקים – כי בציווי וחיובי התורה לאדם בכבוד חברו ישנם ב' דרגות: א. ואהבת לרעך 'כמוך' – חיוב של כבוד, וכנגד זה חטאו בכך 'שלא נהגו כבוד זה בזה'. ב. 'זה ספר תולדות אדם' – חיוב של לימוד מעמיק ורחב בכבוד חברינו, וכנגד זה ענה רבי עקיבא ש'היתה עיניהם צרה זה בזה' – שהם לא רצו לפתח את ראייתם ולראות בראייה רחבה ומעמיקה יותר את חבריהם, כפי חובת דרגת 'זה ספר תולדות אדם', ויש כאן ב' ענינים נפרדים ושונים.

ראינו עוד כדברים הללו אצל משה רבינו ע"ה. שכתוב בפסוק: "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", ועל זה ביאר רש"י: "נתן עיניו וליבו להיות מיצר עליהם". ודבר תמוה הוא, כי הרי משה רבינו ע"ה ראה בכל תקופת ילדותו את ה'יורא בסבלותם' – את הסבל והקושי של אחיו בני ישראל, ומדוע רק עכשו הוא רואה בסבלם? אלא רואים אנו מכאן יסוד גדול, שבאמת כדי להרגיש ולראות את הסבל של השני צריך לפעול ב'ויצא אל אחיו' – לצאת וללמוד את השני ממש! וכפי שמבאר רש"י 'נתן עיניו וליבו'. כי כדי להיות מנהיג ולראות בסבל השני צריך התאמצות נשגבת יותר, ורק כאשר האדם נכנס לתוך ליבו של השני – הוא יוכל לראות את הסבל והצער של השני, וכפי שמשה רבינו לא ראה או הרגיש עד ש'נתן עיניו וליבו' ורק אז זכה ל'ויגדל' – להיות מנהיגם של ישראל, כי גם כדי להיות מנהיג צריך להגיע לדרגה של 'מיצר עליהם'.

בימי הספירה הללו עלינו לזכור ולחדד לעצמנו, כי ה'לימוד בכבוד חברינו מוטבע בחובת נפשנו' – ועל האדם להתבונן ולראות בראייה עמוקה לתוך חייו של חברו כדי לדעת איך לכבדו! והוא עיקר עניין מידת 'בין אדם לחבירו' והוא שיא המדרגה במצוות 'ואהבת לרעך כמוך', לפי ביאורינו. ועל האדם לפעול ב'ויצא אל אחיו' – לצאת מההסתכלות התמידית לתוך חייו שלו ולהביט במבט חודר גם לתוך נפשו וצרותיו של חברו. כך צמח 'ויגדל משה' להיות מנהיגם של ישראל, ורק כך ניתן יהיה לכפר על סיבת חורבן בית המקדש וסיבת פטירת עשרים וארבע אלף תלמידי רבי עקיבא.

[נכתב ע"פ הבנת השומע ובאחריותו]

העלון להודש סיון ו'חג שבועות'
יצא בעז"ה בשבוע פרשת במדבר

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעין החיים':
www.memayan.com

נתרם לזכות זהצלחת ר' מיכאל ב"ר פדהאל נקש שיחי' זכ"ל משפחתו שיחי'

– ולזכות אברהם מאיר בן אסתר צבאח שיזכה לבן זכר – ולזיווג הגון לבה"ח אריאל שרגא בן ניצה שיחי' –

לקבלת העלון במייל – בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזורכם ניתן לכתוב ל: memayan7@gmail.com

הלשיב ובפש

אחרי מות קדושים

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

עבודת ימי הספירה

ברוך ה' שזכינו שוב לעטרה ליושנה - לחזור חזרה ולהתחזק יחד, צריך לזכור באיזה מצב היינו שנה שעברה בזמן הזה, ואיפה אנחנו עכשיו, וכן בשונה מהמצב בכל העולם, אצלנו עם כל הניסיונות בכ"ז יש לנו ההנהגה קצת אחרת, לא לשכוח להודות לקב"ה על כל מה שעשה לנו ולבקש על להבא.

הודאה על העבר ובקשה על להבא הכל מאת הקב"ה.

נתמקד על העבודה העצומה שלנו בכלל, ובין פסח לעצרת בפרט.

העבודה בין פסח לעצרת היא עבודה מיוחדת של הכנה לקבלת התורה, זה זמן שאנחנו צריכים להכין את עצמנו להיות כלי שראוי לקבלת התורה, וידוע הרי שבחג מתן תורה הקב"ה משפיע שפע של תורה, וצריך להיות ראוי לכך, וכל אחד כפי מה שהוא יהיה כלי מוכן, כך הוא יזכה.

זה יום הדין של תורה, (ועי' בשל"ה שבועות פרק נר מצוה ט), אבל לא נתמקד עכשיו בגדר הדין הזה של 'יום הדין', כי בכל זאת לא מצאנו שחג השבועות הוא כר"ה, (יש כאלה שאומרים לשנה טובה וכו') אבל אין לזה מקום, אולי לומר לאילנות לשנה טובה, 'בעצרת על פירות האילן' אלא מה נגיד כי האדם עץ השדה, צריך לדעת פרופורציות נכונות, על שבועות גם נאמר ושמחת בחגך פשוטו כמשמעו, אם בר"ה יש ושמחת, בשבועות זה הרי שמחה בבשר ויין, אבל עכ"פ זה יום של השפעה בתורה וצריך להיות ראוי לזה.

שורש העניין בחג השבועות הוא, שכפי הכלי שהאדם מכין כך הוא יזכה לקבל השפעה, וההכנה היא בימי ספירת העומר ע"י מ"ח קנייני תורה, וצריך לדעת שגם לאחר החג אחרי שהוא קיבל את ההשפעה של החג, יש את כל השנה שאפשר להמשיך ולקבל עוד ועוד השפעות.

קיבלתם עליכם עול תורה

בכל ימי הספירה אנחנו מחכים ליום המיוחד הזה של קבלת התורה, ואחת מן הראיות שיש לנו על גודל המעלה והשפע של תורה שיש באותו יום, היא מפרשת מוספים של שבועות, הרי הזכרנו שבפסוקים של שבועות לא מזכירה התורה שזה יום של קבלת התורה, אולם ידועים דברי הירושלמי: רבי משרשיא בשם רבי אידי בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב חטא **אמר להן הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם** (ר"ה ד ח) והגם שבשתי הלחם כתוב שיעיר עיזים אחד 'לחטאת' אבל הירושלמי מדבר על מוספים שלא כתוב חטאת, וזה רמז של התורה שבחג השבועות יש קבלת התורה, 'כי קיבלתם עול תורה'.

ובקרבן העדה שם כתב: **שבכל שנה בעצרת הוא כיום אשר עמדנו לפני הר סיני ומקבלים התורה מחדש וכו'.** והיות שכך כל שנה אנו מחויבים להתכונן לקבל את התורה מחדש.

ונתמקד קצת בעצם העניין של ספירת העומר ואמנם הדברים ידועים, אבל בכ"ז נזכיר, הנה יש לנו מצווה לספור וזה נלמד מהפסוקים, וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם וכו' ושבועה שבועות תספר לך וכו' ואנחנו יודעים שמצווה למנות הימים, ומצווה למנות השבועות, וראשית כל קיום המצווה היא מפני שהקב"ה ציוונו, אבל למדו שרצונו ית' שנדע מה הוא רוצה ונבין מה הוא הטעם בספירה.

השפעת התורה בחג השבועות

אסור לשכוח שקבלת התורה זה כל השנה, ולא רק בשבועות, אבל בשבועות יש השפעה מיוחדת, ונזכיר את דברי הכלי יקר על הפסוק והקרבנתם מנחה חדשה לה': סימן ליום מתן תורה, כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפירוש כי ר"ה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים, **שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו יום קבלה מהר סיני.** (ויקרא כג, טז).

וידועים דברי הרמח"ל: שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא יאיר אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו. והנה עפ"ז נצטוונו בחג בכל העניינים שנצטוונו לזכור יציאת מצרים, **כי בהיות התיקון ההוא תיקון גדול מאד שנתקנו בו וכמש"ל, הוקבע שבשוב תקופת הזמן ההוא יאיר עלינו אור מעין האור שהאיר אז,** ותחודש בנו תולדת אותו התיקון, וע"כ נתחייב באותם העניינים כלם. ועד"ז **חג השבועות למתן התורה.** (ד"ה פ"ז).

וודאי שבשבועות חוזר האור הראשון של קבלת התורה, ומובא ממרן הרב שך זללה"ה שאמר בשם האבן האזל שחג השבועות

ענין גדול יותר מן החרות מעבדות

ובספר החנוך מביא, וכן במורה נבוכים, טעם לספירת העומר וכתב: משרשי המצווה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ, וכמו שכתוב (ידימיהו לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו', והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקימוה, וכמו שאמר ה' למשה (שמות ג יב) וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את ה' על ההר הזה. כלומר, **שתקבלו התורה שהיא העיקר הגדול שבשביל זה הם נגאלים והיא תכלית הטובה שלהם, וענין גדול הוא להם יותר מן החרות מעבדות.**

- אם מישוה חושב שבה' אייר קיבלנו חרות, ואני לא יודע אם זה נכון כי התחילו אז פגזים, אבל וודאי שהחרות האמיתית זה יציאת מצרים, ואלמלא הקב"ה הוציא וכו' הרי אנו ובנינו בנינו משועבדים היינו לפרעה בגוף ובנפש במושגים שלנו אם היינו נשואים שם היינו כמו פועלים ברמאללה שמכים אותנו כדי שנעשה הניקיון, והקב"ה הוציא אותנו משם, ויש דבר יותר חושב מעצם היציאה ממצרים -

ולכן יעשה השם למשה אות בצאתם מעבדות לקבלת התורה, כי הטפל עושין אותו אות לעולם אל העקר, ומפני כן, כי היא כל עקרון של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדלה שעלו אליה, נצטוו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה **להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל**, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות, **כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא.**

ובהמשך דברי החינוך הוא ממשיך לבאר את ההשתוקקות הגדולה בימי הספירה עד ליום מת"ת: וזהו שאנו מונין לעמר כלומר, כך וכך ימים עברו מן המניין ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה לנו הרצון החזק להגיע אל הזמן, ועל כן לא נרצה להזכיר בתחילת חשבוננו ריבוי הימים שיש לנו להגיע לקרבן שתי הלחם של עצרת, (חינוך מצווה ש"ו).

ולא רק בשעה שיצאו ממצרים שאז המתינו וספרו את הימים עד לקבלת התורה, אלא כמו אז גם היום כל שנה אנחנו מחכים ליום חג השבועות כדי לקבל שוב את התורה.

מחשבין נ' יום לשמחת התורה

וכדברי החינוך מובא ג"כ בר"ן סוף ערבי פסחים: ורוב מפרשים מסכימים דספירת העומר עכשיו דליכא הבאה ולא קרבן אינה אלא מדרבנן בעלמא זכר למקדש כדאמר אמימר התם זכר למקדש בעלמא הוא, ובהגדה ג"כ אמרו בשעה שאמר להם משה תעבדון את האלוקים על ההר הזה אמרו לו ישראל משה רבנו אימתי עבודה זו אמר להם לסוף חמישים יום והיו מונין כל אחד ואחד לעצמו מכאן קבעו חכמים לספירת העומר כלומר בזמן הזה שאין אנו מביאים קרבן ולא עומר אלא מחשבין נ' יום לשמחת התורה וכו'.

האור החיים על הפסוק וספרתם לכם מביא את דברי הזהו"ק: כי לצד שהיו בטומאת מצרים ורצה ה' להזדווג לאומה זו דן בה כמשפט נדה שדינה לספור ז' נקיים, וציוה שיספרו שבעה שבועות וכו' והגם כי שם שבע ימים וכאן שבעה שבועות לצד הפלגת הטומאה וכו'. ובהמשך כתב: לזה יצווה ה' לספור ממחרת, והגם כי זה היה בפסח מצרים כמשפט הזה יעשה באותו פרק עצמו מידי שנה בשנה כי כמו כן יעשה בסוד ה' כידוע ליודעי חן.

חן היא חכמת הנסתר וגם אם אין אנו מבינים בנסתר אבל טוב לדעת שיש דבר כזה שיש ענין לטהר את עצמנו כל שנה שבע שבועות להגיע ראוי ליום קבלת התורה, כי אנו למדים שבכל שנה יש השפעה מחודשת של מתן תורה והלוואי ונזכה להגיע עם כלים גדולים כדי לזכות לזה.

והצורה להתכונן היא ע"י מ"ח קניינים, ובלנ"ד שבוע הבא ה' יעזור שנפגש בריאים ושלמים ונתחזק בצורה הראויה להתכונן, וצריך לדעת שרואים כאן שההכנה הראשונה היא עצם הציפייה לקראת מת"ת, יש קשר בין שתי הדברים, לפי הפשטות סופרים את הימים וכמהים ליום המיוחל בבחינת שבעה נקיים, אבל נראה שעצם הספירה והציפייה זה חלק מההכנה, ונרחיב בזה בעז"ה, וכמה שנתכונן יותר כך נהיה ראויים יותר.

הקב"ה יעזור שיהיה זמן מוצלח, זמן שמח, וימי הספירה יהיו ימי עלייה והתרוממות, ונוכל לקבל את התורה באהבה ובשמחה.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת מינה בת הגאון רבי יצחק אליעזר הלוי זצ"ל

לעילוי נשמת
הגאון רבי דב צבי קריסוויטא זצוק"ל
בן הגאון האדיר רבי חיים זצוק"ל

מערכי תורה

אח"ק

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

כה"ג ביוה"כ - איש לבוש בדים

הנה כהן גדול ביום הכיפורים לובש גם בגדי זהב וגם בגדי לבן, וכתוב (ט"ז, כ"ג כ"ד) 'ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד וגו' ורחץ את בשרו במים ולבש את בגדיו וגו', ומבואר דבגדי הזהב נקראים בגדיו, ובגדי לבן אינם נקראים בגדיו של כה"ג, אלא נקראים בסתמא בגדי הבד. וצריך להבין דהרי שניהם היו באין משל ציבור, ולמה בגדי הזהב נקראים בגדיו ובגדי לבן אינם נקראים בגדיו.

ויש לבאר בזה דהנה על עצם הדבר דביוה"כ כה"ג משמש בבגדי לבן ולא בבגדי זהב של כל השנה איתא במדרש (פכ"א פי"א) רבי ברכיה ורבי ירמיה בשם רבי חייא אמרו כשרות של מעלן כך שרות של מטן, מה שרות של מעלן 'ואיש אחד בתוכם לבוש בדים' כך של מטן כתונת בד קודש ילבש. ומבואר דלבישת בגדי לבן הוא משום דצריך להיות כמו שרות של המלאכים למעלה שהם לבושים בדים, ולכן לובש בגדי הבד. והטעם לזה י"ל כדאיתא שם במדרש (שם י"ב) על הפסוק וכל אדם לא יהיה באהל מועד. אמר רבי אבהו וכה"ג לא אדם היה, ומתירן אלא כהדא דאמר רבי פנחס בשעה שהיה רוח הקודש שרוי עליו היו פניו בוערות כלפידים עליו, הה"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו'. והיינו שבשעה שהיה הכה"ג היה נכנס לפני ולפנים הוא לא היה בבחינת אדם אלא כמלאך. ופניו היו בוערות כלפידים הוא כמו שכתוב בתהלים משרתיו אש לוחט.

ולפי זה יש לבאר דלכן היה צריך ללבוש בגדי לבן שהם בגדי מלאכי השרת המשרתים למעלה, דכיון דבשעה שנכנס היה כמו מלאך, על כן צריך ללבוש בגדים כמו מלאך המשמש שהם בגדי לבן, וזהו שמאר המדרש דשרות של מטה הוא כשרות של מעלה, שגם שרות דלמטה הוא שרות של מלאך.

מעתה יש לפרש דלכן בגדי לבן אינם נקראים בגדיו, כי היה לובשם רק משום שהיה נעשה כמלאך בשעה שנכנס לפני ולפנים, וא"כ הם בגדי מלאכים, ולא בגדי כהן גדול, ורק הבגדי זהב הם שנקראים בגדיו.

ובזה יבואר הפיוט שאומרים ביום הכיפורים אחר סדר העבודה 'אמת מה נהדר היה כהן גדול בצאתו מבית קדשי הקדשים' ומונה שם איך היה נהדר מראהו.

ולמהבואר שהיה כה"ג נעשה כמלאך ופניו היו בוערים כלפידים ומראהו כמראה מלאך, על ענין זה נתייסד הפיוט בהדרת מראה הכהן גדול בצאתו מבית קדשי הקדשים.

והבדילה הפרוכת לכם

ויש לבאר בזה שאין זה רק היכי תימצא בעלמא, דאין דרך לשלוח כהן גדול לפני ולפנים בלא שיהא נעשה כמלאך, ובשביל זה מוכרחים שיהא מתעלה לדרגת מלאך, אלא שזהו עצם ענין עבודת יוה"כ, שישראל ישלחו לפני ולפנים מלאך, וזהו המצב הרצוי, שהנכנס לכפר על עוונותיהם של ישראל יהא מלאך.

והענין בזה דצריך דוקא מלאך שיכנס לפני ולפנים, יש לבאר דהנה בפרוכת שהיא מחיצה בין ההיכל לבין קודש הקדשים כתיב 'והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים', ואיתא במדרש דהפרוכת היא כנגד הרקיע המבדיל בין המים העליונים למים התחתונים, וכבר ביארנו בארוכה במק"א דמבואר בזה דיסוד ההבדלה של הפרוכת היא כההבדלה של הרקיע, וכמו שהרקיע מבדיל בין המים העליונים שזהו עולם העליון, למים התחתונים שזהו עולם התחתון, כן גם הפרוכת היא מבדילה בין הקודש שהוא מעולם התחתון, לקודש הקדשים שהוא שייך לעולם העליון. וכיון דמבואר דקודש הקדשים נחשב מקום של עולם העליון ואינו חלק מהעולם התחתון, וזוהי ההבדלה שמבדלת הפרוכת, ממילא הוא בכלל השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, שאין אדם יכול ליכנס לשם כיון שהוא שייך לשמים ולא לארץ, ואם כן נמצא דהמצוה ליכנס לפני ולפנים זהו מצוה ליכנס לשמים, ואדם מקומו הוא בארץ ולא בשמים, ממילא מוכרח שהמצוה היא שמלאך יהא זה שנכנס.

יקרה היא מפנינים - מכה"ג הנכנס לפני ולפנים

והנה בגמ' בהוריות דף י"ג אמרינן דממזר ת"ח קודם לכה"ג ע"ה, ונדרש כן מהפסוק יקרה היא מפנינים מכה"ג שנכנס לפני ולפנים. ומבואר דת"ח מתעלה בדרגתו להיות יותר מכה"ג הנכנס לפני ולפנים, וכיון שנתבאר דכה"ג הנכנס לפני ולפנים מתעלה לדרגת מלאך, א"כ מבואר בזה דגם ת"ח ע"ה תלמודו מתעלה הוא לדרגת מלאך ה' צבקות.

ובזה יש לבאר מה דמצינו בגמ' בשבת דף כ"ה ע"ב אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאים לו וכו' ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות. וברש"י בקידושין (דף ע"ב. ד"ה דומים למלאכי השרת) כתב על דברי הגמ' דתלמידי חכמים שבבל דומין למלאכי השרת ז"ל 'דומין למלאכי השרת, לבושים לבנים ועטופים כמלאכי השרת, וכתוב והאיש לבוש הבדים, וה"נ אמרי' בבמה מדליקין על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך וכו', ובנדרים נמי אמרינן מאן מלאכי השרת רבנן, ואמאי קרי להו מלאכי השרת דמצוינן כמלאכי השרת במלבושים גאים'. והיינו דכיון שהם מתעלים לדרגת מלאך, על כן לובשים בגדי לבן שזהו לבוש של מלאכי השרת, וכמו שכה"ג בשעה שנכנס לפני ולפנים לובש בגדי לבן שהם בגדי מלאכי השרת.

אזהרה ומיתה על כניסה לקודש הקדשים

בתחילת הפרשה כתוב (ט"ז, א' ב') וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימיתו, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת וגו'. הנה הכתוב מתחיל וידבר ה' אל משה וגו', ואינו מפרש מה נאמר בזה, וחוזר ואומר, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך וגו', וצריך ביאור מהו הכפילות שכפל הכתוב בפתיחת הפרשה שה' דיבר אל משה, ושוב חוזר, שה' אמר אל משה, ומפני מה כפל הכתוב את עצם ענין הדיבור של ה' אל משה.

עוד צריך לבאר דבתחילה כתוב לשון דיבור, ולבסוף כתוב לשון אמירה, וברש"י בפר' בהעלותך (פרק י"ב, פ"א) הביא הא דאיתא בספרי, דאין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה, ואין אמירה בכל מקום אלא לשון תחנונים, וא"כ צ"ב מאי טעמא פתח בלשון דיבור שהוא לשון קשה, וסיים בלשון אמירה שהוא לשון רכה.

ונראה לבאר בזה, על פי דברי הגמ' ביומא דף נ"ג ע"א, תניא רבי אלעזר אומר, ולא ימות, עונש, כי בענן אראה, אזהרה, יכול יהיו שניהם אמורין קודם מיתת בני אהרן, ת"ל, אחרי מות שני בני אהרן, יכול יהיו שניהם אמורים אחר מיתת שני בני אהרן, ת"ל, כי בענן אראה על הכפורת, הא כיצד, אזהרה קודם מיתה, ועונש אחר מיתה, מאי תלמודא, אמר רבא אמר קרא כי בענן אראה ועדיין לא נראה, ואלא מאי טעמא איענש, וכו' על שהורו הלכה בפני משה רבן.

ומבואר בדברי הגמ', דהאזהרה על כניסה לקודש הקדשים נאמרה קודם מיתת בני אהרן, והעונש מיתה ע"ז, נאמר לאחר מיתת בני אהרן. ונמצא דהך קרא ד'אל יבא בכל עת אל הקודש וגו' ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת', דבזה נאמר גם האזהרה וגם העונש, לא נאמר באותו זמן, אלא נאמר בשתי זמנים חלוקים, דהחלק של ואל יבא בכל עת אל הקודש, שזהו האזהרה, זה נאמר קודם מיתת שני בני אהרן, והחלק של ולא ימות, שזהו העונש, זה נאמר לאחר מיתת שני בני אהרן.

ולפי זה יש לפרש, דמשום שנאמרו בשתי אמירות נפרדות, לכן נכפל כאן פתיחת הפרשה, דהייתה אמירה על האזהרה, והייתה אמירה נפרדת על העונש, ולכן כפל הכתוב את ענין האמירה.

ולפי זה יש לפרש גם דמשו"ה פתח הכתוב בלשון דיבור וסיים בלשון אמירה, דהרישא ד'וידבר ה' אל משה', שהוא לשון דיבור, זה הרי מיירי ממה שאמר אחר מיתת שני בני אהרן, כמו שכתוב בפסוק להדיא שהיה זה אחרי מות שני בני אהרן, וא"כ זה איירי מהעונש מיתה, שזה נאמר אחר מיתת שני בני אהרן, וכמו שנתבאר מדברי הגמ' ביומא, ולפי"ז האמירה שכתובה בסיפא ד'ויאמר ה' אל משה', זה איירי רק מהאזהרה, ולפי זה יש לבאר, דבתחילה דמיירי מהעונש מיתה, אמר הכתוב לשון קשה, משום חומר עונש מיתה, אולם האמירה השנית שהיא מיירי רק מהאזהרה, נאמר בלשון רכה.

'ובשנה הרביעית כל פרי קודש'

בדין רבעי כתוב (י"ט, כ"ד) 'ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים לה'. וצריך לבאר מה בא לרבות באומרו כל פרי, וכל לרבוויי מאי. ויש לומר דהנה דיני קודש זה של שנה רביעית ילפינן ממעשר שני, וכמו שהביא כאן רש"י דברי התו"כ, וא"כ יש לומר דאתא לאפוקי דלא נימא דדין שנה רביעית הוא דין מעשר והוא חל רק בעשירית הפירות כמו מעשר שני, וע"ה הוסיף הכתוב דבשנה הרביעית כל פרי קודש, ולא רק מעשר מהפירות.

לא תגנובו - בגונב ממון

כתוב (י"ט, י"א) 'לא תגנובו', וכתב רש"י, אזהרה לגונב ממון, אבל לא תגנוב שבעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות וכו'. יש לומר דלכך בגונב ממון נכתב האיסור בלשון רבים, משא"כ באיסור גניבת נפשות, עפי"ד הגמ' בב"ב דף קס"ה דרובם בגזל, ולכן איסור זה נכתב בלשון רבים, משא"כ באיסור דגונב נפשות.

צורת הישיבה

אנחנו מתחילים עם מזמור לתודה. ברוך ה' אנחנו זוכים אחרי שנה שלמה, לחזור בצורה מסודרת בלי מסיכות ובלי הגבלות. אשרינו מה טוב חלקנו. ואחרי שנה שלמה שלא היו בשגרה הרגילה צריכים אנו לחדד את צורתה של הישיבה.

סיפר לי הגאון ר' גרשון קליבנסקי (שאביו היה המזכיר בישיבת סלבדקא בליטא) שבזמן המלחמה הם הוגלו לרוסיה. הוא גדל ברוסיה, וחזר משם תלמיד חכם גדול, ירא שמים וצדיק, ואף חיבר כמה ספרים בארץ. וכשהגיע לארץ, הוא התגורר בהרצליה, והיה מוסר שיעורים ברמת השרון. שיעורים מתוקים מדבש לאחמ"כ הוא עבר להתגורר בבני ברק. אני הכרתי אותו מהכולל ברמת השרון. הוא היה מאד נחמד, ואפשר היה לדבר איתו פתוח. שאלתי אותו, ר' גרשון! למה עברת לבני ברק? ברמת השרון היית מגדל אור, כולם נהנו ממך, היית מרביץ תורה, ופוסק בהלכה, למה עזבת שם הכל והגעת לכאן עיר מלאה חכמים וסופרים.

ואמר לי בשם רב אחד, משל ליהודי שטעה עם בנו הקטן במדבר, כעבור חצי יום הבן התחיל לבכות, אבא, אני רעב! האבא נתן לו איזה עשב מדברי שמצא, עד שנרגע. ולאחר קצת זמן הילד בוכה שוב. מה קרה? כואבת לי הבטן. אבא שלו הרגיע אותו וכך עבר יום ועוד יום, חודש חודשיים ושלושה, עד שיום אחד אומר הבן לאבא שלו, אבא! יש לי בשורה טובה, אכלתי והתרגלתי, וכבר לא כואבת לי הבטן!

האבא התחיל לבכות. שאל אותו הילד, אבא אני לא מבין, כשכאב לי הבטן אתה עודדת אותי וחיזקת אותי שזה יעבור. ועכשיו שכבר לא כואב אתה בוכה?! אמר לו האבא, כל זמן שידעתי שאתה לא מסתדר כאן הייתי בטוח שתחפש אותי את הדרך לצאת מכאן, אבל כעת שכבר הסתדרת ואתה יכול לאכול בלי כאבי בטן כבר תפסיק לחפש, ואז יתכן שתישאר כאן כל החיים, ועל זה אני בוכה!

ואז הוא הוסיף כשבאתי מרוסיה שם מסרנו נפש על שבת ותורה ומצוות, וכשראיתי חילולי שבת, לא יכלתי להאמין שזה יהודים, וכאב לי עד עמקי נשמת, וליבי היה פצוע ובוכה, עד שלצערי התרגלתי שיש גם יהודים כאלו, וכבר הפסיק לכאוב לי הלב, וידעתי שזה סכנה ובאתי לבני ברק שאין בה חילול שבת ח"ו.

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל שהיה מהמתמידים הכי גדולים במיר, חלה עם חום גבוה ונאלץ לשכב כמה ימים במיטה, כאשר חזר כעבור כמה ימים נגש אליו המשגיח רבי ירוחם וא"ל חיים מה יהיה אתך, אתה כבר כמה ימים לא היית בישיבה אתה תישאר עם הארץ, והגר"ח התנצל והסביר שהיה חולה מאד. והוא ממשיך לגעור בו. והגר"ח חוזר על התנצלות, א"ל רבי ירוחם כבר שמעתי מקודם וממשיך לדבר, לאחר מכן הסביר לו רבי ירוחם מצאנו שמשה רבינו ע"ה גער בבני גד ובני ראובן שרצו חבל נחלה מעבר לירדן, כי חשב שהם לא רוצים להלחם, ואמר להם האחיכם יצאון למלחמה ואתם תחרישון - ולמה תניאו את לב העם וגוי? והם בסוף ענו שלא התכוונו להישאר אלא אדרבא חלוצים נעבור לפני העם וגוי, ולא מובן למה הם לא אמרו לו מיד, והניחו לו להמשיך לגעור בהם!

רק יש דבר שתחילה הוא מופקע מלעשות, אבל אח"כ רואים שזה אפשרי - וירא מנוחה כי טוב - ולאט לאט מחלחל הדבר וגורם רפיון ואז משנים כיוון.

הם היו צריכים שיחדור להם טוב טוב למח וללב שזה טרגדיה נוראה שלא שייך אחרת בשום מצב ובשום ענין וזה לא בא בחשבון כלל.

אומר ר' ירוחם הרי עד היום להיכנס ולשכב במשך היום זה היה אצלך יחרג ואל יעבור, אבל כעת ראית שזה אפשרי - ולא מופקע כלל ואפי' קצת נחמד, ולפעמים יעלה בדעתך שקצת צריך להשתמש בזה. לכן אתה ביבן עליה' שבך צריך להבין שבשבילך זה הלאה יחרג ואל יעבור, ולכן המשכתי לגעור בך, וכך תזכה להיות מגדולי ישראל.

ואף אנו נאמר, ישנם שיחשבו כבר התרגלנו לשנה האחרונה בלי סדרים מסודרים, וכך נוכל להמשיך גם הלאה, ועל זה צריך לבכות. אמנם בשנה האחרונה היו כמה אונסים, אבל יש דפוס של ישיבה, והגיע הזמן לחזור לפסים הרגילים.

אז בואו ונשאל, האם בשנה האחרונה התבגרנו בשנה וקיבלנו ראיה של אדם מבוגר, השונה מראיה של צעיר יותר, אדם מבוגר רואה אחרת ומבין אחרת, או שרק חלפה לה שנה ונהיינו מבוגרים רק בגיל.

הרה"ג ר' נחום ברגמן נכד מרן הגרא"מ שך זצ"ל סיפר סיפור מעניין, שבאחד מימי ראש חודש, אביו הגאון רבי מאיר צבי שליט"א בא פעם לחמיו הגרא"מ שך בשמחה לבשר לו על לידת בן או נכד, אמר לו הרב שך, במטותא ממך, כעת אני לא מסוגל לשמוע כלום, ואני יסביר לך גם למה. היום ראש חודש, וכתוב שהוא זמן כפרה לכל תולדותי' כמו יום כיפור. וכעת אני עסוק בתשובה, קשה לי להיכנס לדברים אחרים. תבא בבקשה בערב ונוכל לדבר על עניינים אחרים... כעת זה ראש חודש, בואו ונתפוס את הרגעים האחרונים.

כתוב בבני יששכר על חודש אייר (וכן היה אומר הרב מפונבז' על כל תחילת זמן) שכאשר פותחים את הזמן בהיכלי הישיבות זה כמו לפתוח את ארון הקודש לתורה שבע"פ. וכמו שבפתיחת ההיכל של התורה שבכתב - זה עת רצון ואומרים ומבקשים בריך שמיא, **אותו דבר כשפותחים את הזמן בישיבות זה פתיחת הארון לתורה שבע"פ וזה עת רצון, אפשר לבקש וצריך לבקש. בן תורה מבקש "יהא רעוא קדמך דתפתח לבאי באורייתא". וצריך גם לדאוג לשלמות הספר תורה שיהיה כשר עם כל ההקפדות שצריך, שיהיה ארון הקודש לס"ת מהודר.**

עברנו את ימי הפסח. הגמ' אומרת שפרעה אמר, אתמול הייתם עבדי פרעה, ועכשיו עבדי ה'. בואו ונשאל את עצמנו, האם אנחנו מרגישים קצת עבדות?

מהו ההבדל בין עבד לבן חורין? בן חורין עושה את מה שהוא רוצה בלי שום עול, אבל עבד עושה את מה שהוא חייב לעשות ואת מה שמצווים לו. וכל אחד צריך לשאול את עצמו האם אני מרגיש את עצמי תחת עול של עבדות, או שאני מרגיש בן חורין (ויש המסתמכים על מש"כ אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה...)

אומרים בתפילה, לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים. וידועה השאלה, לשמור - זה מצוות לא תעשה, לעשות - זה מצוות עשה, אבל מהו לקיים? ויש פשט, שלפעמים אדם אומר כעת אני לא עובר על שום עברה, יש לי היתר למה שאני עושה, ע"פ הלכה זה מותר. ועל זה אומרים לך, ולקיים! אל תחפש היתרים, תקיים את מה שאומרים לך, הנה שמוע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים (שמואל א - טו, כב).

רבינו יונה כותב בתחילת שערי תשובה (שער א אות ו), כי אם אמר יאמר העבד כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד כבר שבר עול אדוניו מעליו ואת פושעים נמנה!

כל אחד יש לו איזה דבר אחד שבו הוא קצת מתקשה - (חז"ל אומרים סאה של עוונות מי מקטרג בראש? גזל). אם זה זהירות בממון הישיבה, ולא לקחת מעבר למה שצריך, זה כספי הקדש.

כשנסגרו בתי הכנסיות ובתי המדרשות, גדולי ישראל יצאו בקריאת חיזוק לא לדבר בבית הכנסת, וכל שכן שלא לדבר בשעת התפילה. יש בתי כנסיות עם מודעות גדולות "תעשה לי טובה, אני רוצה לחיות, אל תדבר בתוך בית המדרש". זה כבוד האלוקים, וכבוד הבית מדרש.

אחינו כל בית ישראל

ב"ה זכינו שהמגיפה די עברה, כל בר דעת מבין שזה לא קשור לחיסונים, אלא זה מידת הדין שנתפייסה, אבל זה רק בארץ. אך מחוצה לה, באירופה ובצרפת - זה משתולל! וכן באירן נפטרו ארבעה אנשים ביום אחד! רח"ל, ואנחנו צריכים להתפלל עליהם ולהתחזק גם בעבורם, הם אחינו בשרינו!

מרח"י זצ"ל היה רגיל להביא את הגמ' במועד קטן (כו, א) אמרו לו ליהויקים כתב ירמיה ספר קינות. שאל, מה כתיב ביה? אמרו לו איכה ישבה בדד, אמר אנא מלכא! מה איכפת לי. מה עוד כתוב בה? בכו תבכה בלילה. אנא מלכא! שהיא תבכה, מה איכפת לי. מה עוד כתיב בה? גלתה יהודה מעוני - אנא מלכא. דרכי ציון אבילות - אנא מלכא. עד שאמרו לו היו צריה לראש - אתה כבר לא תהיה מלך! הוא כעס, מאן אמרה? קדר כל אזכרות שבה ושרפן באש.

אנחנו לא כאלו. נכון, פה בארץ הקב"ה עזר והייתה סייעתא דשמיא מיוחדת שמידת הדין נתפייסה, אבל יש לנו אחים שסובלים! ועידת רבני אירופה ביקשה שנתפלל, ואנחנו מאמינים באמונה שלמה שזה מה שעוזר, בואו ונתחזק וניזהר מכל הדברים שאמרו שצריך לזהר. חז"ל אומרים כל המקבל עליו **עול תורה** מעבירין הימנו עול מלכות ועול דרך ארץ. אם בחור בא מתי שהוא רוצה והולך מתי שהוא רוצה, וינחמדי לו ללמוד, זה לא נקרא עול. עול פירוש, הרגשת מחויבות בין אם אתה רוצה ובין לא. לדוגמא: אני רוצה בבוקר להמשיך לישון, אבל אני מתאמץ וקם לתפילה - כי יש לי עול.

אני רוצה להמשיך לדבר ולפטפט, אבל אני הולך לישון בזמן - כי יש לי עול! אני צריך לקום בבוקר. וכן בסדרי שישי שבת - זה גם עול.

צורת הישיבה זה שבעה ימים בשבוע שלומדים ועמלים בתורה, שישי שבת זה לא בין הזמנים, יש תפילות וסדרים ככל יום רגיל.

דבר נוסף, התוספות בכתובות (קד, א) מביא בשם המדרש, עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. אדם צריך להתרגל שלא כל מה שהוא רוצה - הוא חייב מיד לקנות. רשב"א קשה עם שוקולד בפה זה לא הולך... כשיש פחות מעדנים בתוך הגוף יש יותר שקיעות בלימוד ויותר תורה.

וכן כעת עושים חיזוק בענין הפלאפונים שמאוד מפריעים להבנת הלימוד, זה גורם שהראש לא מונח בלימוד כמו שצריך, וזה לא צורה של בן תורה. בפוסקי דורינו יש תשובה עם אדם שמדבר בפלאפון ברחוב אם יש לו דין של האוכל בשוק דומה לכלב, ודי בזה.

הגאון ר' מנדל שפרן שליט"א מגדולי הדיינים הלך פעם לבקר חולה

בביה"ח חיבה (רפואת הנפש) בא אליו אחד מן הבחורים ששהה במתחם ואמר לו, כבוד הרב! אני רוצה כבר לצאת מהבית חולים, לא רוצה להיות פה יותר! ר' מנדל הוא אדם מאוד היימיש וחביב, הוא שאל אותו, מה אבא שלך אומר? להישאר. ומה הרופא אומר? שאני ישאר. אז מה כ"כ מפריע לך להישאר? אמר לו הבחור, כי כל הזמן נותנים לי כדורים, מה, אני חולה!...

אמר לו ר' מנדל, אתה טועה. בעבר רק החולים קבלו כדורים, אבל היום, כל שרי הממשלה לוקחים כדורים, אז אתה אדם חשוב!... והוסיף, אם טראמפ היה לוקח עוד כדור אחד הוא היה נשאר נשיא ארצות הברית. רק עוד כדור אחד!

רבותי, אתם כל כך טובים ומצויינים. רק עוד חיזוק אחד! אי אפשר להישאר אותו הדבר אחרי כזו שנה שעברה עלינו. זו תביעה נוראה! הקורונה גבתה מחיר של נפשות רבות, גדולי ישראל, אברכים יקרים, וכל יהודי זה נשמה יהודית. והדם שלהם, קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה. לא ניתן לדם הזה להישפך נקי, כל מה שהיה זה בשביל שנתעורר, בואו ונתחזק, וכל שכן כעת, שאנחנו חייבים להתפלל על אחינו שבאירופה.

ספירת העומר זה הכנה לשבועות

אנחנו בימים היפים של ספירת העומר. בספר צבי לצדיק (שחיבר תלמידו של ר' הירש מיכל, בעל ציץ הקודש) מביא את דברי הרש"י הקדוש ב'נהר שלום' שכתב, שאיך שנראים ימי הספירה - כך נראית כל השנה הרוחנית של הבן אדם.

ומקובלנו ממרן הרב שך זצ"ל שחג השבועות הוא יום דין על תורה, וימי ספירת העומר זה כמו האלול שיש לפני ראש השנה, וכל שכן לפי הרמב"ם שמפסח ועד עצרת זה חול המועד אחד ארוך!

הימים הללו הם ימים של הכנה, ותשוקה, וגעגועים.

החינוך במצוות ספירת העומר מסביר, למה סופרים את הימים שעברו מהעומר, הרי המטרה היא להגיע לשבועות, א"כ יותר מתאים שנספור כמה ימים נשארו עד שבועות. ומסביר החינוך, אם אדם יספור את הימים שנשארו, הוא לא יחזיק מעמד (בתחילת הספירה) לחכות כל כך הרבה זמן, ולכן מונים את כל הימים שכבר עברו מן העומר, וזה מראה על התשוקה והרצון החזק להגיע אל הזמן ההוא. היה אדם גדול בירושלים, הגה"צ רבי שמואל הלל שינקר, (חתנו של הגרי"ח זוננפלד זצ"ל) הוא היה בעל מוסר גדול, וניצל את כל עתותיו ורגעיו לתורה. בא' הימים הוא שאל את נכדו הגה"צ ר' יודל שינקר שליט"א מה השעה, ואמר לו - שתיים ורבע, הוא נאנח, מה, כבר חלפה רבע שעה?! מה עשיתי?... לאחמ"כ שאל אותו שוב מה השעה, ואמר לו שתיים וחצי, הוא חזר ונאנח, כבר חצי שעה חלפה?! מה עשיתי... ר' יודל הוא בר דעת גדול, ולמחרת כששאל אותו הסבא מה השעה הוא אמר לו בעוד שלשת רבעי שעה יהיה שלש! והסבא שמח, ברוך ה' יש עוד זמן...

אותו הדבר אם היינו סופרים כמה אנו רחוקים מהמטרה זה היה עצוב ומדכא, אנחנו סופרים עוד יום שעבר ועוד יום וכך אנו מתקרבים יותר ויותר ליום הגדול. וכמשי"כ החינוך (מצוה שו) "להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף לליבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות".

הגאון ר' ישראל בן שלום (ר"י פוניבז' הקטנה) אמר, היה פעם אוטובוס בבני ברק קו 54 והיו מחכים לו הרבה זמן. אדם מחכה חמישים דקות והוא ממורמר וכועס, התבובזו לי חמישים דקות שלא עשיתי כלום. אבל בספירת העומר הקב"ה רוצה שתחכה, שתשתוקק, נכספה וגם כלתה נפשי עד כלות הנפש, כך מקבלים תורה. ולתורה יש תנאי, התורה אוהבת את מי שאוהב רק אותה.

שיכור על התורה

רה"י ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל הביא את הפסוק בשח"ש (ב, ד) הביאני אל בית היין - זה מתן תורה, ותמה, וכי אין לך דבר אחר לדמות אליו את מתן תורה חוץ מבית היין שזה בית מרזח?! בעולם ידוע בשם ר' שמואל שצריך להיות שיכור על תורה.

ובשביל להמחיש מה הכוונה שיכור על תורה נספר: רבי אליעזר גורדון (ראש ישיבת טלו) הוא היה באמת שיכור על תורה. היתה לו אהבת תורה שאין לה אח ורע! ופעם אף כיבדו רבי חיים מברסק בסידור קידושין לאחד מילדיו על אף שהוא היה צעיר לימים והיו שם גדולים ממנו. וכששאלו את ר' חיים מה ראה על ככה, אמר **הוא גדול הדור באהבת תורה!!!**

פעם אחת הוא אמר שיעור כללי וכולו נטף זיעה. כשהסתיים השיעור הוא נכנס לביתו להחליף בגדים. ובאמצע הוא שמע שאומרים סברא בדבריו שאינה מדויקת. עוד לפני שהוא הספיק ללבוש את הבגד העליון, הוא רץ וצעק, לא נכון. לא כך אמרתי!!!

פעם הגיע הרב מפוניבז' אל נכדתו אשת ר' מרדכי גיפטר (ר"י טלו) ואמר לה, בואי תראי משהו מהסבא שלך... הוא הראה לה איך שהעצם שלו ביד יוצאת והוא מחזיר אותה, היא נבהלה, ואמר לה, את זה - סבא שלך עשה לי. והסביר, ר' אליעזר היה הולך הלך ושוב כשהוא שקוע בלימוד בדביקות מוחלטת, ופעם הוא אחז בידי בחזקה, וסחב אותי לכל הכיוונים עד כדי כך שהיד יצאה מן המקום. אמרה לו הנכדה, אני לא מבינה, לא היה לך כסף לעשות ניתוח להחזיר את היד למקום? אמר לה הרב מפוניבז', לא האמנתי שהנכדה של הרביה תדבר כאלו שטויות!!! **הקב"ה זיכה אותי שבבשר שלי חתום האהבת תורה של הרביה שלי! עוד לשלם כסף בשביל להוריד את זה?!... מושגים.**

וסיפור נוסף, על הרב מפוניבז', כעת היה ת"ח משיבת מיר שישב שבעה, והגיע לשם הרב אשכנזי שהוא ראש כולל גדול באיטליה. וסיפר שכשהרב מפוניבז' היה חולה, הוא נצרך לעבור טיפול באיטליה, ובאה אליו אחת מנשות המקום ואמרה לו, יש פה קהילה מבוססת, אם הרב צריך משהו אנחנו יכולים מיד להביא לו.

אמר לה הרב, אם אתם רוצים שאני יהנה, תביאו לפה בחור עם גמרא וסטנדר שיישב וילמד פה כמה שעות. וסיפר הרב אשכנזי, לקחו אותי וישבתי שם כמה שעות ולמדתי, והרב צהל ושמח, ברוך ה', אני כבר מרגיש יותר טוב! שיכור על תורה - כפשוטו.

אבל יש שיכור על תורה ברובד יותר עמוק: וכמשי"כ בזכרון שמואל. שהמשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין בבואו לאמריקה התאונן: אני לא יכול להיות פה, אני חייב לעבור לארץ ישראל! וכעבור זמן קצר הוא עלה לארץ. ושאלו אותו מה הנפק"מ, הרי המשגיח נמצא כל הזמן או בבית או בישיבה, וזה סמוך אחד לשני, אז מה זה משנה איפה הישיבה נמצאת אם בפולין או בשנחאי או באמריקה או בארץ ישראל?

אמר המשגיח, אם אדם לא ישתה את היין, הוא לא יהיה שיכור. אבל אם יהיה יקב מיוחד בן עשרות שנים במעבה האדמה שקלט לתוכו עשרות שנים ריח של יין ושכר ויש לו ריח עז ומשכר, אם אתה רק נכנס לשם - הריח כבר משכר אותך, לא צריך לשתות בשביל זה. אמריקה זה יקב של עולם הזה! זעק המשגיח. הריח נכנס הביתה, אני לא יכול פה יותר.

[באחד המכתבים של המשגיח ר' יחזקאל, הוא כותב שבאמריקה מי שאין לו "פנקס צ'קים" הוא לא בן אדם, ואני - אין לי...]

ולעומת זאת אומר ר' שמואל הביאני אל "בית היין" זה יקב, זה לא סתם שיכור על תורה, ביקב אין לי שום דבר אחר, רק ריח של יין. איפה שאתה הולך - אתה מריח יין. ואותו הדבר במתן תורה, אדם

שרוצה להצליח - צריך להיות שקוע בלימוד, ומונח בלימוד וכל מה שהוא רואה בכל מקום שהוא נמצא - זה תורה.

מרח שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א דיברו איתו פעם על טנק, והוא כבר מיד דן אם זה מקבל טומאה או לא. כל מה שמדברים אתו הוא מיד מקשר את זה לשלחן ערוך. **התורה אוהבת את מי שאוהב רק אותה. זוהי המציאות!**

גן עדן - מיצוי השאיפות עד הסוף

כתוב במדרש תנחומא (פרשת שמיני) את פרשת שתוי יין, ושואל המדרש, למה לא לשתות יין, הרי כתוב פיקודי ה' ישרים משמחי לב - ויין ישמח לבב אנוש, א"כ לכאן עדיף כן לשתות יין. ולא עוד אלא דאיקרי גן עדן, והביא רביה מסיפור של חז"ל שהיה חסיד אחד שאביו היה שיכור והיה מתבזה ברחובות, ובנו רצה לגמול אותו משכרותו. יום אחד ליד ביתו התגולל שיכור בקיאו, והיו כל הילדים מרדפין אחריו ומבזים אותו. מושכים לו באזניו ובשעריו, בזיונות נוראים! קרא הבן לאביו והראה לו את אותו שיכור. הוא היה בטוח שעל ידי זה שהוא יראה את הבזיונות הוא יפסיק לשתות.

לא חלפו מספר רגעים, והנה האבא גוחן אל השיכור ושואל אותו בחיבה, אחי! מנין לך יין כל כך משובח שריח גן עדן נודף ממנו? רואים שיין נקרא גן עדן. אצל אותו שיכור הגן עדן הוא יין.

ורואים שגן עדן הכוונה בן אדם שמיצה את כל שאיפות חייו עד הסוף. שיכור - זה הגן עדן שלו. הוא באמת מאושר, ונהנה, ושמח. הוא לא צריך יותר שום דבר, ולא מעניין אותו דברים אחרים חוץ מיין. וזה נכון ואמיתי.

אבל אדם שהוא בר דעת יודע לאן צריך לשאוף ולהעפיל. מרח רה"י ר' שמואל רוזובסקי נסע פעם ברח' השומר, וראה מודעת ענק 'קוקה קולה' - טעם החיים! והוא נחרד. עד כדי כך אנשים רדודים!! זה הטעם של החיים שלך!! ובאמת זה הטעם של החיים שלהם כי זה השאיפות שלהם, אבל אדם כזה - הוא רדוד!!! תראה לאן הגעת! זה כמו השיכור שבשבילו יין זה גן עדן.

סיפר לי יהודי שהוא עשה טובה גדולה למרח הרב אלישיב, והרב אלישיב רצה להכיר לו טובה על כך, שאל אותו אדם: הרב, מגיע לי גן עדן על מה שעשיתי? אמר לו הרב בודאי! אמר לו, בשלמא הרב יש לו מה לעשות בגן עדן. הרב יודע ללמוד, ושם נמצאים כל הצדיקים ועוסקים בתורה, אבל אני יהודי שאוהב לאכול פיצה, מה אני יעשה שם?... חייך הרב אלישיב ואמר, אל תדאג, יש גן עדן מיוחד גם בשביל אנשים כמותך...

אבל אתם מבינים, הרב אלישיב יהיה בגן עדן העליון, והוא יישב לו עם פשוטי העם של אוכלי הפיצות - איזה גן עדן זה... אבל כל אדם בונה לו את הגן עדן שלו. וזה תלוי בשאיפות, מה נקרא אצלך מיצוי משאלת הלב.

בילדותו של הגאון ר' אברהם פאס, הגיע לעיר שלהם בחור מסלבודקא שנמלט מהמלחמה, והוא אסף שם את כל הילדים ולימד אותם. ופעם אותו בחור רצה להראות להם את חכמתו כיאה לבחור מסלבודקא, ושאל אותם, יש שתיים עשרה בקשות בברכת החודש. אם היו אומרים לכם לבקש רק דבר אחד, מה הייתם מבקשים?

קפץ ר' אברהם וענה, חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים! אמר הבחור בחכמה, לא נכון. עדיף לבקש חיים שתמלא כל משאלות ליבנו לטובה, שהכל כלול בזה! **אמר לו אברימה'ה הקטן, אני לא חושב שאתה צודק, כי אם אין חיים של אהבת תורה ויראת שמים, אז מה הן משאלות הלב? היין של השיכור?!... רק כשיש לי אהבת תורה וירא"ש אני יודע מה כדאי לבקש.**

אדם צריך לדעת איפה להשקיע

כעת, כשנפתחים שערי ארון הקודש של התורה שבע"פ - זה עת רצון לבקש, וצריך שקודם כל נדע מה לבקש.

מִן שֶׁר הַתּוֹרָה הַגְּרָ"ח קֵינִיבֶסקי שליט"א בסידורו מביא שאומרים באהבה רבה, "להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד". ולכאוף הסדר היה צריך להיות הפוך, קודם כל לשמוע ללמוד וללמד ואח"כ להבין ולהשכיל, כי אם עדיין לא למד אז מה יש לו להבין ולהשכיל? אלא, לפני הלימוד צריך שכל שירצו לשמוע ללמוד וללמד. **אתה צריך להבין ולהשכיל שדאי לך להשקיע בלימוד, ואח"כ לשמוע ללמוד וללמד.**

כתוב במדרש פרשת מצורע (פי' טז, אות ח): כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך - זה יצר הרע שתחילתו מתוק וסופו מר, ומסביר המתנות כהונה שבהתחלה זה מתוק ואח"כ זה מחלה. וצריך ביאור איזה מחלה זו? אבל לפעמים רואים שיש אנשים שנראים רגיל ככל האנשים, אבל הם לקויים בנפשם, הם אוכלים רק אוכל שהם מוצאים באשפות. והיה פעם גם אדם מכובד שהיה הולך להביא אוכל מהאשפה. אוכל מסודר וטוב - הם לא רוצים, רק את המעדנים שיש בפח...

וזו בדיוק המחלה של היצר הרע, אתה לוקח את המאכלים המקולקלים שלו, הוא מאכיל אותך רעל ואתה נהנה. וכשהיצר טוב מציע מעדנים, אוכל טוב מתוק ובריא - אתה מואס בזה.

מִן רַחֲמֵי זצ"ל הביא מדרש שאליו הנביא הראה לאחד האמוראים אטלז כשר נקי ומסודר שכמעט ולא נכנסים לשם אנשים, ואח"כ הוא הראה לו אטלז טריפה, כולו מלוכלך ומזוהם ומלא אנשים נדחפים צפופים. זו המחלה, היצר"ר מאכיל אותנו דברים גרועים ואנחנו עוד סוגדים לו, ולדברים הטובים - פחות מתייחסים.

הרשב"א (ב"ק ב, ב) דן בדבר שגם כוונתו להזיק וגם יש הנאה להזיק האם זה תולדה דקדן או תולדה דשן, והוכיח מן הנחש שכוונתו להזיק בנשיכתו, וגם יש הנאה להזיקו והוי שן לפי שנהנה בנשיכתו. והקשה מהגמ' בתענית (ח, א) שמתקבצות כל החיות אצל הנחש ואומרות לו מה הנאה יש לך? והוא אומר להם ומה יתרון לבעל הלשון, אז רואים שהוא לא נהנה? ומסביר הרשב"א שהוא כן נהנה, רק שאין לו הנאה באכילה.

והג"ר ישראל סלנטר מבאר את דבריו, הנחש ודאי נהנה, אבל ממה אתה נהנה? מילא אם הוא היה טורף ואוכל - נוח, הוא רוצה לאכול, אבל הנחש לא אוכל, אז ממה הוא נהנה? מלראות את השני מתבוסס בדמו, לראות איך הוא סובל והוא מתעוות מכאבים, איך רע לו, מזה הוא נהנה.

ומה יתרון לבעל הלשון, אומר ר' ישראל כמה מושחת הוא בעל הלשון! ממה הוא נהנה? דברת על השני לשון הרע, לכלכת והכתמת אותו, זה הוסיף לך משהו? כלום!!! אבל העיקר שהשני מתבוסס בדמו. איזו השחתה. זה לא מחלה!! אנשים נהנים וצוחקים, וכי אתה נהנה מלכלוך וזוהמה?!

רה"י ר' הלל זקס סיפר לנו בשם אמו (הבת של החפץ חיים) שאמרה אין לי נסיון לשמוע לשון הרע, כי איזה בר דעת יכניס לסלון ביתו הנקי את הכביסה המלוכלכת של השני. אם כבר, אם אני מכירה אותו לאדם ישר ונאמן לא להאמין זה יותר קשה.

והיצר הרע לאורך כל הדרך מאכיל אותנו אוכל מקולקל בעולם הזה ובבא, ואנחנו עוד נהנים מזה. וכשמגיע היצר טוב עם האוכל הנקי והמסודר - אנחנו פחות מתעניינים בו, וחבל.

העבודה שלנו בימים אלו זה לבנות לעצמנו גן עדן חדש. דפי דפוס חדשים, להכין כלי קיבול לכל קנייני התורה, כי ימים אלו הם המסוגלים כדי לזכות אח"כ לתורה.

סיפר הגאון ר' צבי שטיינברג בשם אביו ר' שרגא פייבל שהיה מגדולי תלמידי החזו"א. שכאשר החזו"א היה בחור צעיר לימים, אחיו הגדול ר' מאיר קרליץ נכנס פעם לבית ואמר לאמו, אמא, שעיייה יהיה גדול הדור! שאלה אותו, מאיפה אתה יודע? אמר לה, כי עמדתי לידו בתפילה (ידוע שהחזו"א היה מאד מאריך בתפילה, ופעם הוא אמר שהוא משקיע בזה לא פחות מן הלימוד!) ורציתי לשמוע איפה הוא מאריך הכי הרבה, ועל מה הוא שם את הדגש. וכמוכן הוא האריך הרבה בחונן הדעת, אבל איפה? במילה **מאתך**. וחננו מאתך!! כי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה.

אומרים חז"ל למה הדבר דומה, למלך שנתן לבנו לאכול, אמר לו הבן, אבא, אני רוצה דוקא ממה שיש לך בפה, והאבא נותן לו. הכל מכח התפילה. וכשמדברים על תפילה **צריך לדעת שכן תורה מתפלל בשיבה, במקום רינה שם תהא תפילה**. ולא כאותם ההולכים למקומות אחרים. משל למה הדבר דומה, לשלוחא דרבנן שבא לאסוף כסף אצל הגבירים.

כל גביר יש לו מקום שהוא מקבל קהל. גביר א' היה מקבל בבית כנסת קטן, והוא סיכם עם אותו רב שיבא לבית כנסת הקטן, אבל אותו רב הלך לבית כנסת הגדול והמפואר ולא מצאו. אח"כ הוא אומר לגביר, לא ראיתי אותך! איפה היית? א"ל הרב בבית כנסת המפואר. ולמה לא באת להיכן שאמרתי לך? כי שם זה יותר גדול ומפואר... מה זה יעזור לך, אני לא נמצא שם! זה כמו אותו אדם שנאבד לו אבידה במקום חשוך, והוא הלך לחפש אותה במקום מואר, אמרו לו, שוטה, תחפש איפה שנאבד לך! ואמר להם, אבל חשוך שם...

הקב"ה אומר אני מקבל קהל בשיבה אל תבא למקומות אחרים. כל אחד צריך לבא למקום שבו מקבלים אותו. בן תורה מקבלים בשיבה, אבל במקום אחר - כמה שתתפלל שם זה לא יעזור...

בואו וניקה את עצמנו ברצינות ונקבל על עצמנו קצת להשתנות, ונזכה שמידת הדין תתפייס לגמרי ויסור מאיתנו ומאחינו מלאך המות, ונזכה כולנו לתורה וכל המרבה תורה מרבה חיים, ונזכה באמת להכנות נכונות ואח"כ לקבלת תורה אמיתית ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים - **אמן.**

לע"נ

הרה"ג רבי **יעקב ב"ר שכנא קולדצקי** זצ"ל
נלקח במגיפה הנוראה ד' אייר תש"פ
תנצב"ה

לזכות ולהצלחת

החתן המופלג הבה"ח **אברהם דיסקין** שיחי'
בן רבינו ראש הישיבה הגרבי"ד שליט"א
לרגל אירוסיו בשעטו"מ עב"ג לבית משפ' טורצין
יה"ר שיזכה לבנות בית נאמן בישראל

לזכות ולהצלחת

החתן המופלג הבה"ח **חיים עוזר אליצור** שיחי'
תלמיד מובהק למשגיח שליט"א
לרגל אירוסיו בשעטו"מ
עם בת לרבינו הגאון רבי אהרן אוסטרן שליט"א
יה"ר שיזכה לבנות בית נאמן בישראל

לזכות ולהצלחת

החתן המופלג הבה"ח **ישראל מאיר אדלר** שיחי'
לרגל אירוסיו בשעטו"מ עב"ג לבית משפ' שולמן
נכדת הגאון הגדול רבי בן ציון פלמן זצ"ל
יה"ר שיזכה לבנות בית נאמן בישראל

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

ממורינו ראש הישיבה הגאון ר' ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

"מכאן ואילך יערב לכם"

דברי חיזוק להתמדה ודביקות בתורה

פרק א' משנה ב'. "הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים".
רבינו יונה כתב שלא יתכן ש"העולם עומד" היינו כפי הפשטות - שקיום העולם הוא על ידי שלושת דברים אלו, שהרי במשנה לקמן נאמר שהעולם עומד על דברים אחרים, על האמת ועל הדין ועל השלום, ועל כרחך שכונת התנא היא מה **המטרה** שעבודה נברא העולם, "רצונו לומר שנברא העולם בשבילם מפני שהם רצון הקדוש ברוך הוא, ר"ל שנברא העולם בשביל בריותיו שעתידין להיות רצון לפניו על ידי עשיית אלה הדברים, ואלו השלושה הם עמוד גדול שבשבילם יגיעו לכל הדברים שאמרו חז"ל שהעולם עומד בשבילם".

קב"ה ואורייתא וישראל - חד

ובענין זה מספרים, שפעם הציע הגאון רבי **יוחאל אברמסקי** זצ"ל לפני **מון הגר"ח** זצ"ל דבר תורה ששמע מרב חסידי אחד, ואמר לו הגר"ח שאמנם אין הפירוש לאמיתיה של תורה ואין זה הפשט בפסוק, אך מכל מקום תוכן הדברים הוא אמת ויציב. וכך היה דבר הפירוש, שהפסוק אומר "ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם", והיינו שלעיתים האדם חש שאין לו יכולת לשתות ממימי התורה כי מרים הם לו ואין לו בהם חשק ותענוג, ועל כך אומרת התורה "ויורה ה' עץ" ה' נותן לך עצה, והיא - "וישלך אל המים", להשלך את עצמו לתוך התורה"ק, ואז מיד יהיה "וימתקו המים" - התורה תהיה בפיו כדבש מתוק.

ואכן כך אבותינו סיפרו לנו וכך ראינו בעינינו אצל כל גדולי ישראל, ששום דבר כל שהוא לא תפס מקום במוחם מלבד בתורה, ולכן אהבה אהבה עזה והיו מתלהטים אחריה.

וזכורני שמרן **הגרא"מ שן** זצ"ל היה תמיד אומר בשפתיים דולקות (ועל כל פנים אני שמעתי זאת מפיו לפחות שלשה פעמים). **"הנה עוד מעט אני הולך למות, ואז בשמיים אפגוש את רבי עקיבא, ואני אשאל אותו שם את כל קושייתי והוא יענה לי תשובות על כולן אחת לאחת"**, וזה היה לו השאיפה העזה ביותר. הגרא"מ כל ימיו היו צער ומכאובים ולא ראה יום אחד טוב בחייו, אבל המחשבה הזאת על רבי עקיבא עוררה אותו... פעם התבטא על כך שרוצה למות מתוך הגמרא, לא מתוך שום דבר אלא רק מתוך הוויות אביי ורבא, תוך כדי זה לעזוב את העולם (ואכן אאמו"ר הגאון זצ"ל זכה לזאת, למות מתוך הגמרא).

בימינו האחרונים של **אאמו"ר זצ"ל** הוא שכב בבית החולים מחוסר הכרה, ויעצו לנו הרופאים להשמיע באוזניו מוזיקה האהובה עליו, ואנו לא ידענו את נפשנו - מוזיקה מאן דכר שמיא אצל אבא... ואני נכנסתי אל החדר פנימה ופתחתי משניות טהרות והתחלתי ללמוד באותו הניגון של אבא שבו היה לומד, וכעבור כמעט רגע תוך כדי שהייתי שקוע בלימודי נזעקה האחות אל החדר ואמרה שהמוניטור מצפצץ והגרפים מטפסים אל על, מי גרם לדבר הזה, ואילו אני המשכתי בשלי וכן המשיך הדבר כשעה ומחצה עד שסגרתי את הספר, ובאותו הרגע שיצאתי מיד חזר המוניטור למצבו הקודם. זו המנגינה שהוא אהב...

בלי יראת שמיים א"א לזכות לתורה

מטרת המצוות היא להתיישר ולהיטהר כדי שעל ידי כך יזכה האדם לקרבת ה' ולתורה, ואם האדם לא יהיה ישר הוא לא יוכל לזכות לתורה, כל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו. ומרן הגרא"מ היה חוזר ואומר **שבלי יראת שמיים אי אפשר לזכות לתורה**, ואמר פעם שלא הכיר מעודו ולו תלמיד חכם אחד שאין בו יראת שמיים (וילדות היתה בי ושאלתי דהאיכא פלוני, והוא השיב לי שאדרבה, משם ראייה...).

ובאמת לא משנה כלל כמה יהיה האדם עקום, כל עוד שלא יהיה ישר לגמרי לא תוכל התורה להכנס בו, שהרי פיקודי ה' ישרים, ודבר ישר לא יכול להיכנס לתוך דבר עקום גם אם הלה יהיה עקום רק במקצת. וכל ההבדל הוא כמותו מאמצים צריך האדם להשקיע כדי ליישר את עצמו ולעשות מעשה כלי קיבול לתורה לשכון בתוכו, שכלל שהאדם יותר ישר כך יוכל ביתר קלות להתחבר אל התורה. ועל האדם להכיר בכך שהתורה היא תכלית החיים ובין כה וכה זאת היא מטרת חייו, לכן הוא נברא ועל כרחו הוא עתיד ליתן דין וחשבון, ואם כן **מה לו לבזבז את חייו ולהשקיע את ראשו בהבלים בשעה שמוטל עליו להתעלות לעלות למעלה**. והדבר ברור שכל הכוחות שניתנו לאדם, כל הכשרונות וכל הכישורים שיש בו, לא יתנו לו כדי לעסוק על ידם בהבלי עולם אלא כדי לעסוק בתורת ה', ואם כן הכיצד יוכל לשנות את המטרה שממילא נברא אליה ולשנותה מיעודה. ויעניין במשנ"ב (סי' תרכ"ב סק"ז) שביאר שמהאי טעמא מפטירים ביום הכיפורים בספר יונה, ללמדנו שאי אפשר לברוח מאיתו ית', ואחרי שנגזר על האדם שנשלח לזה העולם עבור התפקיד שניתן לו אין שום יכולת בידו להמלט מהמוטל עליו, "ובעל כרחו יוכרח לתקן, ואם כן למה לו כל העמל למות ולסבול חיבוט הקבר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם".

וביאור הדברים, שאמנם הקב"ה ציוונו במצוות חוקים ומשפטים, אך כל אלו הם רק כדי שהבריות יגיעו עי"ז לתענוג האמיתי שהוא קרבת ה', ובעוד שהמצוות הן אמצעי להגיע לכך - **התורה היא 'חיבור' עם הקב"ה בעצמו**.

וכך מפורש בירושלמי (פאה פ"א ה"א) ש'כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה', ופירש בחזון איש שהכוונה היא שכל מצוותיה של תורה הם אמצעי למטרה שהיא התורה, שעל ידי קיום המצוות יש בכוח האדם להגיע לתורה שהיא מטרת העולם והיא רצונו ית'. והעומק בזה הוא שרצון הקב"ה הוא אין סופי ולמעלה מכל השגה, וכדי שהאדם יוכל להתחבר לרצונו הוא נתן לו דברים שיישרו אותו ויכינו אותו לקרבתו ית' ורצונו, וכאן בעולם הזה הם מתבטאים בשלושת הדברים - תורה ועבודה וגמ"ח, שהם המגלמים את עצם רצון הקב"ה, ובפרט התורה שהיא רצונו בעצמותו, וכלשון הנפה"ח דהוא ית' ורצונו חד, ועל ידי שהאדם מכין את עצמו כך הוא יכול להכיל את התורה ולהתחבר לרצון הקב"ה.

והוא שאחז"ל דקב"ה וישראל ואורייתא חד, **ישראל נהיים חד עם קב"ה כשהם יתבין ועסקין באורייתא**. והתורה היא החוט המקשר בין ישראל לקב"ה להתאחד עם רצונו. וזוהי כל מטרת המצוות, שהאדם יתיישר וכן יגיע לרצונו ית', וכלשון הרמב"ם בסוף הל' תמורה "ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים".

ובאמת התורה היא דבר אין סופי למעלה מכל גבול ומידה, ואי' שלעתיד לבוא אין בגן עדן לא אכילת אלה רק צדיקים יושבים ועוסקים בתורה לנצח נצחים, מה יש להם ללמוד שם כ"כ הרבה? אך התורה היא רצונו ית' וכשם שהוא ית' לא יכילהו רעיון כך תורתו היא תורת אין קץ, ויש בכוח האדם להזדכך וללמוד את תורתו ובכך להיות שייך לרצונו.

ובמדרש (שמות רבה ל"ג, א') אמרו 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו, מכרתי לכם התורה כביכול נמכרתי עמה', **ומבואר בזה שהתורה היא עד כדי כך חלק בלתי נפרד מרצון מלכו של עולם**, שכאשר נתנה לעמו ישראל כביכול נמכר עמה, ולכן תורתי אל תעזובו.

ונמצינו למדים שכיון שהתורה היא הדבר הגבוה ביותר ורצונו של מלך לכן היא העולם הבא והתעלה היא ביותר, עין לא ראתה אלוקים וזולתן ייעשה למחכה לו, כי אין לך תענוג גדול מאשר חיבור הנשמה לצור מחצבתה להתקשר לרצון הקב"ה ולעסוק בתורתו.

וברמב"ם בפיה"מ ביאר שה'עטרותיהם בראשיהם' שיהיו לצדיקים לעתיד לבוא - אינם כתרם שילבשו מעל הראש (דא"כ היה נאמר 'ועטרותיהם על ראשיהם') בעלמא, אלא הם עטרות **שבתוך** ראשיהם, ההשגות שהשיגו בחכמת התורה ומה שזכו להכניס לתוך ראשם, וזה גופא יהיה התענוג.

כל ההתחלות קשות - מכאן ואילך יערב לכם

ומה שאנו לא תמיד מרגישים את גודל התענוג הוא משום **שאנחנו מטמטמים את מוחנו בכל מיני הבלי העולם ועניינים אחרים שלא מאפשרים לתורה לשכון בתוכנו**, ואם באמת היינו שקועים אך ורק בתורה בלי שום ענין אחר שיטריד את ראשנו אין ספק שכבר בזה העולם היינו חשים תענוג אין קץ, וכמו כל גדולי ישראל בכל הדורות כולם.

ולכן אמרו שכל ההתחלות קשות אבל מכאן ואילך יערב לכם, כי בתחילה ראש האדם מלא בשטויות ויש לו קושי להתחבר למתיקות התורה, אבל מכאן ואילך כאשר כבר השליך עצמו לתוך התורה הוא מתחבר אליה ומגלה את טעמה הערב. ועל זה אמרו שכל המקבל על עצמו עול תורה

תפנה, וזו הצורה לעסוק בתורה. והשבוע שמעתי מגברא רבא שבהיותו אברך צעיר עבר לגור בירושלים ועלה תיכף אצל מרן הגר"ח שמואלביץ, והוא היה עסוק בתלמודו ושאלו - "אברך מה מעשיך", והוא ענה לו שעדיין הוא צריך להתארגן ולהתיישב, אך הגר"ח אמר לו שצריכים מיד להתחיל ללמוד, הוא מעולם עדיין לא התארגן...

הרי לנו כפי דברינו האמורים, שכשהאדם מטיל על עצמו עול תורה כחמור למשא אין לו כל דבר אחר שתופס אצלו מקום, וכך בגלל הכל ולמרות הכל, כאשר בתורתו יהגה יומם ולילה הוא זוכה לכי אם בתורת ה' חפצו.

שם. "ועל העבודה".

מהות התפילה - להכיר ש'אין עוד מלבדו'

ואותו הדבר הוא בתפילה. מהות התפילה היא לא להציל את הילד מידי הרופא, אלא לעשות שהוא כלל לא יצטרך טיפול. הקב"ה יודע כל מעשי בני אדם, אוהב אותם ומרחם עליהם ואינו זקוק לתפילות, וכל מטרת התפילה היא שאנו מציינו ניצור קשר עם בורא העולם, להכיר שהוא לבדו הוא והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. הקב"ה הוא גם 'בורא' וגם 'מנהיג', הוא לא רק ברא את העולם אלא גם מנהיג אותו, ולא זו בלבד אלא שהוא יודע מה נעשה בו על כל צעד ושעל, 'עשה ועושה ויעשה לכל המעשים', והתפילה נועדה להשריש זאת בלב האדם, שיכיר שהכל הוא מאיתו ית', ואין דבר שלא נעשה מידו הפתוחה.

ומשום כך נקראת התפילה עבודה ולכן אין בית הכנסת נועד בשביל העם, כי אכן מטרת התפילה היא לא להשיג את הצרכים הפרטיים, שהרי אותם הקב"ה יכול להביא לנו גם לולי התפילה, וכל מטרתה היא רק ליצור בקרבנו את ההכרה שהוא מנהל את העולם והוא משיב על כל חי רצון, והכרה זו היא הסיבה בעצמה שמחמתה הקב"ה יספק את צרכינו, ולכן הדבר מגיע בעקבות התפילה.

וזאת היא ההבנה שעל כל אחד להשריש בעצמו, שאמנם יש חובת השתדלות ומגזירת שמיים היא שהאדם יצטרך להשיג את הדברים על ידי מעשיו (וכפי שלמד זאת הספרי מהפסוק "וברכך ה' אלוך בכל מעשי ידיך אשר תעשה"), אולם בסופו של דבר הכל מגיע מיד הקב"ה באופן מחושב ומדוקדק כפי מה שראוי לאדם.

וזכרנו מעשה ביהודי שהיה מסובל ביסורים באופן נורא ממש היוצא מגדר הרגיל (בעיקר מיוצאי חלציו), ובא לפני מרן הקהילות יעקב זצ"ל ונפשו בשאלתו לדעת מה זה ועל מה זה, ובפרט שכולם ניחמוהו שבהכרח יש כאן עניני נשמות וכו', אולם הקה"י אמר לו שעליו לדעת שאין זה מחמת מעשיו הטובים. כי אין שום דבר שבא לו סתם, הכל בחשבון מדוקדק מלמעלה, מעשיך יקרבך ומעשיך ירחקך.

ואם אכן האדם ישריש בנפשו שהכל מלמעלה לא יהיה לו שום דאגה ושום פחד אלא הוא יידע תמיד שהתפילה היא מטה עוז בידו והכל תלוי כמה הוא יבקש ואין יתפלל, שהרי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, אצלו שום דבר אינו תלוי בכך שכן היה כבר קודם וכל רגע ורגע הוא משפיע שפע חדש של חיים, ואם כן גם אם ברגע זה לא טוב לאדם והוא אינו יודע מה יהיה הרי ברגע הבא הכל יכול להשתנות, וכל מה שהוא צריך לעשות הוא רק לפנות לבורא כל עולמים שהכוח בידו להפוך את הקערה כולה על פיה.

וחלילה וחם הדבר דומה לחיה הניצודה ברשת הציידים, שבתחילה אין מצבה נורא כל כך אבל היא מרוב פחד ואימה מנסה להיחלץ בכוח וזה רק מגרע את מצבה וגורם לה להסתבך עוד יותר ברשת, וכן הוא מי שנופל ביצרו שבמקום לעמוד במקומו ולדעת את המטרה הוא מנסה להמשיך בכוח וכן נופל עוד יותר.

וצריכים אנו לדעת שאם לא עכשיו אימתי, מוכרחים לפנות את הראש מכל עניני ההבלים, וכך פירש בעל החידושי הרי"ם, אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, שמא הקב"ה חפץ בכך שתעסוק בתורה דוקא מתוך 'לא

רבינו יונה הביא שמיום שחבר בית המקדש התפילה עומדת במקום העבודה והרי היא חשובה כעולה וכקרבן, וכמאמרם ז"ל איזוהי עבודה שבלב היא אומר זו תפילה.

אכן לכאורה יש להבין בעיקר הדבר מדוע תפילה נקראת 'עבודה', הרי בפשטות התפילה היא רק בקשת צרכים של האדם מאת בוראו - חכמה, רפואה פרנסה וכל כיוצא בזה, וכשהאדם מתפלל מטרתו היא לצורך עצמו, להשיג על ידי תפילתו את מבוקשו שעליו הוא מתפלל, ואם כן לכאורה לא עבודת ה' יש כאן אלא אדרבה, עבודת האדם עבור עצמו, ומפני מה עבודה זו נקראת 'עבודה', שנחשבת עבודה לגבוה כמו הקרבנות.

ומצינו בגמ' בשבת (לב.) "תניא רבי ישמעאל בן אלעזר אומר בעוון שני דברים עמי הארצות מתים - על שקורין לארין הקודש ארנא, ועל שקורין לבית הכנסת בית עם", וכתב שם המהרש"א שבשלמא כשאומרים 'בית הכנסת' בסתם לא מפרשים על שם מי הוא נקרא 'כנסת', והמובן האמיתי הוא שעם ישראל מתכנסים שם יחד עם הקב"ה, אבל כשאומרים 'בית עם' הרי בהכרח המובן הוא שהמקום נועד לצורכי העם, ומחמת כן מתים עמי הארצות שאומרים כן.

וגם דבר זה צריך הסבר, וכי בית הכנסת באמת לא נועד לצורכי העם, הרי כל מה שמגיעים להתפלל שם הוא כדי לבקש את הצרכים של כל אחד ואחד, ואין לך צורכי העם גדול מזה.

ובכלל יש לשאול על עצם מהות התפילה, הרי הקב"ה הוא המרחם על האדם יותר מכל מרחם, וכל צרה וצוקה שהוא מביא על האדם אין זה אלא מתוך אהבה, לטוב לו באחריותו, רק שאנו לא תמיד יודעים דרכי ה' ולא מבינים מהי הטובה שיש כאן. ואם כן יש להבין, מה שייך להתפלל שהקב"ה ירחם עלינו ויציל אותנו וכו', הלא אם הקב"ה הביא לנו את המצב הקיים בעל כרחך שזה הדבר הטוב לנו ביותר, ועדיף שנישאר באותו מצב.

ובענין זה נודע המשל שהמשיל הגר"י לינשטיין זצ"ל (ואומר אותו כפי ששמעתי מפיו), שהתפילה דומה כביכול לאם שבאה עם בנה לקבל טיפול אצל הרופא, והטיפול מכאיב לילד והוא חושב שהרופא הוא אדם רשע שרוצה להציק לו ולהכאיב לו, ובטוח לעצמו שלפחות אמו האוהבת ודאי תרחם עליו ותציל אותו מידי הרופא. והנה לא זו בלבד שהאם אינה לוקחת אותו, אלא היא אווזת בידו היטב שלא יזוז ולא יילך... אבל הילד לא מבין שכל מה שהאמא עושה לו כן זהו מתוך רחמנות ואהבה שיקבל את הטיפול שהוא נצרך אליו, ואדרבה אם האמא תתן לו ללכת כרצונו היא תעשה בזה מעשה אכזריות.

"סייג לחכמה שתיקה"

דברים שנאמרו עם התחלת לימוד מסכת קידושין בישיה"ק

את הדינים הבסיסיים של טומאה וטהרה, איך כותבים 'מת', אז מה יש להתחיל לדון קודם שלומדים?

אנו מתחילים כעת בס"ד בלימוד מסכת קידושין. אם מתחילים מיד בחקירות ודיונים מהי בדיוק 'אישות' והיאך היא פועלת עוד קודם שיודעים מה כתוב במשנה - מה יצא לנו מלימוד כזה, נבוא לשמיים וישאלו אותנו איך מתחילה מסכת קידושין, מה נענה, שאישות זה קניין? בפנינו כשהתחלנו קידושין הסוגיא הראשונה היתה שו"כ.

הדרך היחידה להגיע לחכמה היא דבר ראשון להקשיב. לשמוע מה אומרים החכמים, ורק אח"כ להמשיך ולהחכים. ואת אותם חכמים אין צורך לחפש ברחבי תבל ובכל מיני ספרים, הם נמצאים אצלנו בגמרא, אב"י ורבא, רבינא ורב אשי. הם אומרים לנו את דבריהם ואנו צריכים רק לשתוק ולשמוע. לאחמ"כ נוכל להעמיק בדבריהם, אך לא להכניס את הסברות שלנו כביכול לזה הם כיוונו. רק כך נשיג את החכמה.

וזכרנו שבבחרותי הצעתי לפני מו"ר מרן הגרא"מ שך פשט שעלה במחוי בדברי הרמב"ם, וכשמע זאת הגרא"מ אמר לי (באידיש) - מדוע אתה אומר את הסברא שלך ולוקח את הרמב"ם אליה כקרבן, קח נא את דברי הרמב"ם, ואילו את הסברא שלך תעלה כקרבן...

במשנה לק' (פ"ג מ"ג) "סייג לחכמה שתיקה". ורבינו יונה כתב בזה יסוד גדול, וז"ל 'שהשתיקה מביאה לידי חכמה. כיצד, שאינו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמה, כי הלומד לפני רבו ורואה סברא אחת בהלכה, אל יחשוב מיד כי היא האמיתית, ולא ירצה לאומרה בטרם יסיים רבו מלדבר, שאם לא יעשה כן יפסיד מה שיאמר רבו, ולא ידע הסברות מן החכמים הקדמונים, כי לבו נע ונד מלהודיע דעתו. וגם כי סברתו לא תוכל להיות מכוונת כל כך עד ישמע מה אמרו הראשונים, וישקול במאזני שכלו אי זו תכשר זו או זו. על כן השתיקה לתלמיד לפני הרב והגדול ממנו בחכמה, סייג לחכמה".

וכבר הפסוק במשלי (כ"ט י"א) אומר "כל רוחו יוציא כסיל", שהכסיל ממנה לומר מיד את מה שהוא חושב ולהוציא כל מחשבה שעולה בראשו. וזה מלמד על גודל כסילותו, שהוא חושב שכל הסברות שלו נכונות ואמיתיות למרות שאין להן מקור והן בנויות על מגדלים הפורחים, משא"כ החכם לומד קודם כל את מה שכתוב ורק אח"כ מסביר את הדברים.

ומעשים שבכל יום הם, יש שמתחילים לעסוק לראשונה בענייני אהלות, וכבר חוקרים מהי בדיוק 'טומאת מת'. הרי הם עוד לא יודעים

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

סליחות בה"ב בפסח שני

שאלה כשחל שני קמא של בה"ב בפסח שני
(כגון השנה), האם להתענות ולומר סליחות.

תשובה בירושלים פשוט המנהג לא להתענות
ולא לומר סליחות בפסח שני (לוח ארץ ישראל)
ואף לא אבינו מלכנו. אך בשאר מקומות יתענו
ויאמרו סליחות, וכן נהג החזון איש. אמנם יקצרו
לומר עד "הרחמים והסליחות" וימשיכו ב"אבינו
מלכנו".

ביאור הדברים אמנם דין פסח שני לא חמור
יותר מתפילה עם בעל ברית, בה אומרים
סליחות בלא תחנון. אף החזון איש הוכיח שאינו
יום טוב משנים שלא היו טמאים בערב פסח
ולא היו מקריבים קרבן "ואיזה יום טוב הוא,
ששנה אחת חוגגים אותו ושנה אחת לא".

ואמנם ייתכן שמקור המנהג בירושלים כיון
שפסח שני נחוג יותר בקרב בני ירושלים בה
הוקרב הקרבן כמשמעות השל"ה (יופא דרך חיים
תוכחת מוסר רג) "וראיתי מאיש כשר המדקדק
שהיה קורא בינו לבין עצמו ב"ד באייר פרשת
פסח שני. ובפרט מנהג כשר הוא לעשות כן
הדר בירושלים עיר הקודש תובב"א שאין
אומרים שם תחנון ואשרי המשכיל". ומרן
הגר"ש אלישיב התבטא כי חושש הוא לשנות
המנהג הנהוג בירושלים מקדמת דנן שלא לומר
הסליחות בפסח שני.

שכחו לומר סליחות בה"ב

שאלה כיצד ינהגו מניין ששכחו לומר בו
סליחות ביום שני של בה"ב.

תשובה לא ימתינו להתחיל למנות בה"ב
מהשבע שלאחר מכן, אלא יאמרו מיום ה'
ויסיימו ככל הציבור.

קטן ששכח יום בספירת העומר

שאלה האם ניתן להקל בקטן שדילג יום אחד
בספירה להמשיך לספור בברכה.

תשובה לא יספור בשאר הימים בברכה. כיון
שהחינוך הוא שמרגילו לספור כגדול, והרי גדול
בכה"ג לא סופר מחשש לדעות שכל ימי "שבע
<<<

השכר העצום למתגבר פעם אחת, אף אם נכשל פעמים הרבה

שם כך קרי ליה ר' נתן צוציתא, הכא נמי
להכי כתבו ליה הכי על שם האור שהיה זורח
עליו".

התבוננות במצב השפל אליו הגיע מר עוקבא
מלמדת שביקש לחטוא עם אשת איש, ולא
נחה דעתו עד שאף נפל מחמת כן לחולי,
וכל המניעה היתה רק מחמת סירובה. אמנם
פעם אחת ויחידה כבש את יצרו וזכה לדרגה
עילאית כמשה רבינו, שהיה "נר דלוק על
ראשו" וזיו פניו מאיר כמשה בן בתיא.

הוראת רבינו הקהילות יעקב, מדברת בעד
עצמה: אין לחשוב על הנפילות והכישלונות,
אלא על ההתגברויות וההצלחות ואף אם
מועטות הן. והיא מלחמה גדולה כנגד היצר,
המנסה לבלבל האדם במחשבות שונות,
שהרי כבר נכשלת כל כך הרבה פעמים, ומה
ייתן אם תתגבר פעם אחת, והרי זה "בטל
ברוב".

וכגון שמזדמן לאדם ניסיון של שמירת
העיניים, ובא היצר ומבלבלו הרי כבר נכשלת
כל כך הרבה פעמים, ומה תשיג בהתגברות
אחת, הרי היא בטלה לא רק בשישים אלא
אפילו באלף פעמים שנכשלת, או מה כבר
תשיג בלימוד זמן מועט שנשאר אחרי
שביטלת זמן מרובה מעסק התורה.

אכן מחשבות מעין אלו בשקר יסודם. שהרי
אף אם אכן נכשל, אם בכל זאת יכבוש את
יצרו ואפילו רק פעם אחת, יתרומם לדרגה
גבוהה ויזכה לשכר עצום ונפלא, כפי שמוכח
מהמעשה עם מר עוקבא שבעיני כל צורב
עולה שמו כאחד האמוראים הקדושים
בזכות שזכה לרוממות נשגבה בהתגברות
חד פעמית.

לפיכך פירש רש"י "אני ה' - נאמן לשלם
שכר". כיון שניסיון העריות גדול עד מאוד,
אומר הקב"ה דע כי אני ה' נאמן לשלם שכר
על כל התגברות שתצבור במהלך הדרך
במצות "לא תקרבו לגלות ערוה", ואל
תשקיע יותר מדי מחשבות בעונש, אלא
אדרבה שא עניך והעלה בליבך את שכרו
העצום של המתגבר.

"אני ה' - נאמן לשלם שכר"

(ויקרא יח, יג, רש"י)

אחר שבפרשת אחרי מות מלמדת אותנו
תורתנו הקדושה אודות איסורי העריות
ומפרטת את חומרת העונשים בפרשת
קדושים, או אז מבאר רש"י "אני ה' - נאמן
לשלם שכר".

ויש לבאר מדוע דיבר רש"י רק על השכר,
והרי "אני ה'" הוא ביטוי לגמול הבא
מהקב"ה, בין אם שכר למקיימי רצונו ובין
אם עונש לעוברי רצונו, כמבאר ברש"י
(שמות ו, ט) "כשהקב"ה מאמץ את דבריו אפילו
לפורענות מודיע ששמו ה', וכל שכן האמנה
לטובה". וממילא "אני ה'" שנאמר כאן
מלמד אף על העונש הניתן לעוברי רצונו,
ומדוע לא ביאר רש"י בעריות כפי שביאר
בהמשך הפרשה (וי, טז) "לא תלך רכיל
בעמך ולא תעמוד על דם רעך אני ה' - נאמן
לשלם שכר, ונאמן להיפרע".

נראה לבאר את כוונת רש"י על פי מה
שהדריכני מרן הסטייפלער בבחורות ואמר
וז"ל: "הרבה האריכו הספרים בחומר העוון
ובגודל העונש למי שנכשל, וקיצרו בגודל
המעלה והשכר העצום של מי שנוהר
ומתגבר על עצמו, ולדעתי לא טוב עשו.
ויותר יש להתבונן בגודל המעלה והשכר
למי שנוהר ומתגבר אפילו פעם אחת שלא
להיכשל בעבירה. וצריך להתחזק מהמעשה
של מר עוקבא הכתוב ברש"י בסנהדרין".

וביקשני להביא לפניו גמרא סנהדרין,
ולקרוא לפניו דברי רש"י (סנהדרין לא, ב) אודות
המכתב ששלחו חכמי ישראל למר עוקבא
ולא כתבו לו "כבוד מרן הגאון וכיו"ב, אלא
"לדיו ליה כבר בתיא" על שם שזכה לקרינת
עור פניו כמשה רבינו. ומוסיף רש"י "מצאתי
בספר הגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה
שנתן עינו באשה אחת והעלה לבו טינא
ונפל בחולי ואשת איש היתה. לימים נצרכה
ללוות ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו וכבש
יצרו ופטרה לשלום ונתרפא. וכשהיה יוצא
לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים. ועל

הלכה למעשה

<<<

שבתות תמימות" מצוה אחת היא, שחיסור חלק ממנה (ה"ד משנה ברורה הפט, לו). ואם ימשיך הקטן לספור, יהא כמו שמחנך קטן לשמוע חצי מוגילה או לאכול חצי כזית וכיו"ב.

נטילת ידי הספר

שאלה ספר או רב הגוזז מעט משערות ראשו של הקטן לפני חלאק'ה, האם צריך ליטול ידיו לאחר מכן.

תשובה חיוב נטילת ידיים חל על המסתפר ולא על הספר, ומה שהובא בפסחים (ק"ב, א) שנטל ידיים בכה"ג, היה זה לאחר שסיפר עצמו שהרי נכתב שם "שקל מזייה" ולא באל"ף "שקל מזייה". אמנם המחמיר ליטול ידיו יש לו על מי לסמוך (וכן נהג מרן הגר"א שטיינמן זצ"ל ליטול ידיו לאחר תספורת לילדי חלאק'ה, וכשישמע זאת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א [בשנת תשע"ב], החל לנהוג כן בעצמו ומשפשף ידיו במעט מים).

אמירת 'למנצח' בל"ג בעומר

שאלה האם לומר 'למנצח' בתפילת שחרית בל"ג בעומר.

תשובה אין לומר למנצח בימים זה כי לא ראוי להזכיר "יום צרה" בימים שמחת הרשב"י, והוא כעין דברי באר היטב (תצנ, ד) "גדול אחד היה רגיל לומר נחם בכל יום ואמרו גם ל"ג בעומר ונענש".

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות
בקופת בית הוראה הכללי ירושלים
שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות
וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:
Beithorah@gmail.com

דואג לבריאות הלב ומזניח שאר אבריו

"רבי אומר הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, לפי שאי אתה יודע מתן שכרן של מצוות"

(אבות ב, א)

אכן הזהירה התורה בעונשים שונים מהם ניתן ללמוד את חומר העבירה, שהרי יש עבירות הלוקים בגנין, ויש המתים בידי שמים, ויש הנהרגים בידי אדם אמנם גם הם מתחלקים לארבע מיתות בית דין השונות זו מזו בחומרתן, ומהן ניתן ללמוד את חומר העבירה.

אך כמעט ולא פירטה התורה מתן שכרן של מצוות, וזאת בכדי שבני אדם לא יבחרו רק את המצוות ששכרן מרובה, ויזניחו את המצוות ששכרן פחות (מדרש תנחומא עקב ב). וקשה על ביאור זה, שהרי מה בכך שיתמיד במצוות מסוימות, והלא סוף סוף לא עובר עבירות, ואף יקיים מצוות ויעשה רצון ה' יתברך.

וביאר המשגיח הגר"ד סגל משל לאדם הדואג רק לבריאות מוחו ולבו ומזניח את שאר אבריו, באמרו שהרי במוח ובלב תלויים חיי האדם, אך כל בר דעת מבין שלמרות שבהם אכן תלוי עיקר חיי האדם, אך ללא שאר האברים יחשב בעל מום. כך אם יקיים רק את המצוות העיקריות ויזניח את שאר המצוות, יהא בעל מום.

אך רבינו יונה (אבות שם) דוחה פירוש זה, שהרי לא אמר רבי "שאי אתה יודע איזו היא מצוה קלה ואיזו היא חמורה" אלא נתן טעם אחר "אי אתה יודע מתן שכרן של מצוות".

והכוונה בזה שתהיה זהיר אף במצוה קלה, כיון שאין לך הושגה בגודל השכר הניתן על כל מצוה ומצוה, ואף על מצוה קטנה.

משל הוא לסוחר מצליח שהצליח בעסקאות של עשרות מיליוני דולרים, והנה התגלגלה לשולחנו עסקה הנושאת רווח 'רק' של מיליון דולר, האם יתעצל מפני שזה רק מיליון ולא עשרה מיליון...

אכן התבוננות בזה מעוררת את הלב לשמחה עצומה על שום שאנו זוכים לסגור כל יום עסקאות הנושאות רווחים עצומים במצוות והמעשים שאנו עושים בכל עת.

'קל וחומר' של כל יהודי

על שכר הניתן עבור מעשה יחיד לכבוד ה', ניתן ללמוד מהיום הגדול בו התרפא חזקיהו (סנהדרין צ, א) שהחזיר הקב"ה את צל השמש והארץ את היום בעשר שעות נוספות. המלך בלאדן שהיה רגיל לישון משעה שלישית עד תשיעית, התעורר כהרגלו, ומשהבחין כי השמש עומדת במקום בו אמורה לעמוד בבוקר, זעם על עבדיו בתואנה שהניחוהו לישון. אך עבדיו השיבוהו שלא ישן יותר מכל יום, אלא שהשמש עומדת במקומה והיום התארך בנס גלוי, כאות לרפואתו של חזקיהו.

אמר בלאדן: וכי יש אדם גדול שהקב"ה משנה עבורו סדרי בראשית ולא אדרוש

בשלומי, וביקש ממשרתיו לשגר לו אגרת שלומים, בה נכתב: שלום למלך חזקיה, שלום לעיר ירושלים, שלום לאלוקים הגדול. נבוכדנאצר סופר המלך שלא היה באותה שעה, בירר מה כתבו בהיעדרו. וכשהקריאו לו את תוכן המכתב תמה: קראתם לו 'אלוקים הגדול' וכתבתם אותו רק בסוף?!! זה הרי כמו לכתוב: שלום למוזכר ושלוש לבעל הבית, והורה לשנות מיד את תוכן המכתב, ואמרו לו שהמכתב כבר נשלח, ויכול לנסות לרוץ בעקבות השליח, וכך עשה.

אחר ריצה של ארבע פסיעות, המלאך גבריאל עצר בעדו לרוץ עוד. "אמר רבי יוחנן: אלמלא בא גבריאל והעמידו, לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל". כיון שהיה מקבל משמים מלכות עצומה בה יוכל חלילה לאבד את 'שונאי' ישראל.

מבואר שם שאמרו מהשמים לירמיה בקל וחומר על מעשה זה: נבוכדנאצר שרץ ארבע פסיעות כדי לכתוב שם ה' במקום מוכבד יותר קיבל שכר רב שהארץ ימים בעוד מאה וחמישים שנה (יע"ף שם) ומלך על כל העולם, "ומה בשכר ארבע פסיעות ששילמתי לאותו רשע שרץ אחר כבודי אתה תמיה, כשאני משלם שכר לאברהם, יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים, על אחת כמה וכמה" ופירש רש"י "שיהיו כל אדם יכולים לתמוה על מתן שכר גדול שישתלם עליהם".

כשמרן הגר"ש איערבאך לימד דברי הגמרא לתלמידיו בישיבה, הוסיף ואמר שכל יהודי נמצא באותו "קל וחומר": אם רשע כנבוכדנאצר קיבל שכר עצום גדול על ריצת ד' פסיעות למרות רשעותו הרבה, ולמרות שכל מונתו לא היתה לכבוד שמים אלא מחשש לכשל בניסוח ואף שלא הצליח להשיג את השליח ולשנות את המכתב, קיבל שכר כה רב.

אם כך, קל וחומר בן בנו של קל וחומר ליהודי שלא רוצה לקום בבוקר מחמת עייפותו ומבקש לישון עוד קצת ובכל זאת מתאמץ וקם, או יהודי שמתגבר על עצמו מול יצר הכעס או שמירת העניינים ובפרט בימות הקיץ, למרות שאיש לא ידע ממעשיו, וכל כיו"ב בניסיונות הרבים העומדים לפתחו, שזו בנפשכם גודל מעלת השכר עצום שיקבל משמים בכל התגברות קטנה.

הם-הם דברי רבי שלמדנו "הוי זהיר במצוה קלה, שאי אתה יודע מתן שכרן של מצוות". כדאי לך להיזהר ולקיים כל מצוה הנקרת לידך, שאין אתה יודע גודל השכר על כל מצוה קטנה ככל שתהיה.

יתן ה' ונפנים את ה'קל וחומר' אל קרבנו, ונשאב חיוק להתגברות תמידית על כל המכשולים הרובצים לפתחנו, שהגדול שבהם הוא הזלזול במעשינו ואי החשבתם בגודל יקרת ערכם.

יֵאֵיר בִּזְרֵי

מאת מורנו הגאון רבי ניסן גולדברג שליט"א מראשי ישיבות אור ישראל וראשון לציון

גליון 52 – אחרי קדשים תשפ"א – שנה ב'

ונראה מה שנרמז בפרשת קדשים ענין זה שישאל חס האומרים שמע ישראל, שצריך לבאר איך הדרשה מדסמך ליה ה' אלו קיכס לבני ישראל שמייחדים בשמע ישראל. ונראה הביאור ע"פ דברי הגמ' בחולין (צא, ב) שגדולים ישראל מן המלאכים שישאל מזכירים שם השם אחר שתי תיבות ואילו המלאכים מזכירים שם השם אחר ג' תיבות קדוש קדוש קדוש ה'. ונהביאו בשם הגר"א לבאר לפי"ז סוף ברכת אהבה רבה, וקרבנו מלכנו לשמך הגדול, וסמך מיד אח"כ ק"ש. דהיינו כהגמ' הנ"ל שקרבנו ה' מן המלאכים באהבתו אותנו שאנו אומרים שמע ישראל וא"כ היינו באור קראי קדושים תהיו כי קדוש אני היינו מובדלים לשמי ששמי עליהם, ובמה לקדש את ה', קודם כל אהבת הבריות כי אני ה' מקדשכם.

המצוות כאן להרחיק מעבירות

"דבר אל כל עדת בני ישראל קדשים תהיו" (קדשים יט, ב)

ובפרש"י אמר פרשה זו בהקהל שגופי תורה תלויים בה. ובראשונים הביאו מחז"ל שפרשת קדשים נאמרה בהקהל שיסודה הוא אמירת עשרת הדברות לישראל. והאריכו הראשונים לבאר היכן רמוז כל אחת מעשרת הדברות. אנכי ה' אלקיך בעשרת הדברות ובפרשתנו אל תפנו אל האלילים, שבת בעשרת הדברות לא תעשו כל מלאכה ובפרשתנו את שבתותי תשמרו. לא תגנובו בעשרת הדברות וגם בפרשתנו לא תגנובו, לא תענה ברעך וכאן לא תלך רכיל בעמך.

וצריך באור שאף שנרמז עשרת הדברות בפרשה, אבל האיסורים שבעשרת הדברות הם אחרים כגון לא תגנובו בעשרת הדברות הוא בגונב נפשות בפרשתנו גונב ממון. לא תענה ברעך עד שקר בעשרת הדברות בפרשתנו לא תלך רכיל כל לשה"ר. שבת בעשרת הדברות לא תעשה מלאכה ובפרשתנו כבוד שבת לגבי ע"ז לא תעשה לך כל פסל, ובפרשה עשית פסל לאחרים לא לעובדם. א"כ מהו שיאמרו בהקהל שרמזו בו עשרת הדברות, הרי אינם כלל בעשרת הדברות.

והנראה בזה דהנה תחילת הפרשה קדשים תהיו ופרש"י פרושים מעבירות. והקשה ע"ז הרמב"ם שבפרשה מעבירה אין בזה ענין של קדשים שהוא הרחקה יתירה להבדל ולהקדש אלא פירש קדשים שלא יהיה נבל ברשות התורה.

אכן נראה לשיטת רש"י לבאר שאף שבעשרת הדברות ע"ז הוא בעבודה גמורה לע"ז, ובשבת באיסור מלאכה וכדו'. כאן בהקהל הוסיף להם קדושה דהיינו הרחקה בכל דיברה להיות פרוש וקדוש ומובדל מעיקר העבירות של עשרת הדברות גם בהרחקות שבהם ג"כ לאוין שהם שמירת יהיה כפרישות מעיקר איסורי תורה שלא יעשה פסל לאחרים שמזה יבא לעבוד ע"ז בעצמו, שיכבד השבת שעייז יתרחק מאיסורי שבת, וכן כתב רש"י להלן בע"ז שסופו לעבוד ע"ז וא"כ מוכח מזה שכל הפרשה בהקהל שיהיו קדשים ויזהרו גם באיסורים הקלים שאם יעברו עליהם סופם לעבור על כל עשרת הדברות, ועיין ברש"י להלן בלא תגנובו אם גנבת סופך לכחש סופך לשקר סופך לישבע לשקר, וכמשנ"ב שכאן בהקהל ההרחקות מעשרת הדברות.

ובזה מבואר שסיים בפרשתנו כל צווי באני ה' אלו קיכס שהוא הדבור שהיה הקדמה לעשרת הדברות אנכי ה' אלקיך, וגם כאן דע שאם לא תקדש עצמך בהרחקה סופך לעבור על אנכי ה' אלקיך.

דוקא בשפחה חרופה נאמר דין מלקות

"והיא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן לה בקרת תהיה" (קדשים יט, כ)

מהפסוק "בקרת תהיה" דרשו חז"ל (ירושלמי כריתות פ"ב ה"ד) שכל הלוקין קוראים לפניהם קודם הכאתם פרשת אם לא תשמור לעשות והפלה ה' את מכותך, וטעון הסבר שאמרה תורה דין קריאה בכל הלוקין לשס"ה ל"ט במלקות של שפחה חרופה.

ונראה שלשיטה במתני' ששפחה חרופה היא חציה שפחה חציה ישראלית. א"כ בזה נראה לאדם ביאתה כהיתר מכח הספק ומורה הטר שאין קידושה גמורים ואינה ישראלית גמורה. לכן בזה אמרה תורה בקרת תהיה לעבור על מצות ה' הוא כסם המות, אם לא תשמור לעשות והפלה ה' את מכותך גם מספק להתרחק כרחוק מזרח ממערב.

הקדושה היא ע"י לימוד התורה

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. (קדשים יט, ב)

סיפר הרב שלמה לורנץ זצ"ל יום אחד מקבל טלפון יהודי הקיבוץ בצפון רוצה מוהל לברית מאד קשה לצפון הרחוק ומדובר באותם זמנים שהתחבורה היתה קשה אבל האיש רוצה ברית וביום השמיני. וסיפר ר' שלמה והחליט בין קיבוץ רוצה ברית אני רוצה לראות איזה בעל תשובה בקיבוץ, נסעו עד הקיבוץ ושם רואה שכולם חילונים וגם אבי הבן חלוני מבוהק.

ושאלו רבי שלמה מהו כ"כ מסור"י לברית, וענה שהיתי בחור סטונדט חילוני בגרמניה הגיע פעם אדמו"ר חסידי לגרמניה ועשה טיש והינו קבוצה של חילונים שבאו לראות את האדמו"ר ואזי פתח פרשת השבוע קדושים תהיו וג' הפרשה בהקל יש כמה סוגי אנשים בעם ישראל יש קדושים תהיו אנשים קדושים ויש סוג שני איש אמו ואביו תראו ואת שבתותי תשמרו שומרי שבת ומידות טובות ואזי קם וניהיה אדום וצעק יש דרגה שלשית שעדין שיכים לעם ישראל וידעתם כי אני ה' מי שאת זה לא יודע אין לו שיכות ליהדות מסר הדברים נכנסו ללבי מאוד לימים בתי הגדולה אמרה שהיא רוצה לינשא לגוי אז נזכרתי בדרשה להשאיר משהו יהודי עובתי את גרמניה ועליתי לארץ לקיבוץ חלוני אבל מהדד בי וידעתם כי אני ה'.

אכן נראה ביאור הפסוקים הם להפך, שאיך אפשר להגיע לדרגת קדושים תהיו רק ע"י אמו ואביו תראו ואת שבתותי תשמרו, וידעתם כי אני ה' ובחז"ל יודע שמך היינו תלמוד תורה, והיינו הצורה להגיע לקדושה ז"ה ע"י לימוד התורה והמצוות.

קדושת ישראל ע"י שמע ישראל

"דבר אל כל עדת בני ישראל... קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלו קיכס" (קדשים יט, ב)

כי הבעל הטורים "אני ה' אלקיכם וסמך ליה דבר אל כל עדת בני ישראל לומר שבני ישראל ייחדו ה' ויאמרו ה' אחד".

הקפת פאת הראש

הדגיש באיסור השחתה של תער מעשה השחתה צריך ובמספרים אין השחתה.

אכן בה"ז לענין גלות הזקן ואינו חייב עד שיגלחנו בתער שנאמר לא תשחית את פאת זקנך וכו'. הרי דשינה הלשון בין פאות הראש והזקן שבפאות הראש הדגיש שחייב רק בהשחתה ובזקן כתב שחייב רק בגלוח. ואשר מבואר שחלוקים ביסוד דינם גלוח הזקן והפאות שבפאות יסוד הדין הוא השחתה ומאי דממעט הרמב"ם מספרים שבהם חסר השחתה ולפי"ז כפשוטו יאסר ג"כ לדעת הרמב"ם מלקט ורהיטיני בפאות כיון שהיו השחתה ויותר מתער אבל בזקן רמז הרמב"ם שרק בגלוח חייב ולמעט מלקט ורהיטיני וכן מבואר להדיא כדברינו בחידושי הריטב"א שמלקט ורהיטיני יהיה אסור לרהרמב"ם בפאות הראש.

וביותר נראה שחלוקים הם גם ביסוד החיוב שבפאות הראש יסוד האיסור הוא התוצאה של הקפת הראש מה שראשו מוקף בלי שערות ולכן איכא שעור של ארבעים שערות או ד לגירסת הטור שבוה חסר הקפה שכל האיסור הוא הקפה והתוצאה שמוקף וכדכתב בקרא לא תקיפו פאת ראשכם רק הדרך להגיע להקפה הוא ע"י תער או מלקט ורהיטיני אבל בזקן יסוד האיסור הוא מעשה הגלוח ובזה האיסור רק מעשה גלוח בתער שנחשב כגלוח ולא במלקט אף שאין לו יותר שערות מתער אבל יסוד האיסור הוא הגלוח. וכן לשון קרא והרמב"ם בסהמ"צ שבפאת הראש הלשון לא תקיפו האיסור התכלית שיש הקפה ובזקן לא תשחית או לא תגלחו האיסור מעשה הגלוח ולפי"ז אולי יהיה אסור בראש גם בסם וצ"ע.

אשר לפי"ז מה שהקשו בתוס' שנילף הלוי מצורע ונזיר מראשו של הרמב"ם דינו בתער כמשנ"ב זה אינו חדא שגם מלקט מהני ואף שכתבו התוס' בשבועות שמלקט ורהיטיני לא ס"ד שיהיה בנזיר ומצורע דכתב בהו גלוח אכן חלוקים כמשנ"ב מיסוד הידן דינם שבפאות הוי רק כשעור וצורת הקפה הדין תער ולעומת זאת בזקן הוי מעשה גלוח האיסור וא"כ שפיר שייך למילף רק מזקנו שהוי דין במעשה הגלוח.

ועוד נראה שבוה הרמב"ם והריטב"א לשיטתם שיסוד החילוק בין תער למספרים הוי בשעור שערות שנשאר וא"כ כלגדר תער הוא שעור השחתה וע"ז כתב הרמב"ם שפיר שבהקפה יחשב הקפה רק בתער ששעורו כמי שאין שערות כלל ונחשב כהקפה וא"כ ה"ה מלקט ורהיטיני שכך יסוד הדין בפאת הראש שלא ישאר שעור בפאתם ראשו וזהו החפצא של האיסור, והיינו דתניא בתוספתא שהביאו תוס' שחייב בפאת הראש רק בתער והתוס' נדחקו בזה וכן עוד בתוספתא התולש שתי שערות בפאה חייב. מבואר שגם בתלישה איכא איסור דכמשנ"ב יסוד הדין התוצאה של הקפת הראש ומה ששעורו בשתי שערות עיין בכס"מ וב"י ובשו"ת חת"ס יור"ד קל"ט באריכות שעיקר האיסור להרמב"ם הוא בשתי שערות אחרונות ומי שערות הוי חומרא מדרבנן היינו כמשנ"ב שיסוד האיסור הוא הקפת הראש שלא ישאר שער בצדעים ובוה דחה חשש הרמ"א מלסרס פאות הראש דכמשנ"ב האיסור רק בהשלמת השעור של הפאה.

אכן להרא"ש וסייעתם כמש"כ הפסקי תוס' שתער יסודו צורת חיתוך ולא גזירה ולא שעור בשערות א"כ אין חילוק בין מספרים לתער בשעור הנשאר בשערות ולפי"ז אם היה דין תער בפאות יהיה אפשר למילף לנזיר ומצורע שיהיה ג"כ דינם בתער מפאת הראש שהוי בצורת הגלוח ועיין היטב בתוס' שהיה להם ס"ד שמלקט ורהיטיני יהיה אסור בפאת הראש עי"י ולא מספרים.

והנה בפאת הראש הוי נדון אם הקפת כל הראש יחשב הקפה או רק במקיף הפאות בלבד והנה כל זה נדון רק בהקפת הראש שיסוד האיסור הוא התוצאה בזה שייך לומר שכיון שמקיף כל הראש לאו הקפה הוא רק אין לו כלל שערות לא רק הקפה. אבל בזקן אין רבותא שאם מקיף הכל שיהיה פטור שיסוד האיסור הוא עצם ההשחתה ולא התוצאה של הקפה א"כ שפיר גם במקיף כל גופו ודאי נחשב במשחית פאת זקנו.

במשנה בדף כ' במכות הקורח קרחה והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו וכו' חייב. ובהמשך המשנה חייב על הזקן בתער אבל לא במספרים ומלקט וברהיטיני.

ובגמ' בדף כ"א ע"א תרי קראי נאמרו בזקן "לא תשחית את פאת זקנך" ובכהנים באמור "ופאת זקנם לא יגלחו" והקשו הני תרי קראי ולכן קאמרו בגמ' שחייב בזקן רק אם הוי גם גלוח וגם השחתה ובמספרים יש גלוח ואין השחתה ובמלקט ורהיטיני אין גלוח ויש השחתה ולכן נאסר רק תער.

ונחלקו הראשונים בהגדרת מספרים שאין בהם השחתה, האם כיון שנשאר מעט מהזקן ובוה לא חשיב השחתה, או הגדר הוא בצורת הפעולה שהשחתה היא כאשר נעשה פעולה כסכין שחותך ולא פעולת מספרים שצורת החתוך נעשה ע"י חבור שני חלקי המספרים שע"י נחתכים השערות.

שבריי"ן ובתוס' נזיר מ' ע"ב ובריטב"א ועוד נראה שיסוד התר מספרים שלא חותך עד סוף השערות ולפי"ז כל צורה של פעולה שתחתוך עד עיקרי השערות הוי כתער ואסור.

אכן בחבל ראשונים ובראשם בתוס' שאנץ ופסקי התוס' רבנו ירוחם ותרומה"ד משמע מדבריהם שהתר מספרים הוא צורת החתוך שנעשה לא כחתוך סכין אלא כפעולת מספרים שכתבו כל הני ראשונים שיוהר במספרים שלא יהיה החלק התחתון כעין סכין שאזי יחשב כתער וכוונתו שאז יבצע פעולת חיתוך ולא פעולת מספרים ש"מ שיסוד השינוי הוא אם כחתוך או כמספרים.

והנה מלקט ורהיטיני שג"כ הותר נחלקו ג"כ הראשונים אם יסוד ההתר שיש השחתה ואין גלוח האם הוי כלי כסכין רק צורתו ככלי הנגרים שאין דרך ורגילות לגלח בו וא"כ חסרון זה הוא משום שאין דרך אכן בערולי"ן דייק מדברי הרמב"ם בפיהמשי"ן וכן נראה בעוד כמה ראשונים שגדר מלקט היינו תולש שערות (פיצטט) ובוה יש השחתה שהרי חותך עד השורש ויותר בל הצורה לא גלוח אלא השחתה ושיטה זו מתאים ביותר לומר שמספרים יסודו שלא גזר עד סופו וא"כ מלקט היינו שיש השחתה ואין גלוח.

ובדברים אלו דנו הרבה בענין גלוח במכונות כהיום שלשיטה שמספרים התירו שלא חותך כשעור שהוי ע"י תער א"כ היום רוב המכונות חותכות כשעור תער, ובשם הגרישי"א שישאר חצי מ"מ שער. אכן בהתר המכונות הוא שפסקו שמספרים ההתר הוא הצורה של גזירה בצורת מספרים וטענו שרוב המכונות הם בצורה של מספרים אכן האוסרים הרבה מכונות מוכיחים שהם מבצעים פעולת חתוך רק שיש רשות לסייע שלא יפגע העור והרבה נסיונות עשו ונראה לבדוק כל מכונה לגופה.

אכן כל זה בגלוח הזקן אכן הנה בפאות הרא"ש כתב הרא"ש במכות והתוס' בשבועות ב' ע"ב שבוה אסור אפילו במספרים והביאו ראה מגמ' נזיר שקאמרו התם שתגלחת נזיר ומצורע הם רק בתער ורצו ללמוד משער ראשו ודחי שקרא שקאמרו שיגלח שער ראשו בא לומר שהקפת כל הראש ג"כ חשיב הקפה וילף מזקנו שכמו שזקנו בתער כך נזיר ומצורע בתער ואם נימא שגם שערות הראש הם בתער א"כ למ"ל למילף שנויר ומצורע בתער מזקנו נילף מראשו ש"מ שבפאות הראש אסור בכל דרך ועוד הוכיח הרא"ש שבגמ' במכות הוזכר בזקן בתער ולא הוזכר בפאות הרא"ש בתער.

אכן שיטת הרמב"ם בפי"ד מע"ז שגם פאות הראש דינם בתער וא"כ תיקשי עליה כל הני קושיות הרא"ש. דאמאי לא ילף נזיר ומצורע מראשו ולמ"ל למילף מזקנו.

ואשר נראה בדעת הרמב"ם דהנה בפי"ד מע"ז ה"ו לענין פאות הראש כתב ופיאה זו שמניחין בצדע לא נתנו חכמים בו שעור ושמענו מזקנינו שאינו מניח פחות מארבעים שערות (גירסת הטור ארבע) ומותר ללקוט הפאות במספרים לא נאסר אלא השחתה של תער. הנה

מדות טובות

ואהבת לרעך כמוך

מסירות לשני

בעש"ק הגדול תשפ"א נפטר בשכונת גבעת שאול בירושלים הרב ישראל שיינר זצ"ל שהיה כל כולו נתינה, ובלילה האחרון לחייו עוד זכה לתת לקופת השכונה סכום של עשרות אלפי שקלים לקניית המצות לעני השכונה. והיה רגיל לספר מה נותן לו את הכוח לתת כל הזמן.

שהוא היה בשואה במשך שנים עם ההורים שלו באיזה בונקר וכך ניצלו בנסים נפלאים, ולאחר השואה נסע לבדו לצרפת וניסה להתחיל את החיים, וקנה מכונת סריגה והכין בגדים ומכר אותם, וכך במשך שנה שלימה מכר ואכל כדי חייו ואת השאר חסך בשביל להתחיל את החיים עם סכום יפה.

בסוף אותה שנה התארס בשבת בישיבת נוההרדוק נפתחה בצרפת, ובמוצאי שבת שומע את הראש ישיבה אומר למזכיר בתוך כדי שיחה את המילה לחם כמה פעמים, ושאלו ר' ישראל מה מדובר ואמרו לו שהם היו לוקחים לחם לישיבה מהמאפיה הסמוכה ובמשך כמה חודשים לא שילמו וכעת הודיע להם שיותר לא נותן להם עד שישלמו את מה שהם חייבים, ואין להם, ולכך הם יצטרכו לסגור את הישיבה כי אי אפשר להחזיק ישיבה ללא לחם. ושאלו ר' ישראל מה סכום שצריך, ואמרו לו את הסכום וזה הסכום שהוא חסך במשך כל השנה. וכאן היה לא מלחמה עצומה בלבד מצד אחד הוא השקיע כל כך בכסף הזה זה הכסף הראשון שלו להתחיל את החיים, ומצד שני יסגר ישיבה, וכך התלבט שעה ארוכה, עד שהתגבר ונתן את הכסף הראשון שלו לישיבה שבזכות זה החזיקה מעמד עוד הרבה זמן, ואצלו בלב נפתח הלב לתת כל ימיו. ובפרט שאכן זכה שהיו לו לתת כך ימיו, עד יומו האחרון.

תלזה אותו עד לבית הרופא

סיפר לי דודי הגר"צ ברוק זצ"ל שפ"א הלך עם רבן של בני הגולה הגר"ע זצ"ל והתקרב אלינו יהדה אחד מגמס ושאל היכן גר רופא פלוני.

לא רציתי לעזוב את הגר"ע לבדו והראיתי לו בידי להיכן ללכת והגר"ע סימן לי שאלך ואראה לו. כשחזרתי ראיתי שהגר"ע עמד כל הזמן וחיכה לשובי, והסביר לי אדם שהוא מגמס בדבורו ויש לו בושא בשעה שצריך לשאול מבני אדם. ולכן נחוץ להראות לו שלא יצטרך לשאול יותר.

לחשוב על השני

מספרים על יהודי שהגיע לבקש עזרה מהאדמו"ר ר' יואליש מסאטמר ושאלו אתו כמה הוא צריך אמר 5000 דולר נתן לו ר' יואליש 4900.

והסביר כי אם היה נותן לו 5000 היה מצטער אותו חסיד למה לא בקשתי יותר. ובכך שנתן לו פחות גרס לו שישמח במה שביקש.

לא לצער בריה

שמעתי על גברא רבא שהולך ברחוב והולך לפניו יהודי זקן, אינו מזדרז להקיפו כי בכך גורם חלישות הדעת לזקן שהוא לא מצליח ללכת.

עוד שמעתי על הרב קניג זצ"ל שהיה הולך ברחוב וראה ציפורים על המדרכה היה נוהר לא להפריע להם כדי לא לצערם, אלא הוא פנה ללכת לצד השני.

להתאמץ בשביל אחרים

סיפרו על רבי יונה ארנטרובי זצ"ל שפ"א היה שולם זכר בליל שבת חורפי והוא התאמץ להגיע. והסביר שחשב שכיון שיורד גשם אף אחד לא יבוא, ולכן התאמץ הוא להגיע.

עוד סיפרו עליו שהיתה אשה זקנה שחשבה שעדיין ממשיך החלבן להביא חלב בבוקר והייתה מניחה את בקבוקי החלב, והוא היה ממלא לה את החלב, וכך המשיך הרבה שנים, עד שנפטר ואז גילו את הסוד.

לא נגע בחלון

מספרים על מרן הגר"א מלצר ז"ל שלמד בבית מדרשו, פתאום נכנס יהודי שלא הכירו וגער בו מדוע פתחת את החלון. וענה לו הגר"א מעולם לא נגעתי בחלון של הבית כנסת, וכי זה שייך לי שאני ידע בו, ולמרות שהיה מחשובי המתפללים במקום לא העלה בדעתי לגעת בזה.

כוח מילה אחת

שמעתי מידידי הגר"א מן שליט"א מעשה מופלא על אביו הגאון הגדול ר' מרדכי מן זצ"ל עת שלמד בישיבת סלונים את מנת האוכל היו מקבלים מידי יום מאשנב מיוחד שלידו עמדו בתור לקבל את מנת האוכל פעם חש מרדכי לייב תחושת רעב קשה עד מאד שהפריעה לו בלימודיו מנתו היומית לא הספיקה להשביע את רעבונו הוא שם לב כי אחד הבחורים חסר ולכן החליט לשוב ולעמוד בתור לקחת את מנתו של חברו לא שמדובר היה במיני מטעמים אלא פרוסת לחם ועוד משהו בצר לו פנה שוב לעבר אותו טור שבו עמדו הבחורים וחיכה לתורו לקבל מנה נוספת בהגיעו לאשנב ראה המחלק כי הוא מגיע בשנית סטר לו על לחיו בעוצמה רבה וביקשו ללכת.

כנער צעיר שזה עתה הגיע לישיבה חש מרדכי לייב בסטירה זו פגיעה קשה לאחר אותו מעשה עזב מרדכי לייב את שטח הישיבה לעבר נופיה המרהיבים של סלונים התיישב לצידו של נהר רחב ידיים ושם החל לבכות ודמעות רבות ניגרו על פניו בחור שסבב באקראי באותו מקום הבחין בו ואף שמע אותו אומר מה הוא רוצה ממני בסך הכל רציתי לקחת מנה של חבר להשביע מעט את רעבוני, בכיו הלך וגבר. הוא פנה אליו ושאלו לסבת בכי. ומרדכי לייב תאר לו את שעבר תוך שבלבו החלו לצוץ ספיקות אם לשוב הביתה הבחור שהכיר את נפשו העדינה של העלם הצעיר הרגיעו וטפח על שכמו באומרו כי דווקא קשיים אלו הם אבני היסוד לבניית נפשינו הדברים הרגיעו את נפשו וההחלטה לשכוח מכך ולשוב לספסל הלימודים ביתר שאת הביאה אותו בתוך זמן קצר למקומו הקבוע שם שקד שעות ארוכות ללא הפוגה כאילו לא היה דבר.

סיים ר' מרדכי ראה מה כוח של מילה טובה שבזכותה נשארתי בישיבה ולהקים משפחה של ת"ח.

יצחק ירנן

מדברי חמי רב יצחק אלחנן גיברלטר זצ"ל גלב"ע ב' תשרי תשפ"א

עקב היותנו בשנת האבל לפטירתו של היקר באדם – חמי זצ"ל נביא אי"ה מידי שבוע דברים ועובדות הקשורות לפרשה לזכרו

יום הצלה מהשואה – ל"ג בעומר תש"ה

יום ל"ג בעומר הוא היום שבו ניצל חמי זצ"ל מהשואה, ונביא כאן מה שהיה רגיל לספר מידי שנה ביום זה שהיה עורך סעודת הודיה לכבוד הנס. [והוא מענין היום של ל"ג בעומר, שבו פסקו מלמות].

הפרידה מאבא

וכך סיפר: את הקטע הבא אני כותב בדם ליבי. בכל פעם שאני נזכר במעמד ההוא זולגות דמעות מעיניי. גם לאחר חמישים שנה אני בקושי יכול לספר את הדברים, אך אנסה בכל זאת לתאר את מה שנחרט בליבי ובנפשי.

כל אחד קיבל במחנה שמיכה אחת, ובסה"כ היו לנו שלוש שמיכות. כפי שסיפרתי, פרשנו על הארץ שמיכה אחת, ובשתי השמיכות הנוספות התכסינו שלושתנו – אבא, אחי רפאל ואני. תמיד השגחנו שאבא יהיה באמצע ויהיה מכוסה היטב ומוגן מפני הגשם והכפור. כעת ישבנו שלושתנו על הארץ ועמדנו להירדם תוך שניות ספורות מחמת החולשה והמחסור העמוק בשינה שהיה קשה יותר מהרעב. מה שהחזיק אותנו היה המלחמה התמידית על הצלתו של אבא. כל מחשבתנו וישותנו התמקדו בדבר אחד – חייו של אבא. על עצמנו לא חשבנו כלל.

לפתע החל אבא לדבר אלינו ולהיפרד מאיתנו, וכה היו דבריו של אבא: "אני לא מסוגל יותר לזוז וללכת אפילו מטר אחד למרות שאתם ממש סוחבים אותי כל הדרך ואני נישען על הכתפיים שלכם בכל גופי. לולא תמיכתכם כבר מזמן הייתי נופל. כשהלכנו יום ולילה בלי שינה הייתם נרדמים לשניות ספורות תוך כדי הליכה וכל אחד מכם היה נופל לצד אחר. אני הייתי באמצע ושמרתי עליכם שלא תיפלו. מאחר והייתם מושכים אותי לשני הצדדים מבלי להרגיש התעקם לי חוט השדרה ויש לי כאבים איומים. אני ממש לא יכול ולא מסוגל לעמוד על הרגליים וללכת אפילו מטר אחד למרות העזרה שלכם".

הוא החליט להשאר ביער, ופירוש הדבר היה שהגרמנים היו עוברים עם הכלבים וכשהיו מבחינים בו – היו יורים בראשו ורוצחים אותו מיד או נותנים לכלבים האיומים את התענוג לשסע לו את הגרון. הכלבים שלהם היו מאומנים להתנפל על צוואר האדם. מוות ע"י כדור הינו מיתת חסד, וכזה חסד לא מגיע ליהודים. חבל על הכדור.

עד היום, לאחר חמישים שנה, כשאני נזכר בדיבורים של אבא אני חש שחוטכים לי את כל חדרי הלב. אבא המשיך את דבריו הקדושים: "דעו לכם שאני אומר כעת את דעת התורה הקדושה: מצוות כיבוד אב נגמרה ברגע זה. על פי דין תורה אתם לא מחוייבים יותר במצוות כיבוד אב. מה שעשיתם עד עכשיו היה המקסימום שכן מחויב לגשות לאביו, ומכאן ואילך אם תסחבו אותי על כתפכם אתם מאבדים עצמכם לדעת וזהו איסור תורה כמו רציחה. אם נמשיך ללכת כולנו ניפול ונמות ביחד. אתם עומדים לפני התמוטטות והמשא שלי יגרסו לכם מוות בטוח. אתם עוד צעירים, ואם תלכו לבד ולא תקחו אותי אולי תוכלו להחזיק מעמד ותינצלו, אחרת כולנו ניפול".

נענינו ואמרנו: "אבינו היקר, איך אתה דורש מאיתנו דבר כזה – להשאיר אותך מופקר לחסדי חיות הטרף והכלבים האיומים! אתה הוא הדבר היקר לנו מכל, האם לך גידלת אותנו ומסרת נפשך עלינו כל ימי חייך?", אך אבא היקר אמר לנו שוב: "לא אני דורש זאת, אלא התורה הקדושה דורשת זאת. יש לכבד את אבא ואמא בגוף ובממון, אך כיבוד אב מתוך איבוד עצמי לדעת אסור בתכלית האיסור. הדבר שאתם רוצים לעשות גובל באיסור וזהו דעת תורה".

המשכנו לדבר על ליבו של אבא, אך הוא הוסיף ואמר: "אין רצון פרטי לאדם עלי אדמות. יש רק את רצון התורה שהוא רצון הבורא, ואותו מחוייבים לקיים בכל עת כפי שנידרש. רצון ד' תקף גם בשעה שעומדים לפני המוות חס ושלום. גם במצב כזה אדם צריך לנהוג לפי דעת תורה. אם יש כאן איסור של מאבד עצמו לדעת, הרי שאדם צריך להפקיר את אביו ולהקריב את הדבר היקר לו ביותר". המשכנו להתווכח עם אבא וכל הזמן פנינו אליו במילים "אבא היקר". אבא עצר אותנו בכאב גדול ואמר: "אני מבקש מכם לא להזכיר יותר את המילה 'אבא' מפני שאמירת המילה 'אבא' הינה גם בכלל כיבוד אב. אם אי אפשר לקיים יותר מצוות כיבוד אב – אין גם לקרוא את המילה 'אבא'. הוא פשוט רצה לשכנע אותנו להוציא מליבנו את האהבה העצומה שחשנו כלפיו.

ליבנו התפלץ מרוב צער ועגמת נפש. בכינו מעומק ליבנו. בחיים לא חשבתי לשמוע דיבורים שכאלה מפיו של אבא. אחי היקר רפאל ואני אמרנו לאבא: "אף פעם לא המרינו את פיך ותמיד שמענו בקולך. היום בשום אופן אנו לא מסוגלים לקיים את בקשתך. איננו יכולים להשאיר אותך למות על ידי הכלבים חס ושלום. אנו לא מסוגלים לכך בשום אופן. זוהי הפעם הראשונה בחיינו שבה אנו לא יכולים לקיים את בקשתך. לא לשם כך גידלת אותנו ומסרת את נפשך עלינו. אנחנו החלטנו לקחת אותך, ומה שאתה טוען שאתה לא מסוגל אפילו לעמוד על רגליך מחמת הכאבים האיומים בחוט השדרה – באמת יותר לא ניתן לך ללכת על הרגליים אלא נישא אותך על הכתפיים. אני אשא אותך על כתפיי מרחק של מאה מטרים, ואחר כך רפאל יחליף אותי ויקח אותך מאה מטרים נוספים. כך נמשיך לקחת אותך בהמשך הדרך וכל הזמן נתחלף. אם חס ושלום נגזר עלינו למות – ניפול כולנו ביחד, אך לא נשאיר אותך לבד בשום פנים ואופן".

ענה לנו אבא: "להגיד עוד פעם שאסור לכם לעשות זאת איני יכול, מפני שאתם תקבלו את זה כאילו אבא דיבר וזה בגדר 'כיבוד אב'. במצב בו אנו נמצאים כעת אין מצוות כיבוד אב. ומה שאתם טוענים שאתם לא יכולים להשאיר אותי למאכל לחייתו ארץ – זה כבר חשבון שלי עם בורא עולם, ומה שרצונו לעשות בי – עשה". הוא לא המשיך לדבר איתנו יותר, הכל כדי להוציא מליבנו את אהבתנו לאבא.

ידענו שלא נוכל להחזיק מעמד. אני הייתי נער בן חמש עשרה ונראיתי כבן שלוש עשרה, וגם אחי היקר היה במצב דומה. אך למרות הכל לא היינו מוכנים להשאיר את אבא לבדו ביער. הדיבורים שיצאו מפיו של אבינו היקר והצדיק זעזעו אותי לגמרי. כל החיים הם נסיונות, אבל כזה נסיון לא היה לי כל ימי חיי. בשמים ניסו אותנו לראות אם נחזיק מעמד ונציל את אבא, ובוודאי בזכות העובדה שעמדנו בנסיון זכינו להינצל ולהציל את אבינו הצדיק.

הגרמנים נתנו לנו קצת לנוח ומיד נפלה על כולם תרדמה עמוקה. [המשך ההצלה אי"ה בגליון הבא]

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 7

פרשת אחרי קדושים תשפ"א

ביאור מדת הקדושה

[א] הנה בשיחות שעברו (בפר' שמיני) התחלנו לבאר את ענין הקדושה, שהוא הפרישה מן החולין וההתקרבות לרצונו, [ומשמעות המילה 'קדושה' כולל גם ענין פרישה, וגם ענין של הכנה והזמנה וכמו שביארנו], שזה מביא את האדם להתחבר אל ה' ולקדושתו.

וכעת נבאר עוד את פרטי מדת הקדושה, שהפרשיות שלנו עוסקות בהם בפירוט, והתורה מצווה בהם כמה וכמה פעמים - "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם", "והתקדישתם והייתם קדושים כי אני ה' אלוהיכם, וכו'.

ונפתח בקושיא בדברי המדרש (פרשה כ"ד ס' ט'): "קדושים תהיו" - יכול כמוני, ת"ל "כי קדוש אני", קדושתני למעלה מקדושתכם", וצריך להבין מה הס"ד והמסקנא, ועוד צריך להבין מה ההו"א שהקדושה שצריך להגיע היא מעין קדושה של מעלה..

[ב] והנה ברמב"ן הביא את דברי חז"ל (בתר"כ) שפירשו "פרושים תהיו", ועפ"י חלק על רש"י שפירש את ענין ההפרשה שהוא מן האיסורים, אבל לדעת הרמב"ן אין הכונה מן האיסורים, אלא מן המותרות אפי' שמותרים. וכמו שביאר: "כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים, והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין, א"כ ימצא בעל התאווה להיות בסוכאי מן בזוללי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהיה נבל בפרשות התורה. לפיכך בא הכתוב **הזה אחרי שפרט האיסורים שאמר אותם לגמרי וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות** וכו' ע"ש.

וכע"ז כתב במס"י (במדת הקדושה), וביאר עוד, שבאמת אין ביכלתנו להגיע לדרגה הנרצית של הפרישות, אבל אחרי שמשתדלים להשיג את הקדושה זוכים לכך במתנה, כמו שכותב (לשוננו בערך): "ענין הקדושה כפול הוא - **תחילתו עבודה וסופו גמול, תחלתו השתדלות וסופו מתנה**. שבתחילתו הוא מה שאדם מקדש עצמו, וסופו מה שמקדשים אותו, והוא מה שאמרו חז"ל (יומא לט). "אדם מקדש עצמו מעט-מקדשים אותו הרבה, מלמטה-מקדשים אותו מלמעלה.. שהשתדלות הוא **שיהיה נבדל ונעתיק מן החמוריות לגמרי**, ומתדבק תמיד בכל עת ובכל שעה באלוקיותו. ואמנם **א"א לאדם שישים הוא את עצמו במצב הזה**, כי כבד הוא ממנו, כי סוף סוף הוא ובשר ודם, אלא שסוף הקדושה מתנה, כי אחר שיעשה מה שיוכל לעשות, שהוא ההשתדלות הראשונה **ברדיפת הידיעה האמתית, והתמדת ההשכלה בקדושת המעשה, הסוף הוא שהקדוש ב"ה ידריכהו בדרך הזה שהוא חפץ ללכת בה, וישרה עליו קדושתו ויקדשהו, ואז יצלח בידו זה הדבר שיוכל להיות בדבקות הזה עמו יתברך בתמידות**".

ולפי זה מבוארים דברי חז"ל במדרש הנ"ל - יכול כמוני וכו', היינו שהיה מקום לחשוב שבאמת הקדושה שה' דורש מאתנו היא הדרגה הגבוהה שכותב המס"י "שיהיה נבדל ונעתיק מן החמוריות לגמרי", וע"ז בא לומר "כי קדוש אני" - קדושתני למעלה מקדושתכם, שעליכם מוטל רק ההשתדלות, ואז אני שישפיע עליכם הקדושה.

[ג] אבל יש לבאר עוד יותר, שבאמת אף שהדרך לקדושה היא בפרישה מן המותרות וכו' כמש"כ הרמב"ן, מ"מ אין זה תכלית ענין הקדושה, אלא תכלית הקדושה ענינה הדביקות בה, כמו שסיים הרמב"ן שם: "שאנחנו **זוכה לדבקה בו** בהיותנו קדושים", וזה מה שאמרו חז"ל "כי קדוש אני, **כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים**", היינו שמכיון שאני קדוש לכן הדרך להדבק בי היא רק ע"י קדושה.

¹ ובשל"ה (פר' וישב) ביאר בדרך דומה, עפ"י הנתבאר שהתנספת קדושה שמשפיעים לאדם מן השמים היא יותר ממה שקידש את עצמו מחבחרתו, ממילא זהו שאמר 'קדושתני למעלה מקדושתכם', כלומר, הקדושה שאני משפיע בהם היא למעלה מהקדושה מצד בחייתכם.

ולכן ביחד עם אזהרת הקדושה מביאה התורה מצוות רבות בעשה ול"ת, שרק ע"י שמירת מצוותיו נזכה לדבקה בו.

וכן ביאר באורך ברמ"ד וואלי (בסה"ק "עבודת הקודש"), שביאר את הקשר בין פרשת קדושים לפרשת אחרי מות הקודמת לה, "שבסוף פרשה הקודמת הזהיר על כל התועבות הגורמות את הטומאה, ובפרשה הזאת הזהיר על שמירתן של כל המצוות הגורמות את הקדושה, שהרי א"א להדבק בשמו הק' אלא מתוך קדושה .. **ואי אפשר להמשיך את הקדושה אלא ע"י שמירת מצוותיו ית' שהן גוף הקדושה ממש. ולא בענות אדם נפשו כל העינויים והסיגופים שבעולם יעלה בידו להרויח הקדושה**, שאם לא שמר את מצוותיו לא עשה כלום, ואין הקדושה שורה עליו בשום פנים. [ולכן כומרי הגויים המענים את עצמן בכמה עינויים קשים ומרים וחושבים להרויח את הקדושה בכך, מאבדים את זמנם ונשארים בידים ריקניות. ועליהם נאמר: "שוא לכם משכימי קום מאחורי שבת אוכלי לחם העצבים", שהרי אין הקדושה נמשכת אלא לישראל, שהם ידידיו ית', שמהן המשכת הקדושה ונותנים לו חיים בעוה"ז ובעוה"ב, וז"ש: "כן יתן לידידו שנה"].

וכן כתב בהמשך (פרשה כ') עה"פ: "והתקדישתם והייתם קדושים, כי אני ה' אלוהיכם", שבא לאפוקי משאר האומות עובדי ע"ז, שאפילו מקדשין את עצמן בכל מיני פרישות שבעולם, א"א שיעלה בידם להמשיך כלום מן הקדושה, לפי שהשורש שלהם אינו אלא מצד הטומאה ואינם יכולים להמשיך אלא משרשם. **"אבל ישראל שהשורש שלהם הוא מצד הקדושה, בודאי מובטחים הם שאם מקדישים את עצמן מלמטה מושכים עליהם את הקדושה מלמעלה, כי היא ראויה להם כפי שורשם ונמשכת עליהם כפי מעשיהם.** וז"ש **"כי אני ה' אלוהיכם"**, כלומר, אני מוכן ומזומן להמשיך עליכם את הקדושה מלמעלה אם תכוונו במעשיכם לעזור אותה מלמטה".

וממשיך שם ..שמא תאמרו שצריך פרישת גדול וסיגופים מרובים שא"א לעמוד בהם כדי להרויח את הקדושה, לא כן הדבר בודאי, שאין הקב"ה חפץ במוותו של אדם, אלא בחייו, והתורה לא ניתנה להמית אלא להחיות, ודי בשמירת המצוות שלה כדי להמשיך את הקדושה. לפי שהמצוות ממש הן הן גוף הקדושה עצמה, ומי ששומר את המצוות כראוי מתקדש על ידיהם, ואינו צריך לסיגופים, [הראיה, שהתורה לא צוותה אלא צום אחד בכל השנה כולה. והעונות הם שגרמו כל שאר הצומות וריבי הסיגופים]. וז"ש "ושמרתם את חוקותי ועשיתם אותם אני ה' מקדישכם", כלומר בשמירת חוקותי בלבד תמשיכו עליכם את הקדושה מבלי שתצטרכו לסיגופים ולחי צער... והולאו שישמרו ישראל את המצוות כראוי ויתבטלו מן הסיגופים, כי שמירת המצוות היא המושכת את הקדושה. וריבוי הסיגופים, אדרבה, מתיש כוחו של אדם ומעצב את ליבו. שאינו יכול לשמור את המצוות בשמחה ובטוב לבב, כמו שצריך לעשות כדי להמשיך את קדושתו. עכ"ל בקיצור.

המבואר מכל זה, שענין הקדושה שייך לכל אחד ואחד מישראל, והיינו קדושת המעשה ע"י קיום המצוות כראוי ופרישה מן הרע, ולכן פרשה זו של "קדושים תהיו" נאמרה בהקהל (אנשים נשים וטף) כדאיתא במדרש (מובא ברש"י), להראות שזה שייך לכולם.

ד] והנה, בקדושת המעשה יש ב' חלקים, א' עצם המצוה המושכת קדושה על האדם. ב' ההכנה וההתקרבות למצוה שהוא נותן לו הכח לגשת לעשיית המצוה.

וזה מבואר ג"כ בפסוק, שכותב "קדושים תהיו" שזה קאי על עשיית המצוות, שמפרטן הכתוב בהמשך, אבל "והתקדישתם" קאי על ההכנה להתקדשות כמו "התקדשו למחר" (במדבר יא יח) שהוא לשון הכנה והזמנה, ואז ממילא "הייתם קדושים" ר"ל שכבר ע"י הכנתכם תתקדשו ותוכלו לגשת למצוה שע"י תקבלו יותר קדושה, ואז "מצוה גוררת מצוה" וכך מתקדשים יותר ויותר, (וכמ"ש בנה"ח) ופשוט מתעטפים בקדושה - קדושת המצוות מקדושת ה'. והיינו "והתקדישתם" הוא העבודה וההשתדלות, "והייתם קדושים" הוא המתנה, וכמ"ש המס".

וזהו ענין הברכה קודם המצוה, להמשיך עליו קדושת המצוה ע"י הכנתו למצוה, שאל"כ איך יוכל הוא בשר ודם לגשת לעשיית המצוה הקדושה והנשגבה. אלא דלבשר ודם ניתן הרצון [שזהו לפי זרגותן] וכשרוצה לעשות המצוה מושפע עליו משמים קדושת המצוה ואז יכול לגשת ולברך על המצוה-וממילא מתקדש יותר ואז ניגש לעצם קדושת המצוה, ומתעטף כולו בקדושת המעשה, עד כדי כך שאף מעשיו הגשמיים המורכחים-מתקדשים לגבוה, ואכילתו כקרבנות כמ"ש במס".

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לע"נ הגאון הצדיק רבי שאול ב"ר משה ברוך זצ"ל, בעל ה'זכרון שאול', חתן מרן בעל ה'קהלות יעקב' זצ"ל, נלב"ע ו' אייר תשכ"ד

לתרומות ולתנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלות יעקב < קטגורית "עלון חקרי לב" < או להשאיר הדפעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com
לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.
- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים: 077-26-111-78 -

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 18

עם מדושני עונג – מה הוא עינוגם של ישראל

אייר תשפ"א

'עם מדושני עונג' – על מה ולמה?

א. אחד התארים המופלאים שנאמרו על עם ישראל, הוא מה שאנו אומרים בברכת מעין שבע בליל שבת קודש: "ומניח בקדושה לעם מדושני עונג", ישראל נקראים עם מדושני עונג. ראוי לנו להבין על מה ולמה נקראו כן ישראל, ומהו העונג המופלא שלהם שמחמתו נחשבים הם כמדושנים באותו עונג.

והנה גירסא אחרת יש בתיבות אלו, והיא מובאת בפירוש רבינו מנוח על הרמב"ם, ולגירסתו אומרים "עם מְדֻשְׁנֵי עונג", כלומר שהם מדושנים את העונג [ונדמה כי כן מנהגם של בני תימן לומר]. והוא מכוון על עונג שבת, אשר נצטוונו לענג את השבת, כדכתיב "וקראת לשבת עונג" (ישעיה נח, יג), ו'מדושני' הוא מלשון תוספת וריבוי, כמו "שמועה טובה תדשן עצם" (משלי טו, ל) – מרבה ומרחיבה את העצם. וזה אנו אומרים, שעם ישראל בשבת מרבים לענג את השבת. אך לגרסתנו הנוסח הוא 'מדושני עונג', שאנו בעצמנו מדושנים בעונג, ויש להבין פשר ההגדרה המופלאה הזו.

אכן לכשננתבון בה, ונראה את המתנות העצומות שזכו להן ישראל, נבחין כי אכן לא לחינם זכינו בתואר זה של 'מדושני עונג', ומכמה וכמה טעמים.

אין תענוג גדול יותר מעסק התורה

ב. ראשית, לימוד התורה. כאשר האדם מתייגע ועמל להבין סברא ולסדר את הסוגיא, והוא זוכה להשיג זאת, אין עונג כעינוגו, היש לך עוד תענוג שכזה? וכפי שהנחילו לנו רבותינו מרנן הגר"ח הלוי מבריסק ועמו שאר גדולי ראשי הישיבות שבתקופתו זיע"א, את מתיקות הסברא, להתענג ולשוש על כל תוספת הבנה וחידוד ההיגיון, בעוד שבדורות הקודמים עיקר הדגש היה על הגירסא, ולזה צריך עמל רב לחוש את טוב טעם התורה.

אחר פטירתו של ידידי הגאון ר' יחזקאל ברטלר זצ"ל, קראתי עליו את דברי הגמ' "תלמידי חכמים שמכתתין רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה", ואמרתי כי הנה הגר"י זצ"ל לא הוצרך לכתת רגליו ממקום למקום, שהרי התגורר ברחוב הרב סעדיה גאון, שהוא קרוב מאוד גם לישיבתו – פוניבז', וגם לבית רבו – מרן החזו"א זיע"א, אך מעלה אחרת גדולה היתה לו, ואף היא כלולה בימכתתים רגליהם, והוא מה שהיה מכתת ראשו ומוחו להתייגע ולעמול בהבנת הסברות לאשורם, ולא נתן מנוחה לעצמו עד שיתבהרו לו שבילי הסוגיא בתכלית הבריר, ובמשך כל היום כולו היה מונח בלימוד התורה, והיה ראשו שקוע בסוגיא.

מסופר כי רבינו חיים הלוי זצ"ל היה זקוק לשינה מרובה עבור כוחות גופו, והטעם משום שהיה מאמץ את ראשו בעיון באופן חזק ביותר, עד שהיה מאמץ זה סוחט ממנו את שארית כוחותיו, והיה מוכרח לישון מעט יותר בכדי להתחזק ולהשיב כוחותיו. כאשר האדם מאמץ את מוחו בתכלית הריכוז, ממילא המח צורך יותר חמצן, והדבר הזה גורם לעייפות ותשישות. ומסופר שכאשר היה נוהג כן הגר"ח, כמעט והיה ראשו מעלה אדים מרוב מאמץ, ופעמים שהוצרך להשעינו על גבי מעקה עשוי מתכת קרה בכדי שיתקרה.

וכאשר זוכים להגיע לעמל התורה כעין זה, בשעבוד כל הכוחות להבין את סברות התורה בעומק העיון וההבנה, אין לך עונג גדול מזה, וכפי שכתב האור החיים הקדוש "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות וערבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה" (דברים כו, ח).

ותחושת העונג הזו שיש לנו בלימוד התורה, אינה דבר נפרד ממהות לימוד התורה, אלא זו היא מטרתו של הלימוד, וכפי שהרחיב האגלי טל בהקדמתו, להוציא מליבם של הטועים הסבורים שכאשר האדם מרגיש עונג גדול בלימודו יש בזה פגם וחסרון כל שהוא, ונעשה לימודם מחמת כן 'שלא לשמה', אדרבה, "כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמה ומתענג מלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה". למדנו כי מעיקר צורת לימוד התורה הוא שיהיה הלימוד נעשה בשמחה תוך הרגשת העונג העילאי שיש בעסק התורה, ורק על ידי זה אפשר להתחבר ולהדבק בתורה.

והמצאות אף היא מוכיחה כן, כי הסוגיות שמתייגעים עליהם בעומק העיון, הן אלו שנותרות לאורך זמן בראשו. ויכול אף אני להעיד על עצמי, כי אותם עניינים שהשקעתי בהם עמל וגיעה להבינם ולדרת לעומקם, אלו לא משתכחים ממני ועדיין חיים ומפעמים בקרבי. וכפי שאמרו ז"ל "הסובר תלמודו לא במהרה הוא משכח" (ירושלמי ברכות פ"ה ה"א). וזה משום שהעיון והעמל מביא את האדם לעסוק בתורה מתוך שמחה ועונג, שהבנת הסברות מביאה לתחושת סיפוק עצומה, ועל ידי זה מתחבר עם דברי התורה.

יש לנו למי לפנות בתפילה – כה' אלקינו בכל קראנו אליו

ג. תענוג נוסף שזכו לו ישראל, ואף מחמתו זכינו לתואר "מדושני עונג" – הוא מה שיש לנו את הבורא עולם שאנו יכולים להתפלל אליו. וכפי שאמרה התורה "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו" (דברים ד, ז), יש לנו למי לפנות על כל צרה שלא תבוא, יש לנו למי לשפוך את הלב ולהשיח בפניו את כל דאגותינו ואשר על לבבנו.

ומי ששומע אותנו, אינו סתם מישהו, אלא מלך מלכי המלכים בכבודו ובעצמו, נותן לנו את האפשרות לדבר אתו בכל עת ובכל שעה, ועלינו להעמיד הדברים נגד עינינו באופן מוחשי, כי הלא אף אם היה לנו מלך כל שהוא, אשר היה נותן לנו אפשרות לבוא לפניו ולספר לו צרותינו, הלא לבטח היה מקדיש עבורנו מספר דקות בודדות, ולא היה מעמיד לרשותנו אפשרות לפנות אליו תמיד ללא הגבלת זמן ומקום. אך הבורא ית' לא כן נהג עמנו, אלא בכל עת שאנו רוצים, ובכל מקום שאנו נמצאים, ובכל מצב שאנו שרויים, תמיד אנו יכולים לפנות אליו ית', להתפלל ולבקש ממנו רחמים.

והתורה הדגישה לנו באומרה: בכל קראנו אליו, היינו בכל מקום ובכל מצב, אין מציאות שיהיה האדם נמצא במצב שאין לו אפשרות לפנות אליו ית' ולהתפלל. וכמו שכתוב בירושלמי (ריש פרק הרואה) שאמרו העובדי כוכבים לאותו ילד יהודי שהציל אותם מטביעה בספינה בתפילתו שהתפלל לה', אמרו לו כי אתה הוא המאושר באדם, שהרי אנו עובדי האלילים, אין האלילים שלנו הולכים אתנו לכל מקום, ואף כאשר אנו כן פונים אליהם הם לא מושיעים אותנו, "אבל את כל היכן דאת אזיל אלקך עמך, הה"ד כה' אלקינו בכל קראנו אליו" – לכל מקום שאתה הולך, אלוךך הולך איתך ביחד. והנה אנו רואים כיצד יונה הנביא התפלל לה' ממעמקי הדגה, מקום שלכאורה אין אחד בעולם שיכול לשמוע את קולו, ואין מי שיוודע כלל על הימצאו בתוך בטן הדגה. אך הבורא ית' אין נעלם ממנו, והוא שומע את התפילה מכל מקום שהיא נאמרת, ומעמק הבכא הושיע את יונה לצאת מאפלה לחיים.

והנה לכאורה יש להקשות על מה שאמרו בגמ' "מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה שנאמר גם כי אזעק ואשוע שתם

בצרה כל שהיא מיד יפנה אל הבורא בתפילה, והוא ישמע שוועתו ויושיענו.

ופעמים רבות שמעתי ממו"ר מרן הגרא"מ שך זצ"ל שחידד הענין הזה, כמה זכות היא לנו שיש לנו את האפשרות והיכולת לפנות לבורא ית' בכל עת ובכל שעה, ללא הגבלת זמן ומקום, ותמיד הוא שומע אותנו ועונה לנו לבקשותינו. וכפי שאמר דוד המלך ע"ה על עצמו "בצר לי אקרא ה' ואל אלוקי אשוע, ישמע מהיכלו קולי ושוועתי לפניו תבוא באזוני" (תהילים יח, ז), כלומר, מיד כאשר יצר לי – אקרא ה', והוא עונה לי ושומע את תפילתי.

התענוג הגדול שבדבקות בו ית' באמצעות התפילה

ד. זו היא אכן מעלה גדולה שזכו לה ישראל, מה שאין לשאר האומות, שהם קרובים אל ה' ושופכים ליבם לפניו. אך מלבד היות הדבר ממעלתם של ישראל, יש בו עונג גדול מאין כמוהו, ולא רק משום שבפועל יש מי ששומע אותם ומושיע אותם מהצרה, אלא עצם המציאות הזו של 'לעמוד לפני המלך', להתחנן לפניו ולדבר עמו, אין לך תענוג גדול מזה. תחושת הדבקות שזוכה האדם להרגיש כאשר הוא מדבר עם ה', אין לה אח ורע, ואין לך הנאה גדולה מהדבקות הזו.

סיפר לי אחי הגאון רבי גבריאל שליט"א, שארע פעם והתפלל תפילת מנחה יחד עם סבי הגאון רבי ברוך זצ"ל, וכאשר נגמרה התפילה המתין עד שיסיים רבי ברוך את תפילתו. וארך עוד זמן רב אחר שכולם כבר יצאו מבית הכנסת עד שסיים. כשיסיים, התנצל בפניו רבי ברוך על שעייכו להמתין לו זמן כה רב, ואמר בפשטות: יש אנשים **שאוהבים** להתפלל!

משפט זה מגלם את מהותה של התפילה, פשוט לאהוב להתפלל, להתענג על התפילה.

כאשר האדם עומד בתפילה ומדבר עם המלך, הוא מגיע לדבקות בו ית' ולאהבת ה', ואושרו של אותו אדם אין לו גבול. וכפי שכתב האור החיים הקדוש בפרשת ואתחנן, כי מן הדין אין אנו צריכים לקבל גמול ושכר על מה שאנו מקיימים את מצות אהבת ה', אדרבה, עלינו לשלם לו על שנטע בתוכנו האהבה הזו, וכלשוננו הזהב: "והגם שכפי האמת עלינו לשלם שכר לאלוקינו ברוך הוא שהטעימנו **עריבות נעימות מתיקות אהבתו בלבנו** מתוקים וערבים לאין תכלית, אלא שיטול אדם שכר על התעצמותו עד שהשיג טעם בחיים" (דברים ו, כה), ואותה ערבות ומתיקות זוכה האדם להשיג מכוח התפילה.

בשיר השירים מתאר שלמה המלך את אהבת ישראל להקב"ה, עד שבתוך עומק הגלות משיבעה את השומרים "אם תמצאו את דודי מה תגידו לו – שחולת אהבה אני", כלומר אני נהיית חולה מרוב אהבה אליו. שואלים האומות את ישראל "מה דודך מדוד שכה השבעתנו", מה מצאת בדודך עד שאת ככה מתרפקת עליו ומתגעגע אליו. עונה כנסת ישראל ואומרת: "דודי צח ואדום דגול מרבבה", 'דגול מרבבה' הוא מלשון גדלות, שהוא גדול מאוד. "ראשו כתם חז", 'פז' הוא זהב, אך מעולה ממנו, כי עיקר מעלתו של הזהב הוא האור שבו, שהוא זוהר וזורח, ואילו 'פז' הוא חומר שזורח הרבה יותר מהזהב הרגיל. ו'כתם', אין הכוונה כתם מלשון כתמים, אלא הוא ביטוי לכלים נאים העשויים מזהב טהור, וכמו שנאמר "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב" (איכה ד, א), וכתב רש"י: הכתם – קבוצת כלי נוי הזהב שהם לעדי, קרוי כתם". וכן אמר דוד "מכתם לדוד שמרני ק-ל כי חסיתי בך" (תהילים טז, א), ופירש רש"י, 'מכתם' מלשון עטרה, שהיה דוד רגיל תמיד לומר ולבקש 'שמרני ק-ל כי חסיתי בך', עד שעשה לו התפילה הזו כעין עטרה לראשו, שהיה רגיל בה ומתעטר בה בכל עת ובכל שעה.

ובאמת מי שזוכה לחוש את הטעם הטוב הזה בבורא, וכאשר הוא עומד בתפילה הוא מרגיש דבקות ואהבה עזה אליו ית', אין לך תענוג גדול מזה. ואם יש כאלו שלא זוכים להרגיש זאת, אין זה אלא משום שאינם מתפללים כראוי. בכדי לזכות לכך, צריך האדם להבין את מהותה של התפילה, לזכור שהוא מדבר עם מלך מלכי המלכים, שברא את העולם כולו, והוא מנהיג אותו לדורי דורות, וכל מה שמתרשח בעולם עד הפרטים הקטנים ביותר – הכל הוא מסובב והוא מפעיל, ומבלעדיו אין כל קיום לעולם. וכפי שאנו מדגישים בברכת ק"ש דשחרית "לדור ודור הוא קיים ושמו קיים" – ולכאורה יש להבין מה היא ההדגשה 'ושמו קיים', הלא מאחר והוא ית' קיים לעולם פשוט שגם שמו קיים, ומה התוספת בזה. אך המכוון הוא, כי שמו ית' – שם

תפילתי" (ב"מ נט, א), הרי שלאחר חורבן הבית שוב אין שערי תפילה פתוחים בפנינו, וכיצד זה אמרה תורה 'כה' אלוקיני בכל קראיני אליו", הלא 'בכל קראיני' היינו בכל זמן ובכל מצב, ואם לאחר חורבן הבית אין ה' קרוב אלינו לשמוע תפילתנו שוב אין זה 'בכל קראיני'.

ושמעתי שיש שביארו בזה, כי למרות ששערי תפילה ננעלו – עדיין אם דופקים חזק יפתחו את השערים הללו. אך לא משמע כן, כי הרי למדה זאת הגמ' מהפסוק האומר "גם כי אזעק ואשווע שתם תפילתי", כלומר גם אם אזעק ואשווע בחוזקה – עדיין נעולים בפנינו שערי תפילה.

אך התשובה לכך היא מה שאמרו שם בגמ': "ואף על פי ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנאמר שמעה ה' תפילתי ושוועתי האזינה אל דמעותי אל תחרש", היינו שאפילו במצב ששערי התפילה אכן נעולים בפנינו, עדיין נותר ה' קרוב לעמו לשמוע תפילתם, וזה על ידי שיכניסו אותה באמצעות 'שערי דמעות', היינו שיעזקו מקירות ליבם וישפכו תחינתו לפניו בדמעות, ואזי לא יחרש ה' אל קול תפילתנו – אל דמעותי אל תחרש, ולא יעשה עצמו כחרש שאינו שומע את שקוראים לפניו, אלא יענה לנו לבקשותינו.

וצריך האדם לחזור ולשנן זאת שוב ושוב, כי פעמים שבשגרת הזמן נדחקת הידיעה הזו וכמעט לא מבחינים בה, וכדוגמא אם חלילה מתגלה לאדם שהוא חולה מאוד, הלא תחילה הולך הוא אצל הרופאים הטובים ביותר ומחפש מזור למחלתו, ומתרוצץ בין בתי חולים שונים בכדי לבחון היכן הוא המקום הטוב יותר להשיג רפואה. ורק אם רואה שאבד כל סיכוי אזי נזכר הוא שבעצם הוא יכול גם להתפלל. והאמת היא, שההיפך הוא הנכון, ראשית עליו לפנות לבורא עולם, שהוא היחיד שביכולתו להושיע ולרפאות, והוא ממתין ומצפה לו שישפוך לבו בפניו, ושם טמונה הישועה שלו.

שמעתי מעשה שארע עם הגאון ר' מיכל פיינשטיין זצ"ל, וכה סיפר הגר"ר יצחק זילברשטיין שיבלחט"א: היה זה בשכונת רמת אלחנן, אחת מהמשפחות זכתה בס"ד לארס את ביתם, ונקבעה החתונה להתקיים ימים ספורים לאחר חג הסוכות. אך שמחה זו היתה מהולה בדאגה, כי הסבתא של הכלה היתה חולה מאוד, ומצבה היה קשה. ומספר ימים לפני סוכות, הודיעו הרופאים כי סיכוייה להיוותר בחיים קלושים מאוד עד בלתי קיימים, ובתוך שבוע כבר תסתלק לבית עולמה. המשפחה היתה בצער גדול, ובפרט בידועם שמיד לאחר מכן אמורה להתקיים החתונה, והם רצו מאוד לזכות בהשתתפותה של הסבתא בחתונה. על כן עלו אל הגר"ר זילברשטיין ושאלתם בפייהם: אמנם אסרו חכמינו לישא אשה בחול המועד, אך אולי אפשר למצוא היתר כל שהוא לענין, וכך יקיימו את החתונה מיד בתחילת המועד, טרם תשקע שמשו של הסבתא [אולי רצו להסתמך על כך שהחתונה יכולה ליישב את דעתה של החולה, וכמבואר גבי יולדת שמותר להדליק לה את הנר בשבת ליתובי דעתה]. אמר להם ר' יצחק, אני איני מוצא היתר לענין, אך יש כאן גדול בתורה בשכונתנו, הלא הוא ר' מיכל פיינשטיין, הבה ונעלה אליו, ונבקש את עצתו לענין.

כשמוע ר' מיכל את פרטי המקרה, ענה באופן ספונטני ואמר: יש לי עצה מעולה לפתור לכם את הבעיה. הסתקרנו לשמוע מה היא עצתו: "יש לנו אבא בשמים, אפשר להתפלל אליו! נבקש ממנו שישאיר את הסבתא לכל הפחות עד אחרי החתונה, וכך הכל על מקומו יבוא בשלום, גם לא תצטרכו לקיים את החתונה בחול המועד, וגם הסבתא תשתתף בשמחתכם".

הסיפור הזה עורר בי התפעלות גדולה, אמנם זאת כולנו יודעים שיש לנו את כוח התפילה, ואנו יכולים להתפלל אליו על כל צרה שלא תבוא. אך פעמים ואנו לא מספיק 'חיים' את זה, וכאשר בפועל נתקלים בבעיות שצצות בשגרת החיים, אנו שוכחים את העצה הפשוטה ביותר ואת מה שעלינו לעשות באופן טבעי בכדי לפתור את אותן בעיות: פשוט להתפלל.

והנה בנוהג שבעולם האדם 'נוכר' להתפלל רק לאחר שכבר נמצא עמוק בתוך הצרה, וכפי ששמעתי מידידי הגאון ר' דן סגל שליט"א שאמר במה שכתב דוד המלך ע"ה בתהילים בתוך המזמור המדבר על ארבעה שצריכים להודות (פרק קז), ושם פירט את כל הצרות שעברו אלו עד שנושעו, ולכשנדקדק נמצא שבכל פעם רק לאחר שכבר התרגשה הצרה עליהם והיו במצב קשה מאוד, אז אז נזכרו לעשות את המובן מאליהם – ויעזקו אל ה'. אך הדרך הנכונה היא לא כן, אלא מיד כאשר יחוש האדם

הוי"ה, שהוא מהווה את כל העולם כולו, קיים הוא לעולם, היינו שלעולם ועד הוא ית' מהווה ומחיה את העולמות. ולא חלילה שהוא רק ברא את העולם ומעתה ואילך כבר אין העולם זקוק לו, אלא הוא בדברו מחיה ומעמיד את העולם בכל רגע ורגע.

ועלינו להעמיד לגד ענינו את גדלותו העצומה של הבורא ית', ואת נפלאותיו בהנהגת העולם בכל יום ויום, וכגון במה שאנו רואים כיצד בכל בוקר זורחת השמש במזרח ושוקעת במערב, כבר אלפי שנים ללא הפסקה, כיצד קורה הדבר הזה? וכי מעצמו הוא מתרחש? וידוע כי הסיבה לשקיעה ולזריחה היא מחמת שכדור הארץ בעצמו מסתובב סביב השמש ושאר כוכבים ומזלות שהם קבועים ברקיע, ומי הוא זה שמסובב את כל כדור הארץ? מי הוא זה שיש לו כוח כה רב לעשות כן? הלא הוא הבורא ית' בכבודו ובעצמו, מבריאת העולם ועד עתה, ולעולם, הוא מנהיג את עולמו בחכמה ובתבונה שיהיה כן דבר יום ביומו.

ולכשנתבונן בשמש, גודלה העצום אשר הוא מאה ושבעים פעם כל כדור הארץ [כמו שכתב הרמב"ם], וחומה אשר אין לו דוגמא כלל בעולם הזה, כל כולה אש בוערת. ונחשוב על הדבר הזה, היכן זורם הנפט בכדי להבעיר את האש הזו? אש כה גדולה וחמה לבטח זקוקה היא למקורות בלתי פוסקים של נפט. אך אין הדבר כן, הקב"ה בעצמו הוא שמקיים אותה לעולם ועד, במאמר פיו ברא אותה ובדברו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

כאשר נגיע למעט הכרה והשגה בגדלותו של הבורא, ונדע שאנו מתפללים בפניו, בפני הקל-הגדול הגבור והנורא הזה, נקבל את הטעם הטוב בתפילה, התפילה תיצור אצלנו תחושת חיבור ודבקות בו יתברך.

וזהו 'עם מדושני עונג', אין לך עוד עם בכל האומות שזכו להיות מדושנים בעונג כה עילאי, רק עם ישראל יכולים להגיע לתחושה הזו. על כן מתארים אותנו חז"ל בתואר: מדושני עונג.

שלוות נפש הבוטה – חיים מאושרים

ה. ועוד בה שלישיה, מה טעם נתכנו ישראל 'מדושני עונג', והוא מחמת מידת ה'ביטחון' שיש בהם. כאשר האדם בוטח בהקב"ה, באופן שאמר דוד "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", היינו **שהוא משליך את כל דאגותיו, והוא סמוך ובטוח שהוא מנוהל בידיים הטובות ביותר, והוא יודע שה' יתברך חפץ רק בטובתו ומסדר את כל ענייניו על הצד הטוב ביותר אך ורק לטובתו, הידיעה הזו מביאה אותו לשלוות נפש אמיתית ולשמחה גדולה.**

ידוע בשם הגר"א, שאמר על מה שציוותה התורה "ושמחת בחגך", כי זו המצווה הקשה ביותר בתורה, להיות שרוי בשמחה בכל משך החג. שהרי האדם מלא בדאגות וחששות, וכל ימיו הוא מתהלך בצער ומכאובים, וכיצד זה יוכל לפתע להשליך הכל ולהיות שמח. אלא, הדרך לכך היא על ידי שישליך האדם מעל לבו את כל דאגותיו, בידועו ובהכירו שהאמת היא שאין לו כלל ממה לדאוג ולחשוש, שהרי הקב"ה בכבודו ובעצמו מנהל לו את כל העניינים. וכאשר יבוא האדם לידי הכרה שלימה בזה, ממילא יהיה שמח עד מאוד.

אין חיים שמחים ומאושרים כחיייהם של בעלי הביטחון, חיייהם שלווים ורגועים נטולי כל דאגות, ועליהם הוא אומר 'עם מדושני עונג', חיים מעונגים וטובים.

מסופר על מרן הרב מבריסק זצ"ל, שהיה בירושלים בתקופת מלחמת העצמאות בה הפציצו הירדנים את ירושלים בטיילים לרוב, והיתה סכנה גדולה ומוחשית בעיר הקודש. הרב זצ"ל חקר ודרש היכן הוא המקום הבטוח ביותר לשהות בו, האם בקומה העליונה או התחתונה, ואיזה מן החדרים הוא החדר המבטוח ביותר. לאחר הבדיקה עלה בידו כי אין הבדל בין כל המקומות, ואם חלילה תפגע הפצצה בבנין לא ישאר שריד ופליט מכל הבנין כולו. כאשר הגיע למסקנה הזו, נעשה רגוע ושלו באופן מופלא, ומסופר כי בעוד כולם היו שרויים בפחד ובהלה, וכמעט לא הצליחו להירדם בלילות מגודל הפחד, הרי שהוא עצמו היה שרוי בשלווה, ומיד כאשר עלה על יצועו נרדם. פנה אליו אחד התלמידים ושאל, כיצד יתכן שאך לפני רגע היה הרב טרוד וחושש, והלך לחקור ולבדוק היכן כדאי לשהות, וכאשר שמע כי כל הבית כולו עומד במקום סכנה נעשה רגוע, הלא ההיפך היה צריך להיות, שאחרי שיתברר לו שאין לו מקום בטוח בכל הבית יהא שרוי ביתר פחד.

ענה לו הרב, וכי סבור אתה שאני חושש על גופי? לא על עצמי הייתי חושש אלא על קיום מצות התורה שציוותה אותנו: "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", ועל כן טרחתי לבדוק היכן הוא המקום השמור ביותר, משום שאם ישנו מקום כזה הרי שאני מחוייב לשהות בו ולא לצאת ממנו, בכדי לשמור על גופי. אך מאחר והתברר לי שאין מקום כזה, מעתה אני יודע כי מצד דין 'ונשמרתם' אין מוטל עלי מאומה, ושוב אין לי מה לחשוש ולדאוג.

כאלו הם חיייהם של בעלי הביטחון, אף במצבים קשים ולחוצים – הם רגועים ושלווים, כאילו מאומה אינו נוגע אליהם. שהרי הם יודעים שהבורא ית' נמצא לצידם והוא דואג להם למלא כל מחסורם, ולשמור עליהם מכל פגע רע שלא יבוא. וכפי שאמר דוד המלך ע"ה "אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי ה' יסמכני" (תהילים ג, ו), וזה מדבר על זמן מלחמה, ואומר דוד כי **מיד כאשר ישכב במיטתו ירדם ללא חשש ומורא**, כי הוא יודע שהוא בידיו של הקב"ה, 'הקיצותי כי ה' יסמכני', ה' סומך אותי ועומד על ימיני בכל עת.

וכן אמר דוד "ואני בחסדך בטחתי יגל ליבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי" (תהילים ג, ו), והביאור, כי עוד טרם תבוא הישועה יגל ליבי בישועה, וזה מחמת הביטחון שאני סמוך ובטוח בחסדו שהוא יביא לי הישועה, ואמנם 'אשירה לה' – ההלל והשירה על הישועה – זה רק 'כי גמל עלי', לאחר שתבוא הישועה בפועל, אך כבר בשעת הצרה עוד טרם הישועה, כבר אז יגל ליבי [וכידוע משמו של מרן הרב מבריסק זצ"ל].

ומחמת כן נקראו ישראל 'עם מדושני עונג', כי הלא הם עם שאין להם דאגות וחששות, כי הם יכולים להיות סמוכים ובטוחים בחסדו ית', וגם אם צרה מתרגשת ובאה עליהם, גם באותה עת צרה ליבם יגיל וישמח כי הם יודעים שעוד עתיד חסדו להופיע עליהם וישועתו קרובה לבוא.

ו. נמצינו למדים שלשה תענוגים גדולים שזכו להם ישראל, ומחמתם נתכנו 'מדושני עונג', הראשון הוא מה שיש להם את התורה הקדושה, אשר העמל והגיעה בה מביאים לעונג רב. השני הוא כח התפילה שלהם, היינו תחושת הדבקות והקרבה שזוכים לה כאשר עומדים בתפילה. והשלישי הוא מה שאין להם דאגות וחששות, כי בכל מצב הם משליכים על ה' יהבם, והם יכולים לחיות את חיייהם ברגוע ושלווה.

הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם – ונוטלים ממנו את שמחת חיי

בתקופה של מלחמת העולם השנייה, החל היטלר ימ"ש לכבוש את המדינות הסמוכות לגרמניה, וכך תוך כדי מסע הכיבוש כבש את פולין והפך אותה להיות חלק מגרמניה. ומאחר והיה רצונו לבסס שם את שילטונה של גרמניה, החליט לעשות כביש אוטוסטרדה ארוך שיחבר בין ברלין לורשא. ובעבודה קשה זו, שהיו צריכים לעשות את הכביש הזה, העביד יהודים רבים אשר עבדו שם בתנאים קשים מאוד, בעבודה פיזית קשה ומייגעת, לסחוב חצץ ולהניח על האדמה, ולאחר מכן ליצוק שם זפת על כל הכרוך בכך.

סיפר לי ידידי רבי ישראל דוד ניוור זצ"ל, שהוא בעצמו עבד שם באותה עבודה קשה, ולצידו בעבודה הזו היה יהודי נוסף עובד ה', והוא שמע כיצד לאורך העבודה לוחש אותו יהודי לעצמו את הפסוק: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, ועבדת את אויבך אשר ישלחנה' בך ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל" (דברים כח, מז), וכך היה חוזר ומשנן שוב ושוב את הפסוק

¹ את תוכן השיחה הזו מסרתי פעם בפני בחורי הישיבה לאחר שיעור בו היו דברי התורה שמחים במיוחד, וראיתי כי הבחורים כולם שרויים בהנאה מרובה ובשמחה גדולה, ובעקבות כך אמרתי הדברים הללו.

וראוי לכל מגיד שיעור לדעת, כי מחובתו לומר דברי חיזוק לתלמידים, כמובן לא דבר יום ביומו, אך בכל הזדמנות שימצא לנכון, פעם בחודש וכיוצא בזה, יראה לעורר לבבות התלמידים לתורה ויראת שמים באמצעות דברי מוסר. ואפילו שבכל ישיבה מעמידים משגיח מיוחד אשר זה הוא תפקידו, מכל מקום פעמים שלבבות התלמידים פתוחים יותר לשמוע מפי רבם המלמד תורה.

הזה, ובזה הצדיק עליו את הדין וקבל על עצמו את העונש הזה, ואמר כי זה מגיע לו מחמת שכאשר היה במצב של 'מרוב כל', לא השכיל לעבוד את ה' בשמחה.

והנה באמת הפסוק הזה מורה על תביעה עצומה שתובע הקדוש ברוך הוא את ישראל, מאחר ויש לכם כל כך הרבה טובה, 'מרוב כל', מדוע אינכם עובדים את ה' בשמחה. והרי לא מדובר כאן על מצב שלא עבדו את ה' בכלל, אלא עבדו אותו אך לא בשמחה, ועל זה נענשים בעונש כה חמור – ועבדת את אויבך ברעב בצמא ובעירום ובחוסר כל. ויש לנו להתבונן בזה, להבין מה היא התביעה הגדולה הזו.

שאלה זו שאלתי את תלמידיי בישיבה, ורציתי לחנך אותם ולהראות להם מה מביא את השמחה לאדם, ומאיך מה גורם לו להיות שרוי ללא שמחה, וכה אמרתי להם: חכמינו למדו אותנו כי יש שלשה דברים **שמוציאים את האדם מן העולם**, והם הקנאה, התאוה והכבוד (אבות ד, כא). ודבר זה אנו יכולים לראות במוחש, כיצד אפילו בשעות הכי שמחות שיש לאדם, וכגון בשעה שמחתן את ילדיו, יש דברים קטנים שיכולים להשבית את שמחתו, אם יבחין כי פלוני מקבל יותר כבוד ממנו, או שיקנא באלמוני על דבר מה, אלו יכולים לסתור לו את כל השמחה שלו. והוא נורא למתבונן, הלוא אתה שרוי כעת בזמן הכי שמח שלך, אתה מכניס כעת את בנך או בתך תחת החופה, כיצד יתכן שדבר כה פשוט יעיב על שמחתך. אך זו היא המציאות, ועליה דברו חכמינו ואמרו ששלשה דברים אלו מוציאים את האדם מן העולם.

פעמים רואים האדם שחברו מקבל יותר ממנו, הוא רואה שחברו מצליח יותר ממנו, והוא מתמלא בקנאה עליו, מדוע הוא מקבל ואני לא. אך אם ידע האדם שאין מציאות של אדם שמקבל, וכי מעצמו הוא מקבל? אלא הבורא ית' הוא שנתן לו, ממילא מה יש לך לשאול ולתמוה מדוע הבורא נתן רק לו ולא לך? וכי הינך סבור שאתה יכול להבין בעומק מחשבותיו של הבורא ית'? ההכרה הזו היא תריס בפני הקנאה, אם יבין האדם שכל מה שהוא רואה סביבו הכל הוא מאת ה', שוב אין לו מה לקנאות.

והקנאה הזו, יחד עם חברותיה – התאוה והכבוד, הן מידות המוציאות את האדם מן העולם, משביתות את השמחה ממנו, וטורדות את מנוחתו. וייתכן כי הענין הזה נכלל במה שאמרה התורה ותבעה את ישראל "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" – הלוא לא היה חסר לך מאומה, ומדוע לא היית שמח? אין זה אלא משום שהיית נגוע במידות רעות, היה בך קנאה תאוה או כבוד, ושורשם של המידות הללו הוא משום שלא היית חזקה אצלך התחושה שהכל מידיו של הקב"ה, והוא מנהל את עולמו בתכלית. לפיכך – מידה כנגד מידה, בעבור שחסר לו לאדם בעבודת קונו, נענש הוא לעבוד את אויביו במצור ומצוק.

עוד תריס יש בפני הקנאה, והוא הסיפוק. כאשר האדם מרגיש שחסר לו, ונפשו אינה מלאה, הוא מחפש כל הזמן מה קורה אצל השני, והוא מתמרמר מדוע לשני יש ולו אין. אך מי שיש לו סיפוק מעבודתו, והוא שמח בחלקו, אינו בודק כלל מה מתרחש בביתו של חברו, והדבר הזה אינו מעניינו כל עיקר. חכמינו אמרו כי "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם" (ברכות סד, א), ביאור הדבר, תלמידי חכמים מלאים בסיפוק רוחני, ואינם מרגישים שחסר להם דבר, וממילא הם מרבים שלום סביבם, כי לעולם לא יגררו למריבות וויכוחים, כי כל דבר יחשב בעיניהם כמאומה וכדברים בטלים ומבוטלים, ולא יגלו כלפיו עיניו.

זכורני שהיה בישיבת פוניבז' יהודי ערירי בשם ר' אלעזר, שהגיע מהעיר סלנט [ובצעירותו זכה לחזות בזיו פניו של רבינו ישראל מסלנט, וקיבל ממנו ברכה לאריכות ימים, ואכן האריך ימים מאוד]. הוא היה יהודי ישיש, ומחמת מצבו אישר לו הרב מפוניבז' לדור באחד מחדרי הישיבה. בגילו המופלג לא היה יכול ללכת כאחד האדם, אלא היה מדדה רגליו, מה שהקשה לו מאוד על הליכתו. פעם אחת, כאשר ירד במדרגות הישיבה יחד עם כל הבחורים, צעדתי לצידו, ושאלתי אותו האם כאשר הוא רואה את כל הבחורים יורדים במהירות את המדרגות, והוא צועד לו לאטו הרחק מאחוריהם, זה מביא אותו לקנאות בהם על מרץ הנוערים המפעפע בדמם ובריאות גופם המאפשרת להם לעשות כן. נענה לעומתי בתקיפות ואמר: לקנאות?! שאני אקנא בהם?! הלוא הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם! כה היתה תשובתו בפשטות².

כשנרצה לעמוד על גודל רעתה של מידת הקנאה, יש לנו ללמוד ממשוה רבינו עליו השלום. הנה כאשר נגזר עליו שלא יכנס לארץ, היה משה עומד בתפילה ומבקש מאת ה' לבטל הגזירה, אמר לו הקב"ה כבר הגיעה שעתו של יהושע להנהיג את ישראל. המשיך משה וביקש, יבוא יהושע וינהיגם אך את נפשי אל תיטול. מה עשה הקב"ה, הלך והתנבא אל יהושע ודיבר עמו, לאחר מכן הגיע משה ושאל את יהושע מה אמר לו הקב"ה, השיב לו יהושע: "כשהיה הדיבור נגלה עליך יודע הייתי מה מדבר עמך?!", כלומר וכי אני יכול לומר לך מה אמר לי ה'? הלוא כאשר היה הקב"ה מתנבא אליך לא הייתי בא ושואל אותך מה אמר לך. שמע כן משה וראה כי מתגבגב לליבו מחשבת קנאה ביהושע על שזכה לנבואה זו, ואמר: "מאה מיתות ולא קנאה אחת!", שווה לי למות מאה פעמים ולא לבוא לידי קנאה אחת [כל זה בדברים רבה, וילך פרשה ט].

ובזה נבין עד כמה מגונה ורעה היא מידת הקנאה, עד שגרועה היא ממוות. וכאשר נעמיד נגד עינינו את רצונו האדיר של משה להישאר בחיים, עד שביקש מלפני הקב"ה להישאר אפילו בתוך גוף של בהמות וחיות, או של עופות השמים³ [כדאי בדברים רבה, וזאת הברכה פרשה יא]. ועם כל זאת, למרות רצונו האדיר להישאר בחיים, כאשר ראה שישנה היתכנות שיבוא על ידי זה לידי קנאה, קם ואמר: מאה מיתות ולא קנאה אחת.

שמעתי שסיפר הגאון ר' דוד פוברסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', שבבחרותו כאשר למד בישיבת קלצק אצל הגאון ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל, היתה זו תקופה קשה עבור הישיבות, כי לא היו אז עדיין ישיבות ממוסדות ומסודרות, אלא היו מתקבצים ובאים לבית הכנסת השכונתי קבוצת תלמידים ושומעים שיעורים מפי רבותיהם. ובתקופה ההיא כאשר השתוללה תנועת הציונות, ואלו הקימו בתי ספר המעניקים הכשרה לתלמידיהם למקצועות שונים, היה זה פיתוי עצום עבור הבחורים, ורבים עזבו את הספסלים והלכו לשם.

כאשר ראה ר' איסר זלמן כן, הלך וביקש מהסבא מנובהדוק זצ"ל שיבוא לתקופה קצרה לישיבתו – קלצק, בכדי לחזק הבחורים שם ולגרום להם שלא יעזבו את ספסלי הלימוד. ואכן נענה הסבא לבקשתו, והגיע לתקופה בת שבועיים ימים לשהות בישיבה. ובכל אותם ימים היה מוסר שיחות בפני בחורי הישיבה, ונושא כל השיחות היה אחד: הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם! בזה הוא עסק, והרחיב להביל את כל ענייני העולם הזה בעיני הבחורים, ובזה השפיע עליהם להישאר בישיבה.

² אגב אורחא, אספר עוד כמה מעשים מופלאים על אותו יהודי יקר. בתקופת מלחמת תש"ח, כאשר כל הארץ היתה נתונה תחת איום כבד, חשש הרב מפוניבז' על בניו הישיבה, והעלה חששו בפני מרן החזון"א זיע"א כי מחמת גודלו של הבנין [שהיה חריג באותם ימים] יתכן והמצרים יראו בו מטרה טובה לשלח בו פצצות ולהרסו כליל. ושטח בפני ארצו לעשות מינון לבניו, וכמובן זה כרוך בהוצאה כספית אדירה, ושאל אותו האם ראוי ונכון לעשות כן. אמר לו החזון"א: כל זמן שר' אלעזר נמצא שם, הוא המינון של בניו הישיבה!

בכל יום לאחר ארוחת הצהריים, היה מתיישב ללמוד מסכת ברכות, והיה משנן שוב ושוב את שני הדפים הראשונים של המסכת. פעם אחת שאלתי אותו, מדוע אינך מתקדם הלאה לדפים הבאים, ומה מצאת דווקא בשני הדפים הראשונים שאותם אתה משנן שוב ושוב עשרות פעמים. ענה לי ואמר: הלוא בעוד זמן מה אצטרף לעמוד בפני בית דין של מעלה, ושם יבחנו אותי עמוד ועמוד מקרא שקרית משנה ששנית, על כן אני רוצה לשלל הפחות את שני הדפים הראשונים אדע טוב, כדי שאתחיל בצורה טובה. שאלתי אותו, הלוא ימשיכו שם לשאול אותך גם על הדפים הבאים, ומדוע הינך מתמקד רק בדפים הראשונים. ענה לי, הינך צודק, אבל אני רוצה לשלל הפחות ההתחלה תהיה טובה....

בשורה משמחת! בסייעתא דשמיא חזרו השיחות בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 21.30

הוצאות הגיליון מרובות
לתרומות נא ליצור קשר
בטל' 052-7602449

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א במערכת "קול
יהודי מרוקו" 0747962335 שלוחה 2-2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו ע"פ הבנת הכותב מתוך שיחה הנמסרת מידי מוצ"ש בבית הרב בשעה 21.30
לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

מתקנין לכ"ג אשה אחרת

ביוםא ב' א' תנן שמתקנין לכ"ג אשה אחרת שמא תמות אשתו שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו, ביתו זו אשתו, ובדף י"ג מבואר שצריך לכונסה ביום הכפורים ולא סגי בקדושין דכל שלא כנסה לא חשיבא ביתו ע"ש, ועמ"ש"כ בצה"ל מועד קטן סי' י"ח.

והנה ד' הרמב"ם בפ"י מאישות שברכה על הכוס אינה מעכבת בברכת נישואין, אבל ברא"ש כתובות דף ז' סי' כ' שברכת כוס מעכבת, והובא מחלוקת זו בחלקת מחוקק סי' ס"ב ס"ק א'.

וצ"ע שאם ברכה על הכוס מעכבת איך כונסה ביום הכפורים, והנה בשו"ע סי' תרכ"א ס"ג כ' שמברכים על המילה בלא כוס והרמ"א כ' שמברכים על הכוס ונותנים לתינוק הנימול, ובד' השו"ע נ' דלא

סגי בזה ולכן כ' שמברכים בלא כוס, והשתא בשלמא לרמ"א אפשר לברך על הכוס וליתן לתינוק לטעום, אבל להשו"ע דלא סגי בזה, וע"ש במ"ב שאין ליתן לקטן משום דאטי למיסרך, (וע' בשו"ע סי' תקנ"ט ס"ז גבי מילה בט"ב שמברכים על היין ונותנים לקטן). וא"כ איך כ"ג כונס את האשה השנית ביו"כ לד' הסוברים שכוס מעכב.

ואולי בדבר שלא שכיח כלל כגון נשואין ביו"כ לכ"ג שמתה אשתו אין חשש דאטי למיסרך. או י"ל דאה"נ שלא יברכו ברכת חתנים, ובלא"ה היא אסורה לו משום איסורי יו"כ.

שעיר המשתלח שהרג את הנפש

הובא בשם רבנו הגר"ד לנדוי שאם שעיר המשתלח נגח אדם מותר לדחותו לצוק ביו"כ אף שאין הורגים בשבת את החייבי מיתות (ע' רמב"ם פכ"ד הל' שבת ה"ז), אבל כאן בלא"ה צריך לדחותו לצוק משום מצות שעיר המשתלח, ונפ"מ בזה דאף למ"ד שאיברי שעיר המשתלח מותרים בהנאה אבל כאן יהיו אסורים בהנאה כדין שור הנסקל.

והנה נוגח פסול לקרבן כמבואר בב"ק מ' ע"ב וברמב"ם פ"ב מאיסורי מזבח ה"ט, ובחולין י"א ב' אין גורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם, ומה"ט אמרו שטרפה פסול לשעיר המשתלח, ומיהו הרמב"ם כ' בפ"ה מהל' עבודת יוה"כ הי"ח כ' דטרפה פסול לשעיר המשתלח משום דכתיב יעמד ח, ווהק' בלח"מ למה נקט טעם אחר ממה שאמרו בגמ', ותי' במל"מ דנפ"מ אם נטרף אחר ההגדלה, ולפ"ז שוב אפ"ל דאה"נ ששעיר המשתלח פסול בנוגח משום שאין הגורל קובע אלא בראוי לשם, אבל אם נגח אחר ההגדלה ליתא לפסול זה, וע' רמב"ם פ"י מנזקי ממון ה"ו שור ההקדש שנגח אדם נהרג, וצ"ל שדנהו ביום כפור.

כיסהו הרוח

ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר [י"ז ג'] בחולין דף פ"ז מבואר כיסהו הרוח ונתגלה צריך לכסות משום דלא נתקיימה המצוה, יש לשאול דהנה בסנהדרין ע"ז א' תוד"ה סוף והא דתנן בפ"ב דחולין נפלה סכין מידו ושחט שחיתתו פסולה ודייק טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשירה כמאן כר' נתן דלא בעי כוונה קשה נפלה נמי ליהוי כי הפילה למ"ד אשו משום חציו אם לא נחלק בשחיטה ולא מסתבר לחלק כיון

דאפי' מיתה גמרי' מממון אלא נראה דאטיא ההיא סוגיא כמ"ד אשו משום ממונו.

ולפ"ז יל"ע שאם הרוח שכיסתה את הדם היתה רוח מצויה למה לא יחשב שקיים מצות כיסוי שהרי ע"י כח אחר מעורב בו חשיב כחו וכמו דהוי שחיטה שלו ה"נ יחשב כיסוי הדם שלו.

ואמנם לא עשה שום מעשה בחול אלא רק בדם, אבל הרי בתו' סנהדרין שם ד"ה סוף ואין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש כדמוכח בריש הכונס דפריך אי דמטא ניהליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי ליחייב ע"ש. ודחוק להעמיד דאיירי ברוח שאינה מצויה.

ואולי י"ל דע"י כח אחר מעורב בו מתייחס התוצאה אליו, אבל היכא שצריך מעשה מצוה צריך שיעשה את כל המצוה בעצמו ולא ע"י כח אחר מעורב בו.

ויל"ע בשחיטת קדשים אם מהני שחיטה ע"י כח אחר מעורב בו דאפשר שכיון שיש מצוה של שחיטת קדשים, צריך שיעשה בעצמו ולא ע"י כח אחר מעורב בו, אך הרי וע' בתו' זבחים י"ד ב' ד"ה הג"ה שחיטה לאו עבודה היא פירש בקונטרס מדאכשרו בה כל הפסולים ואי אפשר לומר כן דאכשר זר גופה מייתי לה [הכא] ובפ"ק דמנחות (דף ו':) ומיהו יש ליישב פירושו דכיון דבשום מקום לא בעי כהן בשחיטה לאו עבודה היא ולהכי פריך עלה מפרה וה"ר יעקב דאורליני"ש מפרש לאו עבודה היא לפי ששה בחולין ובקדשים א"כ לאו מטעם עבודה צוה המקום שחיטה, וע' מקור ברוך ח"ב סי' ח' שהאריך שבשחיטת קדשים יש עוד דין בפני"ע של שחיטה מצד דיני קדשים וע"ש נפ"מ בזה. ולפ"ז יש לדון אם מהני שחיטה ע"י כח אחר מעורב בו בקדשים.

שחיטה ברגל

ושפך את דמו וכסהו בעפר [י"ז ג'] בגמ' חולין פ"ז תניא אידך ושפך וכסה, במה ששפך בו יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהיו מצות בזויות עליו. וברש"י: במה ששפך בידו. וע' שבת כ"ב דילפי' מכיסוי הדם שלא יהיו כל המצוות בזויות עליו. וצ"ע הרי לא מצינו בשום מקום פסול בשחיטה ברגל וכל מה שמעכב בשחיטה הוא רק כחו, וכן מב' בדף ט"ז לגבי השוחט במוכני שהוא לגלל שקבוע בו סכין וכשר לשחיטה כיון ששוחט מכוחו ולא נזכר אלא שצריך גופו אבל לא ידו. [מאת העורך]

שחוטי חוץ

ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לד' לפני משכן ד' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו [י"ז ג']. בזבחים קט"ז ב' דת"ר דבר אל בני ישראל בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ואין העכו"ם מצווין על שחוטי חוץ לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה, ובחז"א סי' מ"א ס"ק י"ד

תיקון לגיליון פרשת מצורע

בגליון פ' מצורע כ' לדון בחולה שיש בו סכנה שהיה צריך לאכול בשר והי' שתי אפשרויות או ליתן לו בשר חזיר או ליתן לו בשר צפור שחוטה של מצורע, הנה בחולין דף ק"מ ע"א וברמב"ם פ"א מהל' טו"צ מבואר שצפור שחוטה של מצורע יש עשה ול"ת וא"כ לכא' בשר חזיר יותר קל מצפור שחוטה של מצורע. אבל שוב התבוננתי שבבשר חזיר יש מלבד

לאו טמאה גם לאו דנבלה וע' בס' ראש יוסף על חולין ק"ו א'. שוב העיר מוהר"ר אליהו זכאי לד' רש"י פ' שמיני ויקרא י"א ז' אתה תאכלו ולא בהמה טמאה, והלא באזהרה היא, אלא לעבור עליה בעשה ולא תעשה, וא"כ לא קל מציפור שחוטה של מצורע. וישר כחו.

מראות הציבאות – דף הימי

כמה פעמים הוזכרו בתורה דיני יום כפור.

ארבעה פעמים בפ' אחרי בפי' אמור בפ' פינחס ובסוף פ' תצוה.

ומצינו פעם חמישית בפ' בהר תקיעת שופר ביו"כ של יובל.

היכן מצינו כהן גדול שצריך להניח פלפלין בתוך פיו ביום הכיפורים.

בכהן גדול שריח רע עולה מפיו, מצאנו שצריך להניח פלפלין בתוך פיו ביום הכיפורים, דהנה הרמב"ם (פ"ז מהל' ביאת מקדש הי"ג), כ' "המזוהם וכהן שהוא מזוהם בזיעתו, רוחץ ושף כל גופו בבושם ועובד, היה ריח פיו רע נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן ועובד, ואם עבד בזיהום זיעתו או בזיהום פיו הרי זה חילל עבודתו, כשאר אלו הבעלי מומין כולם".

ויש לדון בכהן גדול שיש לו ריח רע בפיו מה יעשה ביום הכפורים, ובמס' יומא (דף פ"א ע"ב), איתא "אכל אוכלין שאין ראויין לאכילה, אמר רבא כס פלפלי ביומא דכפורי פטור, כס זנגבילא ביומא דכפורי פטור", וברמב"ם (פ"ב משביתת עשור הי"ה), מבואר שאכל אוכלין שאין ראויין מכין אותו מכת מרדות, ומשמע דאע"פ שפטור, מכל מקום יש בזה איסור, והטור (סי' תרי"ב), כתב בשם ראב"י שאין גם איסור דרבנן, ובפתחי תשובה (יו"ד סי' צ"ח ס"ק א'), הביא משו"ת צמח צדק (סי' מ"ז), שדבר שאיסורו דרבנן אין בו איסור בטעימה, אלא שהביא מהנודע ביהודה שאוסר טעימה באיסור דרבנן.

ונמצא להטור בשם ראב"י שאין כלל איסור, יהא מותר לכהן גדול, [וצריך] להניח פלפלין בתוך פיו ביום הכיפורים, ולהרמב"ם שיש איסור יהא תליא במחלוקת שהביא בפ"ת הנ"ל.

בתו' חולין ב' א' הביאו הלכות א"י שאשה לא תשחוט, ובתו' הוכיחו שיכולה לשחוט, אבל לכא' מצינו אופן שאשה ששחטה שחיטתה אסורה.

שחט חולין לשם עולת יולדת אם יש לו אשה אסור משום שאפשר שיש לו אשה וחייב בעולת יולדת ודמי לשחוט חוץ ואין אין לו אשה שחיטתו מותרת, ולכא' אשה עצמה ששחטה ואמרה לשם עולת יולדת תהא שחיטתה אסורה מחשש שמא היה לה ולד וצריכה להביא עולת יולדת ודמי לשחוט חוץ.

ברכות התורה לא' המיוחד הלן בסתר וחפץ
בהעלמת שמו על תרומתו הנכבדה לתוצאות
ההדפסה ובזה הננו בקריאה של חיבה לאוהבי
התורה ותלמידי הרב להטות שכם ולהרים נדבתם
ע"מ שנוכל להדפיס באופן קבוע ב'קובץ גליונות'

הק' מאי קמ"ל דאין בהם איסור שחוט חוץ והרי כל התורה לישראל נתנה ולא לעכו"ם. וכ' בחזו"א שאין הכוונה לאיסור שחוט חוץ אלא שהרי ילפי' מקרא דאיש איש שעכו"ם נודדים נדרים ונדבות כישראל, וא"כ קס"ד שכמו שישראל נתמעטו קרבנות בחוץ ה"נ עכו"ם נתמעטו מקרבנות בחוץ, וצריכים ליתן קרבנותיהן לישראל להקריבן בפנים, וקמ"ל שיכולים להקריב בחוץ, ויש להעיר שבתו"כ פ' אחרי פרשת ו' אי' בני ישראל חייבים משום השוחט ומעלה בחוץ ואין הנכרים חייבים משום שוחט ומעלה בחוץ ולא זו בלבד אלא שהנכרים מותרים לעשות במה בכל מקום, ומשמע ל' התו"כ דילפי' גם שאין חיוב של שחוט חוץ בנכרים, וק' מאי קס"ד לחייבם והרי כל התורה ניתנה לישראל ולא לנכרים, (וע' בבכורות ל"ה א' ברש"י ד"ה דאי, ובתו' יו"ט ושמן רוקח שם).

והנה בקדושין מ"ג ילפי' מקרא הוא ולא אנוס למעט אנוס בשחוט חוץ וברשב"א כ' וא"ת אנוס מאי למימרא קרא בעיא והא אנוס רחמנא פטריה בכל מקום מולנערה לא תעשה דבר, ותירץ הראב"ד דאיצטריך הואיל וכתוב גבי שחוט חוץ דם שפך והו"א אקשיה רחמנא לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף האי נמי דכוותיה קמ"ל ע"כ, ואולי לפ"ז י"ל דמה"ט קס"ד שגם נכרים מוזהרים על שחוט חוץ שהרי נכרים מוזהרים על שפיכות דמים ושחוט חוץ הוקש לשפיכות דמים.

עוי"ל שהרי בדף ק"ו ילפי' אזהרה לשחוט חוץ מולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים ומפסוק זה למדו גם זובח בהמה למרקוליס, וא"כ נמצא ששחוט חוץ הוקש לע"ז ומה"ט קס"ד שיש בעכו"ם איסור שחוט חוץ.

מפני שיבה תקום

יל"ע אם היה בנמצא שאדם שנעמד עובר על לאו מה"ת ובא אדם שצריך לקום מפניו מפני שיבה תקום אם נימא עשה דוחה ל"ת.

ומשכח"ל כגון באופן שאם עומד נכנס לאהל המת וי"ל שעשה של מפני שיבה תקום ידחה ל"ת ועשה של כהנים שהרי עשה דוחה ל"ת ועשה שאינו שוה בכל ע' תו' יבמות ה' א', [והאחרונים דנו אם מצות נשיאות כפים דוחה לאיסור טומאה של כהן, וכ' שאין דוחה משום שאין עשה דוחה ל"ת ועשה, ע' בפמ"ג ומ"ב ריש סי' קכ"ח, וכבר דנו בזה בירושלמי נזיר פ"ז ה"א והובא בתו' סוטה ל"ח ב'].

לכא' י"ל כמו הגמ' בכתובות מ"א אם אמרה לא בעינא מי איכא לעשה, ויש מפרשים שאם יכול למחול על העשה אין דוחה ל"ת ובת"י פי' באופן אחר ששם לאשה יש רק לאו ואין לה עשה וא"כ אסור מחמת לאו שלה, אך אם נימא כפי' א' ה"נ מפני שיבה תקום לא ידחה ל"ת.

והנה לכא' בלא"ה י"ל שאין כאן עדל"ת וכמו שמצינו בכיבוד אב שאם אמר לו לעבור על ד"ת לא יעבור משום אתה ואביך חייבין בכבודי.

ולפ"ז יל"ע עוד דהנה בקדושין ל"ג ב' איבעיא להו מהו לעמוד מפני ספר תורה ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי קל וחומר מפני לומדיה עומדים מפניה לא כל שכן, ומבואר שיש ק"ו לעמוד מפני ס"ת, וא"כ יש כאן ע"י ק"ו מ"ע דאורייתא, והשתא יל"ע אם נימא בזה עשה דוחה ל"ת, שהרי מקור הדין הוא בחכם ושם אין דוחה ל"ת ובדבר הנלמד ממנו שהוא ס"ת יהא עשה דוחה ל"ת, וצ"ע אם י"ל בזה דיו לבא מן הדין להיות כנידון וצ"ע.

וכן איך הדין אם יש הפסד ממון אם יעמוד בפני ת"ח, ולכא' כמו שהשבת אבידה אינו חייב במום הפסד ממון כמו כן כל מצוה לחבירו, אבל לעמוד בפני ס"ת צריך גם במקום הפסד משום שזה אינו בין אדם לחבירו.

שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

גליון מס' 200 – תשפ"א

תקלה חמורה באיסור חמץ שעבר עליו הפסח הנגרמת מחמת חוק הגנת הצרכן

תושב חו"ל שנטל עוגת חמץ ונזכר שאצלו עדיין פסח, האם נאסרה החתיכה?

מעשה ביהודי אמריקאי ששהה בחג הפסח בארץ ישראל, ובאחרון של חג שהוא איסור חג אצלנו השתתף בברית שאכלו בה חמץ, וכשנטל את אחת העוגות ע"מ לאוכלה נזכר שאצלו זה עדיין אחרון של פסח ואסור באכילת חמץ, וכשהניחה התערבבה עם שאר העוגות ונשאלה השאלה האם כשנטל את העוגה קנאה ונאסרה כדין חמץ שעבר עליו הפסח, וכאשר נתערבבה עם שאר העוגות יש כאן ספק על כולם או לאו.

ונראה שאין כאן קנין כלל, דאפשר דמה שמבואר בפוסקים שאורח קונה את המאכל זהו דוקא בחול שמותר בקנינים אך בשבת וי"ט האסורים בקנינים לא, וא"כ כשנטל אותו יהודי את החתיכה כלל לא היה כאן קנין ואין כאן חשש איסור.

שאלה חדשה התעוררה על ידי רבני העיר פ"ת מחמת החוק להגנת הצרכן הקובע שניתן להחזיר כל מוצר עד 14 יום מיום רכישתו, והמציאות היא שישנם אנשים המחזירים אף דברי אוכל, וכפי שסיפר לי בעל סופר בתל אביב שישנה לקוחה קבועה שבכל קניה מחזירה מוצר מסוים מקנייתה הקודמת.

אלא שלאחר הפסח מוחזרים דברי חמץ ששהו בביתם של אנשים הרחוקים מתורה ומצוות שלא מכרו את חמצם ואסורים באיסור חמץ שעבר עליו הפסח, וכאשר המוכר מערבבם עם שאר המוצרים, כל המוצרים הרי הם בספק איסור.

ואף שאזלינן אחר הרוב ורוב החמץ שבחנות נמכר כהלכתו, אי"ז שייך כאן כיון שהיו קבוע, ואף שהוא קבוע שאינו ניכר מ"מ מדרבנן הוא אסור.

אמנם יש לדון כאן מדין 'ביטול ברוב' שהמוצרים האסורים בטלים ברוב המוצרים הכשרים, אלא שהרמ"א

(י"ד סי' ק"י ס"א) פסק שדבר שבמנין (הנמנה מחמת חשיבותו לפי מנין ולא משקל) אפילו באלף אינו בטיל, וא"כ רוב מוצרי החמץ כאריזות אטריות וכדומ' הוי דבר שבמנין ואינם מתבטלים.

ויתכן לומר דדוקא מוצרים העשויים חטיבה אחת כגון לחם שלימה וכדומ' נחשבים לדבר שבמנין אך אריזות המכילות בתוכם משקל מסוים כאריזות אטריות וכדו', אף שמשקל האריזות קבוע ונמכר לפי מנין אי"ז נחשב כדבר שבמנין אלא כדבר הנמכר במשקל, וצ"ע בזה.

אמנם נראה לבאר נקודה נוספת בזה, דהנה בשו"ע יור"ד (סי' קא ס"ב) מבואר דכל הדין של חתיכה הראויה להתכבד (חתיכה חשובה) שאפילו באלף לא בטלה, זה דוקא אם החתיכה אסורה מחמת עצמה, אך חתיכה האסורה מחמת איסור שבלוע בה אינה בכלל זה, שהרי רק החתיכה ראויה להתכבד ולא האיסור עצמו, עי' ט"ז וש"ך שם.

וא"כ נראה דה"ה לגבי חמץ שעבר עליו הפסח, כיון שאנו פוסקים כרבי שמעון (בפסחים כח) שאסור באכילה ובהנאה מטעם קנס, וכבר כתב הנודע ביהודה דמי שלא מכר את חמצו ומת בתוך הפסח אין חמצו אסור לאחר הפסח כיון שזמן חלות הקנס הוא בסיום הפסח והוא כבר מת לפני כן, ושמעינן מכך דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור בעצם כחמץ בתוך הפסח אלא שיש עליו איסור צדדי מחמת קנס בעליו.

זכר באמצע שמו"ע של מנחה שלא ספר ספירת העומר

יש לדון באחד שנזכר באמצע שמו"ע של תפילת מנחה שלא ספר ספירת העומר באותו יום ויסיים את תפילת שמו"ע רק לאחר השקיעה האם יכול באיזה אופן לומר ספירת העומר באמצע שמו"ע?

ושמעתי שחכ"א הורה שיכול ב'שמע קולינו' לספור את ספירת העומר כהיכי תימצי לבקשה וכך יאמר: היום כך וכך לעומר 'ובקשתי שטוחה שאזכה לקבלת התורה על ידי התיקונים של ספירת העומר'.

ואמרתי את הדברים לרבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ואמר שאין לומר ב'שמע קולינו' רק את הבקשות בעצמם ואף שאם אמר יצא יד"ח אך לכתחילה אין לעשות כן, אלא יסיים שמו"ע ואח"כ יספור ויסמוך על הפוסקים שהשקיעה מאוחרת יותר.

ואולם שו"ר במכתב הסכמה של רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א לספר "בר אלמוגים" של הגר"א גנחובסקי זצ"ל, שכתב הגר"ח קניבסקי שליט"א זצ"ל: "בסי' י"ב נסתפק אם באמצע שמו"ע נזכר שלא בדרך ברכת המזון או לא קרא קריאת שמע איך יעשה, ולכאורה יכול לכוללה בלשון בקשה שיאמר וחייבנו חז"ל לברך ברכת המזון הזה ולקרות קריאת שמע בלשון הזה ובזכות זה שמע קולינו ואחר התפילה יאמר בשכמל"ר".

הרי דנקט הגר"ח קניבסקי שליט"א שיכול אף לברך ברכת המזון כדי להוסיף את זכות ברכה"ז לבקשה וכ"ש שיוכל להזכיר את יום הספירה לכוללה בלשון בקשה, ושוב שמעתי שנשאל הגר"ח קניבסקי שליט"א בשאלה זו והורה שיכול להזכיר את יום הספירה בשמע קולינו.

והעיר ע"ז חכ"א דהרי הוא עוסק במצוה של תפילת מנחה ועוסק במצוה פטור מן המצוה ויש אומרים שאף אסור לו לעשות כן, ויש ליישב.

וא"כ כפי שבחתיכה הראויה להתכבד הגדר הוא שהחתיכה צריכה להיות אסורה מחמת עצמה ולא מחמת הבלוע בה, ה"נ לגבי דבר שבמנין בחמץ שעבר עליו הפסח כיון שהחמץ אינו אסור בעצם אלא מחמת דבר צדדי אין בו את החשיבות של דבר שבמנין והוא בטל ברוב.

והאמת הוא דבמ"ב (תמ"ט ס"ק ה) כתב 'חמץ שנמצא אחר הפסח ולא ידעין אם של עכו"ם הוא או של ישראל הוא יש דעות בין האחרונים יש שכתבו דמותר בהנאה ואסור באכילה ויש שמקילים ואומרים דגם באכילה מותר כשאר ספיקא דרבנן דלקולא אזלינן', ושמעין דיש המקילים בספק חמץ שעבר עליו הפסח, ולשיטתם בנידונינו אין לקונים לחשוש שמא ירכשו את המוצר שהוחזר.

וביותר דמדברי המ"ב בסי' תמ"ז (ס"ק קה) משמע שניתן להקל בתערובת חמץ שעבר עליו הפסח כשיש רוב היתר שכתב וז"ל 'אבל הרבה פוסקים חולקים על זה וסבירא להו דכשנתערב לאחר הפסח בין במינו בין שלא במינו ברובא סגי דלא קנסו לאסור בנתערב לאחר הפסח כשהתערב רבה עליו, וכתבו האחרונים דבמקום הפסד מרובה או שעת הדחק יש לסמוך להקל', וכן בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קלב) כתב דאף בחתיכה הראויה להתכבד ובדבר שבמנין מקילים בביטול לאחר הפסח.

וא"כ מצד הקונים יש מקום גדול להקל, בין מצד ביטול ברוב ואי"ז נחשב כדבר שבמנין מחמת הטעמים הנ"ל ובין מצד מה שכתב המ"ב דהוי ספיקא דרבנן לקולא.

אלא שמצד המוכרים והאחראים על הכשרות יש לדון כאן מצד 'שלח לתקלה', שמבואר בגמ' בקידושין (נז ע"ב) דמוכר שהציפור המשתלחת של נזיר מותרת באכילה, דאם לא כן כיצד משלחים אותה לתקלה של אותם אלו שיצודו ויאכלו אותה.

ואע"ג דאותם הציידים ודאי שאינם צריכים לחשוש מכך שהרי יש כאן רוב מ"מ אמרו בגמ' דלא יתכן שהתורה תאמר 'שלח לתקלה', וא"כ אף בנידונינו נותני הכשרות אינם יכולים להסכים לכך שהמוצרים המוחזרים יתערבבו עם כלל המוצרים, ועל כן הורו מספר רבני ערים לשים את ההחזרות בצד ולא לערבם עם שאר המוצרים.

ויש לדון כאן לקולא אף מצד חושן משפט, דאפשר שמכירת החמץ של החנות חלה גם על המוצרים המוחזרים כיון שלאחר ההחזרה נתברר למפרע שהם היו שייכים לבעל החנות, ודן ע"כ ראש הישיבה הגר"י רוזן שליט"א במכתבו המצורף להלן.

(נכתב ע"י אחד השומעים)

מכתבו של הגאון הגדול רבי יגאל רוזן שליט"א ראש ישיבת אור ישראל בענין התקלה בהחזרות חמץ לחנויות לאחר הפסח

בס"ד, ניסן תשפ"א

חוק הגנת הצרכן מקנה זכות לצרכן להחזיר מוצר שקנה תוך 14 יום, והמוכר חוזר ומניחו על המדף למכירה, ומכאן נתעוררה בעיה חמורה שנובעת מהחזרת חמץ שעבר עליו הפסח, והקונה לא מכר חמצו ולא ביטלו, דמעתה חמץ זה אסור בהנאה, ואסור לבעל החנות למוכרו כדין כל איסור¹, ואסור לקונה ליהנות ממנו.

ויש לדון בזה מכמה וכמה צדדים.

א. אמנם החוק מעניק זכות לקונה, אך בדין תורה אין אפשרות לזכות בזה, דאינו אלא קנין דברים, ולכן לכאורה הקונה כופה מכח החוק לקנות ממנו את המוצר ולשלם לו עבורו, ולפי"ז החמץ בפסח היה שייך לקונה, ומשלא מכרו נאסר בהנאה.

ב. אך נראה שמאחר שכן הוא תקנת המלכות, הדר דינא מכח אומדנא דמוכח, דהמכירה לכתחילה אינה אלא בתנאי², שאם ירצה הקונה להחזיר המוצר בטל המקח למפרע, ולפי"ז נמצא שהחמץ נשאר בבעלות המוכר מתחילה, ובאופן שהמוכר מכר חמצו כדין תורה, הוי ככל שאר חמץ שנמצא בחנותו, ולאחר הפסח הרי זה מותר.

ג. ולכאורה היה מקום לדון שאין בעל החנות יכול למוכרו לנכרי, דהא החמץ [בשעת המכירה לנכרי] אינו ברשותו, והיינו דאין לו כלל שליטה בחמץ, שהרי אינו יכול להוציאו מהלוקח שיכול לטעון שמא ירצה בקיום המקח, והוי כממון שאינו יכול להוציאו בדיינים דחשיב כאינו ברשותו, כמבואר בב"מ (ז, א)³, ולפי"ז גם לא יוכל לבטל החמץ. אמנם נראה דכיון דיוכל להוציאו ממנו לכשיחזור בו, נהי דעתה אינו יכול לעשות כן, שפיר יש לדונו דחשיב כברשותו, והרי זה כמי שהממון מרוחק ממנו ואינו יכול להשתמש בו ימים רבים עד שיגיע למקומו³.

ד. ועיי' בשו"ת דברי חיים (אויערבך) חו"מ (סי' לב') כתב שאם מכר קרקע לחברו מעכשיו על תנאי, ובתוך הזמן קודם קיום התנאי מכר הלוקח הקרקע לאחר, ואח"כ נתקיים התנאי, נראה דקנה הלוקח השני, ולא הוי כמוכר דבשלבי"ל, כיון דאחר שנתקיים התנאי קנה לוקח ראשון הקרקע למפרע, ואף שאין ביד הלוקח לקיים את התנאי רק תלוי ביד אחרים, מכל מקום כיון שנתקיים התנאי אח"כ, נקנה הקרקע למפרע ללוקח, ומהני המכירה מה שמכר הלוקח ללוקח שני קודם קיום התנאי, אך הביא שם מהפרי"ח (תמא, א) ומתשי' פנים מאירות (ח"א סי' מו') דסי"ל דלא קנה, ובפנים מאירות מבואר דהוא מטעם דחשיב כאינו ברשותו, ועיי' בזה בס' אמרי בינה ה'י פסח סי' כז' (ב).

ה. ולכאורה נידון דידן הוי כנידון דידהו אלא דבענינו הנפק"מ לענין שהמוכר הקנה לאחר, ובנידון דידהו הוי כשהלוקח מכר, אך שמא יש לחלק בזה [בעיקר לענין דבר שלא בא לעולם] עפי"ד האחרונים בריש כתובות שביארו דיש ב' עיני תנאים, הא' תנאי קיום, והוא דעצם המעשה תלוי בקיום התנאי, ולולא קיום התנאי ליכא מעשה כלל, ורק עיי' קיומו נתקיים המעשה, והב' תנאי ביטול, והוא דהמעשה מצד עצמו קיים, אלא שאם לא יתקיים התנאי, הרי זה יבטל את המעשה, ולפי"ז י"ל דאף אי נימא דהלוקח שמכר אין מקחו קיים, היינו דהתם המעשה של הקונה שקנה מחבירו מתקיים [למפרע] עיי' התנאי, ולהכי י"ל דחשיב כלא בא לעולם, אך בנדו"ד המוכר שמכר ללוקח על תנאי, מצד עצמו מקחו קיים, אלא שיכול הלוקח לבטלו [למפרע] עיי' שיחזירנו למוכר, ולהכי י"ל דבזה יודו כו"ע דשפיר חשיב כבא לעולם.

ו. ועדיין יש לומר דאף אם לא חלה מכירתו של בעל החנות לנכרי מהטעם הנ"ל, מ"מ אין החמץ ברשותו אלא ברשות הלוקח, דודאי יש להחשיבו כשומר, ואמנם איתא בשו"ע (תמ, ד) דישאל שהפקיד חמצו אצל ישראל חבירו או אצל הא"י, אף על פי שקבל עליו הנפקד אחריות, עובר עליו (אף) המפקיד, אך בביאור הלכה הביא משו"ע הגר"י שאם הניח אדם חמצו ברשות

¹ מעין מה שמצינו דביובל שני מכר מלכתחילה רק עד היובל.

² ועיי' בגהש"ס גיטין לח' ע"א.

³ ואכתי יש לדון דאף לצד שהלוקח יחזור בו והוי למפרע של בעל החנות [שמכר חמצו לנכרי], מ"מ עצם מה שהמקח תלוי בדעת הלוקח, ברצותו מבטל וברצותו מקיים, סגי בזה להחשיבו כאינו ברשותו של המוכר.

חבירו שלא מדעתו, שלא השאיל לו מקום בחצירו להניח שם חמצו אינו עובר עליו מה"ת, כיון שאינו מונח לא בביתו ולא ברשותו של בעל החמץ, ולכאורה בנדו"ד אין כוונת הלוקח להשאיל מקום למוכר, אך כבר כתב בביאה"ל דהט"ז והפמ"ג והמקו"ח לא ס"ל כהגר"ז.

ז. ואכתי יש לדון בזה דאמנם החמץ של הנכרי, אך היה ברשותו של הלוקח, והלוקח הוי כשומר על החמץ, ואמנם לפו"ר אינו אלא כש"ח⁴, וכתב המשנ"ב (תמ, ח) דאף דלכתחילה חיישין לדעות הראשונים דש"ח עובר בב"י, מ"מ לענין איסור של חמץ שעבר עליו הפסח נקטינן לקולא. אמנם נראה דהוי כש"ש כיון שיש לו הנאה משמירתו שיוכל להחזיר המוצר לחנות, ולא גרע שכר זה ממפרוטה דרב יוסף, וש"ש על חמץ אסור בהנאתו אף לאחר הפסח.

ח. אמנם הא קיי"ל בשו"ע חו"מ (שא, א) דאין שמירה לעכו"ם, ואינו חייב באחריותו, אלא"כ קנו מידו להתחייב באחריותו (שם, ד), ובנדו"ד הא הלוקח בודאי לא התחייב לנכרי ולא קנו מידו, אך במשנ"ב (תמ, ב) כתב שאם דין המלכות שמתחייב באחריות אפילו בסתמא, משעה שנעשה שומר אף בלא קנין נמי הוי ברשותא דישראל, ואפילו לא התנה שיהא חייב באחריות גניבה, וסיים וכתב כדמבואר לקמיה, וכוונתו למש"כ השו"ע (שם) ואפילו אם אינו חייב באחריותו בדין, אלא שידוע שהאינו יהודי אלם ויכפהו לשלם אם יאבד חייב לבערו, ואמנם בנדו"ד אינו כן, אך עיקר סברת דעה זו הוא משום שרוצה בקיומו, וגם בנידון שלפנינו בודאי רוצה בקיומו, שהרי אם לא יחזיר המוצר עצמו לא יקבל כספו מהמוכר, ולכאורה לפי"ז הדר הו"ל חמץ שעבר עליו הפסח, אך כבר כתב המשנ"ב (שם, ט) דלענין דין חמץ שעבר עליו הפסח אין חוששין לדעה זו.

ט. אמנם י"ל דבמקרה שלפנינו הכל מודים שהוא אסור בהנאה, וכמבואר במקור חיים (תמה, א) שטעם המתירים הוא שאין קנס לישראל במה שיאסר החמץ בהנאה, שהרי יכול להחזירו לגוי, אבל בנידוננו, כל שיאסר החמץ בהנאה לא יוכל הקונה להשיבו, ויש בכך קנס לקונה. ועוד, שדברי המתירים נאמרו בחמץ המופקד ביד ישראל, ואין לו רשות להזיקו ולאוסרו בהנאה. אבל בנידוננו, שיש רשות לקונה להזיק את החמץ, שהרי כבר שילם עליו, אף יש בכוחו לאסור את החמץ במה שעבר עליו בבל יראה. ואין זה כאוסר חמץ של מוכר, אלא כאוסר חמץ שלו, שעל ידי שאסר אותו לא יוכל להשיבו למוכר ויהא שלו.

י. אף אם נסיק שבנדו"ד אין החמץ נאסר, התברר עתה כי החנויות שמקבלות המוצר בחזרה, בד"כ מחזירות את המוצר ל־פ.ק., והוא חוזר ומספק לחנויות, ולכן יתכן שבחנויות במקום חילוני שאין בעל החנות מוכר חמצו, ואין הלקוחות מוכרים חמצם, יחזיר הלוקח חמצו לאחר הפסח, ולאחמ"כ המוצר יגיע לידי אנשים יראים ושלמים.

יא. והנה לענין מי שבא לקנות בחנויות אין לו לחשוש שמא המוצר שקונה הוא מוצר שחזר מקונה, ושמא הוא באיסור חמץ שעבר עליו הפסח, דיש לו לילך אחר הרוב, וכיון שאין האיסור ניכר במקומו אין זה קבוע, ואף אם אינו בדין רוב, מ"מ מידי ספק לא יצאנו, ומבואר במשנ"ב דיש להקל בספק חמץ שעבר עליו הפסח. אך מ"מ חובה עלינו למצוא תיקון שלא יהא חמץ האסור בהנאה נמכר בחנויות, והר"ז כמו ציפור המשולחת דאף שיש להתיר כל ציפור מדין רוב, אמרו בגמ' דלא אמרה תורה שלח לתקלה.

יב. ניתן לפתור את הבעיה ע"י מכירת חמץ מוקדמת [בסביבות ר"ח ניסן] שבו יחוייבו כל המפעלים והספקים והחנויות [בהנחה שבדרך כלל כולם מעוניינים המכירת חמץ], מכירה זו תתייחס [בדרך של תנאי] לאותם מוצרים שאמורים להיות מוחזרים לחנויות, אלא שעדיין נזדקק לנידון שבסעיפים ח'–ט'.

יג. מאחר והחמץ שברשות הקונה בפסח נאסר בהנאה, נראה שאין לו זכות להשיבו למוכר, שהרי התנאי מפורש בחוק שזכות ההחזרה אינה אלא כשלא נעשה פגם במוצר, והקונה חמץ שהיה מותר בשימוש ונאסר בידו באכילה ובהנאה, הרי זה פגם גמור, ועל פי חוק הכשרות אסור למכור חמץ שעבר עליו הפסח, ככל מכירת דבר שאינו כשר. וחוק ביטול עסקה אינו מזכה להשיב חמץ שנעשה ביד הקונה לדבר האסור במכירה.

יד. מן הראוי לציין כי חוק הגנת הצרכן מחריג מוצרי מזון מזכות ההחזרה למוכר, אלא"כ נרכשו דרך האינטרנט.

⁴ ולכאורה י"ל דהוי כשואל שהרי יכול ליקח המוצר ולהשתמש בו כאוות נפשו, אך בוראי ז"א, שהרי אם יקח לשימושו יתקיים המקח, ונמצא שמשמש בשל עצמו.

פרשת אחרי - קדושים תשפ"א

מישכמי התורה

הליכות חיים

בס"ד

מהו הזמן הסביר כדי לפנות חנות שמושכרת למאפיה

שאלה

אדם שכר חנות גדולה במקום מרכזי בעיר, עבור מאפיה, למשך חמש שנים. לאחר תום חמש השנים, הסכימו המשכיר והשוכר ביניהם להמשיך את השכירות באותם התנאים ולא קבעו ביניהם זמן לסיימה. והנה כעבור שנתיים הודיע המשכיר לשוכר, שהוא מעוניין להעלות את דמי השכירות בחמישים אחוז החל מהחודש הקרוב, ואם השוכר אינו מעוניין לשלם לו את התוספת הנ"ל, עליו לעזוב מיידית את המקום השכור.

השוכר טוען: א - ייקח לו שנה עד שימצא מקום חליפי באותו אזור, ולכן הוא מעוניין להמשיך את השכירות עוד שנה, באותם התנאים ששכר עד כה.

ב - ישנם אנשים ומוסדות שקונים אצלו בקביעות ומקבלים את המאפים באשראי, וייקח לו זמן רב עד שיצליח לגבות מהם את הכסף שחייבים לו.

ג - הוא רוצה התחייבות מהמשכיר, שבמשך השנה הראשונה לאחר שיעזוב את החנות, לא ישכירו למאפיה אחרת אלא לחנות המתעסקת בדברים אחרים, כדי שהלקוחות הרבים שרגילים לקנות אצלו, ורגילים להגיע למקום זה, לא יעזבו אותו ויקנו מעתה אצל המתחרה שלו.

אולם המשכיר משיב לו: א - מכיוון שלא קבעו זמן מתי תגמר השכירות, לכן הוא יכול לפנות מיידית.

ב - הוא אינו רוצה להיות מוגבל למי להשכיר את חנותו.

מי צודק?

תשובה

א. אם היה תאריך שבו תקופת השכירות שביניהם מסתיימת - נתון זה מחייב את שני הצדדים לקיימו ככתבו וכלשונו. ולכן במקרה זה כל אחד מהצדדים יכול היה לסיים את השכירות בתאריך שסוכם מראש ובלי התראה נוספת, אא"כ הותנה אחרת בחוזה.

ב. אם אין תאריך מוסכם לסיום השכירות או באופן ששני הצדדים הסכימו להאריך את תקופת השכירות מעבר לזמן שכתוב בחוזה, ולא סיכמו עד מתי, וכעת אחד מהצדדים רוצה להפסיק את השכירות, במקרה זה עליו להודיע לצד שכנגדו זמן סביר לפני תום תקופת השכירות.

והנה ביחס להגדרת המושג "זמן סביר", ישנו הבדל מהותי בין אם השכירות הינה דירה לצורך מגורים, לבין אם שוכרים חנות לצורך עסקים. כמו כן תלוי הדבר באיזה עיר נמצאת השכירות, ובאיזה עונה בשנה רוצים להפסיק את השכירות. ולכן יש לדון בכל מקרה לגופו.

ג. לגבי נידון השאלה, ברוב המקרים בזמן הזה, מספיקה הודעה מראש של כל אחד מהצדדים, כשלושה חודשים לפני הרצון להפסיק את השכירות. אולם נדגיש, שישנם מקרים ומקומות שבהם הכלל הזה לא תקף, ויש לדון בכל אחד מהם לגופו. 1.

ד. בנידון השאלה, רשאי המשכיר להשכיר את חנותו למאפיה אחרת מיד לאחר עזיבת השוכר הראשון. ועל בעל המאפיה השנייה לתלות, עם כניסתו, שלט גדול עם השם החדש של מאפייתו.

כמו כן, אם יישאל השוכר השני ע"י הקונים האם זוהי אותה מאפיה, עליו להשיב שזאת מאפיה אחרת, ואסור לו לומר שרק הוחלפו הבעלים. 2.

ה. מקובל שהמשכיר מאפשר לשוכר הראשון לשים שלט במקום בולט מחוץ לחנות, שבו ירשום להיכן עברה המאפיה הראשונה.

מקורות

1. המקור לנידון של שכירות בתים וחנויות וכיו"ב, מבואר במשנה ובגמ' ב"מ (ק"א), ובשו"ע חו"מ (ס' ש"ב, א - י). ונגדיר בקצרה את עיקרי ההלכות הנוגעים לשאלותינו כדלהלן:

א - זכויות המשכיר והשוכר הינן שוות ביחס להתראה מראש על הפסקת השכירות, אא"כ הותנה אחרת בהסכם השכירות שביניהם.

ב - כאשר אין תאריך מוסכם לסיום השכירות, ואחד הצדדים רוצה לסיים את השכירות, עליו להודיע לצד השני תקופת זמן סבירה כדי שהנ"ל יוכל להתארגן כראוי, וכפי המקובל באותו מקום ובאותה עונה. כלומר, השוכר צריך זמן סביר כדי שיוכל למצוא דירה או חנות חליפית. והמשכיר צריך זמן סביר כדי למצוא שוכר אחר עבור הנכס שמתפנה.

לפיכך ישנו הבדל בזמן שצריך להודיע מראש, בין אם מחפשים שוכר בתקופה שלא מקובל לשכור בה, שאז צריך להודיע מראש זמן רב יותר, לבין אם פיגוי המושכר נעשה בזמן שניתן לשכור במהרה מקום אחר, ועיין שם פרטים נוספים בנידון. והנה במקרים רבים המציאות שהייתה קיימת בימי חז"ל, שונה מהמציאות שקיימת בזמן הזה. לכן צריך לדון בכל נושא השכירות לפי מה שנהוג בזמן הזה בכל מקום ובכל עונה, וכפי המקובל במקום שבו מתבצעת השכירות.

ג - בימי חז"ל, מכיוון שבעלי החנויות היו מוכרים סחורה באשראי לאנשים שאינם גרים באותו מקום, תמורת משכון או על סמך אמון שיפרעו את חובם במשך שנה, שזוהי תקופה סבירה שהקונים יעברו שנית באותו מקום, לכן המשכיר חנות צריך היה להודיע לשוכר שנה לפני שמפנה אותו, כדי שיצליח לקבל את פירעון חובותיו מהלקוחות הנ"ל שאינם יודעים היכן הם גרים.

משא"כ בזמן הזה, שבעלי החנויות מוכרים באשראי רק למי שמכירים אותו, ויודעים היכן הוא גר ויש להם מס' הטלפון שלו וכו'. כך שברוב המקרים הם יכולים לגבות את חובם בתוך כשלושה חודשים. ואפילו אם יעזבו את השכירות, הם עדיין יכולים לפנות לקונים הנ"ל, מכיוון שידועים היכן הם נמצאים ולפיכך ברוב המקרים מספיקה התראה של שלושה חודשים מראש.

2. נידון השאלה מבואר בגמ' ב"ב (כא:) ובתוס' שם, וכן בגמ' קידושין (נט.), בשו"ע חו"מ (סי' קנה, ה' ע"ש ברמ"א, ובס"י רכח, יח). ונבאר בקצרה בלבד, שבזמן הזה מותר לפתוח חנות במקום מרכזי בעיר ליד חנות שמוכרת את אותם המוצרים, למרות שהחנות הראשונה קיימת שם זמן רב. היתר זה קיים, אפילו אם סביר שחלק מהקונים שקנו בעבר בחנות הראשונה יקנו כעת אצל החנות החדשה. אולם אסור לבעל החנות השנייה או לשלוחיו לדבר עם הלקוחות של החנות הראשונה שיעברו לקנות אצלו, ורק אם באו מעצמם לקנות אצלו רשאי למכור להם. אמנם מותר לבעל החנות השנייה לעשות פרסומת לחנותו ולטיב מוצריו וכדומה, אע"פ שהדבר יכול לגרום שיעברו אליו הלקוחות.

לאור האמור, ודאי שאין שום מניעה בנידון השאלה למשכיר להשכיר את חנותו למאפיה אחרת, אולם מכיוון שאסור לבעל המאפיה החדשה לשכנע בדיבורו וכדו' את לקוחותיו של המאפיה הראשונה שייקנו מעתה אצלו, לפיכך צריך השני לשים שלט עם שם אחר למאפייתו במקום בולט, וכל שכן שאסור לו להטעותם במידע שאינו נכון כגון שמדובר באותה מאפיה ורק השתנו בעליה וכדומה.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

הקרבת קורבנות בזמן הזה, כיצד?

"והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו, וכיפר בעדו ובעד ביתו" (ו', טז).

כתב ברש"י "וכיפר בעדו וגו'" - מתוודה עליו עוונותיו ועוונות ביתו ע"כ. כלומר, המטרה בקרבן חטאת היא שיתוודה החוטא על ראש הבהמה המוקרבת עבור חטאו, ויקבל עליו שלא יחטא יותר, ויבין ויפנים שכל מה שנעשה עתה לקרבן היה צריך להיעשות בו עצמו, אלא שהקב"ה מרחם עליו, ונותן לו אפשרות לשוב בתשובה שלימה לפניו באמצעות הקרבן, וכפי שהאריך שם האור החיים הקדוש (טז, יז) וע"ש.

והנה בפרק הראשון שבספר ויקרא, מפרטת התורה שלושה סוגים של בעלי חיים שאפשר להביא כקרבן חטאת. אם עשיר הוא - מביא פר לכפר עליו. מי שמצבו הכספי בינוני - מביא כבש לכפר עליו. ואילו עני - מביא עוף לכפר עליו. והאריך הרמב"ן שם (ט, א) לבאר את התועלת בהבאת הקורבנות, שאין זה רק כדי לבטל את העבודה זרה שהאמינו בה הגויים, ועשו את בהמותיהם כאלוה ולכן אנו זוכים אותם, אלא סיבה נוספת להבאת קורבנות היא, כדי שהחוטא יחשוב וידע שהיה מגיע לו עונש בדיקוק כמו שנעשה כעת לבעל החיים שמקריב, ורק בגלל רצונו של הקב"ה שהחוטא ישוב בתשובה על חטאו, ולא יצטרך להענישו, לכן גזר שיכול החוטא להביא בעל חיים כפדיון נפש עבורו. כלומר - נפש הבהמה תחת נפש החוטא, ולכן בשעת הבאת הקרבן עליו להתוודות על חטאו ולקבל עליו שלא ישוב עוד לחטאו, ובאופן הזה יהיה הקרבן - "ריח ניחוח אשה לה".

נמצאנו למדים, לגבי שלושת סוגי החוטאים הנ"ל, שהכפרה עליהם נעשית ע"י דבר חיצוני מגופם ומעצמותם, והכפרה נעשית באופן שנפש הבהמה היא תחת נפש החוטא.

מיוחדותו של מנחת העני

אמנם מבואר שם בחומש ויקרא (ב, א) על סוג קרבן נוסף שאותו מביא עני שנמצא בדוחק כספי גדול, ושאין ביכולתו לקנות אפילו עוף כדי להביאו כקרבן. אביון כזה מביא קרבן מדברים דוממים כמו מנחת סולת. כלומר, הוא אינו מביא נפש אחרת [פי' - בעל חיים] שתכפר עליו במקומו, אלא אדרבה הוא מביא את הנפש שלו לפני הקב"ה, וכלשון הפסוק (ב, א) "ונפש כי תקריב". וז"ל הגמ' במנחות (קד:) אמר רב יצחק, מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה 'נפש' אמר הקב"ה: מי דרכו להביא מנחה - עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני.

כלומר, כפרתו היא דווקא בגלל שברון הלב שלו על חטאו, מאחר ויודע שאין באפשרותו להביא קרבן מבע"ח שיהיה ריח ניחוח לה', לפיכך הוא מביא את הלב השבור שלו ככפרה לה'. וזהו הקרבן הרצוי ביותר לפני הקב"ה, ועוד יותר מאשר שלושת סוגי הקרבנות שהביאו האחרים.

האופנים למנחת העני בזמן הזה

והנה בעה"ר שאין לנו בזמן הזה ביהמ"ק שנוכל להביא שם קרבנות לכפר עלינו, אולם את קרבן העני המרוד שהוא הנעלה ביותר - גם אנו יכולים להביא כדי לכפר על חטאינו. כלומר, כפי שכתוב בספרים שכאשר אדם מתאוה למאכל מסוים ומתגבר על תאוותו או שמונע מעצמו להתענג בהנאה מיוחדת מאיזה שהוא דבר רשות, או שמונע מעצמו מלדבר דברי חולין, למרות שאין בדברים אלו חשש לשון הרע ורכילות, והסיבה שמונע את עצמו ורצונו מלעשות דברים אלו, היא רק למען רצון הקב"ה, פעולה זאת נקראת אצל רבותינו הראשונים "תענית הראב"ד", כי הוא גילה לנו אותה, וזוהי ההתגשמות המעשית של "נפש כי תקריב" בזמן הזה.

והנה מעשה נאצל זה עוד עדיף על מנחת העני. כי שם, העני הביא אותה כדי לכפר על חטאו, במקום הבהמה לקרבן חטאת. משא"כ בנידון דנן, אדם שובר את תאוותיו לשם הקב"ה בלבד, ולא כדי לכפר על חטא מסוים [אע"פ שוודאי מעשה זה ג"כ יכפר לו על חטאיו], לפיכך מעשהו נחשב ונעלה ביותר לפני הקב"ה.

וכל שכן כאשר מבזים אדם או פוגעים בו ובפרט לפני ציבור אנשים, והוא יכול להשיב לפוגע, ונמנע מלהגיב למרות הצער וכאב הלב הנוראים שסובל, ועושה זאת משום שכך רצון הקב"ה שיתנהג - אין לנו גדר של "נפש כי תקריב" גדולה ממנו, וזהו הקרבן הנעלה ביותר שכל מהותו "ריח ניחוח אשה לה". ועל אדם כזה עומד העולם, וכדברי חז"ל בשבת (פח:) על השומעים חרפתם ואינם משיבים, שעליהם נאמר "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו". וממילא מובן למה באותה שעה שמקריב את נפשו כקרבן אשה לה', זהו עת רצון עבורו, ויכול לבקש בזמן זה מהקב"ה ישועות שונות, ואפילו בקשות לישועות שבגדר "מעל הטבע". ואכן מפורסם שבמקרים רבים, הקב"ה נענה לאותו אדם לבקשותיו, ורבים נושעו בישועות גדולות במיוחד.

י"מא יג.

ראש ישיבה שעזב את כהונתו וכעת מעוניין לשוב

שאלה

הנהלת ישיבה מפורסמת בארץ ישראל העמידה בראשות הישיבה ראש ישיבה בעל שיעור קומה. והנה לאחר כעשרים שנה נאלץ ראש הישיבה מסיבות בריאותיות לעזוב עם משפחתו את הישיבה, ועבר להתגורר בחו"ל לצורך טיפולים רפואיים שאמורים היו להמשך למשך שנים רבות. עקב כך מינתה הנהלת הישיבה תלמיד חכם אחר במקומו לעמוד בראשות הישיבה, והוא אכן הצליח בתפקידו.

והנה לאחר כשנה נמצאה תרופה חדשה לרפוי מחלתו של ראש הישיבה הראשון, ובס"ד לאחר חודשיים חזר לבריאות איתנה, ושב לארץ ישראל כאדם בריא. כעת ברצונו לשוב ולכהן בתפקידו הראשון כראש ישיבה, בישיבה שאותה עזב.

כעת מסתפקת הנהלת הישיבה כיצד עליהם לנהוג לאחר שמינו ראש ישיבה אחר, ולא התנו עמו מראש שמשרתו תהיה זמנית בלבד?

תשובה

א. על פי ההלכה, יחזור ראש הישיבה הראשון לכהן כראש הישיבה, והת"ח השני צריך לפנות את משרת ראש הישיבה.1

ב. אמנם במידת האפשר, כאשר הדבר לא יפריע לתפקוד הישיבה ולא יגרום מחלוקת, נוהגים שגם הת"ח השני יקבל תפקיד בכיר בישיבה, אע"פ שלא יכהן כראש הישיבה.2

ג. אם התלמיד חכם הראשון נעדר מחמת אונסו כמה שנים - יישאר הת"ח השני במשרת ראש הישיבה, והראשון יידחה מפניו. אולם אם התנו אתו מראש, שכאשר יוכל הת"ח הראשון לחזור למשרתו, הוא יחזור לכהן כראש הישיבה, במקרה זה יידחה השני מפניו.3

מקורות

1. נאמר בגמ' יומא (יב:) שאם אירע שהכהן הגדול נטמא - ממנים כהן אחר תחתיו. ולאחר שנטהר הכהן הראשון, לדעת רבי מאיר ורבי יוסי וכל התנאים שהסכימו עמם, חוזר הכהן הראשון למשרתו הראשונה. אלא שנחלקו רבי מאיר ורבי יוסי מה יעשו עם הכהן הגדול השני, לדעת רבי מאיר, השני נשאר בגדר כהן גדול, וצריך להיזהר בקדושת כהן גדול, ויכול להקריב כאשר ירצה, אלא שיצטרך להיות עם שמונה בגדים. ולדעת רבי יוסי, השני יורד מדרגתו. כלומר, מבואר שם בתוס' בד"ה כהן גדול וכו', שהמלך והכהנים אומרים לו, שמעתה הוא מפסיק לעבוד ככהן גדול. ופירושו של דבר, אע"פ שהם אינם יכולים לעקור ממנו את קדושת הגוף של כהן גדול שחלה עליו מהתורה מהרגע ששימש ככהן גדול פעם אחת, ולכן נשאר עליו האיסור להתחתן עם אלמנה, וחלים עליו ההלכות המיוחדות ששייכות רק בכהן גדול כמבואר בהרחבה במשנה בהוריות (א:), אולם נאסר עליו מעתה מדרבנן לעבוד בביהמ"ק בפועל, ולהקריב קורבנות ככהן גדול.

והטעם לדברי רבי יוסי מבואר שם בגמ' - משום איבה. כלומר, הכהן הראשון יקנא בו שהוא עלה לדרגה כמותו, והדבר יביא לשנאה ומחלוקת ביניהם. ומסיימת שם הגמ', אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן - הלכה כרבי יוסי.

והקשו שם התוס' (דף יג.) בד"ה הלכתא כרבי יוסי וכו', למה צריכה הגמ' להשתמש במילים שהלכה כרבי יוסי, הרי אין לכך כל נפקא מיניה בזמן הזה, מאחר ובעה"ר חרב ביהמ"ק, ואין לנו כהנים גדולים? ותרצו

התוס', שנלמד מדינו של רבי יוסי נפ"מ גם לזמן הזה. כגון, אם מינו פרנס על הציבור, ומחמת אונס שקרה לו היה צריך לעזוב את מקומו, ומינו במקומו פרנס אחר, אזי כשיעבור האונס מהפרנס הראשון ויוכל לשוב ולשרת את הציבור, מחזירים את הפרנס הראשון, והשני יעזוב את משרתו. אולם מוסיף שם התוס', שמכיוון שהשני עלה לדרגה שמכהן כפרנס, לפיכך משאירים גם לו איזה תפקיד נכבד שלא יתבזה. וכמו שעשו חז"ל בגמ' בברכות (כח.) שהעבירו את רבן גמליאל מהנשיאות כיוון שפגע מספר פעמים בכבודו של רבי יהושע, ומינו את רבי אליעזר בן עזריה כנשיא במקומו. ולאחר שפייס רבן גמליאל את רבי יהושע, החזירו אותו לכהונת הנשיא, אולם לא הורידו את רבי אליעזר בן עזריה לגמרי מהנשיאות, אלא שבכל חודש היה רבן גמליאל דורש שלש שבתות רצופות, ובשבת הרביעית דרש רבי אליעזר בן עזריה [ויש שם גירסא אחרת, שבכל שבת שלישית דרש רבי אליעזר ב"ע].

והנה את דברי התוס' הזה, פסק להלכה המג"א (בס"ק קנ"ט) והסכים עמו להלכה המשנה ברורה שם (בס"ק קטו) ומוכח מדבריהם, שהגדר הזה שייך בכל תפקיד שהינו בגדר "משרה" על ציבור מסוים. ולא רק בכהונה, אלא בכל תפקיד תורני כמו רב, ראש ישיבה, מנהל מוסד תורני או מנהל מוסד של צדקה וחסד וכדומה וע"ש. ולאור האמור גם בנידון השאלה דנן, יחזור ראש הישיבה הראשון למשרתו.

2. כבר התבאר במס' 1 במקורות, שבמידת האפשר אם ניתן לתת איזה תפקיד נכבד לת"ח השני, מבלי שהדבר יביא לבסוף למחלוקת בין שני הת"ח, וכ"ש באופן שלא יגרום להרס הישיבה - יש לנהוג כך, וכפי שנהגו רבותינו התנאים עם רבי אליעזר ב"ע. אולם אם בגלל האופי השונה בין שני הת"ח או אפילו אם שני הת"ח מסתדרים ביניהם יפה, אבל ישנו חשש סביר, וכ"ש אם כבר התממש, שהבחורים בישיבה יתפצלו לשתי קבוצות, כאשר כל אחת מקבלת עליה את אחד מתה"ח כראש ישיבה, וממילא בעל כורחנו נוצרה מחלוקת בישיבה וכו', במקרה זה נשארה ידו של ראש הישיבה הראשון על העליונה כדינא דגמ' וכדברי התוס' והפוסקים, ועל הת"ח השני לעזוב את הישיבה. ובמצאות זו, גם אם ישנם לת"ח השני טענות ממוניות מוצדקות כלפי הנהלת הישיבה, עליו לדון עמם בפני ביה"ד מוסכם, ואינו רשאי בגלל טענות ממוניות להרוס את הישיבה ולשנות את הכרעת הפוסקים.

3. מבואר בתוס' בנזיר (מז.) בד"ה וכן משיח וכו', שאם שימש הכהן השני כמה שנים בכהונה גדולה - אין הכהן הגדול הראשון חוזר לעבודתו. ורק בנידון הגמ' ביומא (יב:) שהכהן השני שימש ימים ספורים, אז חוזר הראשון והשני עוזב. והנה התוס' לא ביאר אחרי כמה שנים מפסיד הראשון את עבודתו, אבל מזה שנקט לשון רבים "כמה שנים", משמע לפחות שנתיים.

והנה מפשטות התוס' משמע שהראשון לא יחזור לעבודתו יחד עם השני, משום טענת איבה כפי שטען רבי יוסי במקרה הפוך, וכך גם משמע שם מהשיטה מקובצת בנזיר (מז.), וכך גם נראה שלמד גם הקהילות יעקב ב"ק (ס"ז סעיף ז') וע"ש. אמנם גם באופן הזה אם יתאפשר לתת איזה שהוא תפקיד נכבד לת"ח הראשון מבלי שיעשה מחלוקת, ראוי לתת לו.

י"מא יד:

נתינת סנדקאות לאותו אדם בשני ילדיו

שאלה

אברך חסידי שלא נפקד בזרע של קיימא במשך עשר שנים מגישואיו, נפקד, אחר שקיבל ברכה מיוחדת בעת רצון מרבו, בשני בנים תאומים. כעת ברצונו לכבד את הרב בסנדקאות לשני הנולדים. האם רשאי לנהוג כך?

תשובה

ישנם מבני אשכנז שנוהגים לכבד אדם אחר להיות סנדק בכל ילד הנולד להם. ויש למנהג זה מקור בדברי רבותינו הראשונים. אמנם היו קהילות רבות באשכנז שלא הקפידו על מנהג זה, ואדרבה נהגו שם בכל ילדיהם לתת את הסנדקאות לרב העיר, כך שהמנהג לא התקבל כמנהג שמחייב את בני אשכנז.

לפיכך אם ישנה סיבה שמחמתה מעדיף אבי הילדים לתת את הסנדקאות לשני בניו לאותו אדם - רשאי לעשות כך, ואינו נחשב כפורץ מנהגי אשכנז.

מקורות

נא' בגמ' יומא (יד:) הפיס השלישי שנעשה בין הכהנים באותה משמרת היה - מי יקטיר את הקטורת. ובפיס זה היו זכאים להשתתף רק כהנים שעדיין לא הקטירו קטורת מימיהם, והטעם לכך מבואר בגמ' יומא (כו:) א"ר חנינא, מפני שהקטורת מעשירה את הכהן שמקטיר אותה. ומבואר שם בגמ', שסיבת העושר נובעת מברכת משה רבינו את שבט לוי בסוף ספר דברים (לג, יא) "ישימו קטורה באפך... ברך ה' חילו". אם כן, כהן שהקטיר אפילו פעם אחת, זכה לעושר. ולכן תקנו חז"ל, כדי לזכות לכמה שיותר כהנים בעושר, שבכל פעם יקטיר כהן אחר את הקטורת. והוסיף שם אב"י, שכיוון שהקטורת היא פחות שכיחה, לכן ברך משה דווקא אותה, משא"כ הקרבת קרבן עולה או שאר עבודות הכהן, שהן יותר שכיחות, כדי שלא יהיו כל הכהנים עשירים, כמבואר שם בפירוש רש"י וע"ש.

המקור לדמוי של סנדקאות לקטורת

והנה כתב הרמ"א ביו"ד הל' מילה (סי' רסה, יא) בשם המהרי"ל, שישנה עדיפות להיות סנדק מאשר מוהל, מאחר ודוד המלך השתבח לפני הקב"ה, שבכל אבריו הוא עושה מצוות לקב"ה, שנאמר "כל עצמותי תאמרנה". ובברכיו הוא משתמש להיות סנדק לתינוק בשעת המילה, ובאותו זמן נחשבים רגליו כמזבח, וכאילו הוא מקטיר קטורת לשמים. לאור מדרש זה, הוסיף רבינו פרץ מבעלי התוס', שלכן נוהגים שלא ליתן שני אחים לאותו סנדק, כמו שלא נותנים לאותו כהן להקטיר פעמיים את הקטורת, עכ"ל המהרי"ל והרמ"א שם. אולם גם לרבינו פרץ, רשאים בני אדם שונים לתת לאותו אדם להיות סנדק בברית של בנם, וכפי שנוהגים כולם.

הקושיות על דברי רבינו פרץ

והקשה על כך הגר"א בשו"ע שם (סי' מו) שלפי הטעם של רבינו פרץ שהסנדק דומה למקטיר קטורת, ולכן כדאי שעוד אנשים יזכו בעושר, לפי זה לא היו צריכים לתת לאותו אדם להיות סנדק אצל בני אדם אחרים כי הרי יש לו כבר את הבטחת העושר מהתינוקות הקודמים שעשה אצלם סנדקאות, והרי גם רבינו פרץ מודה שאין בעיה בכך, וכפי שכולם נוהגים? ובפרט שהגר"א שם מעיד וז"ל: ומעולם לא ראינו סנדק שמתעשר. כלומר, ודאי שאין בעשיית הסנדקאות סגולה לעושר. ולכן כותב שם הגר"א, שנוהגים כך, בגלל צוואת רבי יהודה החסיד (באות לה) שכתב: לא יעשה לחברו סנדק לשני בניו, אלא אם כן מת אחד ע"כ.

והנה גם בשו"ת נודע ביהודה יו"ד (ח"א סי' פו) הקשה שם בתשובתו מספר קושיות על רבינו פרץ, ולכן סיים שם, שדברי רבינו פרץ הינם בדרך דרוש ורמז בלבד ולא לעיכוב, ואינו מנהג קבוע. והוסיף, שבכל מדינת פולין אין מדקדקים בזה, ובהרבה מקומות נותנים תמיד את הסנדקאות לרב המקום, וגם בקהילתו פראג אין הכל מקפידים בזה עכ"ל.

והנה מלבד קושיותיהם של הנודע ביהודה, והגר"א זצ"ל, לכאורה לענ"ד לא זכיתי להבין את דברי רבותינו זצ"ל, ואת תשו' חת"ס אור"ח סי' קנח בנידון וע"ש.

שהרי מבואר בגמ' ביומא (כו.) שהעושר למקטיר הקטורת נגרם רק מחמת ברכת משה רבינו. והוא התנה זאת רק אם יתקיימו שני תנאים הכרחיים שהם: א - להקטיר את הקטורת בלבד, ולא לעבודה אחרת. ב - שיהיה הכהן המקטיר משבט לוי שנאמר שם (פר' וזאת הברכה) "וללוי אמר". ולכן לו יצויר שהיה מותר לכל אחד משבטי ישראל להקטיר קטורת - לא היה זוכה אף אחד מהם לעושר. והטעם לכך הוא - כי הרי לולא ברכת משה רבינו - אין החפצא של הקטרת קטורת גורמת לעושר, אלא צריך שגם המקטיר יהיה משבט לוי, ורק באופן זה תחול עליו ברכת משה. ולפי זה, מאחר ומשה רבינו לא ברך את מי שיהיה סנדק בברית בעושר - לכן לא תחול על הסנדק ברכת העושר, ואפילו אם הסנדק יהיה הכהן הגדול משבט לוי או דוד המלך שדימה את הסנדקאות להקטרת קטורת. כמו שאם הכהן הגדול מקריב קורבנות הוא לא זוכה מחמת זה לעושר כי אין במעשה זה את ברכתו של משה רבינו.

כך שלמסקנה מבואר בגמ', שהקטרת הקטורת מצד עצמה לא יוצרת את העושר, ואין שום נפקא מיניה בחשיבותה של העבודה בבית המקדש בין הקטרת קטורת לעשיית עבודה אחרת במקדש, ולכן הקשתה הגמ' שם, למה כהן שמקריב עולה שהיא שווה בחשיבותה להקטרת הקטורת, לא יתעשר? והגמ' לא תירצה שם שהקטורת יותר חשובה משאר העבודות, אלא תירצה, שהעושר נובע רק בגלל ברכת משה רבינו, והוא בירך בעושר רק את הכהן משבט לוי אם יקטיר את הקטורת משום שהיא פחות שכיחה, ולא ברך בעושר את שאר הכהנים אם יעשו עבודות אחרות במקדש. וכל שכן שלא בירך בעושר את שאר שבטי ישראל כשייעשו מצוות אחרות, למרות חשיבותם הגדולה. לפי זה פשיטא שלמרות דימוי מעשה הסנדקאות לקטורת, אולם חסר בעשיית הסנדקאות את ברכת משה רבינו, ובלי ברכתו - אין כאן סגולה או הבטחה לעושר.

המסקנה ההלכתית

נמצאנו למדים, שעיקר הטעם שישנו מנהג אצל חלק מבני אשכנז שלא לתת לאותו אדם להיות סנדק בשני ילדיו מקורו מצוואת רבי יהודה החסיד, וכדברי הגר"א זצ"ל. לפיכך מאחר והתבאר בדברי הנודע ביהודה, שחלקים גדולים מבני אשכנז לא קיבלו עליהם את ההנהגה הזאת, לכך הוא כותב - שאין הנהגה זאת בגדר מנהג שהתקבל ומחייב את בני אשכנז. ונוסיף עוד שכך היא פסיקת רבותינו תמיד ביחס לקיום צוואת רבינו יהודה החסיד, למי שאינו מצאצאיו. לפיכך אם מסיבות שונות כמו לטובתם הרוחנית של הילדים או מטעמי הכרת הטוב וכדומה, רוצה אבי הילדים לתת לאותו אדם להיות סנדק בשני ילדיו או כולם - אין בכך מניעה הלכתית, ואינו נחשב כפורץ גדר במנהגי אשכנז.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מסביב לשולחן

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא ספרה בענין בהלכה באגדה ובסוסר

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי הענין

איסור ערלה

א] מקור העניין. (יט כג) וְכִי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵכָל וְעֵרְלַתֶּם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל:

ב] דין הערלה. כי השולחן ערוך יו"ד הלכות ערלה סימן רצד סעיף א, הנוטע עץ מאכל, מונה לו ג' שנים מעת נטיעתו וכל הפירות שיהיו בו בתוך ג' שנים **אסורין בהנאה לעולם**, בין עיקר הפרי בין הגרעינים בין הקליפות, כגון קליפי אגוזים ורמונים, והנץ שלהם והזגין והגרעינים של ענבים והתמד העשוי מהם והפגים והתמרים שאינם מתבשלים והענבים שלקו ואין נגמרים בבישולן, כולם חייבים בערלה ופטורים מרבעי. והביא הערוך השולחן יורה דעה סימן רצד, וכל הפירות שיגדלו בה' שנים אסורים בהנאה לעולם וכך דרשו בתורת כהנים שם יכול בתוך ג' שנים הוא אסור ולאח"כ יהיו מותרים [אותם הפירות] ת"ל יהיה לא יאכל אין לי אלא שלא יאכל מניין שלא יצבע בו ולא יהנה בו ת"ל וערלתם ערלים ערלים לרבות את כולם עכ"ל התורת כהנים ובפסחים [כ"ב ב] תניא מניין שלא יהנה ממנו שלא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וכו' והא דצריך לצביעה והדלקה מקרא בפ"ע והרי גם זה בכלל הנאה משום דהדלקה הייתי אומר כיון שע"י זה הוא מבער אותו מותר קמ"ל דאסור [תוס' שם ד"ה מנין] וצביעה הייתי אומר דחזותא לאו מילתא היא קמ"ל דאסור [שם] ועוד דצביעה אינו בגוף הפרי אלא בהקליפין וקמ"ל דאסורין כהפירי עצמו דשומר לפירא כפירא דמי [זהו כוונת רש"י שם ד"ה ולא יצבע בר כגון בקליפי אגוזים וכו' ע"ש ודו"ק]:

ג] טעם המצוה. כתב הרמב"ן כאן, וטעם המצוה הזאת, לכבד את ה' מראשית כל תבואתו מפרי העץ

ותבואת הכרם ולא נאכל מהם עד שנביא כל פרי שנה אחת הלולים לה'. והנה אין הפרי בתוך שלש שנים ראוי להקריבו לפני השם הנכבד, לפי שהוא מועט, ואין האילן נותן בפריו טעם או ריח טוב בתוך שלש שנים, ורובן לא יוציאו פירות כלל עד השנה הרביעית. ולכך נמתין לכולן ולא נטעום מהם עד שנביא מן הנוטע שנטענו כל פרי הראשון הטוב קדש לפני השם ושם יאכלוהו ויהללו את שם ה', והמצוה הזאת דומה למצות הבכורים: **[וטעם נוסף כתב]** ואמת הדבר עוד, כי הפרי בתחילת נטיעת האילנות רב הלחות דבק מאד מזיק לגוף ואיננו טוב לאכלה, כדג שאין לו קשקשת (לעיל יא ט), והמאכלים הנאסרים בתורה הם רעים גם לגוף: ויעויין בטעם המצוה שכתב **הרמב"ם במורה נבוכים** (ח"ג פל"ז) "וכן שמו לחוק שראשית פרי כל אילן שפריו נאכל יעשה בו כן, ר"ל שיקריבו קצתו ויאכלו קצתו בבית ע"ז, ופירסמו ג"כ שאי זה אילן שלא יעשה כן בראשית פריו ייבש האילן ההוא וישל פריו או תמעט תבואתו או תאדע לו מכה, כמו שפרסמו שכל ולד שלא יעבירו אותו באש ימות, ולפחד בני אדם על ממונם מהרו ג"כ לזה, **ועמדה התורה כנגד זה הדעת ואמר יתעלה בשרפת כל מה שיוציא האילן העושה פרי לשלשת השנים, כי קצתם יתנו פרי אחר השנה, וקצתם יתנו תחלת תבואתם אחר שנתים, וקצתם אחר שלש, והו הרוב למי שיטע כדרך שבני אדם נוטעין באחד מן השלשה דרכים המפורסמים, והם נטיעה, והברכה, והרכבה, לא תביט למי שיזרע גרעין או עצם, שהתורה לא תתלה החקים אלא בדברים שהם על הרוב, ורוב מה שתאחר הנטיעה תחילת תבואתה בארץ ישראל הוא לשלש שנים, ויעד לנו יתעלה אשר באבוד זאת התבואה הראשונה והשחתתה תרבה תבואות האילן, אמר להוסיף לכם תבואתו, וצוה באכילת נטע רבעי לפני ה', תחת שהיו אוכלים ערלה בבית ע"ז כמו שבארנוה".**

מין ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מי פירות לענין ערלה וטומאת אוכלין

שיטת הראב"ד בפ"ב מהל' טומאת אוכלין, דשאר מי פירות מטמאין בטומאת אוכלין. ולכא' צ"ב, דהרי היוצא מן הפירות מלבד יין ושמן הוי זיעה בעלמא, [וכן מצינו במשנה בתרומות פ"ח דאין סופגין את הארבעים משום ערלה על היוצא משאר פירות [חוץ מזיתים וענבים]].

ו"ל דכל כוונת הגמ' היא רק לומר דאין זה חשיב גוף הפרי עצמו, היינו התפוח, או הרמון, אבל מ"מ חשיב אוכל מצד עצמו, שהרי זה ראוי לאכילה, [דשתייה בכלל אכילה, דכל הנאת גרונו חשיבא אוכל]. וכל דין ערלה קאי דוקא על ה"פרי", היינו התפוח אן הרמון, והזיעה אמנם היא חלק מן הפרי, אבל אין לה שם "פרי" כלל, ואין עליה דיני ערלה כלל.

(שיעורי רבי גרשון פסחים י"ד ע"ב)

דין חנטה בקביעת שנות ערלה

בגמ' קידושין ב' ע"ב, אתרוג שוה לאילן בג' דרכים, ופרש"י ערלה ורבעי נוהג בו כאילן, ולענין שביעית הולכין בפירותיו אחר החנטה כאילן ולא אחר לקיטה כיקר. והנה ברש"י בר"ה פ' שאתרוג שוה לאילן לערלה היינו לילך אחר חנטה לענין ערלה, ומשמע דלו ציור שהיה שייך ערלה ורבעי בירק, הוי אזלינן בטר לקיטה. אולם מד' רש"י בקידושין הנ"ל שכתב ששווה רק לענין עצם זה שנוהג בו ערלה, משמע שגם לו יצויר היה נוהג בירדות ערלה לא היו הולכין אחר לקיטה, וצ"ב.

ונראה לומר בזה, דהנה בשלמא לענין מעשרות ושביעית, דאזלינן בטר שנים דעלמא, ולא בטר שנות הגידול, היינו דהזמן של השנה דעלמא נותנת את הדינים, והיינו דהשנים של מעשר שני, נותנים את הדין מעשר שני בפירות, והשנה של שביעית נותנת את הדין בפירות, ובזה שפיר יש מקום לדון אם השנה דעלמא תתן את הדין לפי החנטה או לפי הלקיטה, ומשא"כ לענין ערלה ורבעי, דלית ביה שנים קבועים אלא כל אילן ואילן לפי שנות גידולו, והיינו משום דהגידול בשנים שהעץ ערלה נותן את הדין ערלה בפירות, ובזה מסתבר דזהו תלוי בחנטה דהוי ענין של גידול הפירות, ולא בלקיטה דהוי ענין של ניתוק הפירות ממקום גידולם [והיינו אם לקיטה היא כפשוטה, ואל כמש"כ התוס' דהוי ענין של רוב הגידול].

(שיעורי רבי גרשון קידושין ב' ע"ב)

חוב בספק ערלה בחו"ל

הר"ן בקידושין סוף פ"ק (דף ט"ו ע"ב מדפי הרי"ף) כתב לענין הדין דספק ערלה בחו"ל מותר מהלל"מ, דאף במקום רוב שרי, דמ"מ ל"ה "ודאי" אכן התוס' בב"ב דף כ"ג ע"א (ד"ה לימא) נחלקו על הר"ן ונקטו דאף בספק ערלה בחו"ל היכא דיש בידור של קרוב אסור. ויל"ע בדברי התוס', דהנה בתוס' רא"ש ובריטב"א (ב"מ ו' ע"ב) כתבו לגבי דין מעשר בהמה, שיש בזה דין עשירי ודא, ואפ"י שיש רוב לא מהני כיון דסו"ס אי"ז ודא. ולפ"ז יל"ע על התוס' בב"ב הנ"ל, דלגבי ספק ערלה מהני קרוב, ויל"ע מ"ש ממעשר בהמה דע"י רוב לא חשיב ודאי.

ו"ל דלעולם ע"י רוב לא חשיב "ודאי" אלא דלענין ספק ערלה, סברי התוס' דאין הלכה דבעינן "ודאי" אלא ההלכה היא ד"ספק מותר" וכשיש רוב כבר אי"ז בכלל "ספק", משא"כ לגבי מעשר בהמה בעינן עשירי "ודאי" ואף ע"י רוב ל"ה "ודאי". והר"ן סבר דבהלל"מ נאמר דלאיסור ערלה בחו"ל בעינן "ודאי".

ועד"ז יתיישב נמי הא דמבואר בכתובות דף ט"ו ע"א לענין הדין דספק טומאה ברה"י טמא, דאם יש רוב לטהר טהור, וקשה דהא ע"י רוב ל"ה "ודאי". ולפמשינ' נחא, דלא נאמר התם דבעינן ודאי טהרה, אלא נאמר רק ד"ספק" טמא וכשיש רוב כבר נפיק מכלל ספק. [ועד"ז כ' הגרעק"א בתשו' תניא סו"ק ק"ח דדין ספק טומאה ילפי' מסוטה, וא"כ ילפי' מהתם רק על היכא דזה ספק השקול דליכא רוב דומיא דהתם].

(שיעורי רבי גרשון ב"מ בהוספות)

ערלה

מיעוט המצוי

ידוע מה שנקטו רבותינו כי יש חיוב בדיקה ברוב כאשר יש מיעוט המצוי, ומקור לזה מצאנו בשו"ע יור"ד סי' ט"ל לענין בדיקת הריאה, והנודב"י כתב מקור לזה, ממה שבודקים בסמינים של גדלות, ראה בבה"ל סי' ט"ל.

והנה הקונה פירות בשוק והם בחשש ערלה יש לדון בזה משתי פנים: האופן הראשון: כל דפריש מרובץ פריש, ואם רוב פירות אותנו מין אינם ערלה יש לסמוך על זה, ברם, שני חסרונות יש להיתר זה האחד, לפעמים חנות הערלה קטנה, או הדוכן קטן, וכל קבוע כמחצה על מחצה, חסרון שני, אם יש מיעוט המצוי של ערלה, או אז יש חיוב בדיקה כנ"ל.

דעת הגר"פ שיינברג בדין מיעוט המצוי

והנה שיעור מיעוט המצוי, מפורש בשו"ת הריב"ש שהוא קרוב למחצה, וזה ימים מקדם שביקשתי מידידי הרב משולם דויטש זצ"ל שיטאל קמיה דהגר"ש א"ז זצ"ל בדבר דברי ריב"ש אלו, ואמר לו: אין זה הפשט בריב"ש, ועצלות היתה שלא בררתי מהו אכן הפשט בריב"ש לדעת הרב, ומרבינו הגדול מו"ר הגר"פ זצ"ל שמעתי, כי גדר מיעוט המצוי הוא, אם אדם לא מתפלל לשמוע כאשר נתקל הוא במיעוט, הרי הוא מיעוט המצוי.

וראה לדבריו, ממש"כ הבה"ל בריש סי' ט"ל, דהנודע ביהודה [תניינא ח'] כתב שאם נער מצוה לא ידוע אם הביא סימנים, כתב מזוזה ונעלם דאפשר לסמוך להכשיר כדין נאבדה הריאה, וכדין מיעוט המצוי, הא קמון, דמיעוט המצוי הרבה פחות ממחצה, שהרי זה נדיר שלא יהיו סימנים בגיל שלש עשרה, ויותר נראה כהגדרת הגר"פ זצ"ל.

אמור מעתה כי אם מצויים פירות ערלה, אין לסמוך על רוב.

ספק ספיקא

האופן השני שיש לצדד להיתר הוא מחמת שני ספיקות, האחד, שמה נלקחו הפירות ממקום שלא מוכרים שם ערלה, ואת"ל שהגיעו הפירות ממקום שלא מקפידים שמה אינם ערלה, גם אופן זה אינו פשוט על פי הכרעת הש"ך ביו"ד כי בס"ס צריך לזרז אם אפשר לזרז בקל.

והיה מקום לצדד להיתר, אם גוי היה מפרש את הפירות מהקבוע, כדין נמצא ביד גוי, ויש לפלפל.

הלעיטהו

איתא במשנה כי אין צורך לציין לגנבים על פירות שהם ערלה, ומשום הלעיטהו לרשע, ובמאירי בב"ק דף ע. כתב דמ"מ מידת חסידות שלא להלעיט, ושאלתי קמיה דמו"ר הגר"ח פ"א איך אנו משתמשים במלאכתם של פורקי עול והלא עדיין לא הבדילו בצאת שבת, ואמר לי כי לדעתו, לא שייך בהיתר זה ענין הלעיטהו, ויותר יש לצדד לסמוך על הש"ך ביו"ד סי' קנ"א דאין איסור מסייע במומר.

ד] מצות ערלה בשריפה. יליע אם יש מצוה לשרוף ערלה, או שרק אם שרפן אפרן מותר אבל אין מצוה לשורפן, ועיי' מנ"ח מצוה קמ"ו סק"ז ובמה שצוין שם, ובמצוה רמ"ו סקט"ו [וז"ל "ועיין ריטב"א סוכה ל"ה ע"א במשנה ד"ה והנכון, שכתב דאשרה ועיר הנדחת חייבים בשריפה וכן תרומה טמאה, וערלה אינו חייב בשריפה רק דעומד לשריפה. ואיני מבין, הן אם הוא מן התורה או מדברנן, עכ"פ בודאי הוא חייב דמצוה עליו לשרוף דבר הטעון שריפה כמבואר כמה פעמים, ובתוס' תמורה שם ד"ה הנשרפין, כתבו דעל כן אפר הנשרפין מותר, דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו וכו' והנשרפין מצוה לשרפן, אך הנקברין ליכא מצוה רק מפני התקלה, ודברי הריטב"א צ"ע"], ועיי' ברש"י (תמורה ל"ג:) דמבוי דערלה וכלאי הכרם אין חיוב לשורפם ורק שאם שרפן אפרן מותר [וז"ל "וטעמא נ"ל משום דשרפה דידהו לא כתבה תורה בלשון חיוב רק פן תוקדש. ובזה א"ש מה שפרש"י על הא דכהנ"ש לא יקברו דלמא כו'. שהעלה הגה"ש בקושיא דתיפוק ליה דמצותו בשרפה ע"ש. דמשום ערלה וכה"כ איצטרך לה"ט ונכון בעז"ה"]. ועיי' בתורת משה להחת"ס ויקרא הערות פ"ט.

ה] ערלה בחו"ל. כי השו"ע יו"ד סימן רצד סעיף ח, ערלה נוהגת בכל מקום ובכל זמן, בין בשל עובד כוכבים בין בשל ישראל, אלא שבשל ארץ ישראל היא מן התורה ובחוצה לארץ הלכה למשה מסיני. ושם בסעיף ט, פסק, ספק ערלה בא"י, אסור. ובחוצה לארץ, מותר. (ואף היכא שאפשר לברורי ל"צ לברר) **חומרא בערלת חו"ל.** עיי' מנחת חינוך (מצוה רמ"ו) וצפנת פענח (פ"י ממאכלות אסורות הי"ד) שכתבו לחדש דערלת חו"ל תופסת דמיה והדמים אסורים, ובדבר הזה ערלת חו"ל חמיר מערלת א"י, עיי' נמוקו וטעמו [וז"ל "עוד נראה לענ"ד, דאם מכר לחבירו ספק ערלה בחוץ לארץ דהלכה ספיקון מותר, ומותר לספק לחבירו אף דהמוכר יודע דודאי ערלה כמבואר בגמרא קידושין ל"ט ע"א ספק לי ואני איכול ועיין ר"ן שם, זה ודאי דאם נתוודע ללוקח אחר שאכל דהוא ודאי ערלה אף דבאיסור דאורייתא צריך להחזיר המעות, מ"מ כאן לא עבד הקונה שום איסור כלל בשעה שאכל, והוי נהנה גמור והמעות אינם חוזרים. ונראה לענ"ד דהמעות אסורין דתופסין דמיהן, אף דמבואר בגמרא שם נ"ו ע"ב דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת דאין תופסין דמיהן, אולם הטעם מבואר בירושלמי שם [פ"ב סוף ה' ח'] משום שאין דמיהן, כלומר דהערלה אינה שווה כלום והמעות גזל או מתנה אצלו, אך הערלה הזה [דהיינו] הספיקות הואיל ובשעת מעשה שווים המעות, דמותר לספק לחבירו אף דנודע למפרע שהיא ערלה ודאית, מכל מקום שווים המעות שנתן שאכל ונהנה, ממילא המעות נתפסין בקדושת ערלה, וצ"ע כעת"].

ו] ערלה בחצילים. כתב הכפתור ופרח (פ"ו) "לענין ערלה בחצילים] ומתוך כך מסתברא לעניותנו שהפרי הנאכל הרבה בארץ הצבי ובארץ אנדלוס ושמו אל בדאנגאן ובלשון לעז אל ברגניאש (חצילים), שהם אסורות לעולם משום ערלה. וזה שהרי הוא פרי אילן שאין עלים עולין לו מעיקרו וגזעו מחליף ולעולם יצטרך לזרעו ונטעו בכל שנה ושנה. אלא בארצנו ארץ הערבה שידעת גבולה מים סדום לים כנרת שהיא ארץ חמה ביותר ומתקיים כמו שתי שנים ואל יותר מה שיהיה שלש שנים, אם כן זה הפרי לעולם הוא ערלה. וערלה נוהגת בשל גוים, וכדאיתא בירושלמי (ערלה פ"א ה"ב) זכרנוהו פרק נד וכן פסק הר"ם בחבור (מע"ש פ"י ה"ה). ואין כאן ספק לי ואנא איכול שהרי מתחלת בריתו ממזגו הוא, שלא יתכן שיהיה אלא ערלה ודאית בכל מקום ובכל זמן", ומבוי דדעתו דנוהג ערלה בחצילים, ועיי' שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תקל"א, ועיי' ברכי יוסף (או"ח סר"ג) מה שכתב בזה [וז"ל "על הבדינג"אן (חצילים) בורא פרי האדמה. רבינו אברהם בן הרמב"ם בחידושים שבראש מעשה רקח. וכ"כ מרן בבית יוסף משם תשובת הגאונים דעל הברנסאן בורא פרי האדמה. וממילא רוחא דאין להחמיר בבדינג"אן משום ערלה. ואף שיש לדחות, כבר כתבנו בעניותנו ביי"ד סי' רצ"ד (אות ד') דקדישי עליונין האר"י זצ"ל ומהרח"ו אינהו אכלי מיניהו, עש"ב"], ועיי' בחזו"א ערלה סי"ב [וז"ל "בברכ"י הביא דברי אחרונים ז"ל בבדינגא"ן, ונראה דמוציאין העלין והפירות מן הגזע והגזע מתקיים עד ג' שנה, ומסקנת כל אחרונים ז"ל שהוא ירק, וכתבו הטעם משום שמשנה הראשונה ואילך הולך ומתקלקל, ולמש"כ לעיל כל שאין מתקיים יותר מג' שנה הוא בכלל דברי הגאונים שאין הגזע

זערתם ערלתו את פרי'ו

בין כל האיסורים הנמנים בפרשת קדושים, בין איסור כלאים ושפחה כנענית לבין איסורי לא תאכלו על הדם ולא תקיפו פאת ראשכם נצטוונו 'וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל' זערתם ערלתו את פרי'ו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל, רק אחר כך בשנה הרביעית יהיה כל פרי'ו קודש הילולים'.

ערלה היא מהמצוות התלויות בארץ כמו תרומות ומעשרות, שביעית, פאה וכו' שכל אחת ממצוות אלה יש בהם צורך לקיומו של עם ישראל בארץ ישראל. לקיום שבט לוי המלמד תורה לישראל. לאפשר לכל אחד לעלות ולעסוק בתורה בירושלים כשהוא מתקיים שם מהמעשר שני שלו.

ערלה היא לכאורה עניין אחר, היא נכללת כאן בין שאר איסורים. אין זאת כי אם ללמד אותנו יסודות נפלאים לקיומנו. המדרש תנחומא כאן מביא 'כי תבואו אל הארץ ונטעתם' אמר להם הקב"ה לישראל אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב לא תאמרו נשב ולא נטע אלא הו' זהירין בנטיעות שנאמר ונטעתם כל עץ מאכל.

כשם שזכיתם ואחר הליכתכם ארבעים שנה במדבר באתם אל ארץ ישראל ושם נתן לכם הקב"ה יאוצות גויים ועמל לאומים ירשתם בתים ושדות מלאים כל טוב. אל תאמרו 'נשב ולא נטע'.

וממשיך שם המדרש: 'אמר שלמה יאת הכל עשה יפה בעתו גם את העולם נתן בלבם' העולם כתיב חסר ו'. מהו כן, אילולי שהקב"ה העלים מליבו של אדם את המיתה לא היה אדם בונה ולא נוטע שהיה אומר למחר אני מת, למה אני עומד ומתייגע לאחרים'. לפיכך העלים הקב"ה מליבות של בני אדם את יום המיתה שיהא אדם בונה. זכה יהיה לו, לא זכה לאחרים'.

כשאברהם אבינו יורד מצרימה נאמר: 'ויסע ישראל וכל אשר לו ויבוא בארה שבע' מביא המדרש: 'להיכן הלך? אמר רב נחמן שהלך לקוף ארזים שנטע אברהם זקיניו בבאר שבע'. אברהם אבינו טרח ונטע עצי שיטים למשכן ויעקב אבינו טרח והביאם איתו למצרים.

בעולם רווחת השמועה על מנהג יפה שנהגו בני אחת מהישיבות, כאשר עמדו בתור לנטילת ידיים ועל כל אחד היה למלא לעצמו מים בנטלה כדי לטויל ידיו. הקדים אחד הבחורים ואחרי שנטל ידיו מילא את הנטלה מים כדי שחברו ימצא נטלה מלאה מים.

כשבא הבא בתור לטויל ידיו מצא נטלה מלאה, נטל ידיו וגם הוא הכין נטלה עם מים לבא אחריו. נמצא כי כל אחד מילא מים בנטלה, אבל לא בשבילו אלא בשביל חברו.

אב מכין לבנו והבן יכין לבנו אחריו מפירותיה המשובחים של ארץ ישראל. 'שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל' מפרש רש"י: 'ואטמתם אטימתו יהא אטום ונסתם מלהנות ממנו'.

הרמב"ן כותב שכמו ביכורים, שהמצווה ליתן בכל שנה ראשית משבעת המינים בהם השתבחה ארץ ישראל לקב"ה, כך יש מצווה לתת את הפרי הראשון מכל עץ מאכל לד'. אך היות ובשלש השנים הראשונות פירות האילן עדין אינם בשלים ומובחרים אין זה מן הכבוד להביאם לד'. על כן הוזהרנו שלא להנות מהם כלל.

רק בשנה השלישית יהיה פרי העץ משובח, ראוי להיות 'כל פרי'ו קודש הילולים לד' כותב רש"י: 'כמעשר שני. מה מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים אלא בפדיון, אף זה כן. דבר זה הוא הילולים לד', הוא נושאו שם לשבח ולהלל לשמים'.

עוד יסוד יש במצוות ערלה. אומר המדרש: 'דרש רבי יהודה בן פזי מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון, שלא יכולת לעמוד על ציוויך שעה אחת והרי בניך ממתינים לערלה שלש שנים'.

כותב ה'שפת אמת' 'העניין הוא כי אלו המצוות הם תיקונים לחטאו של אדם הראשון ולא בא המדרש לדבר ח"ו על מעלת אדם הראשון באומרו מי יגלה וכו'. רק לומר כי בזה מתקנים את החטא'.

הקב"ה ברא את גן עדן בשביל האדם, לעבדה ולשומרה. ולתקן בזה עולמו של הקב"ה. עכשיו שגורש מגן עדן נותן לו הקב"ה דרכים אחרות למלא ייעוד זה באמצעים שישנם בעולמו 'וגדר זה של שנות ערלה הוא תיקון עץ הדעת על ידי מצווה זו של המתנה'.

בקיום מצוות ערלה, בדחיית הסיפוקים הגשמיים, אתה מתרגל לבחור את הטוב ולברור מן הרע. בשלש שנות הערלה נעשה בירור זה ואז חוזר האדם ומדבק ב'עץ החיים' הרומו לתורה. כי בפירות ערלה האטומים אי אפשר להתחבר לתורה ויש לבערם מהעולם.

הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי שליט"א ראש ישיבת עטרת ישראל

בגדר מנין שנות ערלה

איתא בתורת כהנים בפ' קדושים פ"ג, מנין לשלשים יום לפני ראש השנה שהרי הן ככל השנה [לענין שנות ערלה], ת"ל ובשנה הרביעית. וכמו"כ להלן שם גבי נטע רבעי, מנין לשלושים יום לפני ראש השנה, שהרי הן ככל השנה, ת"ל ובשנה החמישית. והדברים צ"ע, אטו מקראי אלו הוא דילפי' דל' יום בשנה חשובין שנה, והלא סוגיא ערוכה היא בר"ה דף י', ודרשין ליה מקראי. והלא דין זה בכל התורה נשנה גם גבי שנותיהם של קרבנות ועוד, ואטו בכאן הוא המקור לזה, ויעוין בר"ש משנץ מש"כ בזה.

והנה בעצם ביאור הילפוטא שבתו"כ הנ"ל, אף הוא צ"ב, דאעפ"י דהא מיהת חזינן דאיסורי ערלה מסתיימים לפני תום שלשת השנים, דהא כך היא הילפוטא דפעמים שברביעית ועדיין אסורין, ומיירי בנטיעה שהקלת עליה בתחילתה, וע"כ שגם שמקצת שנה הרי היא ככל השנה, אבל עדיין לא מבואר כמה הוא זמן זה דמקצת שנה, ומניין לנו איפוא דהכוונה היא לל' יום, דילמא פחות או יותר. ויעוין ברבינו הלל בפירושו על הספרא שכבר עמד ע"ז, ויעוין עוד בק"א שם.

והנראה בזה הוא, על פי מה שיש לעיין ביסוד גדר המנין של שלשת שנות ערלה. האם הוא דין זמן שנאמר בניהוג האיסורים של ערלה ונט"ר, והיינו שבמשך שלש שנים פירות האילן אסורין, ורק כשעוברין עליו שלש שנים, מאז ואילך הותרו איסורי ערלה, ושנה לאחר מיכן הותרו דיני רבעי. או דנימא, שהוא דין זמן שנאמר בחפצא של האילן, והיינו, שכשם שנאמר בקרבנות דין דבן שנתו, שהוא זמן שנאמר בגילו של הקרבן, כמו"כ הכא נאמר דין זמן בגילו של האילן, שיהיה בן שלש, ומזמן שחל על האילן חלות שם דבן שלש, מאז ואילך הותר משום ערלה, ושנה לאחר"ז הותר מדיני רבעי.

ונראה ברור, דהך דינא דמקצת שנה ככל השנה, שייך ונאמר רק באותם שדין הזמן נאמר בחפצא שלהם, שיהיו בני אותו הזמן, ובהם הוא דנתרבה גם דמקצת הזמן הרי הוא ככל הזמן, [לכאנ"א כשיטתו, ל' יום או אפי' יום אחד]. משא"כ אותו דין זמן שלא נאמר בחפצא, ורק שהוא דין בניהוג האיסורים, בהנך ודאי דלא שייך לומר דמקצת השנה היא ככל השנה, שהרי סוכ"ס לא עבר עליהם אותו זמן שהצריכה תורה. וביתר הדגשה, דהדין דמקצת השנה קרוי שנה, נאמר רק בהנך שדין הזמן הוא בהתחדשות שנתם, כמו בפר ואיל בקרבנות, שהוא דין בגילם של הפר והאיל. משא"כ אילו היה זה דין שיעברו עליהם שלש שנים, שבמשך זמן זה ינהגו בהם דינים מסויימים, ודאי דלא היה שייך לומר מקצת שנה ככולה, מאחר שסוכ"ס לא עבר עליהם אותו הזמן שמעיקר יסודו הוא מיום ליום.

והנה מהא דכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית, דמוכח מינה, דכבר חל דין נטע רבעי אעפ"י שהוא בתוך שלשת השנים של מיום ליום, הלא מוכרח מזה, דדינא דשלשת שנות ערלה וארבעת שנות רבעי, אי"ז דין שנאמר בניהוג האיסורין והדינין, ואין זה אך דין זמן דבעינן שיעבור על הנטיעה, דהא קמן שאף כשלא עברו ג' שנים, אעפ"י הותרו איסורי הערלה, וכמו כן לפני תום ארבעת השנים, כבר יצאו מכלל דיני הרבעי, וע"כ שאעפ"י נתקיימה ההלכה של שלש שנים ערלים יהיה לכם, ומוכח מזה, דהקפדת התורה, לא היתה על זה שיעברו על האילן שלש שנים, אלא אך שתהא הנטיעה בת ג' שנים.

ולפ"ז מבוארים היטב דברי התורת כהנים, דהמקור להך דל' יום בשנה חשובין שנה, לאו מהכא הוא דילפינן ליה, דבאמת הא לא מבואר כאן כמה מימות השנה חשובין ככל השנה, ובהכרח דהמקור לכך הוא מהילפוטות המובאות בגמ' בר"ה, ושם ילפי' דהוא בל' יום. אלא דחקירת התו"כ היתה רק בדין ערלה ורבעי, אם הך דינא שנאמר בפר ואיל שמקצת שנה חשובה כשנה, שייך אף גבי ערלה ורבעי, דדילמא שאני ערלה ורבעי שאינם דין זמן בחפצא של האילן שיהיה בן שלש וארבע, אלא אך דין זמן שנאמר בהנהגת הדינים, שכל זמן שלא עברו עליו ג' וד' שנים לא הותר מדיניו ואיסוריו, ובכ"ה הלא לא שייך דינא דמקצת הזמן ככל הזמן, וכמש"כ.

ועל זה הוא דילפינן בתו"כ מקראי דובשנה הרביעית ובשנה החמישית, דמדחזינן שהותרו מאיסוריהם ודיניהם גם בתוך זמנם, ואעפ"י נתקיים בהם דינא דשלש שנים ערלים, ע"כ מוכח מזה שאף גבי ערלה ורבעי, דין זמנם דשלש וארבע שנים, בחפצא שלהם הוא שנאמר, שמשעה שחל עליהם חלות שם דבני שלש ובני ארבע, יצאו מכלל איסורים ודיניהם, וממילא הוא דהם נכללים בכלל ההלכתא דמקצת השנה ככל השנה, ולכן אף ל' יום בשנה חשובין שנה, ודו"ק.

(ברכת מרדכי זרעים ס"ו, י, ע"ש הרחבה גדולה)

ברכת האילנות בעצי ערלה

במקרה והוא ספק ערלה וכן כתב הרעק"א הנ"ל, אבל בארץ ישראל לא יברך שספק ערלה בארץ ישראל אסור.

אילנות כלאים

על אילנות המורכבים מין בשאינו מינו בשו"ת שאילת יעב"ץ סימן ס"ג כתב שאפשר לברך, אבל רוב הפוסקים סוברים שאין לברך ע"ז ולא דומה לערלה ששם לא נעשה איסור רק שהתורה גזרה שלא לאכול פירות בג' השנים משא"כ בהרכבה שעשו איסור שהוא דבר נגד רצון הבורא, וכ"כ בשו"ת הלכות קטנות ח"א סימן ס' שו"ת לב חיים ח"ג סימן נ' שו"ת מעשה איש או"ח סימן ה' ובשו"ת קרית חנה דוד ח"א או"ח סימן ל"ד ובשדי חמד מערכת ברכות סימן ב' אות ז' שו"ת התעוררות חשובה ח"ג סימן נ"ט ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן כ"ה. הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל דן לגבי אילנות הנטועים בחצר ביהכנ"ס האם מותר לברך ע"ז ברכת האילנות שהרי מבואר באו"ח סימן ק"נ בהגהות רעק"א שאסור לנטוע אילנות ליד ביהכנ"ס ואין לברך ע"ז, עכ"ז נראה שאפשר לברך ע"ז שכל האיסור אינו אלא מדרבנן ויש להקל באיסור דרבנן (עי' שו"ת מהרש"ם ח"א סימן קכ"ז).

מובא בגמ' ברכות מ"ג ע"ב "מי שיוצא בימי חודש ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח אומר ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם". וכן נפסק בשו"ע או"ח סימן רכ"ו.

על אילנות שהם ערלה והם אילנות שהן בתוך ג' שנים לנטיעתן דנו הפוסקים אם מברכין ע"ז ברכת האילנות, וכבר נסתפק בזה בהגהות רעק"א באו"ח סימן רכ"ו וצייד שמכיון שאסור בהנאה ואי אפשר ליהנות מפריה יש לומר שאין לברך ורק בספק ערלה בחו"ל מותר לברך, וכן פסק בשו"ת דברי מלכאל חלק ג' סימן ב'. אולם רוב הפוסקים סוברים שמותר לברך על אילנות ערלה, וכן פסקו בשו"ת רב פעלים חלק ג' או"ח סימן ט' שו"ת קרית חנה דוד ח"א או"ח ל"ד שו"ת נטע שורק או"ח סימן ט' שו"ת דובב מישרים ח"ג סימן ה' שו"ת ישכיל עבדי ח"ז או"ח סימן י"ב שו"ת חלקת יעקב ח"ב סימן כ"ז ובשו"ת באר משה ח"ג סימן מ"ג.

בשו"ת דובב מישרים הנ"ל כתב הטעם שצריך לברך על אילנות ערלה היות וכוונת הברכה היא על ענין הבריאה בכללה שבעצם נבראו אילנות ופירות להנות בהם בני אדם אין זה מעכב מה שמנעה התורה להנות מפירות ערלה, הרי לאחר שיעברו שנות הערלה יהיו הפירות מאילן זה מותרים א"כ ענין הבריאה הוא להנות מהם בני אדם. והוכיח זאת מדברי הגמ' בבא קמא דף ס"ט שחרם רבעי היו מציינים אותו בקזזות אדמה ושל ערלה בחרסית, אמר רשב"ג בב"א בשביעית [שהכל הפקר לכן צריך לציין למנוע מכשול] אבל בשאר שני שבוע הלעיטוהו לרשע וימות, ואם נאמר שאין מברכין על אילנות ערלה למה לא יצינוהו למנוע איסור ברכה לבטלה כשיברכו עליו ברכת האילנות אלא ודאי שמותר לברך ברכה זו על אילן ערלה שהברכה היא על הבריאה בכללה. (עי' שו"ת שרגא המאיר חלק ה' סימן נ"ב ובשו"ת ציצ' אליעזר חלק ו' סימן ט"ו).

בכף החיים בסימן רכ"ו סק"א כתב "על פרחי אילנות המורכבין ותוך שני ערלה וכן על אילני פרק אין לברך ועי' לעיל סימן רכ"ה אות כ"ו", וכוונת דבריו דהביא שם דברי האחרונים בענין ברכת שהחיינו על פירות מורכבים ומסיק דאין לברך וכמו שלא מברכין על פירות מורכבים על דבר שעשו בני אדם נגד רצון הבורא כלשון הלכות קטנות ח"א סימן ס' כמו"כ אין לברך על אילנות ערלה היות והם באיסור עומדים, (עי' שו"ת אור לציון ח"ג פ"ו סימן ד' שו"ת שבט הקהתי ח"ד סימן ע"ה), אולם האחרונים דוחים דבריו דבערלה לא עשו בני אדם נגד רצון השי"ת רק הקב"ה גזר שלא יאכלו פירות תוך ג' שנים לנטיעתו, ויותר מזאת כתב הגר"י ליברמן שליט"א דאין לדמות דדווקא ברכת שהחיינו יש לומר דלא שייך לברך שהחיינו על דבר אסור אבל אילנות ערלה שברא אילנות אלו שיהיו ראויים לאכילה בזמן היתר. כל מה שפסקו האחרונים שאין מברכין על ערלה זה דווקא בערלה ודאי, אבל אם הוא ספק ערלה יברך, דהיינו איסור ערלה נוהג בין בארץ ובין בחו"ל, אלא שספק ערלה בא"י אסור ובחוץ לארץ מותר, וכן נפסק בשו"ע יור"ד סימן רצ"ד סעיף ט', וכתב הש"ך (שם) ס"ק י"ט דמעיקרא נאמרה כן הלכה למשה מסיני שספק בחו"ל יהא מותר אעפ"י שכל ספיקא דאורייתא לחומרא, ומשו"כ בחו"ל יכול לברך ברכת האילנות

המשך

עקרי הענין

מתקיים, ובין שחוזר השרש ומוציא גזע אחר ובין כשהשרש ג"כ כלה וצריך לזרוע מחדש הוי בכלל עולה מן השרשים, ומיהו יש לעי' לפי"ז מאי מקשה מכרוב, וצ"ל דכרוב גזעו מתקיים שנים הרבה אם היה נוטל את העלין והיה מניח את הגזע, ובשירי ברכה הביא בשם רדב"ז עוד טעם אחר דכל שהגרעין מצמיח פירי בשנה ראשונה ודאי הוא ירק, ולכאורה קשה דא"כ לא מקשה בירו' מידי מכרוב, אבל בלא"ה אין מקור לסברא זו בגמ' אבל י"ל דהא דמשני בירו' כאן בספק כאן בודאי היינו דכרוב הוי ודאי ירק משום דמגדל פירי תיכף אחר זריעת הגרעין שאין באילנות כיו"ב, ונראה לדינא דכל שהגרעין מגדל פירי בשנה ראשונה וגם הגזע אין מתקיים יותר משלש שנים אין בו משום ערלה וכדברי אחרונים ז"ל [ומש"כ שהולך ומתקלקל אחר שנה אין טעם זה עיקר אלא העיקר שאין מתקיים שנים הרבה] ואף שפירותיו כעין פרי עץ ומוציא מן הגזע, וכן לענין ברכה מברכין עליו בפה"א"], ועי' בדרך אמונה בפתיחה להלכות מעשר שני. {עוד דנו בשנים האחרונות לגבי ערלה בפלפל חריף שיפקה ואכמ"ל בכל זה, ויש נמנעין מאכילתו}.

הנושאים הבאים

אמור - מום בקרבן
ובמצוות, אשר בו מום לא תקריבו, (כב, כ. ועי' סוכה לב א)
בה"ב - חומש בפדיון מעשר
והקדש, ויסף חמישית כסף ערכך (כז טו)

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
בעריכה תמציתית וייחודית
להשית בחנויות הספרים

אשת חיל

מדרשים, נפתר,
ראשונים, אחרונים, חסידות

הפרשה המחנכת

אחרי"ק 57

חנינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רוזנשטיין

מהותה של מצוות כיבוד הורים

מדי פעם אנו שומעים סיפורי הוד על כיבוד הורים יוצא דופן, על מסירות אין קץ למען הורים מבוגרים, סיפורי מופת שיש בהם כדי להפעים את רוחינו וגם לדרבן אותנו לאמץ את המצווה הזאת, לקיימה בהידור רב. 'זו מצווה עוברת' – כך אומרת אימי, ומסתבר שעומק הדברים נשען גם על סיפור המופת של סבתי – אם אמי, ניצולת שואה בת למעלה מ-105 שנים שנפטרה לא מכבר בשם טוב. במהלך ימי השבעה שמענו מאחד הנכדים שסיפר שהיא ענתה לשאלתו הישירה – במה הארכת ימים, והיא השיבה לו, מעולם לא אמרתי להוריי את המילה 'רגע' (באידיש) או כמו שאנו רגילים לומר – עוד רגע, עוד מעט.

מה היא מהותה של מצוות כיבוד הורים, שעליה אומרת התורה בתחילת פרשת קדושים, איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, המצווה שקיבלה מקום של כבוד בצידם הימני של לוחות הברית ובעשרת הדיברות – היא ניצבת לצידם של המצוות שבין אדם למקום. האם מצווה זו היא מצווה של הכרת הטוב למי שגידלנו מינקות ודאג לכל מחסורינו? האם מהותה של המצווה היא משום היותם של ההורים שותפים ביצירת האדם, או שמא יסוד עמוק ונשגב נוסף יש בכיבוד הורים, בעצם היותם ממשיכי הדורות, מוסרי התורה, ההנהגה, ודרך החיים היהודית לצאצאיהם.

בין אדם לחבירו או בין אדם למקום

לדברי החינוך, מצוות כיבוד אב ואם היא מצווה של הכרת הטוב ודומה יותר מבחינת טעמה למצווה שבין אדם לחבירו. "שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה ולא

יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים, ושייתן אל ליבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו, וכשיקבל זאת המידה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת הא-ל ברוך הוא שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון ושהוציאו לאוויר העולם וסיפק צרכו כל ימיו והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומושכלת שלולי הנפש שחננו הא-ל – יהיה האדם כסוס, כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו יתברך שמו".

מדברי הרמב"ן לעומת זאת, אנו למדים כי מדובר במצווה שהיא לחלוטין באה מחובת השמירה על כבודו של הקב"ה, וקרא את שם ההורים כביכול הם שותפים להקב"ה במעשה יצירת האדם. "הנה השלים כל מה שאנו חייבין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו וחזר לצוות אותנו בענייני הנבראים והתחיל מן האב שהוא לתולדותיו כענין בורא משתתף ביצירה, כי השם אבינו הראשון והמוליד אבינו האחרון ולכך אמר במשנה תורה (ה' ט"ז) אשר צויתך בכבודי כן אנכי מצוך בכבוד המשתתף עמי ביצירתך, ולא פירש הכתוב הכבוד שהוא נלמד מן הכבוד הנאמר למעלה באב הראשון יתברך, שיודה בו שהוא אביו ולא יכפור בו, לאמר על אדם אחר שהוא אביו ולא יעבדנו כבן לירשתו או לענין אחר שיצפה ממנו. ולא ישא שם אביו וישבע בחיי אביו לשוא ולשקר, ויכנסו בכלל הכבוד דברים אחרים כי בכל כבודו נצטוונו. ומפורשים הם בדברי רבותינו (קדושין לא) וכבר אמרו (שם ל) שהוקש כבודו לכבוד המקום וכאשר המצווה הזאת היא בתחתונים כן נתן שכרה

מכבד את ההורים – מכבד את ד'

המכבד אביו ואמו – מכבד את ד' ואת התגלותו בהיסטוריה ובתורה. כאן בפרשת קדושים, בולטת החובה לציית להורים. השלטת רצון ההורים על רצון הבן, ביטול רצון הבן מפני רצון הוריו הינם ההכשרה הראשונה לשליטה עצמאית, היא תוציא את הצעיר משיעבוד לחיי היצר ותשליט אותו על יצריו ורצונותיו, היא תשחרר את הכוחות האלווקיים שבאדם, ותביא אותו לידי חירות מוסרית – והרי זה כל עצמה של תכונת הקדושה.

מצוות שבת – 'ואת שבתתי תשמור' – נאמרה כאן במאמר אחד עם מצוות כיבוד אב ואם, תחילה למדנו מכאן את ההגבלה היחידה שהוטלה על החובה לציית להורים, וכך אמרו בתורת כהנים "יכול אמר לו אביו ואמו לעבור על אחת מכל המצוות האמורות בתורה ישמע להם. ת"ל ואת שבתותי תשמרו, כולכם חייבין בכבודי", כי ההורים התמנו להיות מבשרי רצון ד', ורק לצורך זה ניתנה סמכות לרצונם, ולכן, מטבע הדברים גם רצון ההורים מתבטל מפני רצון ד'.

שמירת שבת וכיבוד הורים

השבת ננקטה כאן כדוגמה לכל התורה כולה – שהרי היא המקור והבסיס של כל הייעוד היהודי, אף היא אות עולם להשלטת רצון ד' על כל מעשינו בתחום הטבע והחברה. כאשר ילד יהודי רואה את הוריו שומרים את השבת, ילמד גם הוא מדוגמת ההורים לשים את עולמו לרגלי ד', והשמיעה בקול ההורים מביאה לידי שמיעה בקול ד'.

כיבוד אב ואם הוא 'שבת' חיה לבנים – והשבת היא בבחינת 'אב ואם' לכולם, שניהם מחנכים את היהודי לד'. אולם לא נאמר כאן 'תירא', 'תשמור' – בלשון יחיד – כפי שנאמר בעשרת הדיברות, אלא 'תיראו', 'תשמרו'. כי לא היחידים בלבד יקיימו את שני היסודות של תרבות ישראל, אלא כיבוד אב ואם ושבת יטביעו את חותמם על כל האופי היהודי, בזכותם, ד' יהיה לאלקינו, בהם מתגלה כל כניעתנו לד', הם הם שני העמודים של קדושת החיים בישראל וכל עוד שני אלה עומדים על כנם, יש יסוד לעצם יחסנו לד' ועל כך הוא אומר אני ד' אלוקיכם, ואף הנסיון מלמדנו כי בנפול אחד משני עמודים אלה גם חברו מט לנפול.

באריכות ימים בארץ אשר יתן לנו, ועל דעת רבותינו (קידושין לט) ענין הכתוב למען יאריכון ימך על האדמה, יבטיח כי במצוה הזאת יהיו כל ימותינו ארוכים כי ימלא השם ימינו בעולם הזה ויהיו ארוכים בעולם הבא שכולו ארוך ותהיה ישיבתנו לעד על האדמה הטובה שיתן לנו.

מעמד ההורים הוא מעמד היהדות

במשנתו של הרש"ד הירש, אנו מוצאים שילוב של הדברים, כאשר מצוות כיבוד אב ואם, מהותה היא בהיותם אלו שעליהם מוטלת משימת המשך הדורות באמנות לד' ולתורתו. כל דור צעיר יפרח וישגשג רק אם יקבל בכבוד ובציות את התורה ואת המסורות ההיסטוריות שנמסרו לו מידי אבותיו. מעמד ההורים בבית, הוא מעמד היהדות בבית! כאשר יש משמעת להורים, כבוד וציות, הבנה כי הם מוסרי דרך התורה לדורות הבאים, הרי שהיהדות מקבלת את מעמדה בבית. וככל שיש זלזול בהורים, זלזול זה הוא ביסודות האיתנים וההיסטוריים שעליהם נשענת מסירת התורה מדור לדור, ועל כן הם כרוכים יחדיו ומשמעותם המשותפת כה חיונית. ולהלן נביא את ביאורו לכך.

מורא אם ואב וקדושת השבת – אומר הרש"ד – מחנכים את היהודי לקדושת החיים – מיום היוולדו ועד יום מותו. יראת אם ואב, היא הצעד הראשון לקדושה. אין זו יראה מפני ההורים באופן שהיה עולה על הדעת שאנו מצווים עליה רק במעמד ההורים ובפניהם, אלא זו 'יראה את ההורים', דהיינו, עלינו לשוות את אישיותם לנגדנו תמיד ולזכור את רצונם המחייב אותנו, דמותם, חינוכם, אישיותם, אמורה להיות לפנינו תמיד.

ראשית היראה, היא הציות. שהוא שיעבוד הרצון העצמי לרצונו של זה שהיראה מופנית אליו. משמעותם ומהותם של ההורים שהודות לכך הם זכו למעמדם בתורה, נובע מכך שהם מתווכים לבניהם לא רק את הקיום הגופני אלא גם את הייעוד היהודי. הם מוסרים לדור הבא את ההיסטוריה והתורה מידי שמים. משום כך, לא הטובה שההורים השפיעו על בניהם, אלא הייעוד שניתן להם ביחס לבניהם – הוא היסוד של מצוות כיבוד אב ואם.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

אחרי מות קדושים תשפ"א • גליון תכ"ה

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

מעתה דן באפיקי ים (ח"א סי' מ"ב) אמאי החיוב לצאת ידי שמים לא יפטור מן המלקות, דהרי לכאורה אם אכתי מחוייב לצאת ידי שמים לא מקרי ביטול העשה.

ולחאמור דהאי חיוב ממון גרע אתי שפיר, דאין הכי נמי בעלמא אם חייב לצאת ידי שמים לא חשיב ביטול העשה, [נ"ה. וכמו שהביא באפיקי ים משיטה מקובצת בריש איהו נשך], אמנם הכא במתנות עניים גרע דאין כאן חיוב תשלומין כלל.

משתרשי ליה

איתא בגמרא חולין (קל"א א') אם אנסו בית המלך גרנו, אם בחובו [פירש רש"י, שהיה חייב לו דבר קצוב], חייב לעשר הגורן ממקום אחר, אבל אם באנפרות, [פירש רש"י, שהמלך לקחו בחנם], פטור מלעשר.

ודיינינן בגמרא דמוכח מהכא דמתנות כהונה ועניים הוי ממון שיש לו תובעים ויכולים לתובעו לשלם, דאי לאו הכי אע"פ דלקחו בחובו, מכל מקום אמאי חייב לעשר, הרי לא נשאר אצלו כלום.

ודחינן בגמרא דשאני התם דקא משתרשי ליה, והיינו דאכתי איכא עליו החיוב לעשר, שהרי מרויח בהא שלקחוהו בחובו שאם לא כן היה צריך לפרוע מעות, ונמצא דהרי הוא כמוכר המתנות והרויח של המתנות נמצא אצלו, ומה לי הן ומה לי דמיהן.

ויש לדון בהאי דינא בכמה אנפי :

א. מכח המצוות נתינה

הנה מתבאר מדברי המנחת חינוך (סוף מצוה רכ"ג) דדינא דמשתרשי אינו חוב בעלמא להעניים, אלא משום דאכתי מחוייב במצוות נתינת מתנות כהונה, וכנה"ל דהממון שהרויח מהמתנות נמצא אצלו, ומה לי הן ומה לי דמיהן.

ולפי זה אם יקנה להכהן את המשתרשי על ידי קנין סודר, ויפרע בשוה כסף, לא יהני, וכדאמרינן בגמרא בבא מציעא (נ"א ב') מתנות כהונה נתינה כתיבא בהו ולא מהני בהו קנין סודר שהוא דרך מקח וממכר. וצריך תלמוד.

ב. לא שייך בזה ביטול העשה

כתב במנחת חינוך (שם) דאע"פ דמבואר בגמרא מכות (שם) דאם לקח הפיאה לעצמו ואחר כך ביטל העשה, כגון שאכלו דעכשיו לא יוכל לקיים העשה לתנו לעני, אז לוקין, מכל מקום בגוונא דידן דנטלו בחובו, אף שאין הגורן בעין, מכל מקום כיון שצריך לשלם אם כן לא ילקה לעולם, דהרי הגורן אינו בעין ורק איכא עליו חיוב ממון, אם כן אימתי שיתן ממון יפטור, והוה כמו לאו הניתן לתשלומין ואין לוקין עליו.

ג. חיוב משום גזל לא ינתק

הנה הקשה באפיקי ים (שם) אמאי חשיב שביטול העשה אם אכל הפיאה ולוקה, הא אכתי חייב לשלם להעניים או לכהנים לצאת ידי שמים, [נ"ה. והביא באפיקי ים משיטה מקובצת בריש איהו נשך דבכהאי גוונא לא

ממון שאין לו תובעים

ובקצוקם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר וגו' (י"ט ט') הנה אמרינן בגמרא (מכות ט"ז ב') דמי שלוקח לעצמו פיאה, ועבר על הלאו ד"לא תכלה פאת שדך וגו'", מכל מקום לא לקי, כיון דניתק לעשה ד"לעני ולגר תעזוב אותם".

אך אם עבר על הלאו ולקח הפיאה לעצמו, וביטל העשה כגון שאכלו, [למאן דאמר ביטלו ולא ביטלו, ולמאן דאמר קיימו ולא קיימו, לוקה אם אינו מקיים העשה], בזה לקי.

וכי תימא אמאי ביטל העשה, הרי גם באכלו עדיין יש חיוב תשלומין להעניים ונימא דמקיים בזה העשה, אינו כן, דליכא חיוב תשלומין מכיון דמתנות עניים הוה ממון שאין לו תובעים.

ויש לעיין בהאי דינא בכמה אנפי :

א. שילם לאחד מהשנים

הנה איתא בגמרא מכות (ט"ז א') לענין משכון, דהלא תעשה "לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו וגו'" ניתק לעשה ד"תשיב לו העבוט כבא השמש", אבל אם לא השיב המשכון מיד לוקה.

[היינו למאן דאמר קיימו ולא קיימו, לדעת רש"י ותוספות ועיין תוספות מכות ט"ז א' ד"ה הניחא] דצריך לקיים העשה תוך כדי דיבור להתראה, אמנם למאן דאמר ביטלו ולא ביטלו אינו לוקה מכיון דלא משכחת לה ביטלו אלא אם שרף המשכון ואז אינו לוקה ומשלם].

מעתה נראה דמי שחבל במשכון של אחד משני אנשים, ואינו זוכר באיזה מהשנים, ושילם לאחד מהם [או לשניהם], אינו לוקה, אע"ג דלהאמור אם לא שילם היה לוקה, [למאן דאמר קיימו ולא קיימו], השתא דשילם שפיר דמי, דאע"ג דבכהאי גוונא מדינא פטור מלשלם, דכל אחד בעלי המשכון לא יכולים לתבוע אותו מספק, מכל מקום הרי יש כאן חיוב תשלומין ודילמא חייל כאן התשלום.

ב. ממון שאין לו תובעים במתנות עניים גרע

מעתה צריך ביאור אמאי אמרינן בנידון דידן לענין פיאה ושאר מתנות עניים, דבאכל הפיאה ביטל העשה דנתינת פיאה מכיון דעכשיו אינו חייב לתת הפיאה, דמתנות עניים הוי ממון שאין לו תובעים, אך אכתי נימא כנה"ל דלא ביטל העשה דהרי אם יתן לעני יקיים הנתינה, נמצא דאכתי יש לו אפשרות לקיים העשה.

וצריך לומר דדין ממון שאין לו תובעים במתנות כהונה ומתנות עניים גרע, ומקרי שאינו חייב בתשלומין כלל.

ג. חיוב לצאת ידי שמים

הנה כתבו תוספות בחולין (ק"ל ב' ד"ה ואבי"א) דללישנא בתרא בגמרא (שם) במזיק מתנות כהונה [או ממון עניים] אע"פ דהוי ממון שאין לו תובעים, מכל מקום חייב לשלם לצאת ידי שמים. [וכך נקטינן בשולחן ערוך יו"ד סי' ס"א סעי' ט"ז].

[ובאמת אם יהא חייבי מיתות שוגגין בעת שיקח המשכון, דפוטרם מחיוב ממון ואין פוטרין ממלקות, מכל מקום יפטר ממלקות דחשיבא ניתן לתשלומין מחמת החיוב לצאת ידי שמים].

ולכאורה נראה כהצד השני, ובכל לאו הניתן לתשלומין, אם פטור מחמת ספק, מכל מקום אינו לוקה, דדילמא חייב ממון וניתן לתשלומין.

ב. הנידון גם במשכון

הנה נידון זה אינו דוקא להמנחת חינוך, אלא גם במשכון, [למאן דאמר קיימו ולא קיימו], דהנה כתב בביתאור הגר"א (ח"מ סי' צ"ז ס"ק ל"ו) שאם שרף משכון, מכיון שנתחייב לשלם לבעל המשכון, אם כן על ידי החיוב דמים מקיים העשה, אבל אם שרף המשכון באונס, פטור מלשלם ואם כן ליכא עשה ולוקה.

מעתה בספק אם היה באונס או בפשיעה, יש לומר דיהא פטור ממלקות דילמא חייב לשלם ויהא הקיימו לכשישלם, ויפטר ממלקות מספק.

ג. הנידון לענין חובל בחבירו

הנה קיימא לן בחובל בחבירו חבלה שהיא שוה פרוטה, משלם ואינו לוקה, אבל בחבלה שהיא פחות משהו פרוטה לוקה ואינו משלם.

מעתה יש לדון כעין הנ"ל, בספק אם חבל בחבירו פרוטה או פחות משהו פרוטה, דפטור מלשלם, מכל מקום אינו לוקה, דילמא יש כאן חיוב ממון.

ד. עדים זוממין על ספק יהודי

הנה כתב הגר"א (כתובות ט"ז ב') דאם העידו על אדם שמכח רוב הוה ישראל ומכח מיעוט הוה נכרי, והוזמו, לא ישלמו ממון, דילמא הוא נכרי ואין הולכין בממון אחר הרוב, אבל מלקות שפיר ילקו, דאזלינן לענין מלקות בתר הרוב.

ותיקשי הרי דילמא כהרוב שיש כאן חיוב ממון, ורק לא מצינן לחייבם מספק מכיון שהם מוחזקים, אבל לענין החיוב מלקות ניוחש להחיוב ממון ונימא דמספק פטורים ממלקות, [דהרי עדים זוממין משלמין ואינם לוקין]. אלא חזינן דסבר הגר"א דבכהאי גוונא אמרינן דבכיון דבמצאות ליכא חיוב ממון אם כן הדרא לחיוב מלקות. ודלא כהנ"ל. [ועוד עיין מה שכתב בזה רבינו בספר תאיר נרי סי' ג' אות ד', וסי' ח' אות ט']

נתערב הפיאה

הנה אמרינן בגמרא **מכות** (ט"ז ב') **שאם אכל התבואה ולא הפריש פיאה, חייב מלקות על הלא תעשה דלא תכלה פאת שדך, דמכיון שאכל התבואה חשיב שביטל העשה דהפרשת פיאה.** [דהרי למאן דאמר ביטלו ולא ביטלו אינו לוקה אלא אם ביטל העשה].

ויש לעיין מהו היכא דהפירות המחוייבים בפיאה, נפלו לתוך פירות אחרים ונתערבו ולא הוכר איזה פירות מחוייבים ואיזה פירות אינם מחוייבים, ואחר כך נאבדו חלק מן הפירות, [א"ה. דנאבד הוה כמו אכלו שביטל העשה], האם ילקה או לא:

א. משכחת לה לענין לקט ולא פיאה

הנה בפיאה יש לומר דלא משכחת לה הנידון, דהרי כיון שהשיעור בכל שהוה אם כן בהמות חייב בפיאה, אלא משכחת לה הנידון בלקט, באופן שנתערב הלקט בפירות אחרים. [ואולי גם בפיאה אף אם קרא שם פיאה ולקח לעצמו עובר בלאו דומיא דלקט].

ב. שורש הספק

שורש הספק, מי אמרינן דאפשר דהפיאה איתא הכא, ואם כן יכול ליתנה והוה ליה ניתק לעשה, ואע"ג דבמצאות פטור מספק, מכל מקום הוי ניתק לעשה כמו שכתבנו לעיל [בסימן הקודם], ואם כן לא ילקה מספק דילמא הפיאה נמצא הכא.

או דילמא נימא דכיון דנתערב חשיבא ממון עניים וממונו שותפין וממילא בכל חלק וחלק יש ממון עניים והשתא דנאבד חלק מהתערובת, הרי נאבד גם החלק של העניים, נמצא דנתבטלה ממנו המצוה וקא עבר על הלאו.

ג. נעשו שותפים

הנה לכאורה יש להוכיח כהצד השני הנ"ל, דהרי לקמן (סימן הבאה) הוכחנו דבנתערבו חפצים של כמה אנשים ואין היכר ביניהם, נעשו

ותירץ באפיקי ים דהאי חיוב לצאת ידי שמים אינו משום העשה של עזיבת הפיאה אלא רק מפאת גזל בעלמא וזה לא ינתק הלאו. וצריך עיון אם חיובא דמשתרשי דמי בדבר זה לגזל העניים, ואם דמיין אז להמנחת חינוך ליכא למימר כאפיקי ים.

אך לכאורה לא דמי, דהא חזינן דבמזיק חשיבא ממון שאין לו תובעין משא"כ במשתרשי, ואם כן איכא חילוקא במתנות בין מזיק וגזל לבין משתרשי, דעל כרחך במשתרשי הוה מפאת המצות נתינה. [ועיקר דברי האפיקי ים דחיוב לא תגזול לא מהני לנתק הלאו, צריך עיון הא חזינן דבעבט מהני היכא דשרף העבט, דהרי כתב בביתאור הגר"א (ח"מ סי' צ"ז ס"ק ל"ו) שאם שרף המשכון, מכיון שנתחייב לשלם לבעל המשכון, אם כן על ידי החיוב דמים מקיים העשה ומנתק הלא תעשה, אע"פ דאינו אלא חיוב כמו בכל גזל בעלמא. וצריך תלמוד].

פחות משהו פרוטה

כתב במנחת חינוך (שם) **עוד, דלכאורה יש לחלק, דאם הפאה או שאר המתנות שוים פרוטה, אז צריך לשלם אף דהוי ממון שאין לו תובעים מכיון דקא משתרשי ליה, אבל אם אין בהם שוה פרוטה, אם כן אפילו יש לו תובעים אין צריך לשלם, ואם כן ליכא חיוב במשתרשי ליה.**

אך כתב במנחת חינוך דבאמת אינו כן, דהרי מכיון דהסברא דמשתרשי ליה היינו דלא הפקיע המצוה אלא הוה כמוכר התבואה, ומה לי הן ומה לי דמיהן, [כך מבואר בר"ן בחולין שם], אם כן כמו שהמצוה היא לתת אפילו פחות משהו פרוטה, אם כן כל היכי דמשתרשי ולא הפקיע המצוה מחוייב ליתן דמיו, והוי כאילו הדבר בעין בתורת המצות עשה, אם כן אפילו פחות משהו פרוטה נמי.

א. חיוב בפחות משהו פרוטה

אך לכאורה עיקר דברי המנחת חינוך דבפחות משהו פרוטה איכא חיוב משתרשי, יש לדון דאינו כן, דכיון דאין המתנות כהונה בעין ליכא חיוב תשלומין בפחות משהו פרוטה.

ב. לעולם משתרשי פחות משהו פרוטה

הנה עיקר הלא תעשה ד"לא תכלה פאת שדך", והיינו דאין לקחת הפיאה לעצמו, לכאורה היינו היכא דלא הפריש כלל פיאה וקצר הכל לעצמו.

ואם כן צריך עיון היאך משכחת לה הנידון דהמנחת חינוך אם יש שוה פרוטה או לא, דכיון דאין שיעור לפיאה, לעולם משתרשי דפיאה הוה פחות משהו פרוטה.

ג. מהו לענין לקט

מיהו בלקט שפיר משכחת לה דהתם הלאו אם לוקח הלקט לעצמו. מיהו לא אדע אם בלקט יש דינא דמשתרשי, דהרי לקט הוה ממון עניים, אם כן באמת לא נפטר מחובו דהרי לא נתן ממון של עצמו אלא ממון שכבר שייך להעניים, ומאי שייך משתרשי ליה בגלל שתפסו ממון של אחרים, והיינו הלקט של העניים, וכך פטרוהו מחובו, ודמי להא דמבואר בגמרא חולין (שם) באנפירות דאינו חייב מכיון שלא היה חוב אלא המלך לקח ממנו כרצונו. ויש לחלק.

בעל חוב או גנב

הנה יש לעיין לדעת המנחת חינוך ברואה שנלקח התבואה ואינו יודע מי לקחו, אם בעל חובו או גנב, והוה ספק השקול, דחיוב ממון דמשתרשי ליכא מספק, האם לקי.

א. שורש הספק

שורש הספק, מי אמרינן דאינו ניתן לתשלומין, דהרי מספק ליכא חיוב ממון, ואם כן אינו לאו הניתק לעשה וילקה, או דילמא חשיב מספק לאו הניתן לתשלומין אלא דבמצאות פטור מלשלם, ואם כן לא ילקה.

שותפים בכל חפץ וחפץ, ואם נאבד אחד מהם, ההפסד לפי ערך השותפות.

מעתה לפי דבריהם יש לדון דהלקט הנתערב מכח זה הוי העניים ובעל הבית שותפין, נמצא דאם נשרף חלק, הרי בחלק הנשרף היה ממון עניים שלא יקיים בו העשה ואם כן ילקה עליו.

אך יש לדון לחלק, דנהי דאיכא חיוב ממון מפאת השותפות, אין זה העשה אלא חיוב ממון בעלמא, מעתה לעולם יש לומר דמפאת הא דנשרף ליכא למימר דלא קיים העשה, אלא דקיום העשה הוא על ממון עניים בכל מקום שהוא אע"פ שבפועל פטור, ואם כן ממילא לא ילקה דהרי הוה רק ספק אם נשרף. וצריך עיון.

שותפין בתערובת

הנה הבאנו לעיל דבנתערבו חפצים של כמה אנשים ואין היכר ביניהם, נעשו שותפים בכל חפץ וחפץ, ואם נאבד אחד מהם, ההפסד לפי ערך השותפות. ויש לדון בזה בכמה הוכחות:

א. חמש כרטיסי הגרלה

הנה מצאנו בתשובות הרי בשמים (מהדורא תליאה ס"י ע"י עמוד צ"ד) עובדא באחד שהיה צריך לתת לחבירו ד' כרטיסי הגרלה, ובטעות נתן חמש, ואחד מהם זכה בגורל, דהנה אם נימא דבכל חד וחד מספקין שמא הוא זה של המוכר, נמצא דהקונה שהוא המוחזק יקח הכל. [ויש לדון נמי דלא תועיל תפיסה מהמוכר כיון דלמוחזק מסייע רוב, ואע"פ דאין הולכין בממון אחר הרוב, הני מילי להוציא על ידי הרוב, משא"כ הכא דיש למוחזק הרוב, ודבר זה עדיין צריך עיון, ועיין בשב שמעתא (ש"ד פט"ז) ובתשובות אורח חיים (ח"מ ס"י נ"ג) דנו בזה].

אך אם נימא דבכהאי גוונא נעשית שותפות, אם כן יהא הדין דהלוקח יטול מהזכיה ארבע חמישיות והמוכר חמישית אחת. והכי פסק התם בהרי בשמים.

ב. הפסד לפי ערך השותפות

הנה בהרי בשמים אייתי מתרומת הדשן (ס"י ש"ד) שהובא ברמ"א (ח"מ ס"י רצ"ב ס"י י"י) דבנתערבו חפצים של כמה אנשים ונאבד אחד מהם, ההפסד לפי ערך דנעשו שותפים.

ג. נתערב חמץ עם מצה

כעין זה מצאנו דדן בתשובות הגרע"א (קמא ס"י כ"ג) בנתערבו ביחד חמץ עם מאכל שאינו חמץ, והפקיר רק החמץ, כיון דלא ידענו היכן החמץ, נעשו הפקר ואיהו שותפין בכל חלק וחלק, ועדיין עובר בבל יראה מכח החמץ שההפקר לא חייל עליו. ואייתי נמי ראייה מהאי דינא דתרתומת הדשן.

ד. שכולת כל היכא דאיתא

הנה בעיקר הנידון אם נעשה שותפות או לא, יש לעיין במתניתין דפאה (פ"ה מ"ב) שכולת של לקט שנתערבה בגדיש וכו', מזכה את עני בכל הגדיש, והקשה הגרע"א (שם בתוספות) אמאי בעינן לזכות כל הגדיש, הרי יכול העני להגביה כל הגדיש כדי לקנות בזה השכולת לקט שבתוכו כל היכא דאיתא. חזינן מדברי הגרע"א דמצות הניתנה אינה מתייחסת לחלקו בשותפות אלא לגוף השכולת. ועיין.

וצריך עיון היאך יתיישב עם דבריו בתשובה הנ"ל. ואולי לכתחילה חיילא הקנאה על הדבר המסויים ורק לאחר מכן ממילא נעשה שותפות, ודחוק.

עשה קודם ולאחר הלאו

הנה אמרינן בגמרא (מכות ט"ז ב') דמי שלוקח לעצמו פיאה, ועבר על הלאו ד"לא תכלה פאת שדך וגו'", מכל מקום לא לקי, כיון דהוה לא תעשה שניתק לעשה ד"לעני ולגר תעזוב אותם".

ויש לדון בעשה דאינו רק לאחר הלאו, אלא איתא גם לפני הלאו וגם לאחר הלאו, האם חשיב כלא תעשה הניתק לעשה ולא לקי, או דילמא הוה כמו לא תעשה שקדמו עשה ולקי.

א. סתירה בנידון הנ"ל

הנה לכאורה איכא בזה סתירה, דהנה לחד גיסא חזינן כהצד הראשון, דהרי לענין פיאה מבואר בגמרא יומא (ל"ז ב') דלדעת רבי יוסי הגלילי לאו דפיאה הוה ניתק לעשה, ומפרשין טעמיה בגמרא (שם) דתעזוב מכאן ולהבא משמע, ואם כן אין כאן קדמו עשה דהעשה רק אחר כך. אמנם לרבי עקיבא (שם) דלקי על לאו דפיאה, היינו משום דתעזוב מעיקרא משמע, ומשמע דאין כלל עשה אחר כך.

וכך יש לדקדק משילוח הקן, דחזינן (חולין קמ"א ב') דלרבי יהודה דלקי אשילוח הקן, משום דשלח מעיקרא משמע, ואין כלל מצוה אחר כך.

אמנם לאידך גיסא, הרי חזינן (מכות ט"ו א') כהצד השני, דהרי בלאוין דאונס ושילוח טמאים לוקה מכיון דהוי לאו שקדמו עשה, וסגי לן למימר דיש מצוה גם קודם וגם אחר כך, ולא אמרינן דבעינן שהעשה יהא דוקא קודם ולא אחר כך.

ב. לחלק בין פעולה למצוה שנמשך

הנה כתב בחזון איש (אורח מועד ס"י קי"ח סק"ח) ליישב דלא יתכן דתהא מצוה גם קודם וגם אחר כך, דמנא לן הא, ואם יש מצוה קודם, אינה אחר כך, ואם ישנה אחר כך, על כרחך דאינה מקודם. [ואם כן בעלמא לא שייך כלל לדון בנידון הנ"ל דהרי לא שייך שהעשה הוא גם קודם וגם לאחר מכן].

וכי תימא הרי מצאנו בעשה דאונס ושילוח טמאים דהוה גם קודם וגם אחר כך, שאני התם באונס ושילוח הקן שהמצוה נמשכת לעולם, כלומר דתוצאת המצוה דהאנוסה אצלו והטמא מוחץ למחנה, משא"כ בכגון שילוח הקן ונתינת פיאה המצוה היא פעולה, ואין ראייה מהא דנתחייב קודם שלקח לעצמו שיתחייב גם אחר כך.

ג. המצוה רק לאחר שלקח האם

אמנם הדבר צריך עיון, דאם כן נמצא דלחכמים שאינו לוקה על שילוח הקן, היינו משום דהעשה הוה רק לאחר הלאו, נמצא דשילוח הקן קודם שלקח האם, הוה רק מפאת הלאו ולא מפאת המצוה, דאין כאן מצוה קודם שלקח, אך בפשוטו משמע דהוה קיום מצוה, והרי דנו בפוסקים (עיין פתחי תשובה יו"ד ס"י קצ"ב סק"ב) לענין ברכה.

תו תיקשי, דהנה מבואר בגמרא חולין (קמ"א א') דאם נטל על מנת לשלח ונמלך ולקח לעצמו, ליכא לאו אך עשה איכא, ותיקשי הא העשה רק אחר הלאו, אך לא תיקשי דיש לומר דבעינן לקיחה לעצמו אף בלא לאו. [ואכתי יש לשאול דמשכחת לה עשה בלא תיקון הלאו, ואם כן לא אתי לנתק וכמו בקדמו עשה, אמנם יש לומר דעיקרו לנתק, אך לא חילקה תורה בין לקיחה דלאו ולקיחה שאינו לאו].

שניהם ביחד

הנה יש לדון מהו אם גם העשה וגם הלא תעשה חלים ביחד, האם חשיב לאו שקדמו עשה או לאו הניתק לעשה:

א. ב' מהלכים בהנ"ל

הנה מדברי החזון איש הנ"ל מבואר דחשיבא קדמו עשה אע"פ דגם העשה וגם הלאו חלים עליו מיד, וטעמא דאפשר לקיים העשה בלא הלאו.

אמנם בריטב"א (מכות י"ד ב') מבואר דחשיב לאו הניתק לעשה, דהרי הקשה לענין שילוח טמאים אמאי חשיבא קדמו עשה, הא מוזהר בשניהם ביחד, ותירץ דאיירי בנטמא בפנים דבכהאי גוונא העשה לצאת מהעזרה הוא קודם להלאו להיות בעזרה בטומאה.

[הנה להריטב"א נתיישבה קושיית החזון איש הנ"ל היטב, דהרי אין הכי נמי גם בשילוח טמאים דהוה לאו שקדמו עשה, היינו משום דהעשה הוא לפני הלאו. אך בסברא צריך עיון דאמאי בחלים שניהם ביחד הוה ניתק לעשה, הרי מכל מקום לא אתי לנתק].

ב. תשבייתו ובל יראה

הנה אם תשבייתו ובל יראה חיילים תרוייהו מחצות, להריטב"א, לא חשיבא קדמו עשה, וכך כתב בנודע ביהודה (תניינא אורח ס"י קמ"ג) ובצל"ח (ביצה ז' ב'), אמנם להחזון איש יש לומר דאכתי הוי קדמו עשה.

אלא אם כן נימא דהתם העשה למנוע את הלאו, אך בפאה אם אינו עוזב הא לוקח, וכן בשילוח הקן.

[ומסיק הש"ס דהוי שכר חלא, ובכהאי גוונא ליכא גם חשבון משתרש מה שנשאר כשות שלן].

הנה לכאורה יש לדון ליישב, דהנה המאכיל בהמת חבירו מפירות הפקר, המאכיל יכול לתבוע בעל הבהמות משום יורד כפי השבח, ואם נימא כן הוא הדיו במאכיל בהמת חבירו פירות גנבים.

מעתה היה בעל השיכרא [דהיינו הנוקד] חייב לסרסיה משום יורד, דהרי שכר שלו הושבח על ידי כישות שהביא הסרסיא, אבל הסרסיה חייב לבעל הכישות דהרי נהנה מפירותיו, וממילא חייב בעל השכר לבעל הכישות מחמת שעבודא דרבי נתן.

א. חדא, דכנראה אין התירוץ נכון, דאם כן אמאי הוצרכו תוספות
(בבא קמא ק"א א' ד"ה או) לומר דחייב היכא דתנחו לגרונו משום נהנה,
והנאת הגוף שאני, אימא דחייב לתנח משום יורד, והתנח חייב לבעל
החלב משום נהנה.

ב. תו יש לדחות, דהרי כתב בש"ך (ח"מ סי' שצ"א סק"ב) דהא דכתבו בתוספות דהתוחב אוכל לבהמת חברו פטור, היינו דוקא בתוחב אוכלין דחבריה אבל אוכלין דידה חייב בעל הבהמה משום יורד, חזינן דפסיקא להש"ך דלא שייך יורד באוכלין דחבריה והוכיח כך מתוספות הנ"ל. אבל הסברא צריך תלמוד דמכל מקום על ידי פעולתו השביח בהמתו. וצריך עיון.

ג. תו יש לדחות, דהרי כתב בנתיבות המשפט (סי' רל"ו סק"ז) דדינא דיורד רק בנתכוין להשביח לחבירו, אבל בלא זה לא חיל דין יורד, דהוה כנהנה ממון חבירו מעצמו, הלכך כתב בנתיבות המשפט דברוצה להשביח לעצמו אין יורד, וכמו שכתבו בתוספות (בבא קמא שם). הנה לפי זה הרי הכא הסרסיא לא נתכוין להשביח. [אמנם בנתיבות המשפט שם דן דיש לומר דהיינו דוקא במזיד אבל בשוגג דילמא אמרינן דאם היה יודע היה מכוין להשביח].

הנה הבאנו לעיל דכתב בשערי יושר (ש"ג פכ"י אות תרי"ב) ליישב קושיית שער משפט, דהכא בעובדא דהכישות, משום משתרשי אתינן, וכמו דחזינן בגמרא חולין ה"ל (קל"א א') דאם אנסו בית המלך גרנו חייב כיון דעל ידי הטבל נהנה שנשאר לו ממונו, והרי זה כמוכרו לו דמה לי הן מה לי דמיהן, והכי נמי בנידון דידן, הרי על ידי הכשות של המפקיד נשאר בעין הכשות של הנפקד.

אמנם צריך עיון בדבריו, דלפי זה מאי משני בגמרא דאינו נהנה מכיון דנחמץ היין, הא מכל מקום נהנה דנשארה הכשות ידיה.
[וכמו כן מאי משני בכיסי, הא מכל מקום נשארה כשות ידיה.
ואולי גם כשות ידיה בכיסי אבל מהד דחמץ קשה].

באמת יש לעיין בבאו גנבים לבית והוה שומר חינוס וגנבו פקדון דדידיה, דישלם דמשתרשי דאם לא הפקדון היו לוקחים חפץ דידיה, וזוה לא שמענו, ותיקשי מאי שנה מאנסו בית המלך גורנו.

אלא אם נחלק ביניהם דאמרינן משתרישי דוקא בכגון טבל דהוה שלו
אלא דחייב במתנות, משא"כ בכגון פקדון שנגנב משומר חנים, שאינו
חפץ של הנפקד אלא של המפקיד.

[א.י.ה. היינו דבכתיב דוונא לא שייך דינא דמשתרשי, דהרי דינא דמשתרשי היינו דחשיב כמכר חפץ שלו והדמים נשארו אצלו, ומה לי הן ומה לי דמיה, משאיכ בחפץ שאינו שלו, הרי לא הוה כמכר כלל, דהחפץ שלקחו אינו שלו כלל, והרי זה כעין הא שכתב רבינו לעיל לענין לקט].

מעתה הך דכשותא דמי לגנבים ואם כן לא אמרינן בזה דינא דמשתרשי.

הנה כתב בחוות יאיר (סי' ס"ו) שאם יקרא קן ציפור לפני איש בשדה מחויב לזקוק לה לשלח את האם אע"פ שאינו רוצה לקחת הבנים. והעירוני דתיקשי לדבריו דאם כן הוה ליה קדמו עשה, וליכא לא לתירוצא דהריטב"א ולא לתירוצא דהחזון איש.

[א"ה. דהרי תיקשי אמאי לחכמים אינו לוקה על לאו דשילוח הקן, הרי לריטב"א בעינן שעכ"פ יהא אופן דאיכא העשה קודם הלאו, משא"כ הכא דהעשה הוה בלא הלאו, וכן לחזון איש הרי הפעולה של העשה הוא או קודם או לאחר מכן, ואם זה קיים גם בפני עצמו אם כן זה לא רק לאחר מכן].

הנה איתא בגמרא בבא מציעא (מ"ב') עובדא בהווא גברא שהפקיד אצל חברו כישות [ירק שעושים ממנו שכר] והיה גם להנפקד כישות בביתו, וביקש הנפקד מסרסיה [שמשו] שיביא כישות מהכרי שלו להטילה לתוך הגיגית כדי לעשות ממנה שיכר, אך לא פירש לו שיש בידו כרי נוסף של כישות שאינו שלו ושלא יקח משם, והפועל שלא ידע מזה, נטל ירק מהכישות שהופקדה אצלו, ונתנה בתוך גיגית השכר של בעל הבית.

ואמר רב עמרם הכי נדיינו דייני להאי דינא, דהוי אס נימא לנפקד זיל שלים, יאמר אני אמרתי לו שיקח מכרי אחר שהוא שלי, ואם נימא לסרסיה זיל שלים, יאמר הסרסר לא אמר לי שאקח דוקא מזה ולא מזה, הילכך שניהם פטורים והפסיד המפקיד.

ומקשינן בגמרא דמכל מקום הבעלים חייבים דמשתרשי ונהנה, ומשני דאיירי דהחמיץ השכר, או דהנהנה מהכשות הוא פחות מערך דמי הכשות. ונמצא שלא נהנה מכישותו של חברו.

והקשה בשער משפט (סי' רצ"א סק"ד) אמאי מחיילנן משום נהנה, הא אין כאן מעשיו ולא מעשה בהמתו.

הנה בשערי יושר (ש"ג פכ"ו אות תר"ב) כתב ליישב קושיית שער משפט, דהכא אין הכוונה משום נהנה אלא משום משתרשי, וכמו דחזינן בגמרא חולין ה"ל (קל"א א') דאם אנסו בית המלך גרנו חייב כיון דעל ידי הטבל נהנה שנשאר לו ממנו, והרי זה כמוכרו לו דמה לי הן מה לי דמיהן, והכי נמי בנידון דידן, הרי על ידי הכשות של המפקיד נשאר בעין הכשות של הנפקד.

ועיין לקמן בסימן הבאה מה שהבאנו לדון בדבריו.

וכי תימא דאיכא חיוב נהנה גם בלא מעשה, אך הרי כתבו תוספות (בבא קמא ק"א א' ד"ה אה) בחד תירוצא, דאין דין נהנה אלא כשבהמתו עשתה מעשה, והא דבתחב לו חבירו לבית הבליעה חייב משום נהנה, שאני התם דהוה הנאת גופו.

והוכיחו לה מהא דאמרינן התם דאם אין שבת סממנים על גבי צמר, פטרינן לבעל הצמר, ולמה לא מחייבינן ליה משם נהנה, אלא הוכיחו תוספות דהנאה דהכא לא הגיע על ידי מעשיו ולא על ידי מעשה בהמתו, ובכחאי גוונא ליכא חיוב משום נהנה. [עוד תירצו בתוספות דהתם שאני דלא חשיבא הנאה שאין אלא ליותר נוי בעלמא].

בשערי יושר (ספ) תירוץ עוד, דהרי שאני הכא דאיכא שבח בעין בתוך השכר, שהרי טעם הכישות מורגש בשכר, נמצא דהוי ממון חבירו בעין בתוך השיכרא, והיינו כמו בשבח סממנים על גבי צמר אי נימא דחזותא מילתא.

בעד"ה"ת ניתן לקבל את
הגליון מידי שבוע במייל:
L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו צ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 279
אייר תשפ"א

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מש"כ בגמ' (עירובין דף ח.) דנפיק מתורת לחי והוי כותל. ודעת החזו"א שלחי של זמנינו שהוא עמוד של צוה"פ, שונה מדברי הגמרא ויש להכשירו גם ביותר מד' אמות, ומ"מ הוסיף שיש להקפיד שלא יהיה משוך מכנגד החוט ולפנים ג' או ד' טפחים (סי' ע' ס"ק י"ח בהערה). ולכן גם לחזו"א קיר של בית אינו כשר לחי, אלא אם יעמידו את החוט בתחילת הקיר הפונה אל העירוב. אבל כאשר יש קיר שמסתיים ואנו עושים שהחוט ייצא מעל עובי הקיר, לדוגמא אם עובי הקיר הוא שלושים ס"מ, הרי זה כשר לכרע, כי העובי אינו ארוך כלל, הוא ממש בגודל המתאים ללחי הנהוג בזמנינו, ולא מתחשבים באורך הקיר באופן זה שהחוט יוצא מעל עביו.

שער פתוח והברזלים שסוגרים מעליו מחוברים מהצד

בהמשך הסיוור הגענו לפתח של מוסד שנמצא בקצה השכונה, ויש לו גדר טובה וחזקה שמשמשת את גבול העירוב, אבל העוסקים בעירוב השכונתי שמו לב שבפתח של המתחם אין צורת הפתח, כיון שהסוגרים שמחוברים מעל הפתח, מחוברים מהצד של העמודים, ולא מעליהם. ולגבי צורת הפתח חייבים שיהיה פס אחד שוכב מעל שני העמודים. ואמנם יש שער שאפשר לסגור אותו ואז הוא יושם מחיצה גמורה, אבל בשעה שפותחים אותו [והוא נפתח בשבת], הרי אין בו מחיצה. עוד יש לציין שדעת החת"ס וכמה פוסקים ששער שעומד לסגירה ופתיחה, נחשב מחיצה גם כשהוא פתוח כמו צורת הפתח. אבל החיי אדם סובר שאינו כשר ללא צורת הפתח, וכן החזו"א דחה מאוד את המתירים, וסובר שצריך שיהיה צורת הפתח, וכן נוקטים להלכה, וא"כ המעבר בשער זה, הרי הוא פירצה לכל העירוב.

גם דין עומד מרובה לא מועיל במקרה זה, משום שיש "סילוק מחיצות", כלומר כיון שיש שתי גדרות משני צידי שביל הכניסה, הרי זה גורם שלא מתחשבים בדיני עומד מרובה בכל הגדרות שמקיפים את המתחם שהצדדים, אלא צריך שרוב שטח השביל עצמו יהיה סגור, וכאן רוב השביל פתוח. וגם אם נכלול את המתחם ונשתמש בגדרות שמאחוריו, זה לא יעזור, כיון שגם שם היה שער ללא צורת הפתח [עד שבאו האברכים שבסיוור ומצאו צוה"פ מוכנה מעמודי הבניין]. ולסיכום יש כאן פתח קטן מאוד, שאחרי בדיקה יסודית יוצא שהוא מעכב את העירוב.

האם מועיל להוסיף ברזל מעל הסוגרים

כדי לתקן את הדבר הוסיפו האחראים עוד פס ברזל בגובה מעל הגדר [הסוגרים] שמעל השער, שהפס הזה מגיע עד מעל שני העמודים, וע"ז יהיה צורת הפתח. שאלו האברכים הרי הברזל הנוסף אינו משקוף מעל הפתח, אלא מעל הגדר, והגדר היא זו ששוקפת על הפתח, ואמנם הגדר אינה כשרה למשקוף כי היא מהצד, מ"מ אי אפשר להחשיב דבר שמעליה למשקוף, אחרי שחלל הפתח כבר נגמר. והנה בענין זה כבר הבאנו באחד מהגליונות שנחלקו הת"ח בסברא זו, בלתי שיש מעליה חלון ורק הפס שמעל החלון מונח מעל העמודים. וזה נוגע גם להלכות מזוזה. ויש מביאים ראייה משער העשוי ככפה שמבואר בגמ' (עירובין דף יא:) שכשה, כי מחשיבים את אחת משורות האבנים שמעל השער כאילו היא המשקוף, אבל יש לחלק שבדברי הגמ' מדובר בקיר שהוא יחידה אחת מעל הפתח, משא"כ כאן הברזל נמצא מעל חתיכת גדר כדבר נוסף. בכל זאת ההוראה להתיר.

מדוע שבוע אחד בשנה מהמירדים אפילו בחשש קל

אנו נמצאים בסיומו של חודש ניסן, חודש מלא בטירחא במצוות, ובדקדוק בהלכה, בזהירות מחמץ אפילו כלשהו, ובהידורים רבים בעשיית המצות, וגם בהימנעות מהרבה מאכלים ומוצרים אפילו שעומדים תחת כשרות טובה, כל משפחה וכל עדה לפי מנהגיה והלכותיה. מסופר ששאלו פעם אדם שבכל השנה אינו נזהר דוקא בכשרות טובה, וכל הנקרא כשר בא לפיו, ואילו בפסח נמנע מלאכול כל מיני מאכלים שהיה בהם פעם אצל אבות אבותיו בחו"ל חשש חמץ, אפילו שהיום אפשר להשיגם בהכשר טוב, כגון דגים וירקות מסוימים, מה נשתנה השבוע הזה מכל השנה, הרי שאר האיסורים מלבד חמץ גם הם מצוות חשובות, לפחות יזהר בהם על דברים שבאמת הכשרות אינה מספיק טובה. והוא השיב בבדיחות, שהוא מהדר בשבוע אחד בשביל כל השנה.

כמובן שלא מספיק לקיים את המצוות שבוע אחד בשנה, אנו עבדי ה' כל יום ויום, וכל שבוע בכל השנה, אבל באמת יש דבר ניוחד בפסח, ויש במעשים אלו ענין חשוב, ההידורים המיוחדים בשבוע של פסח נועדו לתת לנו תמרץ ומשוגים לכל השנה. כידוע החמץ רומז ליצר הרע ולעוונות שמתהוים מהחמצת המצות ומחוסר הזהירות, וכנגד זה באה המצה שדורשת שמירה וזהירות, וזהירות יתירה, לעורר בעצמינו את המלחמה וההתחזקות בהם לכיוון הנגדי בצורה קיצונית מאוד, על מנת שנקנה בנפשינו את המידות הטובות האלו, לכל השנה ולכל המצוות, וזה מה שדרשו חז"ל על הפסוק ושמרתם את המצות - ושמרתם את המצוות, מצוה הבאה לידי אל תחמיצנה.

ניקח את הדברים לתשומת ליבנו, כשאנו עוסקים כאן בנושא הזהירות מטלטול האסור, שלצערנו המכשול מצוי, וגם קשה להרבה אנשים להימנע ממנו, כשמקבלים אפשרות לנסוע לצימר במקום שהעירוב אינו מהדרין, ואם יסרבו לא יהיה להם תחליף, נתפוס במידת השמירה של המצה, ניקח לעצמינו את ההימנעות מחשש טלטול שלא כהלכה, ולא נחמיץ את הזכות העצומה. "ואם תשיב משבת רגלך, אז תתענג על ה'".

סיוורים שהתקיימו בימי בין הזמנים

בימי חודש ניסן היתה פעילות רבה במוקד העירוב, גם בימים של ערבי פסחים, למרות הטיידות שיש לכל אחד בניקוי הבית והקניית לפסח, נערכו בדיקות עירובים, תיקונים, וגם סיוורים לאברכים המתלמדים. אחד מהסיוורים נערך בירושלים בשכונת רמות ב', יחד עם כשישים אברכים [בשתי קבוצות]. סביב העירוב השכונתי שמפוקח ע"י כמה אברכים חשובים, ולמרות שמבחינת השכירות ממומרים מחללי שבתות, הם נמצאים בבעיה גדולה, שאינם יכולים לשכור מכל המומרים שבשכונה, בכל זאת בכשרות המחיצות הם מהדרים ברמה גבוהה מאוד, וזה מועיל שע"ז מותר לטלטל "כלים ששבתו בחצר", כגון עגלה שהיתה בבין השמשות בחדר המדרגות או בחצר, להעביר אותה ברחובות של השכונה ובחצרות. וכבר ביארנו במאמר נפרד (והוזכר לעיל גליונות 2, 43) כל פרטי ההלכה הנוגעים למקומות אלו, בענין העגלה, הבגדים, התינוק שזוחל או שאינו זוחל, והבקבוק ובגדים להחלפה, מה מותר ומה אסור, מה מוגבל לצורה מסוימת ומה אי אפשר לטלטל כלל במצב זה. [ניתן לקבל את המאמר בשליחת בקשה למייל].

בתחילת הסיוור ראינו מקום אחד שהחוט קשור מעל גג הקווסק, לא על עמוד וגם לא מעל לחי, שאל האברך האחראי את משתתפי הסיוור, ותמצאו היכן הלחי. האברכים שכבר למדו בשיעורים על דוגמה כזו, ידעו להסביר שעובי הקיר כשר להיות לחי.

והביאור הוא, שאמנם כשיש קיר ארוך ד' אמות או יותר, דעת המקור חיים (במאמר תיקון עירובין בסוף הל' פסח) שאינו כשר להחשב לחי, כעין

מי החולקים באיסור של כביש ז'בוטינסקי

אבל בעלון של הג"ר עמרם פריד שליט"א כתב בשבוע שעבר לבאר מה הסיבה להיתר לומר לגוי, ובתחילה כתב כמה צדדים ודחה אותם, ובסוף רצה לתלות את ההיתר בדין אמירה לגוי בדבר שיש בו מחלוקת, ומקורו מדברי השו"ע (סי' ש"ד ס"ז) בשבירת המפתח, שיש מיתרים ויש אוסרים, וכתב השו"ע שעי"י גוי יש להיתר, וביארו האחרונים שבדבר שיש בו מחלוקת ויש מיתרים, מותר לומר לגוי שיעשה. ולפי"ז כיון שבכביש ז'בוטינסקי יש מחלוקת אם הוא רה"ר, יש להיתר לומר לגוי.

ובביאור מי החולקים בדין כביש ז'בוטינסקי כתב שם ג' דברים שבהם יש מחלוקת אם כביש זה נחשב רשות הרבים. א. הרחוב אינו מפולש ישר, וכתב שאמנם בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ז) פסק לאסור, ודוקא בעיר עם חומה צריך ישר, וגם בריב"ש המובא בב"י (סי' שט"ז ס"ב) מבואר שמבוי עקום רחב ט"ז אמה הוא רה"ר, אך יש בראשונים שיטות שצריך ישר גם באין לעיר חומה. ב. בענין כביש המשמש דרך מעיר לעיר, שזה סיבה שכביש ז'בוטינסקי יש בו איסור יותר משאר רחובות, משום שכתב הרמב"ן שנחשב משמש לשישים ריבוא ואסור גם לדעת רש"י וסיעתו, וכתב שאמנם הבה"ל הביא את דעת הרמב"ן, אבל לא מצאנו עוד ראשונים שכתבו כן. ג. בענין רחוב שיש שישים ריבוא עוברים בו, כתב שברחוב זה לא עוברים בכל יום, אלא רק בצירוף כמה ימים, ואמנם המשנ"ב (ס"ק כ"ד) כתב שאין שיטה שצריך שיעברו ביום אחד, אלא גם בצירוף כמה ימים נעשה רה"ר, אבל בזמננו מצאו שבספר התרומה מביא כן, א"כ יש כאן שיטות החולקות, ועפ"ז נחשב כאמירה לגוי במקום שיש מחלוקת. עכ"ל.

מתי נאמר שמוותר לומר לגוי בדבר שיש מחלוקת

הבאנו את הדברים לפני הגאון רבי מנדל לובין שליט"א, מרבני מוקד העירוב, ואמר שאין לדמות את נידון דין לדברי השו"ע שהיקל לומר לגוי בדבר שיש מחלוקת, כי השו"ע מדבר במחלוקת שקולה שלא נפסקה לאיסור, משא"כ בשלושת הדברים הנ"ל השו"ע והמשנ"ב נקטו כדעת האוסרים, והשיטה המתירה אינה להלכה, ובכ"ג אינו סיבה להיתר אמירה לגוי. ואם לא נאמר כן, הרי אין לדבר סוף, כמעט בכל דבר אפשר למצוא איזה שיטה אחרת שלא נפסקה. והביא את דברי המשנ"ב (סי' ש"ב ס"א וס"ק ו') שהרמ"א הביא את שיטת רש"י לאסור לנקות אבק מהבגד, וכתב "טוב לחוש לדבריו", וכתב המשנ"ב ששאלה רבה כתב שמדיאן יש איסור בזה, כי הרבה ראשונים סוברים כשיטת רש"י, ומ"מ נראה דיש לסמוך על דעה הראשונה להקל ע"י אינו יהודי, ובפרט דאיכא לפעמים משום כבוד הבריות, עכ"ל. מבואר שגם בדבר שהשו"ע לא אסר, והרמ"א כתב רק טוב לחוש, בכל זאת כשהיתר ע"י גוי לא כתב בלשון מוחלטת ופשטה. [ועי' גם בדברי המשנ"ב בסי' ש"ד (ס"ק ל"ז) שכתב ש"י"א שההיתר בדבר שש לו מחלוקת הוא רק בהפסד מרובה או שנחפז הרבה לדבר מצוה. וע"ע במשנ"ב (סי' של"א ס"ק כ"ב) שלא בקלות מיתרים טלטול ע"י גוי, שכתב שם לגבי ברית מילה שלא להביא את התינוק לבית הכנסת דרך חצר שאינה מעורבת] [שיש בה דירת גוי או מומר]. כיון שאפשר למולו בביתו, והרבה פעמים באלים בבית מפני הציוה. מבואר שמצוה שאפשר לקיימה בבית, לא עושים באופן שיצטרכו שגוי יטלטל אפילו רק טלטול דרבנן]. ולכן בענין הטלטול בכביש ז'בוטינסקי, שלפי דברי השו"ע והמשנ"ב יש ברחוב זה איסור דאורייתא להרבה פוסקים, גם אמירה לגוי יש בה איסור.

בהרבה אופנים אסור לומר לגוי, ויש להימנע מכך

בעקבות הוראת הגר"מ שליט"א, התקיים דיון רחב בכמה וכמה פרטים וצדדים נוספים שיש לדון באופן שיאמרו לגוי כך או כך, ואמנם יש צורה שהיה טלטול דרבנן ואז יהיה מותר אם זה לצורך מצוה, אבל מסתמא פחות מחצי מהמשתמשים יעשו כדן, וא"כ יש בזה מכשול. היו שטענו שיאמרו לגוי שיעביר את כל הדרך בלי לעצור, ואז יהיה מרה"ר לרה"י דרך רה"ר שלכמה ראשונים איסורו רק מדרבנן. אבל באמת זה לא מעשי, כיון שיש רמזורים ומכוניות שנוסעות ולא שייך שהגוי לא יעצור בצורה נורמלית.

כמו כן ברור שההיתר לצורך מצוה הוא רק על תינוק בלבד ולא שאר חפצים. וגם לא כל אירוח נקרא צורך מצוה. עוד הוסיפו רבני השכונה, שזה מביא לזלזול ופירצה בדין אמירה לגוי, שאנשים טועים לומר לו לעשות כל מיני מלאכות שאין שום היתר לעשותם ע"י גוי. כידוע היו שטענו את הטענה הידועה, שיש הרבה שבגלל שאין דרך היתר הם מטלטלים בעצמם בידיים, א"כ צריך למצוא היתר. ולמסקנת הדברים אמר הגר"מ לובין שליט"א, שלגבי אלו שמטלטלים בידיים, יש בזה ועדיפות, אבל זה לא היתר ברור, ובהרבה אופנים אינו מותר, ולמי שיועד להימנע ולהזהר, צריך להודיע שגם אמירה לגוי בכביש ז'בוטינסקי, זה לא דבר פשוט, ויש להימנע מכך.

לסיים הוסיף הגר"מ שליט"א את ברכתו, לכל המשפחות שמתאמצות להימנע מטלטול במקומות שאין ראוי להתייחס אליהם, גם באופנים שבגלל זה צריכים להקפיד ולהאריך את הדרך, או אפילו נמנעים מלהתארת, יתן ה' שיזכו לראות ברכה בכל מעשי ידיהם, ויהיה להם נחת דקדושה מכל צאצאיהם.

עוד שאלו שלכאורה יש בזה פסול של "פתחי שימאי", כי מהצד התחתון של הברזל מחובר הסורג, שהוא אינו ישר אלא יש בו ברזלים שבולטים כלפי מטה, ולא עדיף מקרש שיש בו חיפופין [בליטות] שכתב בשער הציון (סי' שס"ג ס"ק י"ט) בשם הפמ"ג שאינו כשר לדעת האוסרים פתחי שימאי, והנה באמת זה לא צורה רגילה של פתח שיש למעלה ברזלים שיוצרים מהמשקוף, אך בכל זאת אינו דבר שומם והרוס, אלא פשוט הסורג נעשה למטרה אחרת, להשלים גדר. ויתכן שאינו מקלקל את צורת המשקוף. וכן יש לדון האם הפס הנוסף חייב להחשב כחלק מהסורג, או שמא ניתן להגדירו כדבר בפני עצמו, והאם יש חילוק אם הסורג מחובר אל הפס מלמטה, או שיש רווח קטן בין הפס לסורג. ובכל זה צ"ע למעשה.

הבאנו כאן רק שני דברים קטנים מתוך הסיוע הנפלא, ומלבד זה התקיימו סיורים בשכונות גבעת שאול, ובקרית משה, ובבני ברק ברמת אלחנן. הרבה החכמנו ולמדנו, אך אין כאן המקום להאריך. וברכת יישר כח לאחראים היקרים, שהדריכו את הקבוצות.

גוי שמעביר עגלות בכביש ז'בוטינסקי בבני ברק

בשבוע זה התפרסם רעיון חדש בנוגע לטלטול ברחוב ז'בוטינסקי בבני ברק, שכידוע הוראת הרבנים שלא לטלטל בו, ולא מועיל לעשות עליו עירוב, כי יש בו חומרת רשות הרבים שעוברים פוסלים את דין המחיצה של צורת הפתח, ורק אם יעשו שערים הננעלים בלילה יהיה ניתן לעשות בו עירוב. וכיון שלא שייך לסגור את הכביש הזה אפילו לרגע אחד, אי אפשר לעשות בו עירוב כשר. ואמנם רב העיר נזקק לעשות גם שם עמודים וחוטים כנהוג, בשביל להציל במעט את אלו שמטלטלים שם, שאולי יועיל לפי איזה שיטות, אבל מן הדין אין לסמוך על כך, ואין לטלטל שם. וראה מה שהארכנו בפרטי השיטות לעיל (גליון 2, 31 ועוד מקומות).

בעשר השנים האחרונות באים עוד ועוד אברכים לגור בשכונות פרס כץ וקרית הרצוג, ואינם יכולים לבוא להתארח אצל הוריהם וחבריהם בבני ברק, כיון שהכביש הזה מפורד בין השכונות. ולכן ניסו להעלות פתרונות שונים כדי להיתר לעבור. יש אפשרות אחת לעבור דרך גשר הסמוך לרחוב שבטי ישראל, והוא מתחבר לעירוביים השכונתיים משני הצדדים, [אם לא יורדים בירידה למדרגה של רחוב ז'בוטינסקי]. אבל להרבה מהתושבים שגרים באזור רחוב החלוצים והרב כהנמן, זה פתרון קשה, בגלל שצריכים להאריך את דרכם בחצי שעה ויותר. בעבר ניסו לעשות גשר נוסף בצומת רחוב הרב כהנמן, אבל זה התעכב ונתקע בעקבות עבודות הרכבת. עוד רעיון היה לעשות תקרה מעל הצומת, ועל מעבר החציה לכל רחוב הכביש, שע"ז יתבטל דין רה"ר מתחת התקרה, ויהיה אפשר לעשות עירוב רגיל מתחת התקרה. בנושא זה ג"כ התעוררה מחלוקת ארוכה, והיו ששינו את דעתם לאיסור ולהיתר ואין כאן המקום להאריך בזה, אבל בסופו של דבר גם זה בינתיים מתעכב בעקבות עבודות הרכבת.

השבוע התפרסם הפתרון החדש שארגן אחד מהתושבים, שיעמוד גוי בצומת הנ"ל בשעות מסוימות שבהן המשפחות אמורות לחזור מסעודת השבת, ויעביר את העגלות לכל מי שיקש. וכתב במודעה שיש בתקון הזה בכדי "להציל מהרבה חששות". והנה גם הפתרון הזה היה כבר מזמן בדין אצל הרבנים, והחליטו שהדבר אינו פשוט, לכן נביא כאן את יסוד הדברים.

במה התיירו אמירה לגוי

הנה אמירה לגוי נאסרה מדרבנן אפילו באיסור דרבנן, ואפילו לומר לו מערב שבת שיעשה בשבת אסור (סי' ש"ז ס"ב) ויש בזה גם איסור משום האמירה, מדין ממצוא חפצך ודבר דבר, וגם מצד המלאכה שנעשית עבור ישראל גזירה שמא יעשה בעצמו, או משום שנחשב כעושה בשליחות ישראל. וגם אם הגוי עושה מעצמו עבור ישראל, אסור להנות מהמלאכה (משנ"ב ס"ק י"א בשם האחרונים), וגם יש חובת מחאה למנוע אותו (סי' רע"ו ס"ק י"א), מלבד בדברים שאין ישראל נהנה מהם בשבת ובאופנים מסוימים (משנ"ב שם, ופוסקי זמננו). אבל יש אופנים שהיתיר אמירה לגוי, כגון לצורך חולה אפילו שאין בו סכנה אם הוא בגדר חולי כל הגוף שנפל למשכב וכו'. וכן היתירו לצורך מצוה, אבל בזה נחלקו הראשונים האם היתירו לומר גם במלאכה דאורייתא, והכרעת האחרונים והמשנ"ב (סי' ש"ז ס"ק כ"ד) וכל פוסקי זמננו שלא היתירו במלאכה דאורייתא, אלא רק שבות דשבות לצורך מצוה, דהיינו אמירה לגוי במלאכה דרבנן בלבד. ולפי"ז כיון שבנידון דין מדובר על טלטול ברחוב ז'בוטינסקי שיש בו איסור דאורייתא להרבה פוסקים, א"כ גם אמירה לגוי לצורך מצוה לא היתיר בו. ומשום כך יש להימנע גם מלומר לגוי להעביר את העגלות בכביש זה.

ההרשמה בעיצומה - שיעורי העירובין למעשה - שע"י מוקד העירוב, בליווי מצגות וסיוורים

מחוזרים חדשים בירושלים, בבני ברק, ובמקומות נוספים. להרשמה עכשיו פנה לנציג - 055-678-3323

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת אחרי-מות - קדושים

המניעים לפרישות

ולבשל עבורו כל מעדן שניתן להעלות על הדעת, הוא לא ביקש אלא ירקות. יתכן שלאורחיו הוא הגיש יותר, אבל הוא עצמו הסתפק במאכלים פשוטים, ונמנע מכל סוג של מותרות. כך חי את חייו האדם הגדול הזה - חזקיהו מלך יהודה.

לא רק עבור הגדולים

אבל פרשת קדושים מלמדת אותנו שדרך זו אינה רק דרכם של אנשים גדולים. "פרושים תהיו" - כולכם מצווים לקדש את עצמכם על ידי פרישות מהעולם הזה. כולנו מצווים לפתח מבט כזה של פרישות. כמובן שזה דורש התלמדות ומחשבה, מתי כן ומתי לא. יש פרישות שהיא אסורה - כאשר היא מזיקה, וממילא היא איננה נכונה. לדוגמה, אדם שנמנע מלאכול מאכלים מזינים - הרי הוא חוטא. אסור לאדם למנוע מעצמו את המאכלים הטובים שקיימים בתפריט נורמלי.

דוגמא נוספת - אדם שפורש מדיבור. אמנם זהו דבר טוב, אבל מה נאמר אם הוא ימנע מלומר שלום לרעייתו או לחבריו? או אם הוא אינו מוכן להקדיש דקה או שתיים כדי לשמח את חבריו השרוי בעצב או בדיכאון? אדם זה היה יכול להחיות את רוחו של חברו על ידי כמה מילים, אבל הוא נמנע מזה בגלל פרישותו. זהו חוטא!

המילה "פרישות" פירושה לפרוש מדברים המותרים **שאינם הכרחיים**. ולכן, למרות שאנחנו שואפים להשיג פרישות, מכל מקום הפרישות צריכה להעשות באופן שהיא איננה מזיקה לאחרים ואיננה מזיקה לאדם עצמו. אולם אין ספק שהמושג של פרישות כשרה הוא דבר חשוב ביותר, והוא אמור להיות אידיאל שכולנו חותרים אליו. בין אם זו פרישות בהיקף גדול או אפילו בהיקף קטן - כל יהודי צריך להשתדל להשיג איזו בחינה של פרישות.

בעצם, למה לא?

אמנם, אם החלטנו להיות פרושים מתענוגי העולם, בודאי נרצה להבין מדוע אנחנו עושים זאת. מה יעודד ויניע אותנו להיות פרושים?

והנה אם נעיין שוב בדברי המסילת ישרים, נראה שהוא מסביר את הענין כך: "והנה כלל הפרישות הוא מה שאמרו

איזהו קדוש?

בפרשת השבוע, הקב"ה אומר לעם ישראל: "קדשים תהיו". יש אנשים שסוברים בטעות שמילים אלו הן הקדמה למצוות שנצטוונו בהם בהמשך הפסוקים, כלומר שאנו מצווים להיות קדושים על ידי שמירת שבת, ע"י הימנעות מלעבוד עבודה זרה, ע"י אי אכילת פירות ערלה וכו', אבל אין כאן ציווי בפני עצמו. אבל הם טועים - "קדושים תהיו" הינו ציווי. הקב"ה מצווה אותנו להפוך את עצמינו לקדושים. כך מבואר בדברי חז"ל שמביא הרמב"ן, וכפי שנבאר.

א"כ, מוטל על כל אחד ואחד מאתנו להקדיש זמן לשאול את עצמו: "כיצד אהיה קדוש? מהי התכנית שלי להפוך לאדם קדוש?" האם עלי לומר הרבה מזמורי תהילים? אולי לסיים ש"ס? יתכן. יתכן שגם זה נכלל במצוה זו, אבל הבה ונשמע מה יש לחז"ל הקדושים לומר בענין. זה לשון התורה כהנים: "קדושים תהיו - פרושים תהיו". בכדי להיות קדוש, האדם צריך ללמוד כיצד לומר לעצמו: "לא!", ולסרב לחלק מההנאות הקיימות בעולם. דבר זה אינו רשות אלא חובה - האדם **חייב** ללמוד איך לפרוש מהעולם הזה!

וככל שהאדם פרוש יותר, כך הוא מתקדש יותר. כן מבואר במסכת תענית (יא, א), שהיושב בתענית נקרא קדוש, קל וחומר מנזיר שנקרא קדוש אע"פ שלא ציער עצמו אלא מדבר אחד, זה שציער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה. התורה אומרת שפרישותו של הנזיר מקנה לו **"נֶזֶר אֱלֹקִי עַל רִאשׁוֹ"** (במדבר ו, ז).

הארוחה המלכותית

במסילת ישרים (פרק יג) מאריך הרמח"ל בענין זה, ומביא כמה וכמה מאמרי חז"ל המוכיחים שיש מצוה לפרוש מתענוגי העולם הזה. אחד המקורות שהוא מביא הוא הפסיקתא (ו, ב), שם דורשים חז"ל את הפסוק "צדיק אוכל לשובע נפשו" (משלי כה), שמתייחס לחזקיהו מלך יהודה, שהיה אוכל ב' לטרין של ירק בכל יום. 'לשובע נפשו' פירושו שהוא אכל אכילה שיש בה תכלית ומטרה, ולכן אע"פ שמן הסתם היו טבחים מומחים שעמדו לרשותו, מהם יכול היה לבקש לאפות מאפים משובחים,

אותו כיצד להגיע למקום כלשהו, אפשר להראות לו באצבע. כמובן שכל אחד היה מעדיף לפתוח את פיו ולהוכיח איזה "מאכער" הוא, וכיצד הוא יודע להדריך בצורה טובה, ואחר כך לזכות ל"תודה רבה" לבבית, אבל הוא מתגבר ומשאיר את פיו סגור!

עם זאת, אין צורך ללכת דוקא לכזו קיצוניות. אם באופן כללי אדם מאמן את עצמו להימנע משיחות פזיזות וחסרות אחריות, אם הוא מרגיל את עצמו לשמור על פיו, זה כבר משהו. על ידי פרישות מדיבורים שאינם נחוצים, יהיה לו קל יותר לסגור את פיו במקרה שהוא נקלע לחברת בני אדם שבה היה יכול "להרוויח" כמה וכמה עבירות אילו היה משתתף בשיחתם.

נתאר לעצמינו אדם שיושב בחתונה, וכעת הוא נידון לשבת שלוש שעות במקום אחד. והנה הוא מגלה שבסמוך אליו בשלחן יושבים חבורה של אנשים קלי-דעת, שאוהבים לדבר על כל העולם. אדם שמעולם לא התרגל לשלוט על פיו, עלול למצוא את עצמו נסחף אחרי סביבתו, משום שמבחינתו, הוא איש שמצטרף לכל שיחה בשמחה וברצון. יתכן מאוד ששלוש שעות אלו חרצו את גורלו. שלוש שעות של ליצנות, לשון הרע ואונאת דברים - יתכן וידרשו לאדם כל חייו כדי לכפר על זה.

לעומת זאת, אדם שהוא פרוש - כבר התרגל לשלוט על פיו, ולכן הוא יושב שם ויסיח את דעתו מלהאזין לדבריהם, וישב בבדידות מכובדת, או שימצא תירוץ לחמוק מהשלחן.

ללמוד כיצד להסתכל

ישנה גם פרישות בהסתכלות. הפרוש מרגיל את עצמו להסתכל רק במקומות בהם יש לו צורך לעשות זאת, לדוגמה, כאשר הוא חוצה את הכביש, שם עליו להביט היטב שלא עוברות מכוניות. אבל ברגע שהוא מגיע לצד השני של הכביש - עיניו דבוקות למדרכה, עד שהוא מגיע לכביש הבא. הוא אינו נושא את עיניו כלפי מעלה אלא אם כן מישהו אומר לו שלום, שאז הוא מרים את עיניו כדי לקיים את המצוה של "הוי מקבל כל אדם בסבר פנים יפות" - ועונה לו כשעל פניו מבט נעים.

אדם זה הוא פרוש; הוא אינו מסתכל במקומות שאין לו צורך בהם. בודאי שהוא אינו מסתכל על מודעות רחוב או שאר דברים אסורים, וכך, מה שמהווה נסיון עבור אנשים אחרים, אינו נסיון כלל עבורו, פשוט משום שהוא בכלל לא ראה את מה שאחרים רואים - הוא אינו מסתכל לכיוון הזה. קל לו להתרחק מן העבירה, משום שהוא כבר השיג שליטה על עצמו, ועיניו אינן מטיילות במקומות אסורים. הוא מנצל את מתנת הראיה עבור דברים חשובים באמת.

זכרונם לברכה (יבמות כ, א) קדש עצמך במותר לך, וזאת היא הוראתה של המלה עצמה, פרישות, רוצה לומר, להיות פורש ומרחיק עצמו מן הדבר, והיינו, שאוסר על עצמו דבר היתר, והכונה בזה לשלא יפגע באיסור עצמו. והענין, שכל דבר שיוכל להוולד ממנו גרמת רע אף על פי שעכשיו אינו גורם לו וכל שכן שאיננו רע ממש, ירחק ויפרוש ממנו. כך מבין המסילת ישרים את הענין - להרחיק את עצמו מהאיסורים עצמם.

לדוגמה - אדם האוכל ללא שליטה, אפילו אם הוא אוכל רק מאכלים עם ההכשר הטוב ביותר, ברגע שהוא כפוי על ידי תאוותיו לאכול את כל אשר רואות עיניו, יהיה קשה לו להימנע ממאכלים אסורים. אם הרופא אוסר עליו לאכול סוכר משום שהדבר מסוכן עבורו - קשה לו מאוד לעמוד בזה. גם אם הוא מצליח להתגבר - בכל זאת, זו מלחמה יום יומית, משום שתאוות האכילה היא זו ששולטת עליו.

המקום המתאים ל"לחיים"

לעומת זאת, כאשר אדם אוכל רק מאכלים בריאים ומזינים, הוא לומד לשלוט על עצמו. הרמב"ם (פ"ג מהלכות דעות ה"ד) כותב שהאדם צריך לאכול רק מה שטוב ובריא עבורו, "לא ככלב וכחמור" האוכלים רק מה שערב לחיכם. וזה מה שעושה הפרוש - הוא אומר לעצמו "לא" ועוד פעם "לא", ועל ידי זה הוא מחזק את "שרירי הלא" שלו. וכך, חוץ מהעובדה שהוא בריא, גם יותר קל לו לומר "לא" לדברים גרועים יותר. אם יזדמן לו נסיון בדבר האסור ממש, יהיה לו יותר קל לומר "לא", מכיון שהוא כבר הרגיל את עצמו להימנע מדברים מסוימים.

אפשר להתאמן על זה בכל מיני הזדמנויות. לדוגמה אדם שסיים לסעוד את לבו בארוחת צהריים טובה, וכעת מגישים לו פרוסה של עוגת שוקולד טעימה. הוא יכול לומר לעצמו: "לא, כבר שבעתי! אני לא זקוק לזה!" או אם אתה משתתף ב"קידוש", וחבירך שואל אותך "נו, א' 'לחיים'?" ומציע לך "וויסקי", תאמר לו תודה, תברך ותשתה טיפה, וכאשר הוא אינו מסתכל, שפוך את זה על הרצפה [אלא אם כן מדובר ברצפה המכוסה בשטיח...]. האמינו לי - הרצפה היא המקום הטוב ביותר עבור "וויסקי". אין מנוס מזה - מי שרוצה לקיים את דבר ה', חייב להתאמן ולהתרגל להיות פרוש.

ללמוד איך לדבר

עבודה זו של פרישות נוגעת לא רק לאכילה ושתייה, אלא לכל בחינה של חיינו. רבינו הגר"א זיע"א כתב שהפרישות הטובה ביותר היא פרישות בדיבור, והוא ממליץ להתענות תענית דיבור - מפעם לפעם להקדיש יום שבו לא ידבר האדם מילה, וכמו שנהגו הרבה יהודים טובים. מן הסתם, ביום זה כדאי להסתגר בחדר, ואם יוצא שהאדם הולך לבדו ברחוב, ומישהו מבקש ממנו להדריך

ח, יז) ואמרת בלבבך, ונאמר (משלי ו, יח) לב חורש מחשבות].

והנה, האדם אינו מסוגל לאהוב שני דברים כאחד. דבר זה כתב הרמב"ם (פ"י מהלכות תשובה ה"ו): "דְּבַר יְדוּעַ וּבְרוּר שְׁאִין אֶהְבֵּת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִקְשָׁרַת בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם עַד שִׁישְׁגָה בָּהּ תְּמִיד כִּכְאוּי וְיַעֲזֹב כָּל מֶה שֶׁבְּעוֹלָם חוּץ מִמֶּנָּה. כְּמוֹ שֶׁצָּנָה וְאָמַר בְּכָל לִבָּבָהּ וּבְכָל נַפְשָׁהּ". אם אדם אוהב איזה תחביב או איזה ענין אחר - הרי זה בלתי אפשרי עבורו לרכז את מחשבותיו בה, ובהשקפות אותם מבקש הקב"ה שיהיו לנו. וכך מבאר החובות הלבבות את הסיבה שמחמתה אמנו צריכים להיות פרושים מהעולם - משום שאנו צריכים ששכלנו יהיה פנוי לדברים גדולים וחשובים יותר.

דירתך היקרה

אנו מציגים כעת מושג מדהים ומופלא. רעיון זה מתואר על ידי שלמה המלך בספר משלי, על ידי המשל הבא: נניח שיש לך מחסן או תא שאתה שוכר בעשרת אלפים דולר בשבוע. האם היית מניח שם את נעליך? אין לך בזבז גדול מזה! בוודאי שהיית מניח שם רק את רהיטיך היקרים ביותר, כי אסור לך לבזבז סנטימטר של שטח יקר זה - ואת הנעליים שלך אתה יכול להשאיר במסדרון. זהו מה שאומר לנו שלמה המלך: "וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמְלֹאוּ כָּל הַיּוֹן יָקָר וְנָעִים" - מחשבותיו של האדם, חדרי שכלו, הם הדירה היקרה ביותר שתוכלו למצוא - כל סנטימטר הוא נדל"ן בעל ערך עצום. ולפיכך יש להשאיר דירה זו נקיה ומסודרת, פנויה מכל סוג של "ריהוט" מיותר, על מנת שהדברים הנחוצים באמת יוכלו לדור בו.

אנו זקוקים למרווח בשכלנו עבור כל ה"רהיטים יקרי הערך" של התורה - הרי לשם כך נועד השכל, רק שאנחנו לא עושים את זה! הראש שלנו עמוס בדברים מיותרים. אם הראש שלך תפוס באיזה ענין פעוט וחסר ערך, אם אתה חושב על ויכוח שהיה לך עם השכן, או על איזה תחביב שלך - העומס בראשך מונע ממחשבות והתבוננויות נהדרות של תורה ועבודה מלהיכנס לשכלך. זהו חוק בפיזיקה, ששני עצמים אינם יכולים לתפוס מרחב אחד בו זמנית.

ציורים של בראשית

אחד ה"רהיטים" היקרים שמוחו של האדם אמור להיות תפוס בהם הם ציורים והמחשבות. לדוגמא, בראשנו צריכה לשכון ציור של יצירת היקום, תמונה מדהימה המתוארת בפרשת בראשית. הכל נברא יש מאין, והכל נוצר ברצף כה מפואר. ראשית קם ונוצר כל החלל, הרקיע. אחריו נוצר כדור הארץ, ואז היבשה הגיחה מהמים. אחר כך נוצר האור, ולאחר מכן באה השמש; כל שלב של היצירה בא בזה אחר זה - איזה ציור מרהיב! חבל

פרישות בהוצאות

יש גם פרישות בהוצאות. אנשים חכמים ירגילו את עצמם שלא לבזבז שקל מיותר. האם רק משום שיש כאן איזה דבר למכירה, אתה צריך לבזבז את הכסף שהרווחת בעמל רב? המודעה צועקת: "היכנס וחסוך!" אבל אתה תחליט "להישאר בחוץ" ולחסוך יותר! הרי עד לרגע בו ראית את המודעה, מעולם לא עלה בדעתך שאתה צריך את המוצר הזה. אם אין צורך לקנות אותו, אם אתה יכול לחיות בלעדיו, אז השאר אותו בחנות ושמור את כספך בבנק. אנשים שמתרגלים לבזבז כסף, הופכים לעבדים לדחף הזה, ולעתים קרובות הם קונים חפץ רק בגלל שהוא מוצג בחלון הראווה. הרגל זה עלול להביא לאדם הרבה צרות.

אנשים זהירים, אנשים שהם קמצנים כאשר זה מגיע לבזבז כסף, נמצאים במקום טוב יותר, כי הם אינם מתפתים לעשות דברים המבזבזים את זמנם, כספם ובריאותם. אם משהו יציע לך להצטרף ל"טיול מפנק" בחוץ לארץ, זה אפילו לא מפתה אותך. אתה תאמר לו: "תודה רבה, אבל יש לי מקומות טובים יותר לטייל בהם" כי אתה כבר יודע שהרחוב שלך הוא יותר יפה מכל מה שתראה שם - וגם בטוח יותר.

אולם כאשר לאנשים יש דחף להסתכל ודחף לבזבז ודחף לאכול ודחף לדבר - בעצם הם עבדים לרצונות שלהם, והם תמיד נמצאים רק פסע אחד מהאסון. וזו הסיבה שהפרוש אותו מתאר המסילת ישרים, דואג להיות תמיד בשליטה.

כעת הזכרנו רק כמה דוגמאות - אבל יש ענפי פרישות נוספים; אם תשקיעו בזה מחשבה, תוכלו להבחין בעצמכם באילו אזורים בחייכם משתלם לכם להיות פרושים. אבל יהיה אשר יהיה, הצד השווה שבהם - לפי הגדרתו של המסילת ישרים - הוא, שהפרישות שומרת על אדם מלבוא במגע עם דברים האסורים.

פרישות מסוג אחר

כעת נלמד את נושא הפרישות מהיבט אחר. כמו שבמסילת ישרים ישנם את פרקי הפרישות, כך גם בחובות הלבבות יש את "שער הפרישות". זהו אותו נושא, אבל הוא ניגש אליו מכיוון שונה לגמרי. אין כוונתי לומר שהוא חולק על המסילת ישרים; הדברים שלמדנו עכשיו מקובלים על כל מי שמבין מהי התורה, אך החובות הלבבות מלמד אותנו שיש טעם עוצמתי נוסף, מדוע עלינו להתנזר ולפרוש מהנאות העולם הזה.

החובות הלבבות מסביר, שכדי להבין מהו המניע שלנו לנהוג בפרישות, עלינו להבין שהסיבה שבגינה באנו לעולם היא כדי למלאות את ראשנו במחשבות על השי"ת. "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" - אהוב את ה' בכל שכלך [כי לב בלשון הקודש מציין המחשבה, כמו שנאמר (דברים

גם צעצועים יקרים, ולכן ראשו ריק. כמובן, ראש ריק הוא גם כן דבר בלתי רצוי, ולכן, אם הוא מעוניין להעביר לדירתו הריקה חפצים יקרי ערך, הוא יכול להתחיל להעביר אליה ריהוט של "סוויטה" יוקרתית, להפוך את שכלו לארמון יפהפה, ולהכניס מיטות של זהב, כיסאות של זהב, גביעים מזהב ועוד רהיטים מרהיבים.

ארמון התענוגים

יכול האדם להכניס לארמון שהוא בונה, תמונה של יציאת מצרים. "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך" (דברים טז, ג) - אנו מצווים לזכור את יציאת מצרים בכל בוקר וערב. אמנם ישנם אנשים המשלמים מס שפתיים, ומסתפקים בכך שהם אמרו את פסוקי יציאת מצרים, ואח"כ שוכחים מזה, אולם אדם החפץ לבנות לעצמו ארמון מלא בתענוגים, צריך לקבוע את יציאת מצרים כהתקן קבוע בשכלו - עליו להיות מודע תמיד ליציאת מצרים.

בעוד האדם מתרגל לפרוש מהדברים הפחות חשובים, במשך השנים הוא מכניס עוד ועוד אביזרים לדירה המלכותית הזו שבשכלו. ככל שהאדם יעריך יותר כל סנטימטר משכלו, כך הוא יקדיש יותר זמן למחשבות של תורה - והכל מתחיל בשכל הפנוי מעניני העולם המיותרים.

האידיאליסט המרושש

אומרים חז"ל במסכת נדרים (פא, א): "שלחו מתם, הזהרו בבני עניים, שמהם תצא תורה". בני ארץ ישראל שלחו למנהיגים שבבבל, שאם מגיע אליהם בחור עני, יש להם לעשות השתדלות מיוחדת לקרב אותו. בני עניים הם יהלומים, משום שמהם יוצאת גדלות בתורה.

שואל הר"ן, מדוע דוקא מבני עניים תצא תורה? מה מיוחד במשפחות עניות שהן מייצרות תלמידי חכמים? מסביר הר"ן, שהטעם הוא משום שלבני עניים אין שום דבר אחר מלבד התורה. מעולם לא היה דבר אחר שהעסיק את שכלם. לא היו להם "זמנים טובים" של בילויים, לא היה להם כסף לבזבז, אז ראשם עסוק רק באידיאלים. בחור עני עושה את דרכו לעבר הישיבה, ובראשו הוא חושב רק על הגמרא. הוא אוהב את הגמרא, ומתעתד להיות גדול בישראל. בין אם יהיה "גדול" גדול, ובין אם יהיה "גדול" קטן, אבל גדול הוא יהיה - משום ששכלו תפוס רק בזה.

לעומת זאת, בחור בן עשירים שיוצא בדרכו לישיבה, עונד על זרועו שעון יקר, ובמזוודתו מונחים כל מיני חפצים ומוצרים כאלו ואחרים שיעסיקו אותו. אבל יש לזה מחיר! לא רק מחיר כספי, אלא יותר גרוע מזה. המחיר הוא שטח פנוי בארמון שבשכלו. ראשו עסוק במצלמה היקרה ובשאר התפנוקים שברשותו, ולכן, אע"פ שהוא

שאנשים אינם מבינים שאלו הם הרהיטים שאמורים לשכון כבוד בשכלנו.

אם הנך חפץ להיות אדם מרומם יותר, בעל טבע גבוה יותר, יש לי הצעה עבורך: כאשר תצא החוצה היום בערב, בעודך צועד במורד ברחוב, הקדש כמה רגעים לחשוב שמי שיצר את היקום יש מאין מביט בך כעת. תנסה את זה! זהו "רהיט" יקר מאוד! כאשר אתה חוזר בבוקר מבית הכנסת לביתך, או כשאתה ממתין בתור במכולת כדי לרכוש חלב, במקום למלא את מחשבותיך ב"ריהוט זול" ולחשוב מה תמרח על הלחם בארוחת הבוקר, תתחיל לשנע רהיטים יקרים אל תוך שכלך, כגון מחשבות על הבריאה יש מאין; השקיע דקה בציור של בריאת היקום. זוהי הקדמה לכל התורה כולה - גם כאשר אנו לומדים חלקים אחרים בתורה, עלינו לזכור שהכל מבוסס על כך שהעולם נברא יש מאין.

"יום אשר עמדת"

מדוע שלא תקדיש חצי דקה ביום כדי לחשוב על מעמד הר סיני? האם מעולם לא שמעת על הרעיון הזה? זהו פסוק מפורש! "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך... יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב" (דברים ו, ט-י).

הו! איזה יום זה היה! יום אדיר, שכמותו לא היה לפניו ולא יהיה אחריו בתולדות העולם! אנשים שמעו את קולו של ה'! "השמע עם קול אלקים" (שם פסוק לג) - האם אומה שמעה אי פעם קול כל כך מתוק וכל כך נורא? האנשים שם התעלפו! הם מתו ונאלצו לעבור החייה! זו הייתה התרגשות - חוויה מפחידה, ובכל זאת החוויה הכי שמחה אי פעם. אתה חייב לפנות תמיד מקום בשכלך לציור כה נהדר, איך קולו של הקב"ה רועם מהר סיני. שים את הרהיטים הללו בחדר האחוזת של נפשך. מלא את חדרך בדעת.

ראש-מוסך

אדם שיש לו ראש מלא ב"משעגסען", מלא בשטויות - לא יהיה לו מקום למחשבות הנהדרות הללו. נאמר שיש לך בראש את האידיאל ה"יפה" של מכונית; המוח שלך מלא במחשבות על התעסקות במנוע המכונית שלך. אולי יש לך דאגה אובססיבית לצמיגים או לשטיפה של האוטו. אתה חושב לעצמך שמחר בבוקר, אם יהיה לך זמן, תיקח את שואב האבק ותנקה את כל הריפודים של המכונית. מכונית ומכונית ומכונית ועוד פעם מכונית. המוח שלך הוא מוח של מכונית. במקום שהשכל שלך יהיה מלא בריהוט היפה של אידיאלים תורניים, יש לך ראש שהוא מוסך, מלא בצמיגים וחלקי חילוף.

זו רק דוגמה אחת. מוחם של אנשים מלא בכל מיני סוגים של דברים מיותרים: בגדים, כסף, "גדג'טים" יקרים, אוכל, טיולים. אבל הנה לפנינו אדם שאין מכונית; אין לו

לענין! - ואנחנו אומרים "אל תכנס לענין!" תישאר מחוץ לענין!

זוהי דרכו של החובות הלבבות בביאור ענין הפרישות - להשאיר את שכלנו פנוי עבור השימוש הנפלא לשמו הוא נוצר! חיים רק פעם אחת - אז האם לא כדאי לנצל את שכלנו לשמש כדירה עבור מחשבות מרוממות? אנחנו רוצים להשאיר את שכלנו פנוי עבור המחשבות שאמורות להעסיק אותו, ובכך להפוך אותו לחדר מלא באיזורים יקרי ערך - "וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלֵאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנִגְעִים".

הנאות שווא

וכעת אנחנו מגיעים לדרגה נוספת, והוא ענין שלישי שימריץ ויניע אותנו להשיג פרישות, והיא, שהפרישות מביאה לאדם חיי אושר **בעולם הזה**! כן, בעולם הזה! זו כבר פרישות שכולם היו רוצים ללמוד אודותיה!

אולם, על מנת להבין זאת, חשוב להקדים ולומר, שאחד הדברים הנפוצים ביותר שגורמים לנו לא להיות מאושרים בעולם הזה הוא הרדיפה אחר הנאות שווא. על ידי רדיפה אחר הנאות ריקות, אנשים מונעים מעצמם את ההנאה הגדולה ביותר בעולם הזה - אושר שהוא הרבה יותר אמיתי, והרבה יותר נגיש לכל אחד ואחד.

הם ממשיכים לרדוף אחרי האושר, אך הם אינם מוצאים אותו. כאשר הם יוצאים ל"בילוי" - הם חוזרים הביתה בסוף היום, והם נוחלים מפח נפש, משום שהם מבינים שהכל ריק, ולא נשאר להם כלום מאותן ההנאות. יש כאלו המחפשים אושר על ידי נסיעה למרחקים, אבל האמינו לי, גם שם הם לא ימצאו את האושר אותו הם מחפשים, משום שאושר ניתן להשיג אך ורק על ידי עמל ועבודה קשה, ומי שמנסה להשיג אושר בדרך הקלה - בודאי יתאכזב. אולי יהיה לו "כיף", אולי הוא יחוה איזה "ריגוש", אבל אושר - לא. חיינו הם אכזבה אחת גדולה.

עולם טוב מאוד

מצד שני, אנו יודעים שהעולם הזה אינו מקום של אכזבות; עולמו של הקב"ה הוא עולם מאושר! אנו יודעים שה' הוא טוב ומטיב. איננו יכולים להתחיל לחיות בעולם הזה בצורה מוצלחת אם לא נטמיע בעצמותינו את היסוד הזה, שהקב"ה ברא את הכל לתכלית הטוב. "עולם חֶסֶד יִבְנֶה" (תהילים פט, ג) - ה' ברא עולם של חסד. הדבר הראשון שהקב"ה אמר לנו הוא, שנדע עד כמה העולם הוא טוב. "וַיֵּאָמֶר אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בראשית א, לג). אם ה' היה אומר שהעולם הוא "טוב" ולא "טוב מאוד", היינו מבינים שזהו שבח גדול מאוד, כי

בחור ירא שמים ונעים הליכות, בחור טוב ונחמד - אבל ראשו עמוס מדי בעינינים אחרים.

אופניים, פטישים וסופגניות

לבני עניים יש הרבה פחות הזדמנויות לבזבז את חייהם! כשאני הייתי ילד, מעולם לא היו לי אופניים. היינו כל כך עניים, שכאשר רציתי לקנות לעצמי פטיש קטן, שמחירו היה רבע דולר - לא היה לנו כסף לזה! הייתי צריך לחסוך פרוטה לפרוטה כדי לקנות לעצמי את הפטיש הקטן. איזה דבר גדול זה היה עבורי! ברוך ה', לא היה לנו כסף לצעצועים.

נמחיש את הענין שאנו מדברים בו בעוד משל: אדם מתיישב ליד השלחן כדי לאכול ארוחת בוקר, ובמקום לאכול אוכל בריא ומזין, הוא בוחר לסעוד את לבו בצלחת דגני בוקר עמוסי סוכר, ולקינח הוא אוכל סופגניה שמנונית. אדם זה לא קיבל את התזונה לה הוא זקוק, כל מה שהוא קיבל זה כאב בטן. הוא עוזב את השלחן עם כאב בטן, וכעת אין כבר מקום עבור האוכל המזין והבריא לו זקוק הגוף. כמו כן, אדם ששכלו מלא בדגנים מסוכרים וסופגניות ומכוניות מפוארות - כבר אין מקום בשכלו לתענוגים האמיתיים שה' חפץ שנהנה מהם.

השאר מקום פנוי

הפרישות, כך כותב החובות הלבבות, היא הפתרון לבעיה. על ידי הפרישות, האדם מפנה את שכלו מהענינים הבלתי חשובים והבלתי נצרכים שבעולם הזה, וכך יכול הוא להכניס אל תוך שכלו את הדברים החשובים באמת. אל תעסוק במותרות! מי שאינו בררן ומוכן לאכול את כל סוגי המאכלים, ממילא אינו מקדיש זמן רב מדי לארוחותיו, וכך עתותיו הם בידיו, והוא יכול להשתמש בהם עבור הדברים החשובים בחיים. לעומת זאת, אדם שאוהב רק מאכלים מסוימים, או שאוהב לאכול במסעדות [ובכך שהוא אוסף אל צלחתו חיידיקים של אנשים אחרים], צריך להקדיש זמן ומחשבה ל"מה אוכל היום?" או "באיזו מסעדה אסעד הערב?", וכמעט ולא נשאר לו שטח פנוי בשכלו עבור הדברים החשובים בחיים.

בודאי שאין כוונתי לומר שאין להתעסק בשום עסק גשמי. אדם צריך לחיים נורמליים, ובכלל זה עבודה, סידורים, ושאר ענינים גשמיים, אבל צריך לזכור לא "להיכנס" לעניני עולם הזה, לא **להתאהב** בהם. אם אין לך צורך ברכב, אל תקנה רכב, אם יש לך צורך, אז אין לך ברירה, אבל אל תתן לרכב לתפוס לך את הראש. פעם היתה מודעה שהתפרסמה על גבי אוטובוסים: "תכנס

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: **אזל מן השוק**

אבל החובות הלבבות כותב שאדם כזה הוא טיפש, משום שהקב"ה רוצה שנהנה מהמתנות שהוא מעניק לכולם. האם העובדה שהשכן שלך נהנה מאור השמש, אמורה למעט מהנאתך?! הקב"ה נותן ונותן עוד ועוד כל הזמן, ותפקידנו הוא לפתוח את עינינו ושכלנו, ללמוד את ההנאות הללו ולהנות מהם. ומי שלא עושה כן - עתיד ליתן דין וחשבון על כך שלא נהנה מהם!

איזה אושר גדול הוא להנות מאור היום. כמה טפשים האנשים - בנים ובנות הולכים ברחוב ויש להם כיסים מלאים כסף. הם רוצים לקנות ממתקים וחטיפים, וחושבים לעצמם "זוהי הנאה! זה נקרא כיף!" ואני אומר להם: "תזרקו את כל הזבל הזה לפח האשפה ותסתכלו באור היום. אם תוציאו את כל השטויות הללו מהראש, תוכלו סוף סוף להנות מאור השמש!" כמובן שהם מסתכלים עלינו וצוחקים, הם חושבים אותנו למשוגעים, אבל כך הם החיים בארצו של החובות הלבבות, ארץ השקפת התורה, שבה אור יום הוא דבר מהנה!

הנאות פשוטות

אור יום הוא רק דוגמא אחת של הנאה ממנה נהנה הפרוש, אבל אנחנו רק בתחילתה של מסע התענוגות - התענוגות האמיתיות של החיים. האם אתם מבינים איזה תענוג זה שיש לנו שתי עיניים? ומי שחושב לעצמו: "הרי לכולם יש שתי עיניים!" - ומה בכך? תשאלו אדם עיוור מה הוא היה נותן עבור עין אחת. עין אחת! הוא הרי היה מוכן לשלם מילונים! הוא היה "משתגע" משמחה אם הדבר היה בידו.

חישבו על התענוג שבאכילת פרוסת לחם! זהו אחד הדברים המענגים ביותר! ולשתות כוס מים! לוגמים נוזל שמביא חיים! צריך ללמוד להנות משתיית מים! ומה עם ההנאה שבנשימה? כאשר אנחנו לוקחים נשימה, אנחנו שואפים אל ריאותינו תערובת מיוחדת של גזים, שמפיחה בנו רוח חיים. כל נשימה נכנסת אל גופנו ונותנת לנו פֶּךְץ חדש של אנרגיה.

וזה שיש לך קורת גג מעל לראשך, וקירות ודלת שאתה יכול לנעול - איזו ברכה זה! זהו אושר; הבית שלך הוא המבצר שלך. כשאתה נכנס לבית מחומם, אתה צריך להנות ממנו! אמור לעצמך: "אה! חום הוא תענוג אמיתי!" האם לא אמרת כך אף פעם? אפילו לא פעם אחת? הסיבה לכך היא שהראש מלא בטלפונים וצעצועים וסופגניות, ולכן אין מקום להנות מבית חם ונעים.

חיים לשם הנאה?

אמנם, לא תמיד ניתן לדבר את הדברים הללו בפני כל אדם. פעם ניגש אלי יהודי אחד צדיק, והוכיח אותי: "כיצד אתה מלמד אנשים שתכלית החיים היא להתענג ולהנות? האם כך היא דרכה של תורה - לרדוף אחרי תענוגים?" אני הבטתי בו וחשבתי בלבי: "תסתכל על עצמך - אתה

ה"טוב" של השי"ת הוא טוב מאוד. אז כאשר ה' אומר שהעולם הוא "טוב מאוד", אז פירושו של דבר שהוא טוב מאוד מאוד מאוד! הקב"ה אינו נותנת חותמת של "טוב מאוד" אלא "כזה דבר טוב במיוחד!"

להנות מהכל

לא רק שהעולם מלא בהנאות, אלא שהנאות אלו מזומנות לכל דורש, והקב"ה מצפה מאתנו שנהנה מהם ונעריך אותם. שלמה המלך אומר בקהלת: "וְכָל אֲשֶׁר שָׁאָלוּ עֵינַי לֹא אֶצְלָתִי מֵהֶם", כלומר שמכל דבר אותו ראה, הוא נהנה מדגימה קטנה שלהם, וכן כתוב בירושלמי (פ"ד הי"ב): "עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כהל שראתה עינו ולא אכל". זה נשמע טוב! יש כאן מצוה - לנסות ולטעום כל דבר שרואים, ואם לא, אדם יתן על כך את הדין.

אם כן, אנחנו רואים שזהו דבר טוב ואידיאלי להנות מהדברים שברא עבורנו הקב"ה בעולם הזה. ה' רוצה שנהנה מהעולם! אז כיצד אנחנו אומרים שצריך לפרוש ולהינזר מתענוגי העולם הזה?

להנות מהאור

כדי לענות על שאלה זו, עלינו לברר על אילו הנאות מדבר שלמה המלך בפסוק זה. וכאן אציג את אחת ההנאות המדוברות, הנאה שתפתיע כל אחד, ומצד שני תגרום לכולכם להבין על אילו הנאות דיבר הפסוק.

כתוב בקהלת (יא, ז): "וּמְתוֹק הָאוֹר וְטוֹב לְעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת הַשֶּׁמֶשׁ". ומבאר רבינו יונה בשערי תשובה (שער ב, מאמר ט) שכוונת הפסוק לאיש זקן, שכבר איבד את טעם האוכל, ושאר ההנאות כבר אינן קוסמות לו, ואולי הוא יחשוב שאין לו ממה להנות בעולם הזה. אבל זה הרי לא יתכן, מפני שהקב"ה אמר שהעולם הזה הוא טוב מאוד. הוא לא אמר שזה טוב מאוד רק עד גיל שמונים!

מסביר רבינו יונה, שההנאה שהוא יכול לקבל מהעולם הזה היא הנאה מאור השמש! אם הוא ילמד להנות מאור השמש, הוא יהיה אדם מאושר לעד! אור השמש - איזה תענוג! כמה טפשים הם בני האדם שחיים את חייהם ואינם מעריכים את אור השמש!

אני מודע לכך שרעיון זה בהחלט אינו מקובל על אנשים רבים. הם חושבים לעצמם: "זו הנאה? זהו תענוג?" הרי זה בחינם, זה כל כך זמין". אבל אנחנו לומדים כאן סוד גדול: כל הדברים הטובים בחיים הם בחינם! רק שאנשים לא יודעים להיות מאושרים איתם. וכן כותב החובות הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ה), שאנשים נוטים להתעלם מה"טובות הכוללות" כלומר התענוגות הכלליות שיש לכולם, והם מחפשים רק את ה"טובות המיוחדות", שיש רק להם ולא לאף אחד אחר, ורק אם יהיו להם דברים כאלו, אז הם ירגישו מאושרים. הם חושבים שתענוג הוא רק דבר שיש לי לבדי.

ואיזו הנאה גדולה יש בלימוד התורה! אדם שלמד כיצד להיות פרוש משאר ההנאות החילופיות הקיימות בעולם, נהנה לשבת ליד הגמרא! לכן אסור ללמוד תורה בתשעה באב, משום שדברי תורה הם משמחי לב. להבין סברא של הגמרא, לקלוט את התירוץ של התוספות - זה תענוג! מי שזוכה להבין איזה ענין שלא היתה לו בו הבנה - איזו שמחה יש לו. לכן רבא, שכל כל נהנה ושמח בלימוד התורה, לא שם לב שהוא יושב על ידו, ושמאצבעותיו נוזל דם (שבת פח, א). זאת היתה אהבתו האמיתית! השמחה של לימוד התורה!

רק מי שלמד כיצד להתנזר מתענוגות העולם הזה, יוכל לחוות את ההנאה וההתלהבות שיש בקיום המצוות. אמא יהודיה שמבשלת ארוחה עבור משפחתה - אם היא למדה להנות מהמצוות, כמה מאושרת היא תהיה בידועה שילדיה יאכלו את האוכל שהיא מבשלת עבורם. היא שמחה בכך שהיא זוכה להיות השליחה של השי"ת, עליו נאמר: "נָתַן לָחֶם לְכָל בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ" (תהילים קלו, כה). היא שליחה של חסד. האם אין זו זכות עצומה, עבור כל אשה ברת שכל? בעודה עומדת ומגישה את המנות לילדיה, היא מאושרת מכך שהיא זוכה להיות שליחה של הקב"ה, היא שמחה על כך שילדיה הצדיקים נהנים מהארוחה שהכינה. אשה זו היא "עובדת ה'" מאושרת, משום שהיא אינה חושבת כעת על בגדים ותכשיטים.

סיכום המניעים

כעת נסכם את שלושת הרבדים של הפרישות, שהם המניעים שמחמתם יעסוק האדם בעבודה חשובה זו.

הפרישות הראשונה היא הפרישות אותה מבאר המסילת ישרים, ותכליתה הוא שהאדם ילמד לשלוט על עצמו ולהתנזר ממותרות, כדי שלא יהיה משועבד לרצונותיו ולתאוותיו. בכך מתרחק הוא מן העבירה, שכן מי שהוא עבד לתאוותיו, קרוב יותר לבא לידי חטא.

הסוג השני הוא מה שלמדנו מבעל החובות הלבבות: יהודי צריך להשאיר את שכלו פנוי למחשבות והשקפות התורה, ולכן אין לו למלא את ראשו בענינים גשמיים. צריך הוא להשתדל ככל יכולתו ששכלו יהיה פנוי עבור האוצרות הנפלאים של ציורים ומחשבות של תורה וקדושה. זוהי ההצלחה בחיים - למלא את ראשך במחשבות אציליות, ב"רהיטים" היפהפיים של סיפורי התורה והשקפותיה. לבנות שכל של תורה - זהו ההישג הגדול ביותר שיוכל האדם להשיג, אבל זה לא יוכל לקרות בשכל מלא בהנאות אחרות.

והמניע השלישי לפרוש מהעולם הזה, הוא משום שבכך יוכל האדם להנות באמת מהעולם הזה! פרישות אינה דכאון ועצבות! אדרבה, מי שראשו מלא בגשמיות, בעל כרחו הוא יתעלם מהתענוגים האמיתיים שקיימים כאן. הקב"ה חפץ שנהנה מהעולם הזה, אבל זוהי אמנות

עונד על זרועך שעון, לי אין שעון. אתה נוסע ברכב לישיבה, אני הולך ברגל. מי כאן רודף אחרי תענוגים? אתה רודף אחרי תענוגים, אבל אינך משיג אותם, אני אינני רודף אחריהם, אבל הם באים אלי. אני הולך ברחוב, ונהנה משתי מכוניות הפאר העוצמתיות שנתן לי הקב"ה - שתי רגלי. אני נושם את האוויר שהקב"ה נתן לי, ונהנה מהחיים!" סוג זה של תענוגים כשרים הוא חיוב! זוהי מצוה גדולה להנות כך מהחיים!

אבל לעולם לא תוכל להנות מדברים אלו, אם ראשך עמוס במותרות, בכל מיני הנאות חילופיות. לעולם לא תהנה מהמתנות שנתן לך ה', אם אתה סבור שהנאה פירושה לטייל בעולם. יכול להיות שתמצא קצת אושר חולף - פרוסת עוגה וטיול לשווייץ עשויים לדגדג לך קצת את העצבים, אבל אף פעם לא תהפוך לאדם מאושר. רק הפרוש, האיש שלימד את עצמו להתרחק מההנאות המזויפות הללו, רק לו יהיו חיים מאושרים בעולם הזה!

תענוגים רוחניים

אולם יש כאן ענין נוסף. מי שמרגיל את עצמו להנות מתענוגים ריקים ורדודים, לא רק שהוא לא יוכל לחיות חיים מאושרים בעולם הזה, אלא יש כאן עוד דבר עצום שהוא מפסיד. אני מגדיר זאת כרובד רביעי של הפרישות, עוד מניע להיות פרוש. מי שראשו עסוק ברדיפה אחרי הנאות ריקניות, לעולם לא יוכלו למצוא אושר בעבודת ה'. כאשר לאדם יש הנאות מלאכותיות, הוא לא יוכל להעריך את ההנאה של עבודת ה', של קיום המצוות.

יש אנשים שעבורם הדברים נשמעים מוזרים - אבל האמינו לי, יש תענוג גדול בקיום המצוות. ר' עקיבא היה מתפלל שמונה עשרה בשבת, וממלא דליים שלמים בדמעות. תלמידיו שאלו אותו: האם מותר לבכות בשבת? וענה להם ר' עקיבא: אני בוכה מתוך אושר (עיין ב"י או"ח סי' רפח בשם האגור). הוא היה כל כך מאושר - הרי הוא שוחח עם ידידו הטוב ביותר! הדבר דומה לילד קטן שלא ראה את הוריו זמן רב, כאשר הוא חוזר הביתה הוא שופך את ליבו, ומספר להם כל מה שעבר עליו. הוא היה בין אנשים זרים, וכעת הוא חזר לאנשים אותם הוא אוהב, ושהם אוהבים אותו בכל ליבם. כך הרגיש ר' עקיבא כאשר עמד בתפילה בפני בורא העולם - הוא לא יכול היה לעצור את פרץ דמעותיו, הוא היה כל כך שמח ומאושר!

עבודה מתוך התלהבות

יש שמחה בתפילה, וכמו שכתוב: "וְשִׂמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי" (ישעיה נז, ז). פירוש הדבר הוא שכאשר באים לעמוד לפני ה' ולהתפלל, יש בזה הנאה, יש בזה "גישמאק"! כך היו אומרים יהודים של פעם: "אה! א' גישמאקע מעריב!" אבל מי שהרגיל עצמו להנאות שטחיות ורדודות, אין לו תיאבון למעריב. אין לו אפשרות להנות מההנאות האמיתיות של החיים.

(ב) הכרת הטובה על רוב חסדיו יתברך עמנו.

ובכל נפשך - הנפש היא הכח הרוצה, [אם יש את נפשכם (בראשית כג, יח)], ופירושו בכל רצונך, ואמרו חז"ל (שם) בכל נפשך, אפילו כשהוא נוטל את נפשך, כי הרצון היותר חזק באדם הוא הרצון לחיות, [ונפש ביסודו פירוש חיים, וקרוב למילת נשף (שמות טו, י) שהוא הנפחה והנשימה], ועם כל זאת אהבת בכל נפשך, אהבת למטיב בלי סוף, תהיה בלי סוף.

ובכל מאדך - בכל יכלתך. והנה מזה שלא אמר מלה אחרת של יכולת, כגון עוז או כח, וכתב **מאד** שהוא הרבה, בא ללמד שלא מספיקה האהבה בכל כחך, אלא חייב אתה לאהוב את ה' גם בכל הכשרונות והאמצעים שיש לך, נכסים, זמן, השפעה, כשרון השכל, וכח הגוף, הלב והנפש. **המאד**, כולם ניתנים לך מה', ומחמת אהבה והכרת הטוב, מחוייב ליחדם לאהבת הנותן.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

האם זה בסדר לשתות הרבה קפה?

תשובה:

נגעת כאן בנושא חשוב מאוד, והוא השתעבדות להרגלים. לאנשים רבים ישנם כל מיני הרגלים. אדם שהוא עבד של העישון - עליו לדעת שהוא איבד את בחירתו החפשית. פעם פגשתי אדם שסיפר לי שיש לו מחלה קשה בריאותיו, והוא הגיע לארה"ב כדי לעבור טיפול רפואי. תוך כדי שהוא מספר לי את הדברים, הוא עמד ועישן. שאלתי אותו: "מדוע אינך מפסיק לעשן?" הוא ענה לי: "בבקשה אל תאמר לי את זה! הכל חוץ מזה". אדם זה הוא עבד, עבד כנעני. הוא מכר את עצמו להרגל, הוא כבר אינו אדם חפשי. ישנם אנשים שהם עבדים לשתיית אלכוהול, ויש גם עבדים לאכילה. הם אוכלים יותר מדי - דבר שמזיק לבריאות.

כל סוג של הרגל פסול שאדם משועבד אליו, פירושו של דבר שהאדם מוותר על חירותו. אתה מוותר על חירותך לגדול ולהתעלות, משום שאתה עבד לעולם הזה, ובכך אתה מוגבל בעבודת ה' שלך. מאז שאני זוכר את עצמי, מעולם לא שתיתי קפה. מדוע שאשתה קפה? זה מיותר. מדוע שאהפוך למשועבד לאיזה הרגל? יש אנשים המכורים לקפה, הם מוכרחים לשתות קפה כל הזמן - הם עבדים. כל הרגל שמשעבד את האדם, פירושו של דבר שהוא אינו יכול לעבוד את ה' בשלמות.

שצריך ללמוד אותה. פרישות פירושה ללמוד להנות ללא מותרות, להנות מהמינימום, להתענג על ההנאות הפשוטות שבחיים, אותן הנאות שנמצאות סביבנו תמיד ומזומנות לנו. וברגע שהאדם ירוקן את שכלו מההנאות המתועשות הללו, הוא יגלה את ההנאה העצומה האמיתית, את הסיפוק העצום, שבחיי תורה ומצוות. הוא יתענג מעבודת ה', מהתפילה, מחסד, מגידול ילדים - "בְּאַהֲבַתָּה תִּשְׁגָּה תַּמִּיד" (משלי ה, יט) - אהבת ה' תגרום לו הנאה עצומה!

וכל אלו יחד מייצרים קדושה - "קדושים תהיו - פרושים תהיו". לא רק שתהיה אדם מאושר, אלא תהיה רחוק מן העבירה. תתהלך בעולם הזה עם מחשבות אצילות בראשך, תעבוד את ה' בשמחה, בעודך נהנה מהתענוגים שה' ממטיר עלינו כל הזמן! לכן, כל יהודי צריך לשאוף להשיג איזו דרגה של פרישות - דרגה שהוא מסוגל להגיע אליה, משום שכל שישיג יותר פרישות, כן ישיג יותר אושר וקדושה.

שבת שלום ומבורך!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך - ואהבת רק את ה'.

דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבנו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך (רמב"ם פ"י מהלכות תשובה ה"ו).

אהבת ה' מחייבת שלא לאהוב דרכי הגויים או להעריץ חכמיהם, שלא להימשך אחר דעותיהם, או אפילו לחקות דרכיהם ומנהגיהם. ואהבת רק את ה'.

הצעד הראשון לאהבת ה' הוא לאהוב את שלומי אמוני ישראל, להעריץ דרכיהם, להימשך אחריהם, ולהשתדל לידבק בחכמים ובתלמידיהם. ולדבקה בו (דברים יא, כב) הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה אני עליך כאילו נדבקת בי (ספרי שם, והובא ברש"י).

אהבת ה' מיוסדת על שני יסודות:

(א) ההערצה וההוקרה של שלימותו יתברך.

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונות הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

יהודי מבוגר, ובעת התפילה הוא מדבר עם המתפללים, והוא מפריע מאוד לסדר התפילה. היהודי אמר לרבי שלמה זלמן שהוא הוכיח אותו כמה פעמים שיחדל ממנהגו הרע, אמנם הלה לא שת לבו לדבריו, והוא ממשיך במנהגו הרע לשוחח בעת התפילה, ועל כן אומר אותו יהודי 'נפשי בשאלתי' האם מותר לי ליתן לאותו יהודי סטירה (שכן רק כך יתכן שהלה יעמוד על חומרת המצב). השיב לו הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל: כן! - מותר לך ליתן לו סטירה! נורא נוראות! הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל שהיה 'גאון גדול במדות', פסק כאן שמותר ליתן לאותו יהודי ששח בעת התפילה סטירה! אלא מאי, רבי שלמה זלמן בהבחנתו הדקה והעמוקה הבין, שאותו יהודי ששח בעת התפילה, כמוהו כמחבל! - שכן כמו שכל בר דעת מבין, שאם מחבל יכנס לבית המדרש ויאיים על כל באי הבית הכנסת, ויתחיל לעשות צרות ל"ע, אז הדבר מובן מאיליו שמותר ליתן לו סטירה - אם יש סברא שבכך יסתלק משם - אז למה שכאן יהיו פני הדברים שונים...

וממשיך (ה'נועם שיח') ומספר שבדרך אגב שלחתי לאחרונה להגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א את השאלה הנ"ל, לא כתבתי לו את הפסק של הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל, אלא כתבתי שאני רוצה לדעת מהו דעתו 'דעת תורה' במקרה שכזה, שיש יהודי מבוגר שמפריע לתפילה, ועל אף ההפצרות וההוכחות הוא עדיין ממשיך לדבר ולהפריע למתפללים, האם מותר ליתן לו סטירה, בתקוה שבכך יעמוד על חומר הדבר ויפסיק לדבר. והשיב לי רבי חיים - ש"כן" - אפשר ליתן לו סטירה! -דעת תורה ברורה להלכה ולמעשה. עכ"ד.

וכבר הבאנו בגליון 12 דהוה עובדא ביהודי שנתגלתה אצלו מחלה קשה ר"ל, ובצר לו פנה אל רבו רבי אביגדור מילר זצ"ל להתחנן על נפשו שיתפלל עליו שיוושע. שאלו הרב, האם הוא מתפלל בביהכ"נ אשר שם משוחחים בעת התפילה? והשיב לו כן, אמר לו הרב א"כ אין לי תקנה למחלתך, מאחר שמבואר בזוהר ובספרים הקד' שביהכ"נ אשר מדברים בו בשעת התפילה, התפילה נשאת שם ואינה עולה למעלה, וא"כ כל התפילות שלך אינן עולות למעלה. התלמיד העתיק את מקום תפילתו לביהכ"נ אחר אשר לא מדברים בו בעת התפילה ונתרפא. וכ"כ בכמה הזדמנויות כשניגשו לפני מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל כשהיו צריכים ישועה על חולה, היה משיב לשואלים שמתפללי ביהכ"נ יקבלו ע"ע לא לשוח בזמן התפילה, ובכל המקרים בס"ד נתרפא החולה.

בירורי הלכה

והטור שלא כתבו 'מדוחק' כרמב"ם דמשמע דס"ל דשריא לת"ח בביהכ"נ ובביהמ"ד לגמרי, ובכ"ז הב"ח מביא להלכה את פסק הרמ"א להיתר שלא מדוחק רק בביהמ"ד ולא בביהכ"נ) ומסיק המשנ"ב (סק"ט) וכן נראה שאין להחמיר לאנשים שלומדים שם כל היום.

והמג"א ס"ל דלאנשים הלומדים בקביעות לעולם שעת הדחק הוא דאם יצטרך לילך לאכול ולשתות בביתו בודאי יתבטל מלמודו טבל אם אין לומדים שם אסורים לאכול ולשתות (ולפ"ז מישב שכל הראשונים לא פליגי, ע"ש). (והיתר זה הוא דווקא לענין אכילה ושתיה).

ויש לעיין לשיטת המג"א מה הדין במי שאינו ת"ח ולומד ביהמ"ד האם הותר לו לאכול ולשתות בכדי שלא יתבטל מתלמודו (דלדעת המחבר ולדעת הרמ"א פשיטא דכל ההיתר הוא רק לת"ח אבל לדעת המג"א יש להסתפק)? והביה"ד ד"ה ואין אוכלין כותב, ונראה דמי שלומד בביהמ"ד אפילו שלא בקביעות יש להקל בזה כשצמא לשתות ד"ל דהוי בזה צורך מצוה כדי שלא יתבטל מתלמודו, משמע מדבריו דבאכילה יש לאסור (ואע"ג דהוי צורך מצוה, י"ל דמ"מ הוי בזיון או קלות ראש טפי משתיה ולא הותר לצורך מצוה). אבל י"ל דלכאורה המשנ"ב לא ברירא ליה להלכה דעת המג"א, דבשעה"צ סקי"ב (על מה שכתב במשנ"ב וכן נראה שאין להחמיר לאנשים שלומדים שם

בפרשתנו בפרשת 'קדושים' נצטוונו במצוות 'הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא'. והגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בספרו 'חשוך חמד' (מסכת עבודה זרה דף י"ט). מביא שאלה: כאשר מוכיחים למשוחחים בתפילה וקריאת התורה בנחת, והדברים לא מועילים, האם יש לחזור ולהוכיחם ואפילו בדברים קשים ובוטים למרות שהתוכחה עלולה להביא לשנאת אחים או לא?

תשובה: בספר 'כתר ראש' להגר"ח מוולוז'ין (סימן קמ"ג) נאמר: "תוכחה, לא לדבר קשות, ודברים קשים אינן נשמעין, רק יאמר בלשון רכה. ואם אין טבעו בשום אופן לדבר רכות, פטור הוא מלהוכיח".

ובאהלי חיים הוסיף: החכם בא בדברים טובים ונחומים, ערבים על לב שומעם, ועל ידי זה מקרבן לתורה ומעשים טובים כמו שכתוב באהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומקרבן לתורה, שתלוי זה בזה כמובן. ומספרים בשם החזון איש זצ"ל, דלפעמים קורה שהמוכיח מתכוין להיטיב עם זולתו ולהפרישו מעוון מסוים, אולם על ידי תוכחתו הקשה מביא עליו עוון אחר של שנאת חנם בזה שגורם שישנא את המוכיח, וכבר אמרו המפרשים על הפסוק: 'אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח חכם ויאהבך' כלומר אל תוכיח חברך ותאמר לו "לץ" שכמוך, איך תעשה כך וכך, פן ישנאך חברך, הוכח חכם, כלומר אמור לו "חכם" שכמוך אין זה מחכמה שתעשה כך וכך ויאהבך.

אולם כמדומני שלמשוחח באמצע התפילה או קריאת התורה יש להוכיח אף בגערה. שכן נאמר בשו"ע (סימן קכ"ד ס"ז) "לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"ץ חוזר התפילה, ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערים בו". הנה, אעפ"י שדברי חכמים בנחת נשמעים, ורק בנחת ולא בגערה, ובכל זאת בזה גוערים, ויתכן שהטעם הוא מפני שיש בעוון זה חילול ה'. ולכן גם הנמצאים בביהכ"נ חייבים למחות על כבוד שמים, ואין חוששים לשנאת חנם כמו שנאמר בתורה: 'ונתן לך רחמים ורחמך', שכל המתכוונים לשם שמים השי"ת נותן לו רחמים ורחם וחסד. עכ"ל.

ומלבד החילול ה' שבדבר, כבר הבאנו בפרשת 'תולדות' מהספר 'נועם שיח' (קורח תשע"ד) שמביא מהחת"ס ועוד ספרים, שהמדבר בביהכ"נ גורם שהתפילות (גם של אנשים אחרים) שמתפללים באותו ביהכ"נ לא יתקבלו!! ומביא מעשה ששמע מהמשפיע המפורסם הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, שפעם אחת הגיע יהודי אל הגאון האדיר רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ושאלו: שבבית המדרש שהוא מתפלל, מתפלל

בענין אכילה ושתיה לתלמיד-חכם בביהכ"נ ובביהמ"ד

ישנם שלשה שיטות בפוסקים בהיתר אכילת ת"ח בביהכ"נ ובביהמ"ד. בגמ' במגילה כחב, (על הברייתא שכותבת את הדברים האסורים בביהכ"נ ובביהמ"ד) אמר רבא חכמים ותלמידיהם מותרין דאמר ריב"ל מאי בי רבנן ביתא דרבנן. ונחלקו בראשונים בגדר ההיתר לת"ח.

והשו"ע בסימן קנ"א ס"א כותב, ותלמידי חכמים ותלמידיהם מותרים לאכול ולשתות בהם מדוחק, וזהו לשון הרמב"ם, ובכ"י מבאר דגם הטור ס"ל שכל ההיתר הינו רק מדוחק, ופירוש ה'דוחק' מבאר המשנ"ב סק"ז, היינו שהיה מקום דחוק לתלמידים והוצרכו לאכול שם.

והרמ"א כותב, וי"א דבבית המדרש אפילו שלא מדוחק שרי. ובמשנ"ב סק"ח, ה"ה לכל תשמישיהם שרי. ומקור הרמ"א מהר"ן במגילה, ובביה"ל ד"ה וי"א כותב, דהרמ"א לא תפס את שיטת הר"ן לגמרי, דהר"ן התיר דווקא בבית המדרש כיון דהויה ביתא דרבנן אבל בבית הכנסת אין היתר אפילו במקום הדחק (מלבד אם התנו באופן ובמקום המועיל) ומדלא הזכיר הרמ"א את דעתו בביהכ"נ משמע דלענין זה תפס להקל כדעת המחבר. וכשיטת הרמ"א נקטו ג"כ הלבוש והב"ח (הב"ח הוכיח מהר"ף והרא"ש

כל היום) מקשה דמשמע מהירושלמי דביהמ"ד וביהכ"נ שוין הם וכיון דביהכ"נ דווקא מדוחק ה"ה ביהמ"ד, ומישב דאם יצטרך לילך ולחפש מקום לאכילה ושתייה או לשאר תשמישיו גם זה בכלל דחק הוא וכמו שהאריך המג"א בזה, ונוכל לצרף דעת האו"ז דמתיר לת"ח בכל מקום עכ"ל, א"כ חזינו מדהביא לצירוף את דעת האו"ז הרי דלא ברירא ליה להלכה דעת המג"א, וא"כ י"ל דבמי שאינו ת"ח לא התיר הביה"ל אכילה מכיון דלא ברירא ליה להלכה דעת המג"א, אבל אה"נ למג"א גם מי שאינו ת"ח יכול לאכול בלומדו בביהמ"ד בכדי שלא יתבטל מתלמודו.

ושאלה זאת מצויה מאוד במקומות שבשבת אחרי תפילת מוסף ישנו שיעור ועושים קידוש ואוכלים מיני תרגימא, ואם לא היה 'קידוש' האנשים לא היו נשארים לשיעור, דלדעת המג"א יש לדון האם גם למי שאינו ת"ח הותר לאכול בכדי שלא יתבטל מתלמודו? ואולי בזה י"ל דשאני מנידון הביה"ל, ד"ל דהביה"ל איירי באחד שכבר הגיע ללמוד, אבל בנידון דידן שלל הקידוש לא יתקיים שיעור כלל י"ל דיהיה מותר דהוי צורך מצוה?

ומור"ר הגרמ"מ לובין שליט"א השיב: גם למג"א קשה להקל. [ויש להקשות בדברי השעה"צ דלכאורה מביא את דעת המג"א בכדי לישב את הרמ"א מהירושלמי, והרי לכאורה דעת המג"א הינה שונה מדעת הרמ"א, והשעה"צ קאי על דברי הרמ"א ובמיוחד שכתב בדבריו 'או לשאר צרכיו' שהיתר זה הינו רק לדעת הרמ"א דהלא המג"א כתב שההיתר הוא רק לאכילה ושתייה?]

חיזוקים בבתי הכנסת

הסדרים, ונארגן לו את זה בעז"ה ובס"ד. וכידוע שרבים ראו ישועות גדולות לאחר חתימתם לא לדבר כלל בתפילה. המצפה לרחמי שמים מרובים שיסור החרון-אף במגיפה בקרוב ונראה בגצבאכ"ר. נ. פ. מודיעין עילית.

קוראים כותבים

הכנסיות שנקראים 'בתי מקדש מעט' ויש בהם השראת השכינה, ובמדרש רבא כותב שהיו בני אהרן כבר חייבים מיתה במתן-תורה כיון שהסתכלו בשכינה מתוך לב גס של מאכל ומשתה, והמתין להם הקב"ה שלא לערבב שמחת התורה, וברור הוא שאין לנו את האפשרות להבין את חטא ענקי-עולם שהיה בדק מן הדק, **אבל מ"מ לומדים אנו מכאן כיצד צריכים אנו להתנהג במעמד מקודש ובמקום קדוש, ונלמד לדידן לנהוג ביראת כבוד בביה"נ שהשכינה שורה בו,** ויה"ר שנוכח כולנו להתחזק בזה ונוכח לבנין ביהמ"ק השלישי בב"א. י.ס. כולל 'נחלת משה', ב"ב

סיפור השבוע

להיפגש איתי ועם אשתי, אך לא הסכימה לתת שום פרטים בטלפון. חששתי, שאולי מדובר במאפיה, בעולם תחתון. האשה הבחינה בהיסוס שלי, ונתנה לי סימן - **"בחודש ניסן עבדה אצלך קופאית, ולא באה לקבל משכורת?"** הבנתי, שמדובר בעניין אמיתי, וסיכמנו שאבוא יחד עם אשתי להיפגש איתה בשעה 00:9 בבוקר, בחנות מסוימת ב-13 אבניו. הבאתי איתי שומרים, כי עדיין חששתי. בשעה 00:9 בדיוק נכנסה לחנות אשה חרדית, ופנתה אלינו. **"העסקתי מנקה בבית שלי"** היא אמרה, ושמעתי אותה אומרת בטלפון, **"למה לא שיתפתם אותי ברווחים של החודש הזה? היינו אמורים להתחלק, לא?"**

זה נשמע חשוד, ולכן המשכתי להקשיב. התברר לי, שהם עשו איזשהו 'עוקץ' דרך המחשבים שבחנות שלך. הם גונבים מההכנסות שלך, בלי שתוכל לראות את הנתונים.

התקשרתי מיד לטכנאי המחשבים שלי, והזמנו מומחה לאבטחת מחשבים, כדי לבטל מיידית את העוקץ ולמנוע גניבה נוספת. התברר, שהם גנבו יותר מ-300,000 דולר. פיטרתי את כל הקופאים, ובהתחלה הבנים שלי עבדו ליד הקופות, עד שהשגתי קופאים חדשים, נאמנים וישרי דרך. מאז אני רואה ב"ה ברכה בפרנסה, והכל התחיל מה'קבלה' שלא לדבר בביהכ"נ ובתפילה. (כבוד בית ה')

סיפור מוזר התרחש אצל יהודי יקר, בעל צרכנייה גדולה בפלטבוש שבארה"ב. היו לו 10 קופאים ומנהל חשבונות, שעבדו עבורו בצרכנייה, וברוך ה' הייתה לו פרנסה ברווח. יום אחד קיבל לעבודה קופאית חדשה. הקופאית עבדה רק בחודש ניסן, ולאחר מכן לא הגיעה שוב לחנות, אבל גם לא הגיעה לקבל משכורת על החודש שעבדה. בעל הצרכנייה תמה על כך, אך לא עשה דבר.

זמן מה לאחר מכן, צנחו רווחי החנות בפתאומיות. את החודש שלאחר מכן סיים בעל החנות בהפסדים, וכך גם את החודשים הבאים. במשך שמונה חודשים היו ההוצאות גדולות מההכנסות, והחנות צברה עוד ועוד גירעונות. **היהודי לא הבין מה קורה. המכירות התנהלו כסדרן, ולא היו הוצאות מיוחדות, מהי אפוא הסיבה להפסדים הבלתי פוסקים?** הוא חשש, שהוא עומד בפני פשיטת רגל, ושקל לסגור את הצרכנייה.

מאחר שהיה אדם ירא שמים, שפפש במעשיו, **והחליט לקבל על עצמו שלא לדבר בבית הכנסת, מתחילת התפילה ועד סופה.** הוא התפלל בשברון לב, וביקש שיימצא בהקדם פתרון לבעיה הקשה והמוזרה, לפני שעסקיו יתמוטטו כליל.

את אשר אירע לאחר מכן הוא מספר בעצמו: **באותו יום, לאחר שקיבלתי על עצמי את הקבלה, התקשרה לחנות אשה שלא הכרתי.** היא ביקשה

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

נאה דורש

פנינים

ממייב ספרי המגידים בהוצאת "יפה נוף"

לרצונכם - לצורך עצמכם

וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחוהו (וי, ה)

דָּרְשׁוּ חֲזוֹל (מנחות קי"א): "לא אמרתי אליכם: זבחו כדי שתאמר אעשה רצוני ויעשה רצוני, לא לרצוני אתם זובחים אלא לרצונכם אתם זובחים, שנאמר: 'לרצונכם תזבחוהו'". את הקרבנות הנכם מקריבים "לרצונכם", לצורך עצמכם, שתהא בכף כפרה עליכם.

מעשה - אומר ה"צדקת הצדיק" - הרי תפלה במקום קרבן היא, ואם כן, אל לו לאדם להתפלל כי הוא חייב להתפלל אלא כי הוא רוצה - לרצונכם! לחשב בכל עת: מתי כבר אוכל להתפלל, מתי אצפה לדבר עם בורא עולם!

כך אמרו חז"ל במדרש (שוחר טוב): "כשאתה עומד להתפלל, יהא לך שמח עליך, שאתה עובד לאלקים שאין כמוהו בעולם".

ספר לי יהודי: לפני כמה שנים, באחד מימי חול המועד הוא חזר מהכפלה, ובדרך ראה את רבי שמחה וסרמן זצ"ל, בנו של רבי אלחנן זצ"ל.

נגש אליו ואמר לו: "גוט מועד, ברצוני לשמע מהרבה קצת דברי חזק" על אהרן נענה רבי שמחה זצ"ל ואמר: "בסדר, אתן לך חזק. כשיהודי מתפלל - עליו להרגיש בחוש שהוא מדבר לרבונו של עולם, ובשלומד תורה - עליו להרגיש שהרבונו של עולם מדבר אליו". עד כאן היו דברי החזק, וספר היהודי כי אכן התחזק מהם בלמודו ובתפלתו.

(רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל - יחי ראובן)

המשקל גרוע מהמכחש ומהגונב

לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו (וי, יא)

בפסוק זה נמנים שלשה סוגי אנשים הנוהגים שלא כדיו: גנבים, מכחישים ושקרנים.

בדיו של יום הכפורים אנו אומרים: "על חטא שחטאנו לפניך בבחש ובכזב". בחש הוא הכחשה של מציאות קיימת, כמו למשל הכחשת פסדון - אדם מפקיד סכום כסף אצל חברו, וכשבא לקבלו טוען הלה: לא היו דברים מעולם.

לעמית זאת, כזב ושקר הוא לומר על דבר שלא היה, שהוא היה. לומר על דבר שקר שהוא אמת, כגון "שיבקש ממון ממי שאין לו אצלו כלום" (אבו עזרא) - אדם תובע ממון מרעהו, בעוד שהמציאות היא שכל הענין כולו לא היה ולא נברא.

מיהו הגרוע ביותר מכל האנשים הללו: הגונב, המכחש או המשקר? כתב רבי אברהם אבן עזרא, שהשקרן הוא הגרוע מכלם, ושעם הדבר באר, משום שהגנב גונב בלילה והגזלן גוזל ביום - לעיני כלם. זה וגם זה, במחצית היום שבה אינם עובדים הם ישינים. הגנב ישן ביום והגזלן ישן בלילה.

לעמיתם השקרן, הוא משקר גם ביום וגם בלילה. הוא, אמנם, ישן בלילה, אבל גם החלומות שלו הם חלומות של שקר...

עוד טעם לדבר - הגנב גונב מאדם מסים, אבל השקרן משקר את הרבים, ולפיכך הוא הגרוע מכלם, ויש להזהר ממנו ביותר. מה יעשה אדם שנפל בידי שקרן?

לכאורה אדם כזה מוצא תור לרצונו לשקר בחזרה, בתגמול על השקר ששקרו אותו. אבל כאן מזהירה התורה: "ולא תשקרו איש בעמיתו" - בעמיתו פירושו: לעמיתו. גם אם עומד מולך שקרן

ששקר אותך, אסור לך להוציא דבר שקר מפיו!

(רבי בן ציון מוצמי שליט"א - דורש ציון)

כחן של מחמאות ומלות עדיד

אין אדם שאינו זקוק להערכה

ימי ספירת העמר הם גם ימי צער ותוהו על מות עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, שלא נהגו כבוד זה בזה (יבמות סב ע"ב). "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכלן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה". רבי עקיבא אמר לתלמידיו הנשארים: "הראשונים לא מתו אלא מפני שהייתה עיניהם צרה בתורה זה לזה, אתם לא תהיו כן" (קהלת רבה יא, ה).

יבה: מדבר בתנאים קדושים, מתלמידי רבי עקיבא, היתכן לומר שהדברים כפשוטם, שלא נהגו כבוד זה בזה ועברו על ההוראה: "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (אבות ב, י), ועל מצות "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יט), שאמר רבם עליה ש"זה כלל גדול בתורה"?

חלילה וחס, פשוט וברור, שאין הכונה שהם בישו או פגעו בדבור זה בזה. הלא הם היו תלמידי חכמים מפלגים, ו"דברי חכמים בנחת נשמעים", דבורו של תלמיד חכם מתון ושקט. הלכו, משאו ומתנו, אף הוא בנחת. חלילה לומר שהם עברו על אסורים חמורים שבדבור. במה, אפוא, הם חטאו?

"כל המספר אחר מסתן של תלמידי חכמים נופל בגיהנם" (ברכות יט ע"א)! רבי ישראל סלנטר מביא בספרו "אור ישראל", כי רבי עקיבא היה דורש: "ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה" (בראשית רבה כד, כ), כל מי שנושא את התאור "יהודי", והוא מבניו של אברהם יצחק ויעקב, מחייב לנהג כבוד בזולת, להחמיא לו, לפרגן לו, לומר לו מלה טובה, כי זהו "כלל גדול בתורה". מכל מקום, מתלמידיו של רבי עקיבא נדרש עוד יותר בנקודה זו. משום כך היתה עליהם קפיצה גדולה: כפי שבדרך הטבע כל אדם רוצה שיבאו אליו ויחמיאו לו על מעשה חיובי שעשה, כך עליו לנהג לגבי רעיו, ולבטא בפניהם את הערכתו על פעלם.

בנקודה זו התעוררה התביעה דוקא על תלמידי רבי עקיבא. כל אחד מהם השקיע את כל כחות נפשו כדי לעלות ולהתעלות, וממילא הם היו זקוקים וראויים לתמך ולעודד איש את רעהו הרבה יותר מאנשים פשוטים. כאשר אדם בעל מדרגה זוכה להערכה ולעידוד, הוא מקבל כחות חדשים, שעל ידיהם הוא יכול להוסיף ולגדל בלי גבול ומדה. כשאחד מתלמידי רבי עקיבא היה מחדש חדש מסים בתורה, התפלל בהתלהבות מחדת, או עשה איזשהו מעשה טוב יוצא דופן - לא היה אחד שנגש אליו ומשבח אותו. אף אחד מהתלמידים לא היה פונה אליו ומחמיא לו: "איזה חדש נהדר חידשת היום..." "איזה תפלה נפלאה התפללת היום", עוררת את כל בני החבורה להתפלל כראוי...

"שלא נהגו כבוד זה בזה". הכונה היא שלא החמיאו זה לזה, לא ראו בכך צורך. לא פרגנו, לא שבחו והללו.

לכן דוקא תלמידי רבי עקיבא, שהיו בעלי מדרגות עצומות ונשגבות, נתבעו על ענין זה, ונענשו על כך בענש כה חמור וקשה, משום שאם הם היו מעודדים איש את רעהו, היו יכולים להוסיף ולהתרום ביותר שאת וביתר על.

מאות הליות ביום!

תלמידי רבי עקיבא חסכו מלות שבח, ומתו באספריה (יבמות סב ע"ב), המיסרת שבמיתות (ברכות ח ע"א) שהיא מיתת חנק (כתובות ל

ע"ב). בועות הנעשות בגורנו וחונקות אותו (מאיר, סוטה שם).
ענש נורא, במדה כנגד מדה: וכי נחסם גרונו, שלא יכלת
להוציא ולהשמיע מלה טובה!

מפשטות דברי חז"ל נראה כי תלמידי רבי עקיבא נפטרו "מפסח
לעצרת", אולם ה"ז מבאר כי פטירתם של תלמידי רבי עקיבא
התרחשה בימים שבין חג הפסח לל"ג בעומר.
לפי שיטת ה"ז עולה, כי עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא
נפטרו בפרק זמן של שלשים ושנים יום. וכאשר מחלקים עשרים
וארבע אלף לשלשים ושתים, התוצאה היא שבע מאות וחמשים.
בממצע, שבע מאות וחמשים הללו של תלמידי חכמים נערכו מדי
יום, רחמנא ליצלן!

לפני מספר שנים ארע פגוע נורא בקו שתיים בירושלים, שבו נעקדו
על קדושה ה' עשרים ושנים משלומי אמוני בני ישראל, לאחר ששפכו
את תפלתם בכתל המערבי. באותו יום מר ונמהר נסעתי במיוחד
לירושלים והשתתפתי בחמש הלילות.

באחת ההלילות פגשתי מכר ותיק מאנשי ה'חברה קדישא', מדבר
באדם בעל אפי חזק כפלדה, שעוסק שנים רבות במלאכת הקדש,
וראה אסונות רבים בימי חייו. נתן היה לחשב כי הוא כבר מחסן מפני
המראות הקשים, ושום דבר אינו משפיע עליו, אולם באותו יום לאחר
סיום ההלילה, שהיתה ההלילה השביעית שבה השתתף, משהו בתוכו
נשבר. הוא נשכב על אדמת הר המנוחות ופרץ בבכי מועצ וקורע לב:
"זהו זה! אני לא יכול יותר!". הנוכחים רצו להזעיק את כחות ההצלה,
אבל הוא קרא: "לא לאו" הוא לא התעלה, אבל חלף זמן ארוך עד
שהצליח להתאושש ולחזור לעצמו.

בזמן חז"ל ארע מצב קשה עשרת מונים, כאשר במשך למעלה מחדש
נערכו מדי יום ביומו מאות הלילות של תלמידי חכמים מפלגים.
כל זאת מפני "שלא נהגו כבוד זה בזה". תלמידי רבי עקיבא הקדושים
והטהורים ודאי לא פגעו איש ברעהו ולא הוציאו חלילה כתבי פלסתר
זה על זה... אין לנו כל השגה בדרגתם המרוממת, אך עם זאת חז"ל
מצינים כי הם לא נהגו כבוד זה בזה, ועל כן עלינו לברר מהי פגמת
הדברים.

כחה האדיר של מלה טובה!

ועדין יש להתבונן: אם היתה זו תביעה על דבר קל, מדוע נענשו
תלמידי רבי עקיבא בענש כה חמור?
אין אדם בעולם, שבשעה שיחמיאו לו על מעשה חיובי יתחיל לזעק:
"צא מכאן, אינני רוצה לשמע את המחמאות שלך, תתבייש לך!"?
המצאות היא שכל האנשים, גדולים וקטנים כאחד, ישמחו לשמע
הדברים ואמרו: "ישר כח! באמת חזקת אותי, אני ממש מודה לך
על היחס החיובי".

ולעתים דוקא אנשים גדולים ונכבדים זקוקים לעדוד יותר מאחרים,
וזאת לא מפני שהם נגועים חלילה במדת הגאווה, אלא מחמת שעל
כתפיהם מנחות כל כך הרבה בעיות ומעמסות של כלל ישראל. הם
צריכים להטות און לצרות ולאסונות מסמרי שער ברוחניות ובגשמיות,
של אנשים שבאים אליהם יום יום ושופכים לפניהם את לבם השבור.
לכן כאשר אדם פוגש ראש ישיבה ואומר לו: "כבוד הרב, במקרה
נכנסתי להיכל הישיבה שאתה עומד בראשותה, וראיתי את התלמידים
יושבים ולומדים בהתמדה נפלאה!" - מלים פשוטות אלו נוספות בו
כח רענן ומשאבים חדשים. על ידי כך הוא יוכל בסיעתא דשמיא
להמשיך ולנהל את מפעלו ביד רמה.

גם משה רבנו נזקק לעדוד

שמעתי מפי קדשו של האדמו"ר מקלויזנבורג וצ"ל את דברי המדרש,
שאף משה רבנו איש האלקים, כאשר שמעו ישראל בקולו שמח עד
מאד, ולעמית זאת כאשר המרו את פיו, נשבר לבו בקרבו.

מספר במדרש, שטרם הסתלקותו בקש משה מבני ישראל שיזכרו
את הוראותיו ואת הדרכותיו, באמרו בבכי רב, כי פגנתו בדרך
המוסר שאמר להם, לא היתה לפגע בהם חלילה, אלא לקיים
את רצון השי"ת.

בסיום דבריו בכו כל ישראל ואמרו לו: 'הסבה לכך שעד היום
לא שמענו בקולך, אינה ח"ו מחמת שרצינו לעורר אפך או
מתוך כוונה לא לשמע בקולך, כי אם היצר המר היה בעופרנו,
ולא נתן מנוחה לנפשנו. בשלו חטאנו והמרנו פיך'.

בסיום השעור, נגש אל האדמו"ר רב מפרסם שנכח בשעור, ואמר לו:
"ידע נא הרבי, כי הנוכחים התעוררו מאד משעור זה, ויצאו ממנו
בשמחה עצומה!".

לשמע דבריו התייפח הרה"ק ואמר: "הנני מכיר לך טובה על דברך,
כי כל דבור טוב גורם הנאה מיחדת, שהרי אפילו משה רבנו כאשר
שם אל לבו שאין שומעים לדבריו, הבין כי עליו לבקש את מחילת
העם גם בני ישראל חשו שהם צריכים לבקש סליחתו על שלא שמעו
בקולו".

מלים טובות - גם למנהיגי הדור

מי לנו גדול מחוני המעגל, שהיה כבן המתחשט לפני אביו שבשמים
ועושה לו רצונו (מענית יט ע"א), והאיר עיני חכמים בהלכה. משנעדר זמן
רב, ולא האמינוהו שחוני הוא, ולא חלקו לו כבוד כראוי לו, חלשה
דעתו ובקש רחמים ומת! (שם כג ע"א). לא אמרו שלעגו לו, שהקניטוהו
או שפגעו בו חלילה וחס. הלא נוכחו שגדול ורם הוא, שהרי פשט
את כל ספקותיהם והאיר עיניהם. אבל לא חלקו לו כבוד. ושוב: ודאי
לא עברו על מצות "והדרת פני זקן" (ויקרא יט, לב), גם זקן היה, וגם
חכמה קנה (קדושין לב ע"ב), ודאי קמו מפניו, הדרוהו וכבדוהו, אבל לא
"כדמבעי ליה" - לא כראוי לו, וכיון שכך - נבחר לו מות מחיים.

כי אין אדם שאינו זקוק להערכה, ולו כגבה ארזים גבהו!
נפלאה אמרתו של הרבי מאושווץ וצ"ל: "כשאני עובר וקמים
לכבודי, צורב לי, כי יודע אני מה ערכי. אבל כשאני עובר ולא קמים,
צורב בפלגים", כי מבטאים חסר הערכה!

אם גדולי גדולים זקוקים כך להבעת הערכה, ואם "במלך מתוסף
כח וגבורה", אפילו מנתינים פשוטי עם - כמה זקוקים בני הבית
למלה טובה, להתייחסות, להערכה! אין לשער ואין לתאר כמה נשמות
כאובות אפשר לרומם ולהציל על ידי דברים חמים היוצאים מן הלב.
נתן להאיר את עולמם ואת חייהם של יהודים, ואף מנהיגי העם
זקוקים למלים טובות.

לפני מספר שנים צטטתי בפני האדמו"ר בעל ה"ישועות משה"
מויז'ניץ וצ"ל דברי הערכה ששמעתי מפי הגאון הצדיק רבי בנימין
זילבר וצ"ל, מגדולי הצבור הליטאי אודות כמה תקנות שהוא תקן
בקריה.

לשמע דברי קם הרבי מבסא ואמר: "בני יקירי! דע לך, אין לך משג
עד כמה גרמת לי הנאה, הבט וראה כמה צרות ועגמת נפש מנחים
בחדרי, אין אדם המחשב פעמים טרם מתנה את צרותיו באזני, אבל א
גוט וארט או דברי עדוד והערכה - מתקשים רב בני האדם להשמיע".
הוסיף האדמו"ר ואמר: "אהרן, כסבור הנך, שרבי אינו רוצה לשמע
א גוט וארט, אך אומר אני לך שמלים טובות או שמיעת א גוט
וארט מעודדות ומסיעות לי שאוכל להמשיך לשאת במשא הקשה של
הנהגת העדה, להכיל את צרות הכלל".

לאחר דבריו אלו ברך אותי הרבי בברכות עד בלי די.
בדברים אלו הנאמרים לצדיקי הדור, ישנו בטוי להכרת הטוב עצומה
כלפיהם, אשר תחת להתעלות ברוחניות ללא טרדות ודאגות, משים
שכמם עבורנו בנטלם על עצמם את על הצבור. כאשר נאמר לצדיק
עד כמה דבריו משפיעים על הצבור ברוחניות נגדמת לו הנאה צרופה,
בראותו שמאמציו נושאים פרות.

ואכן, היו צדיקים שמנו אנשים קבועים שתפקידם היה לדון להם על
הנעשה והנשמע בקרב צבור שומעי לקחם, ובשכר זה היו מבטיחים
להם הפרת טובה בזה ובבא.

(רבי אהרן טויסיג שליט"א - כבודם של ישראל)

אריה שאג

לקט פנינים ושביבי מוסר מתוך ספרי "אריה שאג"
משיחותיו של מגיד המישרים
רבי אריה שכטר זצוק"ל

אחרי מות - קדושים תשפ"א

אשרי מי שיפקח את עיניו בזמן!

אין ספק, כל מי שיש לו עדין זיק של מחשבה שיש מישור אחר מלבד בורא העולם שיכול לעורר לנו - אין לו רק חר בהשכלה, אלא מכתש שלם בהשכלה... וכי אינו רואה במו עיניו מה קורה?! כלום אינו מבחין שעל אף הכל עולם התורה קיים וצומח לגבהים - בעוד שכל אלו שגלחמו בהקב"ה נעלמו מזמן בלי להשאיר זכר!?

עוד מעט קט יפקחו כלם את עיניהם. הרשעים הגדולים ביותר חוזרים בתשובה ופוקחים את עיניהם. רוח הטהרה שיש כעת בעולם מועילה לכן, השאלה מי יפקח עינים בזמן...

האדמו"ר מגור בעל ה"לב שמחה" צ"ל היה אומר: כל כך הרבה ניצוצות תשובה נזרקו לעולם, חבל שרק החלונים מרימים אותם ולא החרדים... גם חרדים צריכים לחזור בתשובה! בהגיע עת גאלתנו יערכו לכל אחד את החשבון הסופי, ויבדקו עד כמה הוא האמין בשטיות, וכמה היה ברור לו שאין עוד מלבדו. רבים מצהירים שהם מאמינים, אבל זה שקר ונזב! אלו היו באמת מאמינים הם היו נראים אחרת. מי שחייב את כל חייו ואת כל מה שיש לו לבורא עולם, אינו מרשה לעצמו להקל ראש בקיום דבריו.

מתפללים אנו שה' ישלח לנו את משיחו, וביחד עם זה שלא נבזז ולא נכלם לעולם ועד!

לכל יהודי יש תקנה

%באחת השבתות צעדי בתחנה של עיר וראיתי קבוצה של נערים שהתרחקו ממסורת האבות, יושבים ומבלים את זמנם בחסר מעש. נגשתי אליהם וברכתי אותם בברכת "שבת שלום" לבבית, אף הם הסתכלו עלי בפליאה: "מה אתה רוצה מאתנו?"

"האם למדתם פעם בחידר?" שאלתי אותם, "האם למדתם שהסנה בער באש ולא אכל?" כשראיתי שהם קשובים לדברי, הוספתי לשאל: "מדוע נצרך הקב"ה להראות למשה מראש כזה בפעם הראשונה שהתגלה אליו? איזו תועלת היתה בזה?"

כשהנערים שתקו, מבקשים לשמע את התשובה, המשכתי ואמרתי: "לפני שמנה הקב"ה את מלשה רבנו למנהיג הדור, הוא רצה להעביר לו מסר אדיר - גם אם אתה רואה יהודי שרוץ מכל הצדדים, גם אם אתה רואה יהודי מלכלך בעוונות ומכתם בחטאים, גם אם אתה רואה יהודי שלכאורה אין סכוי שיחזור בתשובה, אל לך לותר עליו בשום אופן. כמנהיג עליך לדעת כי כל יהודי בכל מצב יכול לשוב ולהתקרב אל ה' יתברך!"

הנביא אומר: "לכלתי ידח ממנו נדח" (שמואל ב יד,

של רות. גלית מחרף ומגדף מערכות ישראל, הוא מפריע להם בקריאת שמע שחרית וערבית, ובנוסף חותך מילותיהן של ישראל וזורקן לשמים. מולו עומד ילד קטן, שבדרך הטבע אין לו שום סכוי, אף בשמים החליטו אחרת. בשמים החליטו: "יבוא בן הנשואה, ויפל ביד בן הדבוקה". בנה של ערפה שנשקה לנעמי ושבבה לביתה יפל ביד דוד, שהוא נכדה של רות, אשר דבקה בעם ישראל לנצח.

מתקרבים לנקדת המבחן

אנו עומדים קרוב מאד לגאלה השלמה, שבה יכירו וידעו כל יושבי תבל מיהו זה שצדק בסופו של דבר, מי לה' ומי לעצמו. או אז יתברר מיהו המסכן ומיהו המאשר. לגויים, שחשבו שהעולם כלו שלהם - לא נשאר כלום: לא אמת ולא אמונה, לא שלום ולא שלווה. ואלו עם ישראל חי: עולם התורה מצמיח רבבות של בני תורה. אנו מוצאים אותם בשיבות הקדושות בשעות הקטנות של הלילה, יושבים ולומדים, עמלים בתורה, בלי מלגות ובלי שום שכר אחר.

מענן לעקב אחר גל התשובה שישנו לאחרונה. צעירים רבים מאד, בני חמש-עשרה ומעלה, מחפשים את הקב"ה. ישנם בתי ספר חלונים שמתקיימים בהם מנגנים למנחה! לא יאמן, אף זו המציאות. בארגון 'צהר' אומרים שכיום אין בעיה למלא סמינרים, אם רק משיגים כסף ומקום - תוך שבוע מתמלא סמינר!... זו מציאות שלא היתה בעבר, ואין זאת אלא שהקב"ה הערה רוח טהרה ממרום, אשר גורמת לילדים מרמת אביב, שיש להם לכאורה כל טוב שבעולם, לחפש את ה' ולהתחבר אל התורה.

לפני שנים, יום העצמאות היה 'חגיגה' שלמה לכל המדינה. היום הרוסים מנפנפים במנגלים, והרבה מאד אנשים, בעקר מעדות המזרח, הולכים לבר בי רב ומנצלים את יום החפש ללמוד תורה, כשהם יושבים יום שלם בבית המדרש! לא יאמן לראות בתי כנסיות שבאחת-עשרה בלילה עדיין יושבים בהם אנשים שישבו שם משעות הבקר ושמעו דרשות מפי טובי המרצים והרבנים!

כשהוקמה המדינה חשבו מיסדיה שאפשר 'לשחק' עם הקב"ה. הם שדרו אהבת ישראל, ובשם מצות "ואהבת לרעך כמוך" הקימו קבוצים מלאי אידיאולוגיות. במהלך השנים התפוגג הכל. כל האידיאולוגיות נעלמו, כלם נעשו בורגנים, וכל הקבוצים מפרטים. בן קבוצ שרצה עגבניה חיב לשלם עליה גם אם היא גדלה בשדות הקבוץ. התברר שהכל היה בלון נפוח שהתפוצץ.

אידיאולוגיות באות והולכות - ואין לנו שיוך רק התורה הזאת! היא הדבר היחיד שנשאר לנצח!

דרך האמת ודרך השקר - הגלוי הסופי ונתן אהרן על שני השעירים גדלות (טו, ח)

בסוף מתגלה היכן טמון הטוב

שני השעירים שנלקחו היו באותו גבה, באותו מראה, ושנים אותו ערך כספי בדיוק. על השעירים הללו הטיל הכהן גורלות - זה עלה לה', וזה עלה לעזאזל.

בתחלה היה נדמה כאלו השעיר שנלקח לעזאזל הוא זה שהצליח, הרי הוא הרבה יותר חפשי ומשחרר, ואפילו נהנה. השעיר לה' נשחט מיד, ואלו הוא - הולך לו לטיול בהרים... אלא שתוף זמן קצר התברר לכלם הספור האמתי, ושוב לא היה מי שיקנא בשעיר לעזאזל על גורלו הנורא.

לא תמיד אפשר להבחין כבר בתחלה בתענוג ובמתקנות של דרך האמת. לפעמים נדמה כי דרך השקר מענגת יותר. אלא שכעבור זמן מגיע הגלוי הסופי. או אז, נחשף לעיני כל הטוב הצפון באמת, והרע שטמון בשקר.

מיהו המסכן ומיהו המאשר?

באותם שנים דומים, שיצאו לשני קצוות מנגדים זה לזה בתכלית הנגוד, אנו מוצאים בהיסטוריה שתי בנות מלך, שעברו כמעט את אותו מסלול חיים - רות וערפה!

שתיהן היו בנות עגלון, מלך מואב. שתיהן התחתנו עם בניו של אלימלך, וכאשר העניש ה' את אלימלך ואת בניו והרגם, הן נותרו לבדן עם נעמי חמותן.

שתיהן מוחליטות להתגרר וללכת עם נעמי. נעמי פועלת על פי ההלכה ומסבירה להן שלא כדאי להן לעשות את הצעד הזה. היא משכנעת אותן לשוב לביתן. ערפה משתכנעת - היא מנשקת את נעמי וחזרת הביתה. רות, לעומת זאת, דבקה בחמותה העניה, ובמקום לחזור הביתה לארמון המלך, היא מעדיפה ללכת עם חמותה ולדבק בעם ישראל. בעקבות ההחלטה שלה היא נאלצת לחיות חיי עני ולקט שבולים בשדה.

לכאורה - ערפה היא הנורמלית והחכמה, ורות היא המזורה והטפשה. אף מה קורה בסוף? ערפה ששבבה הביתה ויודת באותו יום לתחתית המדרגה, ויצא ממנה גלית הרשע. ואלו רות דבקה בעם ישראל ומתחתנת עם בעו. בעו היה יהודי בן מאה ועשרים שאבד שלושים בנים ושלושים בנות ולא היה לו כלום. הוא מתחתן עם רות, חי אתה לילה אחד ולמחרת מת - אף מהלילה הזה יצאה שושלת המלוכה של דוד המלך: עובד, ישי ודוד.

והנה, בימי דוד, מגיע עמות גדול בין רות לערפה: גלית הענק, בנה של ערפה, עומד מול דוד, בנה

יד). לכל יהודי יש סכני ויש תקנה לשוב אל אביו שבשמים. הסנה היה שרוף באש, אבל לא אכל. גם אם יהודי נשרף באש העברות, לעולם הוא לא יתאכל לחלוטין, ותמיד ישאר בו ניצוץ טהור וקדוש. סימתי להעביר לנערים את המסר ופניתי אליהם מעמק לבי: "ברצוני לומר לכם שאיננו מותרים עליכם בשום אופן! אינני יודע באילו מקומות כבר הייתם ומה כבר עברתם, אבל למרות הכל – עדין נשאתם אחינו ובשגנו".

הנערים התרגשו מהדברים, ואחד מהם הגדיל לעשות ונשק את ידי. ראיתי כי לבם פתוח לשמע ואמרתי להם כי ברצוני להוסיף באזניהם רעיון מענין אודות השעיר שהשלה לעזאזל בזמן בית המקדש.

רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל מבאר כי לאחר שהטילו את הגורל על שני השעירים, השעיר שעלה גורלו לה, נלקח מיד ונשחט, דמו נזרק על גבי המזבח ואיבריו פרקו ונשרפו באש. ואלו השעיר השני נותר בחיים והמתין לראות מה יעלה בגורלו. נתן להניח כי השעיר השני, שראה מה עלה בגורלו של השעיר הראשון, עמד וחשב: "איזה נס ארע לי? כמה מסכן אחי שקפח את חייו על המזבח! נס שלא יצא עלי הגורל לה'!" והנה מוציאים את השעיר מבית המקדש ומובילים אותו לטייל מהנה בחיק הטבע. לאורך הדרך מוכינים לו עשר סכות כדי שיוכל לאכל ולהחליף כח מעת לעת. מלבד זאת ממנים אדם מיוחד שילווה אותו בכל הדרך וידאג לכל צרכיו. ממש בייבי סיטר צמוד. אילו הנאות ופנוקים!

וכך צועד לו השעיר מאשר ושכור משמחה, וכל הזמן רק מהרהר בנס הגדול שארע לו. "איה שחק לי הפול שלא עליתי בגורל לה'!" בכל רגע הוא חש ענג מחדש מהנוף הקסום ומהטבע המפלא שנפרשים לגד עיניו. כל זאת עד לרגע המיעד בו מעלים אותו לראש צוק תלול, דוחפים אותו קלות, והוא מתגלגל לעזאזל ברוק איברים...

אדם צריך לדעת כי כך זה גם בחיים. אנשים רבים מסתובבים עם תחושה נפלאה. הכל טוב להם, כל העולם מחיך אליהם. עובדי ה' נראים בעיניהם מסכנים, חנוקים וסובלים, בעוד שלהם יש אור צח לנשימה. הם אנשי העולם הגדול הפתוחים לתרבות הפנאי והחפז. "אמרם שוא עבד אלקים ומה בצע כי שמונו משמרתו" (מלאכי ג, יד). אך כל זאת נכון עד לרגע מסים – כאשר הם נפגשים עם המציאות כפי שהיא. עם הבנת האמת, הם חשים פתאום את החבטה בקלע הפציאות ואת ההתרסקות הנוראה שבאה לאחריה. ולפתע הם שבורים ורצוצים. מאכזבים מעצמם וממשפחתם, שקועים בבץ עמק ללא יכולת להחליץ.

מספר על אחד הצדיקים שלקח את בנו למקנה

אך בשאר המצוות נאמר הדין של "וחי בהם". מבאר הרמב"ן שבפסוק זה רמזה התורה, שידע האדם שהחוקים והמשפטים לא נועדו להגביל אותו, אלא שאם ישמר אותם יהיו לו חיים טובים.

אנחנו מתקרבים לתקופה לא פשוטה, תקופה בה "יכירו וידעו כל יושבי תבל" – כלם יבינו שבלי תורה אין כלום, וידו ויאמרו: "כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלוך בכבוד" – רק אתה ה' תמלך עלינו, לא מישהו אחר. אין לנו אמון באיש. הגרמנים ימ"ש היו אנשים אדיבים ביותר, והתגלו כחיות טרף. בארצות הברית חיים מיליוני ילדים כהומלסים ברחובות, ובארץ אנו רואים מה קורה. אי אפשר לסמך על אף אחד. אין עוד מלבד! כלם ירצו לעשות את רצון ה', להיות במצב של "וחי בהם". שתהיה מדינה שהיו בה חיים, וחיים הם כששומרים תורה ומצוות. זהו שאומרת התורה "ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה'", דהיינו שתגיעו להכרה שה' הוא המלך, וחיים האמתיים יש רק כששומרים על מצוותיו.

התורה – מורת הדרך

במשך שנים רבות אנו מענים ועוברים צרות רבות, ולכאורה התרחקנו מעט מהמקור ומן הדרך הנכונה. למקביל, עושים הגויים כל שביכולתם לבלות אותנו מן הבחינה הרוחנית ולהרחיקנו מה'. הדרך היחיד שמצמיח את האדם אל הדרך הנכונה – זו דרך התורה. תקב"ה רוצה שנרים את הבתים שלנו לרמה גבוהה, ודבר זה אפשרי אך ורק על ידי למוד התורה, ומי שאינו יכול ללמוד – ישיג זאת על ידי שיחנה את ילדיו ללמוד תורה. זהו הדרך היחיד שמבטיח את האשר. יכול אדם לגור במלון או בבית פאר עם עשרים חדרים שבכל חדר ג'קוזי, ואין לו כלום, ולעצמו יכול אדם להיות בבקתה קטנה שיש בה שלום ושלווה, ואלו החיים הטובים ביותר!

התקשרה אלי אשה לשאל על חלום שחלמה – היא ראתה שני ספרי תורה על הרצפה, הרימה אחד מהם ומיד התעוררה. בנוסף ספרה האשה, שהיא נשואה לאברהם על להם שלושה ילדים.

שאלתי אותה: האם קורה לך שאת מתנהגת באופן בלתי ראוי בלעצך? דעי לך שכל יהודי הוא ספר תורה. כשאנינו נוהגת פלפיו בדרך הראויה את דומה למי שמניח ספר תורה על הארץ. עליך לדעת שספר תורה שמנח על הארץ, משפל עד עפר – לא יצא ממנו כלום. עליך לקבל על עצמך להשתנות ולחזור בתשובה, להפסיק להציק ולהתחיל להעריך את בעלך ואת בניה. אם תרימי אותם למעלה, תראי שתזכי בספרי תורה!

היא פרצה בככי, הודתה שאכן נהגה עד כה שלא פראוי, והבטיחה לעבד על עצמה ולהשתפר.

האר", שמימי ידועים בצנתם הגדולה. כשהילד פחד להכנס פנימה, אמר לו האב: "התגבר על עצמך וטבל טבילה אחת בלבד!" ואכן הילד נכנס למים, וכשחש את הקר הצורב צעק בכאב. אך ברגע בו יצא מהמים היה לו חם ונעים. לאחר הקרח והקפאון, הגיע החם המרגיע. אמר לו אביו: "בני יקירי, גם הצדיקים צועקים כשקשה להם, אבל לאחר רגעי הקשי, הם נושמים לרוחה, ויש להם חיים נצחיים של הנאה. לעצמם זאת הרשעים נהנים רגע אחד וחושבים לעצמם 'כמה נעים ונחמד לנו, כמה טוב וקל לנו!' אבל לאחר מכן עומדים בפניהם חיי נצח של כאב נורא וצער קשה מנשא!"

וחי בהם – ולא שימות בהם

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם (ויקרא יח, ה)

חיים טובים – רק על פי תורה מהי כונת התורה במלים "וחי בהם"?

מבארים חז"ל (יומא פה ע"ב): "וחי בהם – ולא שימות בהם". כלומר, אם מציבים בפני יהודי שתי אפשרויות: או לעבד עברה או למות – עליו לעבד את העברה. דין זה לא נאמר בשלש העברות החמורות – עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, שבהן על האדם למות ולא לעבד את העברה.

הגמרא (פסחים כה ע"ב) לומדת את הדין שבשפיכות דמים על האדם להרהר ולא לשפך דם, מסביר: "מאי חזית דדמא דין סומק טפי? דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי" – מנין לנו שדמו של הכפוי להרג סמוק יותר מדמו של מי שהוא נצטוו להרגו.

ומבאר רש"י (שם), שהיות ולא ידוע האם ההורג או חברו חביבים יותר לפני המקום, אם כן יתכן ששפיהרג את חברו יחסר יהודי מכלל ישראל, ובנוסף יעבר ההורג על העברה החמורה של שפיכות דמים, שכן אם חברו חביב יותר לפני המקום, הוא עובר בהריגתו על אסור זה. לעצמם זאת אם יהרגו אותו, יצא רק חסרון של נפש לכלל ישראל. הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ג הלכה ד) פותח, שכל מעשה של האדם עלול להכריע את כף העוונות או הנציות בעולם, "לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כלה כאלו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב. חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כלו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כלו לכף זכות". יוצא שבחשבון הכללי של נפשות עם ישראל, אין חלוק מי מבין שניהם יהרג. אך העבדה שאם הוא יהרג את חברו תתקסף עברת הרציחה לחובת עם ישראל, היא כה בעלת משמעות, עד שבגינה נאמר שעליו למות ולא להרג את חברו.

טלפון אחד

וסדרות הספרים המבוקשות 'אריה שאג'

על פרשיות השבוע ומועדי השנה

מאוצרותיו של רבי אריה שכטר זצוק"ל

אצלך בבית! (המשלוח חינם)

מבצע ענק!

הספר 'אריה שאג'

על חג השבועות

ב-20 ₪ בלבד!

ניתן להשיג את ספרי 'אריה שאג' בבתי הכנסת אצל הפצת ספרים י. בלוי

במוקד ההזמנות בטלפון או בוצאפ 054-8564033

בין השעות 7:00 בבוקר עד 1:00 בלילה

או באתר bloy.co.il במייל bloyseforim@gmail.com

הפצת ספרים בבתי כנסת

י. בלוי

עד הבית

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם פרשת קדושים - אחרי מות

ירושלים: 6:38 מוקדם: 6:38

בני ברק: 6:54 מוקדם: 6:44

מודיעין עילית: 6:47 מוקדם: 6:37

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

קריאת קודש מרבנינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"א שליט"א ומרנן ורבנן גדולי הדור להקדים קבלת שבת ולפרוש ממלאכה לכל הפחות חצי שעה לפני השקיעה

לאחינו בני ישראל שלום וכל טוב סלה.

באתי לעורר על קדושת שבת אשר היא מאד חמורה ומצד שני אפשר לזכות על ידי שמירת דינה מאד, כרגיל אנשים קרוב לשקיעת החמה בערב שבת מאד לחוצים ובאים לידי קטטות וכן מבואר גיטין נב. לפעמים גם מתוך לחץ נכנסים לעשות דבר האסור אחר שקיעתה של החמה אשר זה מאד חמור.

טוב מאד להתרחק ולמנוע מלעשות דברים האסורים בשבת חצי שעה לפני השקיעה, באופן שלא יקרה חלילה שיכולים לעבור אחרי השקיעה.

ושכר עושיה אין לשער

חזקו בזה ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

אהרן יהודה לייב שטיינמן, ג"א מצטרף לדברים נכונים וברורים אלה חיים קניבסקי

הנני מצטרף להנ"ל יוסף שלום אלישיב, ניסים קרליץ
בהוראת מרנן שליט"א מקומות הנוהגים להדליק נרות 40 דק' לפני השקיעה יש לנהוג כמנהג המקום

הנני מצטרף להנ"ל יוסף שלום אלישיב, ניסים קרליץ
בהוראת מרנן שליט"א מקומות הנוהגים להדליק נרות 40 דק' לפני השקיעה יש לנהוג כמנהג המקום

קריאת
רנן של ישראל
מרן ראש הישיבה
רבינו הגר"ג אדלשטיין שליט"א
נשיא מועצת גדולי התורה

מקדשי
שבועי
תורה

קבלת שבת בציבור ברב עם הדרת מלך
ובאמת יש רבים הציבור שמקבלים שבת בזמן, ובאים לקבלת שבת בזמן.
כראוי לכבוד של השבת, אבל אם מקבלים שבת ביחידות ולא בציבור.
חסר כבוד השבת, ואמנם עשרה הם כבר ציבור,
ולחלוקה אין הבדל בין עשרה לאלף בדברים שבקדושה,
אבל כבר נאמר (משלי יד, כח) 'ברב עם הדרת מלך',
וככל שהציבור יותר גדול, יש יותר הדרת מלך, אם יש ציבור יותר
גדול בקבלת שבת, זה יותר כבוד שמים,
ומי ששותף לכבוד שמים וזכותו גדולה מאד,
לכן כדאי לכל אחד להיות שותף כזה,
ולא לפרוש מהציבור העוסקים
בכבוד שמים, וזה ענין גדול
וחבות עצמה מאד

לקבלת דף זה וכלינות נוספים - תוספת שבת 961324@gmail.com

**"וְזֹאת שְׁבַתְתִּי הַנְּשָׁמְרוּ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם" -
סיפורים על שכר מכבדי השבת**

רש"י כותב על הפסוק זכור את יום השבת לקדשו (כ' ח.): תנו לב תמיד לזכור את השבת, היינו שאם נזדמן לו חפץ יפה ישמור אותו לשבת. ואומרים המפרשים שכוונת רש"י שכל השבוע שלו יהיה עסוק סביב השבת ויעשה הכל לכבודה. הגמ' בשבת קיט אומרת שמי שמכבד את השבת זוכה לעשירות. והשבת היא מקור הברכה, וידוע הסיפור בגמ' שם על יוסף מוקיר שבת, שזכה לעשירות בזכות הקפדתו לכבד כראוי את השבת.

נביא כאן כמה סיפורים על המכבדים ושומרים על השבת שהצליחו בפרנסה וס"ד בברכת השבת.

בעיר אמסטרדם שבהולנד גר יהודי, מר פרינס. הוא היה בעל מפעל גדול לשטיחים. ליל שבת שכל המשפחה ישבה סביב שולחן השבת פתאום נכנסה המשרתת ואמרה כי הגיע שליח מחצר המלוכה שרוצה לדבר עם מר פרינס. מיד הכניסו את השליח לחדר והוא הסביר שבא בשליחות של הנסיך הנדריך, הנסיך מבקש לשלוח לארמון חמישה שטיחים והכל לפי הזמנה שרשומה בידו, את השטיחים צריכים לקישוט האולם למסיבה שתערך הלילה בארמון. מר פרינס מיד ענה בביטחון שהוא מצטער והוא לא יוכל למלאות את הבקשה של הנסיך מכיוון שעכשיו שבת, שבת הוא יום קדוש ליהודים. אם הנסיך רוצה לחכות עד אחרי שבת בשמחה הוא ימכור לו את כל מה שירצה, אבל הפקיד מתעקש שהמסיבה היום ולא מחר, מר פרינס מסביר שביום השבת הוא לא יכול לעסוק במסחר, הפקיד הלך והמשפחה המשיכה בסעודת השבת, לאחר זמן קצר חזר השליח ועכשיו יש בידו מכתב מהנסיך שבו הוא מבקש את השטיחים עכשיו, והוא מוכן לשלם עבורם

לעולם, סיים לבייב וירד מהבמה. השופט שהיה מפורסם כרודף דת התרשם מאוד מרצינות הדברים והורה שהוא יכול לסגור בשבת. הקניון היה ברשותו כעשר שנים ובמשך אותן השנים כל שנה התפרסם בעיתון גלובס שהוא הקניון הכי ריווחי במדינה.

שמירת השבת שהצילה מידי השודדים

סיפר מיוחד שהתפרסם בשבועות האחרונים על יהודי מסורתי מברוקלין, שהוא ואחיו שותפו קיבלו ע"ע שמירת שבת כהלכתה ללא פשרות. וכך מספר אותו יהודי שבת אחת קיבלתי בביתי שמחובר לחנות ויכולתי לדעת בשמיעה בכל רגע נתון את מצב החנות. לפתע נשמעה אזעקה שמשמעה היא שהדלת של הכספת נפרצה ואני חייב להגיע מיד לחנות. החנות היתה ממוקמת בברוקלין ליד הכושים, כששמעתי זאת לא ידעתי מה לעשות, אני יודע שמדובר בהרבה כסף חלק שלי חלק לא שלי. הלכתי לאח שלי והוא אמר שהוא לא מחלל את השבת, הוא לא הולך, ד' נתן וד' לקח יהי שם ד' מבורך. וגם אני אמרתי שחלילה לא אחלל את השבת. אכלנו ארוחת שבת רגיל. בבוקר מתקשרים אנשים להודיע לנו שיש פריצה לחנות אבל אנחנו לא מתייחסים. במוצאי שבת האמא אמרה לכו תראו מה קורה. הלכנו ב-11 בלילה היה מאוחר, אני מגיע ורואה הכל הרוס ושבור לקחו הכל. אני אמרתי לכספת אני ניכנס לבד. אני לא מפחד תגיד שיר המעלות. נכנסתי בפנים, הלב שלי רועד, דבר ראשון אני רואה כספת סגורה, אמרתי לאחי הכל סגור. אולי פתחו מאחורה אני אנסה לפתוח את הכספת. רציתי להיזיז מספרים, היד שלי רועדת, לא זכרתי כמעט את הקוד. 10 דקות לקח לי להגיע למספרים הנכונים. אני פותח ורואה שהכל יש בפנים. אני מיד סוגר הכל בחזרה. פתאום הגיעה משטרה, מיד שאלה: מה אתם עושים פה בשעה כ"כ מאוחרת בלילה. ספרתי לשוטרים בדיוק מה היה. השוטרים אמרו שמסוכן להיות כך לבד. הם שאלו מדוע לא באנו אתמול, הסברתי להם שיש לנו שבת ואנו לא מחללים את השבת. השוטר אמר שהוא רוצה להגיד לנו שד' שלכם השגיח עליכם. תביאו סולם ואני אראה לכם. עלינו למעלה וראינו חור בגג בדיוק מעל הכספת שם היו שקיות גנבים עם אקדחים מוכנים. אתמול הם באו חתכו את הגג וחיכו לכם הרבה שעות ולא באתם. הם ניסו להזעיק אתכם ולא באתם. אם הייתם באים בשבת והייתם עושים מה שעשיתם עכשיו, הם היו יורים בכם בראש במקום. ובזכות שבת ד' שמר עליכם.

השבת היא מקור הברכה ובדורינו החלש הנהיג הגר"ל זיע"א שלכל הפחות אנשים ישתדלו לכבד את השבת ע"י שיקבלו שבת 10 דקות לפני הזמן שבלוח ובזמן הזה זה עת רצון ומה שמבקש מתקבל ורבות אנשים שיקבלו ע"י ד"ז נושעו שלא כדרך הטבע בכל עניינם. אמא שלי הרבנית קולדצקי מספרת שכל שבוע היא שומעת על עשרות ישועות שלא כדרך הטבע מאנשים שהקדימו שבת 10 דקות לפני הזמן וזכו לראות ישועה בעניינם. ויש להוסיף כאן את דברי השל"ה שאם אומר בער"ש מזמור שיר אחרי השקיעה יכול לעורר עליו המזיקים שנבראו ביום שישי בביה"ש.

(מתוך העלון וארטים לפרשת השבוע)

פי שנים ואפילו פי שלושה, ואם לא יסכים למכור את השטחים הוא יכול למחוק אותו מרשימת הקונים הקבועים. לאחר שקרא מר פרינס את הדברים אמר לשליח שהוא לא יכול לכתוב חזרה לנסיך אך מבקש למסור לו כך: אומנם חובתי לשמוע ולמלא רצונך, אך יש לי הוראה ממלך מלכי המלכים, יוצר הכל והוא צוה עלינו לנוח בשבת לכן אין ביכולתי למכור, אני לא אחלל את השבת. השליח יצא נסער מאד ומר פרינס דאג וחשש מה ייצא בגורלו ומה יגיב הנסיך על דבריו. במוצאי שבת הגיעה הזמנה בכתב לכבוד מר פרינס אתה מוזמן להתייצב לפני הנסיך ביום שני בשעה 10. כמובן שמר פרינס דאג ולא ידע מה פשר ההזמנה, איזה עונש רוצה לתת לו הנסיך על שלא מילא את בקשתו. ואז בשעה היעודה ניכנס הוא לחדרו של הנסיך מפוחד ורועד, הנסיך מסתכל עליו בחיוך ומבקש סליחה על אי הנועזות שנגרמה לו וכך מסביר את דבריו: בליל שבת ביקר אצלי ברון נכבד. דברנו על היהודים. הברון אמר שאי אפשר לסמוך עליהם מעניין אותם רק כסף, וזה מעל הכל. ואני, אמר הנסיך, התנגדתי לדבריו ואמרתי שהיהודים נאמנים לדתם ולתורתם. החלטנו לבדוק זאת עליך, ולהעמיד אותך בנסיון. שלחנו לבייתך שליח ולא רצית למכור. הכפלנו ושלחנו את מחיר השטחים וגם איימנו שלא נחזור לקנות ושום דבר לא עזר. אתה נשאת בשלך והברון ראה שצדקתי. ועכשיו תדע שאני מעריך אותך ואני לקוח קבוע שלך.

מתנה טובה בבית גנזי ושבט שמה

הנגיד לייב לביוב החליט יום אחד להשקיע בארץ, למרות שרוב עסקיו בחו"ל והוא קנה את קניון רמת אביב בשווי של קרוב למיליארד דולר לבד. הסעיף הראשון שהיה ברכישה הוא שביום השבת הקניון סגור לגמרי. ראש העיר של ת"א דאז מאוד חרה לו הדבר הזה שהוא עושה כפייה דתית והוא פנה לבג"ץ שיכפו עליו לפתוח את הקניון בשבת. לייב לביוב הגיע לבג"ץ ללא עו"ד למרות שבכספו היה יכול להביא סוללה גדולה של עו"ד. ואז נשיא בית המשפט אהרון ברק פתח את הדיון ואמר: מר לביוב הקניון שלך לא ממוקם בב"ב ובירושלים וברדיוס של 5 קילומטר לכל צד לא גר חרדי אחד, א"כ אינך יכול לבוא לעיר ת"א לרכוש קניון מרכזי ולסגור אותו בשבת. זו כפייה דתית!

ואז קם לביוב ואמר דבר שהדהים את כל הנוכחים. וכה היו דבריו: אדוני השופט תתאר לעצמך שהגיע לארץ הנשיא האמריקני קלינטון (שהיה באותה העת נשיא ארה"ב) הכל נחסם וכל הארץ משותקת לקראתו, ואז הוא מבקש ללכת לאהרן ברק, לוקחים אותו לבייתך וכל הצוות אתו כולם משתתקים לראות מה הוא רוצה, ואז הוא דופק אצלך בדלת אתה פותח לו, והוא ניגש אליך ומביא לך מתנה ואומר זו המתנה הגדולה ביותר שלנו שהיתה בכספת בארה"ב במשך הרבה שנים והחלטנו להעניק אותה לך על כל המסירות שלך. תאר לך שהיית אומר קח את המתנה ותעוף לי מהעיינים. היש לך בושה גדולה מזו? המשיך לביוב ואמר! כבוד השופט זה בדיוק מה שאתה רוצה שאני אעשה, הרי בורא העולם אמר למשה רבינו מתנה טובה בבית גנזי ושבט שמה, ז"א שהקב"ה הביא לעם ישראל מתנה גדולה כ"כ ואתה רוצה שאני אזרוק לו את זה בפרצוף? דע לך שלא אעשה ד"ז

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות

למייל a0732951324gail.coa

לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדריים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון

037630543 שלוחה 2040.

אחרי מות-קדושים

"אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו" (טז, א).

קרוב לעשרה טעמים הובאו בחז"ל להבין מה היה חטאם של נדב ואביהוא. טעם נוסף, שאינו ידוע כל-כך, הובא בחיבור 'עיקרי דינים' (כו, ז) הנדפס בסוף שלחן-ערוך (יורה דעה ח"ג), וזה לשונו:

"במקום שנהגו לקרוא הבן הראשון הנוול לו לאדם בשם אביו, ואשתו רוצה שיקרא על שם אביה, והאיש משום שלום הבית היה מרוצה (נוטה לוותר לה), העלה הרב דאין ביד האדם לשנות, שיגיע מזה מיעוט כבוד לאביו, ואם היא מתעקשת - יקראוהו בב' שמותיהם, ולא יבזבז בכבוד אביו לקרא לראשון בשם חמיו והשני בשם אביו, דשמא לא יזכה לבן שני, ואף אם יזכה - לא יפה עושה להקדים שם חמיו לשל אביו, ופוק חזי מאי סליק בנדב ואביהוא, ששמע מפי הרב 'פרי הארץ' בשם חז"ל, דנדב נקרא על שם חמיו, שאלישבע היתה בת עמינדב, ואביהוא על שם אביו, ורוצה לומר: אבי הוא, ונענש על הקדמת השמות". במיתת שני בניו רח"ל!

(להתעדן באהבתך)

"ולפני עיר לא תתן מכשול" (יט, יד).

מובא בספר 'אגן הסהר': באחד הימים נסע הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל - ראש ישיבת טשיבין - במונית, ובדרך עצר הנהג בתחנת דלק ולקח עיתון פסול שחולק שם ללא תשלום לכל המעוניין.

כשראה זאת רבי אברהם, אמר לו: "בודאי אתה לוקח את העיתון בכדי להציל יהודים שלא יקראו בו, הבה ניקח עיתונים נוספים", תוך-כדי שהוא לוקח חבילה מכובדת ובתוכה גם את העיתון של הנהג ומשליך את כולם לפח האשפה...

(ליקוט מאיש לרעהו)

"לא תשא את אחיך בלבבך" (יט, יז).

בספר 'ממעניות הנצח' לרבי אהרן סורסקי הביא, שאת פסוק זה דרש הרבי ר' מרדכי מלעכווביץ' זיע"א לתלמידו, רבי גרשון לידר, כאשר זה האחרון בא להתלונן אצלו על שכנו.

רבי גרשון היה מכנים אורחים גדול, ובשכונתו התגורר גביר גדול, אשר כגודל עשירותו כך קמצנותו. בכל פעם שהיו אורחים מזדמנים דופקים על דלת בית הגביר, ומבקשים להתארח שם ללילת הלילה, היה הגביר מדרך אותם כיצד להגיע אל ר' גרשון, שם לבטח יוכלו למצוא מקום ומיטה נוחה...

כשהגיע ר' גרשון וקבל בפני רבו על ההתנהגות הנילוזה הזו, אמר לו הרבי: עליך נאמר, "לא תשא את אחיך בלבבך", וכשתמה על כך הוסיף וביאר לפניו: הלא הנך יכול לומר לאורחים הללו שלא יבואו לביתך, וכך לפתור את הבעיה הזו, אלא שאינך מסוגל שלא להכניסם, משום שהתברכת בלב טוב, אך בוא וראה למה דבר זה גורם לך - לשנאת ישראל!

כלומר: משום "לבבך" אתה מגיע לכלל "שונא אחיך", ולכן הזהירה אותך התורה "לא תשא את אחיך" בשל "לבבך" הטוב...

בספר 'אוצר אפרים' מביא בענין זה מעשה דומה, שאירע לבנו של ה'דברי חיים' מצאנז זיע"א, רבי יחזקאל משינעו זיע"א. באחד הימים חלה מלמדו בחולי קשה, ודרוש היה סכום כסף גדול על-מנת לרפאו, ברם הסכום הנדרש לא נמצא בידו. קם הילד ואמר: "אבא, אני אצא לרחוב ואאסוף כסף מאנשים עבורי". "אני מסכים לך", השיב אביו הגדול, "בתנאי שלא תחזור הנה שונא ישראל...". "למה אבא מתכוין?" נבון הילד.

"כשתצא לרחובה של עיר, יעברו מולך אנשים רבים, חלקם יסעו בכרכרות נכבדות, ואתה תהיה סבור שהם בעלי אמצעים, אולם למרות תקוותך למתת-יד הגונה, הם יסתפקו בתרומה של שקל אחד בודד... חלקם ילכשו מחלצות, וחלף הציפיה שתתעורר בך למראה פניהם, הם יושיטו לך רק מחצית השקל... אתה תכעס עליהם, ותשוב לכאן עם שנאת ישראל... משום כך, אין תועלת בכל מעשה הצדקה שלך...

רק אם אתה מסוגל להיות בטוח, שלמרות כל זאת, לא תחזור לכאן עם שנאת ישראל - הנך יכול ללכת ולאסוף".

מכאן, שעל האדם להיזהר מפני מחלוקת ושנאת הזולת, ובד בבד עליו לדעת שגם תכונה חיובית כמו "לב טוב", עלולה להביא לתוצאה גרועה, המעוררת ריב, מחלוקת ומדון, ולפיכך גם כאשר הוא משתמש בתכונה זו, עליו לנקוט משנה זהירות. (ומתוך האור)

"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (יט, יז).

פנינה נפלאה בפסוק זה, מובאת בשמו של הגאון רבי בנימין וואלף לעוו זצ"ל, בעל 'שערי תורה':

במסכת אבות (ב, ח) מצינו: "ר' יוחנן בן זכאי קיבל מהלל ושמאי. הוא היה אומר: אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת". בדרך כלל רגילים לפרש שהכוונה ב"לך נוצרת" היא - שנוצרת כדי ללמוד תורה הרבה. אולם הגאון רבי עזריה פיג'ו, בעל "בינה לעיתים", פירש שהכוונה ב"לך נוצרת" היא שנוצרת בכדי שלא תחזיק התורה לעצמך, אלא תשפיע מתורתך לזולתך! כך פירש גם בספר "מדרש שמואל".

והנה, ידוע מה שכתבו החוקרים, שאם הוטל על אדם לעשות פעולה כלשהי, והוא עשה - אלא שחיסר חלק כלשהו בפעולה, אין זה נקרא שעשה פעולה שלימה. וכמו כן אם יש בפעולה שנפעלה דבר שאין בו צורך והרי הוא דבר חסרון - אין זו פעולה הראויה לתואר "פעולת חכם". ומכיוון שכך, ברור שפעולת הבריאה, שאותה פעל ועשה הקב"ה, היא לתכלית שלא יהיה בה כל חסרון, כי אם יהיה בבריאה דבר כלשהו שאין לו תכלית - הרי זה חסרון בבריאה.

מעתה, המילה 'חטא', המשמשת בדרך כלל להגדרת עבירה, יש לה מובן נוסף - של חסרון, כמו שאמר הכתוב (שופטים כ, טז): "קולע באבן אל השערה ולא חטיא", כלומר: ולא יחסר. וכן נאמר (מלכים א - א, כא): "והייתי אני ובני שלמה חטאים", כלומר: חסרים. הרי ש'חטא' יכול לשמש במובן חסרון.

וזו הכוונה בפסוק שלפנינו: אם האדם אינו מוכיח את זולתו, אזי בריאתו היא שלא לתכלית (שהרי, כאמור לעיל, תכלית האדם היא להשפיע מתורתו על זולתו), ואם כן, הרי יש בעולם דבר שאין לו תכלית, ומכאן שיש חסרון בבריאה, חלילה. על כן עומד הכתוב ומזהיר: "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא", והכוונה במילה "עליו" היא - על הקב"ה, שלא תשא עליו חסרון, שאם לא תוכיח, הרי יהיה חסרון בבריאה שברא הקב"ה, ואילו כאשר תוכיח - תהיה הבריאה שלימה! (כמוצא שלל רב)

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח).

מובא במדרש: 'ואהבת לרעך - הטפל לרעך'. בפשטות, דברי המדרש הם חסרי פשר.

פנינה נפלאה על כך, מובאת בשמו האדמו"ר ה'שר שלום' מבעלזא זיע"א: המדרש התקשה בהבנת האות ל' בציווי 'ואהבת לרעך כמוך', שלכאורה די היה לומר "ואהבת רעך כמוך"? ומכאן מרבה המדרש: 'לרעך - הטפל לרעך'. ועדיין עלינו להבין: מה פשרו של ריבוי זה, ומה משמעותו הלכה למעשה? אלא - הפסוק (משלי כז, יט) אומר: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", ולכאורה: אם רצה החכם מכל אדם להמחיש לנו מהו 'מלב ללב' - יכול היה לנקוט בדוגמה מבוררת יותר: של מראה מלוטשת, שהמסתכל בה רואה את עצמו, כאשר הפנים שהוא מראה למראה - יגיטים אליו בדיוק נמרץ ממנה אליו, ומדוע העדיף שלמה המלך את המים?

אך זאת עלינו לדעת: הרוצה לאהוב את חברו באהבה אמיתית - מוכרח הוא להכניע ולהשפיל את עצמו כלפי חברו, כי אם יחזיק עצמו ככליל המעלות ביחס לחברו - יקשה עליו לאהוב באמת את חברו. כזה הוא טבע האדם. והנה, כאשר אדם מסתכל במראה, יכול היה לעמוד בקומה זקופה ולראות בה את עצמו, אך לעומת זאת המבקש לראות את דמותו משתקפת במים - מוכרח הוא להשפיל עצמו ולכרוע כנגד המים, ורק כך יוכל לחזות בדמותו בתוך המים. ואם כן, אמר שלמה המלך, "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם": כשם שאדם הרוצה לראות את פניו במים מוכרח לכופף את קומתו - כן לב האדם לאדם, שאם ירצה לאהוב את חברו בלב שלם - מוכרח הוא להכניע ולהשפיל עצמו כנגד חברו!

וה'שר שלום' מסיים ב'דבר פלא' שיתגלה למתבונן בפסוק שלפנינו: האותיות שאחרי המילה 'רעך' הן: אחר הר' - ש', אחר הע' - פ', ואחר הכ' - ל', הוי אומר: 'שפל', התכונה הנדרשת למי שרוצה לקיים את הציווי 'ואהבת לרעך כמוך'!

כמה נפלאה, לפי זה, כוונת המדרש: התורה הקדושה רומזת לעצה נפלאה בדרך לקיום הציווי 'ואהבת לרעך כמוך', והיא: 'את הטפל לרעך', דהיינו: הבט באותיות ה'טפלות' ל'רעך', ותקבל את המילה 'שפל', ללמדך שאם תשפיל ותכניע את עצמך כנגד רעך - אז תוכל לאהוב אותו!

והוא דבר יקר! (ושלל לא יחסר)

"אתה יודע מי השדכן?" אמרתי לה: "לא". אמרה לי: "אתה השדכן". שאלתי בפליאה: "איך בדיוק אני זכיתי להיות השדכן?"

אמרה לי: "שלחת לי בחורה. אני ישבתי לבכות, היא היתה בחורה כל כך אצילית, היא ניחמה אותי, דיברה כאלה דברי חכמה. התרשמתי כל כך ממנה ומיד חשבתי לעצמי שהיא מאוד מתאימה לכן שלי. יש לי בן מובחר ומבוקש מאוד ואני מקבלת הרבה הצעות לשידוך עבורו, הוא תלמיד חכם ובעל מידות אצילות. חשבתי לעצמי מה אני צריכה לחפש, הרי פה לפני נמצא בחורה כלילת המעלות, אצילית מאוד איכותית. מיד דאגתי שסדרו את השידוך ביניהם והיא התארכה עם בני".

אמר הרב ראובן גשייד: "כמה נפלאות דרכי ההשגחה. אני עשיתי חסד ולא היה לי קל, האלמנה נמצא בבית הרפואה בגלל צרה והשניה נמצאת בבית הרפואה בגלל צרה, אבל מה יוצא משם? ברוך השם, יצא זיווג, קם בית בישראל".

את הסיפור הנפלא הזה סיפר **הרה"ג רבי גואל אלקריץ שליט"א**, והוא סופר בתוכו מסר חשוב: "אם השם לא נותן לך משהו, הוא לא אומר לך 'לא' אלא 'לך לכיוון אחר'".

(מהספר החדש 24/7, מאת הרב צבי נקר)

ישנה עמותה הנקראת 'רחשי לב'. מנהל העמותה ומנהלה הרב ראובן גשייד. הם בנו בבית הרפואה תל-השומר דירות להורים של ילדים החולים במחלה הנוראה, ובזכות זה יכולים בני המשפחה לשהות בשבת באותם דירות. הם מספקים להם מזון ובכך עושים עמם חסד גדול שבני המשפחה יוכלו לשהות עם המאושפזים בשבת.

מספר הרב ראובן: יום אחד התקשרה אלי אישה שהתאלמנה מבעלה, אך נוספה צרה על צרתה שבתה חלתה במחלה הנוראה ואושפזה בתל השומר והיתה במצב ממש אנוש. היא ביקשה להיות בשבת בדירה לבד למרות שבדרך כלל אנו מאפשרים לעוד קרובי משפחה לשהות באותה דירה, כמובן לפי כל כללי הצניעות.

היא ביקשה בקשה יוצאת דופן, ואמרה שהיא זקוקה לפרטיות, מצבה קשה, היא בוכה הרבה והיא לא רוצה שאכנס עוד מישו לדירה בשבת הזו.

אמרתי לה שאני אעשה מאמץ שהשבת לא ישהה איתה עוד מישו.

סגרתי את הטלפון, ולאחר חצי שעה התקשרה בחורה ואמרה שהיא נמצאת בבית הרפואה ויש לה קרובת משפחה תלמידת סמינר, וביקשו ממנו

פינוה לל"ג בעומר בענייני הלכה ואגדה

מדוע רבי שמעון בן יוחאי היה משתיק את אמו בשבת?

מובא בזוהר הקדוש **(בראשית דף לב)**: 'רבי שמעון, כד חמי לאימיה דהות משתעיא, הוה אמר לה: שתוקי, שבת היא ואסור'.

וכתב הגאון רבי חיים פלאג' זצ"ל בספרו 'ברכת מועדיך לחיים' **(דרוש ד לשבת הגדול, ד"ה ומכאן)**, וז"ל: 'צריך לזהר מדיבור של חול בשבת, ומי לנו גדול מרשב"י הקדוש, אשר לא נשא פנים לאמו שהיתה מדברת בשבת, ואמר לה: שתוקי!'

והוסיף, ש'זהו פשט הכתוב **(בפרשתנו, יט, ג)** 'איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמור', כלומר: הגם שאיש את אביו ואת אימו ירא, עם כל זה, אם בא יבוא שידברו אביו או אמו איזה דיבור חול בשבת - חייב להוכיחם, וזהו שסיים: 'ואת שבתותי תשמור'.' ע"כ.

והנה, רבים **(הגר"א הכהן מסלונקי; בספרו יוקח נא [שז, ב], מר בריה דרבינא הגר"ג פלאג' בקונטרס 'נפש יתירה בשבת' [אות מן] ועוד)** השתוממו על דברי הזוהר הקדוש: כיצד יתכן שרשב"י יאמר לאמו 'שתוקי', והרי ידענו את מאמרו חז"ל **(קידושין לב וסנהדרין פא)** ונפסק ההלכה בטור ושו"ע **(יו"ד, רמ, א)**: 'הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה, אל יאמר לו: אבא, עברת על דברי תורה בשבת, אמר לו: אבא, מקרא כתוב בתורה כך **(=אויבין בין מעצמו)**, ובלי ספק חייב לנהוג כן גם באמו, שגם בכבודה הוא מצווה מדאורייתא! ומצינו כמה אופנים ביישוב קושיה זו: א. המעיין בירושלמי **(שבת, טו, ג)** ובתוס' בשבת **(ק"ג: ד"ה שלא)** יראה, שהמעשה הובא בלשון אחר: 'רבי שמעון בן יוחאי, כד חמי לאימיה משתעיא סגינא, הוה אמר לה: אמה, שבתא היא, ופירש קרבן העדה, 'כשהיה רבינו אמו **מדברת הרבה** בשבת, אמר לה: אמי, שבת היום, וכן ביאר הפני משה והוסיף, ש'הזכיר לה בדרך כבוד'. כך גם הלשון במדרש **(ויקרא רבה לד, ס"ס טז, וכן בתנחומא בראשית, ס"ב: ב)**: '...הוה משתעיא מותר מילין בשבתא, הוה אמר לה: שבתא היא והות שתקא', וכתב שם בפירוש מהר"ו, שעל כן רק אמר לה שהיום שבת, והיא תזכור מעצמה שאסור להרבות בדיבור ותשתוק, אך לא שהוא אמר לה לשתוק. וכן יישב הגר"ג פלאג'.

ומשמע, שהאיסור הוא מצד ריבוי הדברים, ועל זה רשב"י היה מוכיח אותה. וכ"כ בביאור הגר"א **(או"ח, שז, א)** ע"ש.

בספר 'ליקוטי חיים' **(פר' בראשית, עמ' ג)** לגאון רבי חיים וויץ מטרינפול **(תלמידו של הגאון בעל 'מנחת-חינוך')** יישב אף-הוא כהגירסא הנ"ל של המדרש, והוסיף, שאפשר שכן גם נכתב בזוהר הקדוש, אלא שנשתבש הלשון. וכע"ז גם יישב בספר 'פרדס צבי' **(עמ' קלה)**, שיתכן והגירסה בזוהר היא 'ושתקי', במקום 'שתוקי'.

ב. בספר 'ראה חיים' **(טרבלסי זצ"ל, מעיה"ק צפת, ח' זוה"ק פר' בראשית, עמ' קכד בנד"מ)** יישב, שמה שאסור להוכיח את הוריו הוא דוקא על מה **שכתוב** בתורה, אך לא בדבר שבעיקרו מותר, ורק מצד הנהגה טובה וכו' ראוי לקיימו. וכ"כ ליישב גם בשו"ת ודרשת וחקרת **(ח"ו, פר' פנחס עמ' תקסא)**. ויתכן שרשב"י סבר, שבאשה חשובה כאמו צריך להחמיר.

תירוצו זה עולה בקנה אחד, עם מה שכתב הערוך השולחן **(שז, א)**, שפליגי רש"י ותוס' **(שבת שם)** בדרשת חז"ל 'ודבר דבר - שלא יהיה דיבורך וכו'', שרש"י פירש שאיסור הוא בדברי מקח וממכר, אך תוס' חלקו ופירשו, שהאיסור הוא גם בדברים בטלים, שבקושי התירו שאילת שלום וכו' **(ואכמ"ל במחלוקתם)**. וכ' הערוה"ש לבאר בדעת השו"ע, שיעקר ההלכה כרש"י שרק דברי מקח-וממכר וכד' אסור, ומה ש'כ' התוס' למעט בשיחה הוא ממשנת חסידים, ולכן הרמ"א **(שם)** התיר למתענגים בסיפור, דאם היה סובר כתוס' שאסור מדינא לא היה מתיר למתענגים. ע"כ.

ותירה מזו, יש שציידו **(פרי מגדים שם, משב"ז א)** שהאיסור להרבות בשיחה בטילה בשבת הוא בכדי שיהיה זמן ופנאי לעסוק בתורה, כדאיתא בירושלמי שלא נבראו שבתות אלא בשביל שיעסקו בהם בתורה, ומאחר ואשה פטורה מו"ת, אינה בכלל איסור זה.

ג. הגאון רבי בצלאל שטרן זצ"ל בשו"ת בצל החכמה **(ג, כא)** ניסה ליישב, שלשון הגמ' הנ"ל הוא 'הרי שהיה אביו', ואולי יש מקום לחלק בין להוכיח את אביו שעובר על ד"ת, לבין אמו, שדוקא באביו אסור כי מתבייש בכך שלא למד אך באמו, מותר, כי אין עליה חיוב לימוד תורה. ודחה, שאף היא הרי חייבת בלימוד תורה במצוות הנוגעות אליה,

משולחנו של העורך

ומטעם זה מברכת ברכות-התורה, ע"ש עוד [ויש להוסיף, שבתנא דבי אליהו הגירסה 'הרי שהיה אביו או אמו', ופשוט, שמה שנקטה הגמ' 'אביו' הוא לאו דוקא].

ד. בספר אוצר אפרים **(ויקרא ב, עמ' תתעט)** הביא ליישב, שגירסת הזוהר היא גופא התירוצו לקושיה: שלגל' הירושלמי והמדרשים שלפיהם הרבתה לדבר ועברה על איסור דרבנו, שפיר הוכיחה ברמיה וכמו שתירצו לעיל, אך לגירסת הזוהר יתיישב, כי לא כתוב שהרבתה בדיבור ועברה על איסור כל-שהוא, אלא רק 'דהות משתעיא', וזה לכל היותר מנהג זהירות, ורק לבנה רשב"י הקדוש שעליו נאמר **(זוהר, ח"ג דף קמד:)** 'מה שבת לה' קודש, אף רשב"י שבת לה' קודש', וכפי שרמזו בעלי הרמז, ש'שבת' בגימטריה שמעון בן יוחי **(בברכות זז:)** **ועוד איתא, יוחי ללא אל"ף, וא"ש**, לכן רק רשב"י לרום מעלתו, שמצינו בכמה מקומות **(זוהר ח"ב דף מז: בשלח סג: וחי"ג צד:)** שהזהיר באזהרה יתירה על דיבור חול בשבת, ואמר שהמדבר דברי חול הרי הוא כמחלל שבת **(והיחיד"א במחז"ב שם)** הכריע כדעתו, שאין לבעל-נפש לדבר דברים בטלים כלל, וגם מחשש שלא יגיע לדברי מו"מ, וכן הזהיר השל"ה הקד' **(שער האותיות, אות הקו"ף, קדושה)**, רק הוא לגדול מעלתו הוכיח את אמו כך, מחמת הדרגה שבה היה נמצא. וממילא, מובן נפלא מדוע רק בזוהר הוא בלשון כזו ולא בשאר המקומות, שהוא לשיטתו. ועדיין קצ"ע. [ומצינו לכמה מהראשונים שגרסו שמות של תנאים אחרים במעשה זה: האגודה **(שבת, קלב)** גורס אימיה דר' טרפון **(ולא כ"כ א"ש עם המספור [בקיידושין לב]: על זהירותו המופלגת בכבודה של אמו)**, הספר חסידים **(ק, ע"ש בהגהות 'ברית עולם' שכתב העיר דבמקו"א הובא רשב"י)** גרס ר' ישמעאל, הראב"ה **(שנט)** גרס אימיה דר' הונא, ובדבריהם הדגש הוא רק על ריבוי השיחה. והיה מי שטען, שנראה שהוא ט"ס בדבריהם, אחרי שבכל המדרשים וכו' הובא רשב"י].

ה. עוד הביא האוצר אפרים ליישב, שאולי היה ברור וידוע לרשב"י שהיתה ממשיכה בדיבור יתר על-המדה אם לא היה מפסיקה ומוכיחה בלשון ברורה, ודבר מופלא מאד מציונו לגר"ח בן עטר בספרו 'ראשון לציון' **(נייד, רמ, יא)** שלא אמר [אביו] באמור לו 'כך כתוב בתורה', ולא שת ליבו, וליכא איניש אחרינא למנוע אביו מן העבירה, צריך הבן למנועו בכל אשר תמצא ידו לעשות בכוחו, ואפילו עד הכאה וכו', שאין כבוד נגד כבודו יתברך'. ע"כ. ועדיין צ"ע.

ו. לפני כעשרים וחמש שנה, זכינו לאורו של ספר פירושים ופסקים מרבנים אביגדור הצרפתי **(מרוכזיני בעלי התוספות, י"ל ע"י מכון הררי-קדם, פר' בשלח, פסק סב-סג, דף לד)**, ואלו דבריו: 'כי שבת היום לה', מכאן פסק, מה הקב"ה שבת ממאמר דבריו, כך אתם, אמר ר' חנינא בקושי התירו שאילת שלום בשבת, רשב"י, כד חמי אימיה משתעיא סגי, אמר לאימיה: אמה, שבת היום והוה שתקי. פירוש, כשאמו היתה **מדברת בקול גדול**, אז אמר לה: אמי שבת היום, והיתה נמנעת מלצעוק בשביל השבת, **וחמי היה שמה'**.

ומדבריו עולים כמה חידושים: א. רשב"י לא מנע ממנה מחמת ריבוי הדברים שדיברה, וכמו שמשמע מהמדרשים לעיל, מאחר וברמ"א נפסק שלבני אדם שמתענגים בסיפור שמועות וכו', מותר לספר, אלא מה שהעיר לה הוא מחמת שדיברה בקול גדול, ואין לדבר בשבת בקול גדול. והוא נפלא.

ב. עוד מתברר מדבריו, ששם אמו של רשב"י היה חמי, ודלא כידוע ממקורות רבים בשם חמי שרה **(ויישבו, שיתכן והיו לה ב' שמות, ולכא, חמי הוא ע"ש העיר טבריה שנקראת חמת [מגילה ג, ו] הוואל והגיעה מעיר זו. ואכמ"ל)**, והוא חידוש נפלא.

והקשה הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א בספרו 'תרנן לשוני' **(סימן ב, עמ' יד-טו)**, מדוע פירש את המילה 'חמי' כשמה של אמו, ולא פירש שהכונה 'ראה', כדמצינו במקומות רבים בירושלמי. וכן מצאתי שהעיר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. ויתכן, שלר' אביגדור היתה גירסה אחרת בלשון הירושלמי. ובאמת, הגירסה בדבריו היא 'כד חמי אימיה', ולא כגירסת הירושלמי 'כד חמי לאימיה'. והבן.

[לתירוצים נוספים: ע' 'פרי צדיק' **(שמות, בשלח, סוף מאמר יא)**, 'שלחן המערכת' לראש"ל הגר"י יוסף שליט"א **(ח"ב מערכת הדל"ת, אות ג)**, ויש שבכלל ביארו מעשה זה ע"פ הסוד, ע' בספר 'נעים זמירות ישראל' **(ח"ד, עמ' רגא)** ועוד].

**ספרים בבית =
לומדים גם בבית!**
שם, טור שו"ע, רמב"ם וכו'
- במחירים הזולים בארץ
(רסמים בלבד)
מתחנה בכל הצעות מחיר.
מחלוקות לכל הארץ.
052-7176882

ל"ג בעומר במהלך הדורות

התחיל בו מניין ימי המבול

בס' אורה ושמחה להג"ר אברהם שמחה מבארנוב זצ"ל (א' ט"ז) כתב וז"ל "וע"ד הפשט יש לומר טעם על מנהג ישראל, למה יורים בקשת בימי ל"ג בעומר, כי במבול כתיב (בראשית ז, יא) "בחדש השני בשבעה עשר יום לחודש ביום זה נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו" ולדעת הזוה"ק (ע' רע"מ פר' פנחס) שכתב ותנח התיבה בחדש השביעי דא תשרי, נמצא שחודש השני הוא חודש אייר ובו נאמר בחדש השני בשבעה עשר יום לחודש וגו'. והנה איתא שם בפירוש רש"י עה"פ (ז, יב) ויהיה הגשם על הארץ ארבעים יום וגו' אין יום ראשון מן המנין לפי שאין לילו עמו וכו' ע"ש נמצא דהמנין מתחיל ב"ח לחודש, ולדעת הזוה"ק הרי התחיל המבול ב"ח לחודש אייר, הוא יום ל"ג בעומר, והנה, הקשת היא לאות שלא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר (שם ט' יג-טז) ולכן ביום זה ביום הילולא דרשב"י שחיבר את הזוה"ק אשר לפי חשבוננו יוצא שהמבול התחיל בו ביום על כן יורו המורים בקשת לאות שלא יהיה עוד מבול והוא נכון מאד" עכ"ד.

נשואי יעקב ללאה

מצינו שיעקב אבינו כשהעמיד בנין הבית שבטי' זה היה באייר, וכמו שהוכיח רבנו הגרח"ק שליט"א עפ"י דברי הגמרא ביבמות (ע"ז ע"א) שראובן נתעבר בביאה ראשונה, ומבואר במדרש תדשא (שמות פ"ח וברבנו בחיי פרשת שמות) שראובן נולד ב"ד כסלו, והרי השבטים נולדו לז' חודשים מקוטעין כמ"ש בסדר עולם פ"ב, וממילא הנישואין היו באייר.

ובקובץ עץ חיים (קובץ כ"א) כתב דבר נחמד, עפ"י מה שאמר הרבי ר' יונתן זי"ע בתפארת יונתן בפרשת ויצא שיעקב אבינו ברח מבית אביו בערב פסח, והנה הקשו הראשונים (הרמב"ן בפסוק וזה שער השמיים, וכן ברבנו בחיי ר"פ ויצא) שהרי יצחק היה בחברון, ולמה כתוב באר שבע? ומביאים מהמדרש שהלך לבאר שבע לקחת רשות מהקב"ה לצאת לחו"ל, וברמב"ן פרשת חיי שרה כתב, שבאר שבע הוא מרחק שלושה ימים מחברון, נמצא שיעקב הגיע לבאר שבע ב"ז ניסן, ולמחרת הלך לחרון, וקפצה לו הארץ, נמצא שהגיע לחרון ב"ח ניסן, ואח"כ ישב חודש ימים וא"כ הגיע י"ח אייר, והבא את אשתו, ונמצא שנשא אשה ב"ח אייר, ומבואר ביבמות ע"ז שראובן נולד מביאה ראשונה. (פרדס יצחק)

התחיל לירד בו המן

א. בשו"ת חת"ס (יור"ד סי' רל"ג) (ובחיידושו לשבת פז, ב) כתב לבאר טעם השמחה שיש בל"ג בעומר, וכתב לדון בדבר חדש, וז"ל "ולפי דאיתא במדרש שמיום שכלתה החררה שהוציאו ממצרים הלכו ג' ימים בלא לחם ואח"כ ירד המן א"כ ה' הורדת המן ביום ל"ג בעומר, וראוי לעשות לזה זכר טוב, אך הוא נגד ש"ס פר"ע עכ"ד. והיינו דבקרא (שמות טו, א) מבואר דביום ט"ו באייר פסק הלחם בכליהם, ואח"כ היו ג' ימים בלא לחם, וא"כ הוי י"ח אייר, והוא דלא כגמ' בשבת (פז, ב) דביום ט"ז התחיל לרדת המן".

ודברי המדרש דהביא החת"ס לא נמצא, שו"מ בחת"ס במק"א (תורת משה דברים עמ' קצב) דכ' והמן ירד גם כן ב"ח אייר שהוא ל"ג בעומר שעד ט"ו אייר היה להם ממה שהוציאו ממצרים קידושין (לח, א) ואין הקב"ה משהה לצדיקים בצרה יותר מג' ימים (ב"ר צ"א ז') וירד המן ב"ח שהוא ל"ג בעומר.

ויש להבין אכתי אמאי הוי יום שמחה לדורות, דהא עתה ליכא מן.

ובאמת מצאנו בחז"ל (אסתר רבה פרשה ז ד"ה יא בחדש הראשון) דהמן רצה לעשות את הכליה לישראל בחדשי השנה, התחיל בחדש ניסן ועלה בו זכות פסח, באייר זכות פסח קטן וזכות המן שניתן להם לישראל בחמשה עשר בו. ומבואר דאיכא מעלה יתירה ביום שירד בו המן דע"ז א"א לנצח את ישראל וצ"ע.

ונראה בזה עפ"ד המדרש (במכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דויהי פתיחתא ד"ה ויהי בשלח) "ד"א כל שכן לא הביאן הקב"ה דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר אמר הב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והם בטלים מן התורה אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר והתורה נבללת בגופן מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושין להם אוכלי תרומה".

ואיתא במדרש (תנחומא פרשת בשלח סימן ז') וז"ל "ויבואו השמים שלא היה להן לב, ונתן להם לב ויורידו המן לישראל שיש להן לב וקבלו את התורה בכל לב ואהבו את קונם בכל לב". [ואולי הוא מדויק דאחר יום ל"ב לספירת העומר ירד המן].

ובילקוט שמעוני (תהילים רמז תתנ"ט) איתא "לזוכרי פקודיו. אמר רבי תנחומא לאלמנה שהיה לה בן, כל הימים שלא היה נשוי היה נזקק לה, כיון דנסב אתתא א"ל אמיה ידענא דלית את מזקק לי כמה דהות יליף אלא הוי דכיר לי. כך כל הימים שהיו ישראל במדבר והיה המן יורד להם והבאר עולה להם לשומרי בריתו, שהיו זקוקין להם והיו יכולין לשמור התורה ויגעין בה, אבל עכשו שאדם מבקש להזדקק לפרנסתו ולזוכרי פקודיו".

ובשב שמעתתא בהקדמה (א' ו-י) כתב בשם הילקוט ראובני דשר התורה שנקרא "קצה" הביא להם את המן, כדי שיהיה לבם להבין את התורה ועי"ש עוד, ובבעל הטורים דברים (ח, ג) איתא דאכילת המן נתן להם דעה.

ומעתה נראה דביום דירד המן עי"ז נעשה מציאות דיכולים אנו לקבל את התורה, וע"כ הוי יום שמחה לדורות דע"י ירידת המן זכינו להיות כלי קיבול לקבלת התורה, וא"כ חשש המן שביום זה דאיכא מעלה לישראל דהם מוכשרים לקבל את התורה א"א לנצחם וע"כ אין לעשות את יום המלחמה בישראל ביום זה, וע"כ באה השמחה ביום זה שזכינו להיות רואים ומכונים בנפשינו וגופנו ללמוד תורה. ושפיר הוי הודאה לדורות הבאים, דע"ז זכינו לקבל את התורה, [וביותר יש להוסיף דהא אף דאנן אין אנו אוכלים מן, אבל כיון דכבר אבותינו זיכנו את גופם באכילת המן, א"כ השפעה זו נמצאת לדורות בגופינו ותו אי"צ לאכול מן וע"כ הוי יום שמחה לנו].

ב. באופן אחר יש לבאר דע"י ירידת המן הושפע שפע פרנסה לישראל הדורות, [עי' מכילתא פר' בשלח טז דירמיהו הראה להם את צנצנת המן, ואמר להם שזה הוא הפרנסה לעמלי תורה] וא"כ יום זה מסוגל הוא ליתן לישראל את האפשרות ללמוד תורה ע"י שלא יצטרכו לעמול על פרנסתם, וע"ז באה שמחה מיוחדת לדורות אנו, על אותם בני לוי שזוכים ללמוד להתפרנס כאוכלי המן. ומישך שיכי לפטירת רשב"י דנבאר לעיל דזהו חידוש רשב"י דנעשית מלאכתו ע"י אחרים והיינו מדריגה של אוכלי המן ודוק היטב.

ג. בס' זכרון תורת משה (להג"ר משה קופשיץ זצ"ל, עמ' קלד) ביאר את דברי החת"ס, דהנה הרמב"ן (שמות טז, יב) הק' אמאי כתיב אחר פרשת המן "שמעתי את תלונות בני ישראל" וגו' הרי כבר קודם לכן כתיב דאמר הקב"ה שירד מן, ובת"י הב' כ' דתחילה חשבו בנ"י שהמן ירד יום או יומיים ולאחמ"כ הקב"ה יביאם למקום ישוב ויאכלו שם, ומחמת זה נתבשרו שמעתי את תלונות וגו' דבזה נתבשרו שזיונו מן המן עד בואם לארץ נושבת, ולפי"ז ביאר הנ"ל את דברי החת"ס דאע"פ שירד המן בט"ז אייר, אבל את הבטחה שזיונו מן המן עד בואם לארץ נושבת זה היה בל"ג בעומר, וע"ז באה השמחה.

ולכאנ' יש לדמות לזה דהנה הבעל הטורים בפר' בהעלותך (ט' יא) כתב דירד המן בט"ז אייר וע"כ איכא בו פסח שני, וצ"ע הא בגמ' בשבת שם מבואר שירד בט"ז, וע"כ צ"ל דכיון דהובטח ביום זה חשיב כאילו ירד, [וכן צ"ל בדברי המדרש באסתר דהלשון שם דירד בט"ז] וא"כ ה"ה י"ל דכיון דהובטח ב"ח באייר שירד לכל הזמנים נחשב כאילו ירד.

[והנה בחת"ס עה"ת פר' בהעלותך כתב דאיכא פסח שני מחמת דאז ירד המן, ולכאנ' הא ירד בט"ז וצ"ל כנ"ל דהבטחה היה אז, ואי"ז סתירה לדבריו דירד בל"ג בעומר, דהא כתב החת"ס דהוא מח' המדרשים והגמ' והתם מיירי בשיטת הגמ' ופשוט].

ועד"ז שמעתי הסבר בדברי החת"ס, דבל"ג בעומר היה כבר ג' ימים ירדת המן, וא"כ הוחזק להם בג"פ שימשיך לרדת המן כל זמן שהיו במדבר.

[ויש להעיר ע"ז מדברי הגמ' (יומא עו, א) דאמר רשב"י דמאי ירד מן כל יום, כדי שירגישו ישראל שהם תלויים בה', ולכאנ' אם הבטיח להם ה' דעד בואם לארץ נושבת ירד מן, א"כ חסר בבטחון וצ"ע].

[והנה בהא דלא הוזכר להדיא בתורה זמן ירדת המן, והא דהוא יום שמחה, י"ל דכיון דבני ישראל התלנו על המן, לכך לא הוזכר במפורש דהוא יום שמחה, דהוי שמחה רק בהיסתר ועי'].

הנשמה שקבלו ישראל במילה במצרים התיישה בלבם

בחת"ס (תורת משה עה"ת פר' תזריע ד"ה אשה כי תזריע) כתב וז"ל "ובזוהר (פר' תזריע ד"ה ובספרא) "מיום המילה שמתחיל הנשמה הקדושה לכנוס בתוך הגוף הישראלי אינה מתישבת על מקומה הראוי עד אחר ל"ג יום, ובזה יש להבין אחר מהטעמים של ל"ג בעומר אחר שנימלו ער"פ במצרים אז לא נתיישב בהם רוח הקודש עד שמצאה מנוח אחר ל"ב בעומר, וביום ל"ג הוא כמו מ' לילדות שהוא גמר הטהרה".

ולכאנ' יש להבין דהא נימלו בער"פ וא"כ נמצא דל"ב יום הוי בל"ב בעומר, [דאיכא יום דפסח דלא מנו], ואמאי עושים בל"ג בעומר. [דלכאנ' יום שמלים בו מצטרף].

ויתכן דכונת החת"ס לדברי המדרש רבה (בא"ט, יו) דבחצות הלילה דליל פסח מלו, [וכן מובא ברש"י שמות יב, ו] וא"כ שפיר הוי ל"ג בעומר, [ובאמת דהחת"ס הביא דברי חז"ל בכ"מ בספרו עי' בפר' בא דביאר עפ"ז דמלו ביו"ט בליל פסח דהיה לצורך אוכל נפש באכילת הפסח ועי"ש עוד עה"פ משכו וקחו לכם].

אבל יל"ע דהנה ברש"י בסוף פרשת שלח כתב דשמונה חוטים בציצית כנגד שמונה ימים שבין יום שיצאו ממצרים, לבין הזמן והיום שאמרו שירה על הים, והנה כבר הקשו רבים שהרי אינו שמונה, רק שבעה ימים, ותיירץ החת"ס (דרשות עמ' רס"ט) שקודם מתן תורה היה נחשב בישראל יום, כאומות העולם שקודם היום ואח"כ הלילה, וא"כ בליל ט"ו שביליל הזה פרעה הוציאם לחירות היה נחשב כיו"ד, ובבוקר שאמרו שירה היה כבר יום שמיני, וא"כ שפיר נחשב יום השמיני, וא"כ שמונה ימים יש בין יציאת מצרים לשירת הים כמש"כ רש"י.

ומעתה יש להעיר דה"ה לגבי ל"ג בעומר דגם אם מלו בליל פסח נחשב כיום דער"פ, והל"ג יום נגמרו ביום ל"א בעומר, ובחת"ס בשבת (פו, א, ופז, ב) כתב בהא דמשה הוסיף יום אחד מדעתו דהכונה בזה כדי שיהיה מ"ט ימים כישראל דהיום אחר הלילה, ומבואר דרק אז נהפך להיום יום ואח"כ לילה וצ"ע, דא"כ אף אם מלו בחצות נחשב כיום א' עם ער"פ וא"כ הוי ביום ל"ב, אכן ראיתי בחת"ס (תו"מ עה"ת בפסוק

היו נכונים וגו'), דר"ל דמחמת דבמרה קיבלו את המצות כישראל כבר נחשבו כישראל, ולכא' משמע כונתו דממרה כבר היה לילה ואח"כ יום, דלכא' צ"ל כן דהא נצטוו על השבת וכך נעשית השבת, [שו"ר בחת"ס בתו"מ עה"פ ויבואו מרתה דהכריח דכבר התחיל בהם דין לילה ואח"כ יום וע"ש], וא"כ שפיר נחא דל"ג בעומר היה אחר נתינת מצות דמרה ושפיר כבר היו ישראל לגבי זה.

והנה בקדושת לוי (פר' ויצא) כתב דמיום ל"ג בעומר מתחיל הארת מתן תורה, ויתכן ע"פ הנ"ל דביום זה כיון דהיה להם נשמה רוחנית שפיר יכלו להתחיל להרגיש את קבלת התורה.

ואולי יש להביא כאן דברי הציץ אליעזר (חלק יג סימן י' ד"ה ובסיום), וז"ל "ובסיום אפשר לומר גם בדרך רמז על ענין מנהג לבישת תפילין חדש לפני הבר - מצוה. דהנה הח"ס עה"ת פ' תזריע מביא בשם הזה"ק שכתוב דמיום המילה שמתחילה הנשמה הקדושה ליכנס בתוך הגוף הישראלי אינה מתיישבת על מקומה הראוי עד אחר ל"ג יום [וזהו כנראה ענין השלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה יעו"ש], ומוסיף עלה הח"ס דבזה יש להבין אחד מהטעמים של ל"ג בעומר, אחר שנימולו ע"פ במצרים אז לא נתיישב בתוכם רוה"ק עד שמצאה מנוח אחר ל"ב בעומר וביום ל"ג הוא כמו מ' ליולדת שהוא גמר טהרה ע"ש. והנה גם ביום הבר מצוה ישנו גמר התיישבות הנשמה בגוף, וכדמצינו בשו"ע גרש"ז או"ח סי' ד' סעי' ב' שכותב שגמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא ב"ג שנים ויום א' לזכר וי"ב לנקבה ע"ש. וא"כ י"ל דעל כן הנהיגו גם כאן להתחיל להתכונן לגמר התיישבות הנשמה בגוף וגם כן על ידי ספירת חדש ימים לפני כן (ופורתא של יומים שלש לא דקו כדי שיהא קביעות) ומתבטא הדבר ע"י התחלת הנחת תפילין שע"כ מתדבק גופו בה' אלקים חיים. וכדברי הב"ח הנז"ל."

שו"ר בס' אוצרות יוסף להג"ר יוסף ענגיל זצ"ל (דרוש ח) דביאר כע"ז וע"פ הגמ' ברה"י (ב) דבעינן ל"ג ימים לקליטת הזרע קודם ר"ה, דל' יום חשיב שנה, וג' ימים לקליטת הזרע, וא"כ כך לנשמה של תורה הוצרך ל' ימים לינתק ממצרים ועוד ג' ימים לקליטת הזרע דקדושה ועי"ש באריכות דבריו.

תחילת הכתרים

עי' חת"ס (מהדורת שטון במדבר עמ' י' ב) דכ' וז"ל "כי הכתרים הנ"ל התחילו להשיג א' לאחת ב"ז ימים מל"ג בעומר עד חג השבועות" עי"ש. ויתכן דזה משלים לדבריו המובאים לעיל דבל"ג בעומר הושלם הנשמה שלהם, וא"כ רק מאז יכלו לקבל את הכתרים.

מיתת יהושע

בס' הלכות ארץ ישראל מן הגניזה (עמ' קל"ט) איתא דיהושע בן נון מת ביום זה, וע"כ מתענים בו, ודלא כטשו"ע (סי' תק"פ סעי' ב') דמת בכ"ז ניסן. ומצאנו כע"ז בקובץ גנזי קדם (א' עמ' 91), [הובא במסע מירון לרבי בצלאל לנדוי עמ' עא]. פיוט קדום "קידושי ירחים לרבי פנחס" בפרק המוקדש לחדש אייר מפרט הפייטן "פסוח וגנון טמאים בחשבו צום יהושע בשמונה עשר בו". ובס' הנ"ל ר"ל דהכונה לפי שביום זה יצאו כשלשת אלפים איש מבני ישראל להילחם בעי ויכו בהם אנשי העי כשלשים ושה איש וירדפום לפני השער וימס לבב העם והיה למים ויקרע יהושע שמלותיו ויפול על פניו ארצה לפני ארון ה' הוא וזקני ישראל ויעלו עפר על ראשם מיהושע (ז, ג), אכן טעה בזה, וכונתו לכא' לפטירת יהושע שהיה ביום זה לשיטת הנ"ל.

ולכא' צ"ב דבתחילה יום זה היה יום דין וצער ועכשיו הוא יום רחמים. ויתכן דאה"נ באמת הוי חלק מימי הדין וכמו שאר ימי הספירה רק בזכותו דרשב"י נהפך ליום רחמים, וכמבואר בס' היעב"ץ דל"ג בעומר הוא היפך הדין, ויתכן דכ"ז הוא מכחו דרשב"י דהוא הפך יום זה לרחמים, ולכן הוא יום שמחה מיוחדת דהוי קירוב שאחרי ריחוק.

וראיתי שמצאו לאחרונה שהשתמר בתעודה אחרת שנמצאה בגניזה הקהירית. תעודה זו הכתובה בשפה הערבית שהיתה מדוברת בארץ ישראל מאמצע תקופת הגאונים ואילך קרויה "חובות הצום של חדשי השנה" ויש בה רשימה ארוכה של ימי צום שונים. כמו בתעודות אחרות גם תעודה זו מציינת את י"ח אייר כיום צום, אך בתוספת הערה מסתורית שטיבה אינו נהיר. וכך נכתב בתעודה: "צמו בי"ח בו בגלל מות יהושע והיה בו רעש". ונלאו החוקרים בכונה שהיה בו רעש. רק פשוט דהכונה עפ"ד הגמ' בשבת (קה, ב) "רב יהודה אמר רב: כל המתעצל בהספדו של חכם - ראוי לקוברו בחייו, שנאמר (יהושע כד) ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר בהר אפרים מצפון להר געש מלמד שרגש עליהן הר להורגן". ולפי"ז אפשר להציע דלכן אנו מחמירים בל"ג בעומר להאריך בהספדו של רשב"י לינצל מרעש על המתעצלים בהספדו של חכם.

והנה בס' תניא רבתי מהדורת מוסד הרב קוק בסופו (עמ' שצח) מובא פרק על ימים שמתענים בהם, וז"ל "בשמונה עשר בו גזרו תענית כמו כן". ושם א"א לפרש דהכונה על מיתת יהושע דכותב לעיל מיניה בכ"ז בו מת יהושע בין נון וצ"ע. [והמגיה לא ציין ע"ז מידי].

נולד רשב"י

בבני יששכר מאמרי חודש אייר (ג, ב) כ' "הנה יום הזה ל"ג בעומר יומא דהילולא דרבי שמעון בן יוחאי, בו ביום עלה לשמי מרומים, ומסתמא ביום זה נולד גם כן כי הקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום אל יום (ה"ה יא א)".

במאירי (יבמות סב, ב) כתב וז"ל "וקבלה ביד הגאונים שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה ונוהגים מתוך כך שלא להתענות בו". ובשו"ע הגר"ז (סי' תצ"ג סעי' ה') כ' דמתו קצת בל"ג בעומר. ובמהר"ל בחידושי אגדות ביבמות שם כ' "אע"ג דאמר שמתו מפסח ועד עצרת. מ"מ הגזירה פסק בל"ג בעומר שלא חלו יותר רק אותם שחלו מקודם ל"ג בעומר מתו לאחר ל"ג בעומר".

הלך רבי עקיבא ללמד תלמידים בדרום

החיד"א בטוב עין (סי' י"ח אות פ"ז) כתב: "מה שעושים שמחה בל"ג בעומר, אפשר שרבי עקיבא היה כלל גדול בתורה ולמדה לכ"ד אלף וכו' ומתו וכו' והיה העולם שמם וכו' ויום ל"ג לעומר התחיל לשנות לרשב"י ור' מאיר וכו', ויאור להם שתחזור התורה". ובמראית העין בליקוטים (סי' ד' אות ח'): "מ"ש בברכי יוסף שיש שכתבו שפטירת רבי שמעון בר יוחאי היתה בל"ג בעומר, כן כתב בפרי עץ חיים, אך כבר נודע שבנוסחאות כתבי האר"י היה ערוב וטעויות סופר, והנוסחא האמיתית היא נסחת ח' שערים שסידר מהר"ש ויטאל, ובשער הכוונות האריך בטעם שמתו וכו' וכתב של"ג בעומר הוא יום שמחת רשב"י, ולא בא בפיו לומר שהוא פטירת רשב"י. ואפשר שהכונה כמ"ש בטוב עין, שביום ל"ג בעומר התחיל רבי עקיבא ללמד לרבי שמעון בר יוחאי וחבריו ודוק.

נסמך רשב"י ע"י רבי עקיבא

המהר"ח בשער הכוונות (ענין ספירת העומר דרוש י"ב) האריך בסוד ימי הספירה, ובתנ"ד כתב וז"ל "והיו קנטורנין ושונאים זה את זה כמשו"ל שלא היו נוהגים כבוד זל"ז, וכאשר באו ימי העומר שבין פסח לעצרת שאז הוא זמן קטנות ז"א והם ימי הדין ואז הוא זמן יניקת החיצונים לכן פגעה בהם אז מדת הדין דקטנות, על שלא נהגו כבוד זה לזה ומתו בימים ההם בהיותם קטנים ולא הגיעו להגדיל ולאריך ימים לסיבה הנזכרת. ובבוא יום ל"ג בעומר וכו' והנה בהגלות נגלות השם דנזכר ביום ל"ג בעומר, שהוא ס"ד אותיות המתחלפות שהוא יותר רחמים כנזכר, אז פסקו מלמות, והנה אחר זמן הקטנות בא זמן הגדלות, ואז מתבטלים דיני הקטנות ומתקרימים בחינת הגדלות, ולכן סמך אח"כ ר"ע את חמשה תלמידיו הגדולים וכו' ואלו נתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים וכו'". ובכף החיים (סי' תצ"ג או"כ"ו) ביאר דהכונה דבל"ג בעומר נסמך רשב"י.

וכ"כ בס' זכר דוד להגר"ר דוד זכות זצ"ל (מאמר ג' פל"ח) הו"ד בשדי חמד (כרך ד' עמ' תרפ"א).

והנה איתא בירושלמי (פ"א מסנהדרין ה"ב) "א"ר בא בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה את תלמידיו כגון רבי יוחנן בן זכיי מינה את רבי ליעזר ואת רבי יהושע ורבי יהושע את רבי עקיבא ורבי עקיבא את רבי מאיר ואת ר"ש. אמר ישב רבי מאיר תחילה נתכרכמו פני ר' שמעון אמר לו רבי עקיבא דיך שאני ובוראך מכירין כוחך". והנה מעשה הסמיכה היה בל"ג בעומר כמבואר בכף החיים, וא"כ ניחא מאוד דמראים ביום זה כמה דאנו מכירים בגדלותו של רשב"י שכל ישראל עולים לציונו.

[והנה בגמ' בסנהדרין (ד, א) איתא "שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו מה עשה יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן רבי מאיר ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי ורבי אלעזר בן שמוע רב אויא מוסיף אף רבי נחמיה כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן בניי רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך אמר להן הריני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכים אמרו לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה רבי יהודה בן בבא אחריני הוו בהדיה והאי דלא חשיב להו משום כבודו דרבי יהודה בן בבא ורבי מאיר רבי יהודה בן בבא סמכיה והא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל האומר רבי מאיר לא סמכו רבי עקיבא אינו אלא טועה סמכיה רבי עקיבא ולא קיבלו סמכיה רבי יהודה בן בבא וקיבלו".

ועי' מהרש"א בח"א שם דכ' "אינו אלא טועה כו". יש (בכלל) - חוץ- ה' זקנים שזכר לעיל עוד מתלמידי דרע"ק כדאמרינן פרק הנחנקין סתם משנה ר"מ סתם תוספתא ר"נ סתם ספרי ר"י סתם ספרי ר"ש וכולהו אליבא דרע"ק אפשר דלא הוה מסתייעא ליה מלתא לר"ע למסמכינהו א"נ דבזמנו של רע"ק עדיין לא הגיעו למעלה זו ולזה דברי ר"מ שנסמך ע"י רע"ק הם עיקר שסתם רבי המשניות אליביה וק"ל".

יצא רשב"י מהמערה

בערוך השולחן (סי' תצ"ג סעי' ז') כתב "ורגילין לקרותו הלולא דרשב"י ובארץ ישראל מרבין בתפלה ובהדלקת נרות על קברו הקדוש ואומרים שנסתלק ביום זה וגם יצא מהמערה ביום זה".

והנה בשפתי צדיק (עניני ל"ג בעומר או"ד"ו) ר"ל הא דאמרו דרשב"י מת בל"ג בעומר לפי שהיה מתלמידי ר"ע, דהכונה שהוא נכנס למערה ונחשב כמת, וא"כ נמצא דנכנס רשב"י למערה אותו יום שבו זכה לצאת כעבור השנים בדיוק.

נסתלק רשב"י לשיבה של מעלה וגילה סודות גדולים בקבלה

בשלה"ק, ובמראית העין לחיד"א (ליקוטים סי' ז' או' ח'), ובסידור הגר"ז, ובשואל ומשיב (חמשה ס' ל"ט), ובפרי צדיק (פר' אמור), ובשם אריה (סי"ד), וביערות דבש (ח"ב דרוש ד' ד"ה וקאמר), ובחיי אדם (כלל קל"ג יא), ובכף החיים (סי' תצ"ג או' כ"ו), [ועשו"ת ציון לנפש חיה סס"ו]. כתבו דרשב"י נסתלק ביום זה. אכן במורה אצבע (או' רכ"ג) ובטוב עין (סי' י"ח או' פ"ז) פיקפקו בזה.

מרד בר כוכבא

בס' מלחמות היהודים (ח"ב טז-יז. מובא בספר התודעה: אייר - עוד ענינים בל"ג בעומר) "יש סבורים כי בל"ג בעומר, החל מרד היהודים ברומי בסוף ימי הבית השני, בימי נציבותו של הנציב הרומי האחרון, פלורוס. יוספוס פלביוס מספר כי ביום שלפניו, י"ז באייר, שלח פלורוס לראשי היהודים בירושלים, וצָנַם למסור לו י"ז ככרי זהב כדמי ענושים על המאורעות בקיסריה, על עמידתם של היהודים שם נגד הרומאים. הדבר עורר התרגזות בירושלים, ורבים העיזו וקללו את פלורוס בפומבי. אחרים שלגלו על תאות הבצע של פלורוס סובבו ברחובות העיר וקבצו מעות עברו. ולמחרת התפרץ המרד בגלוי".

ה"א של"ח - נפטר רבנו משה איסרליש הרמ"א

כ' הט"ז (או"ח סי' ת"כ) וז"ל "ושמעתי מזקן א' שהעיד שהי' בק"ק קראקא בשנת של"ג שנפטר רמ"א ז"ל ביום ל"ג בעומר והיו מסופקים אם לומר צדוק הדין עמד אדם חשוב אחד והעיד ששמע מפי רמ"א שי"ל צ"ה על אדם גדול ותכף אמרוהו על רמ"א בקול רם". [וראה אוצר הגדולים או' תשל"ז].

לעתיד לבא יגמרו ימי חנוכת הבית בל"ג בעומר

כתב החת"ס (דרשות ס"ו) וז"ל "הנה בחינוך המשכן עשו י"ב ימים יום א' לכל שבט, ואמנם עולי בבל שכבר גלו לחו"ל ועלו לא"י וחד מנייהו כתרי מינן וחד מינן כד אזיל להתם כתרי מנייהו (כתובות עה, א) נמצא אחד העולה מח"ל לא"י נחשב לד' ונמצא יהודא ובנימין [ששבו עם עזרא הסופר] נחשבים לשמונה ע"כ עשו ח' ימים, ולעת"ל י"ב שבטים לכל א' ד' ימים מ"ח יום הוא מר"ח ניסן עד ח"י אייר הוא ל"ג בעומר" עכ"ל.

ויתכן להוסיף עפ"י הא דמובא במג"א (סי' תצ"ג) דאין לומר נחם בל"ג בעומר, דיתכן דכיון דהוא יום של תחילת עבודת המקדש לעת"ל אין ראוי לומר בו נחם.

והנה י"ג ניסן חל תמיד באותו יום שחל ל"ג בעומר. ולד' החת"ס יש לרמז בזה דביום י"ג ניסן התחיל עבודת המשכן אחר שחינכו הנשיאים את המשכן, וביום ל"ג בעומר יתחיל עבודת הבית השלישי במהרה בימינו אמן.

והנה העירו דבחת"ס איכא סתירה מתי יהיה חנוכת בית המקדש דלעתיד, דבשו"ת (או"ח סק"א) כתב דלא אומרים תחנון בימים שאחר פסח דלעת"ל יהיה אז חנוכת המזבח. ומאידך בחת"ס בפסחים (ה, א) כתב דבימי הפסח יהיה חנוכת המזבח.

עוד העירו מדברי המפרשים יחזקאל (מה, יח) עי"ש בהערות על החת"ס, ולהנ"ל הוא מבואר דבאמת מיום א' עד ל"ג בעומר יהיה חנוכת המזבח ושפיר מיושבים דברי החת"ס.

אוצר החידות והזיכרון לפרשות אהרי קדושים

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. מדוע בפרשת עריות נכנס האיסור של לא תתן מזרעו מולך?

תשובה. עיין בפנים יפות שכתב שאסר העריות כדי להכשיר הזרע, ולא לתת מזרעו למולך ולא כמו שהם חושבים שמחמת כן תבא לו הצלחה בשאר זרעו. והחתם סופר כ' שבא לומר שמחלל את השם חוץ מעבודת ע"ז, ואחר שהזהיר וקידש את ישראל באיסור עריות, הבנים שנולדו מזיווג קדוש והראוי, אל תתן למולך, הרי זה מחלל את השם, שנולדו בקדושה עוד יעויין בהספורנו כותב שהמולך הוא ע"ז שגורם לסלוק שכינה ונכלל בפרשת עריות שגורמת לסילוק שכינה כמו העריות. והרמב"ן והאברבנאל כתבו שעבודת המולך היתה ממעשה ארץ מצרים ונענן כמו העריות. והרבינו בחיי כתב שהוסמך לאשת איש כי כמו שהבעל מקנא לאשתו בלכתה לאחרים כן הקב"ה מקנא לישראל בלכתם אחר ע"ז. ובפנים יפות כתב שאסר העריות כדי להכשיר הזרע, ולא לתת מזרעו למולך כמו שהם חושבים שמחמת כן יועיל להם להצלחה. והחתם סופר כתב שבא לומר שהמחלל את השם חוץ מע"ז, הזהיר וקידש את ישראל באיסור עריות שאל יתן למולך מזיווג קדוש וראוי זה, כי הוא מחלל את השם שנולדו בקדושה.

חידה. איזה שוחד עם ישראל היה נותן לס"מ כוחות הטומאה?

תשובה. בפרקי דר' אליעזר (פמ"ו) איתא ששעיר המשתלח הוא שוחד לס"מ ביוהכ"פ שלא ייקטר על עם ישראל, וכן בפרה אדומה כתב הרמב"ן דהוי כמקריב קרבן לכוחות הטומאה.

חידה. מה בלעם שייך לפרשה [פר' אחרי מות]?

י"ל דבפרשת קדושים כתיב דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם, פרש"י הו' פרושים מן העריות ומן העבירה. והיינו מעבירה של עריות. ובסוף פרשת המולך על הפסוק והתקדשתם והיייתם קדושים פי' רש"י זו פרישות ע"א. א"כ מכיון שבסוף פרשת אחרי מות מדובר על העריות האסורות לכן בסמוך ונראה הזהירה התורה בתחילת פרשת קדושים על הפרישה מן העריות, ובסוף הפרשה כשדיברה התורה על ענין המולך הזהירה להיות פרוש מעבודה זרה. והנה עצת בלעם הרשע כתב רש"י וז"ל וישתחו לאלהיהן כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמע לי והיא מוציאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה עכ"ל. זה הקשר שאם האדם פרוש מעריות אז הוא בטוח ניצל מע"ז וכו'.

חידה. מה השייכות בין ואהבת לרעך כמוך לאיסור לא תחמוד, ומי קישר ביניהם?

תשובה. כן הוא במדרש הוא ברמב"ן כאן שכל עשרת הדברות נרמזים בדברים שנכתבו כאן בפרשה. וזה פשוט שאם יקיים את ואהבת לרעך כמוך, ממילא לא יחמוד את אשר לחברו, כיון שאוהב אותו, וכשיש לחברו למה שיחמוד שיהיה שלו. בספר ארץ צבי להגאון רא"צ פרומר ביאר משום דעיקר פעולת האדם בענין לא תחמוד הוא לקיים, ואהבת לרעך כמוך, כי בנוהג שבעולם אם יראה אדם אצל בנו כל מטמוני עולם הזה וכל מאוויו רק ישיש וישמח ולא יתקנא, כי כל מה שיש לבנו חשוב כאילו היה לו בעצמו. וזו הדרך להציל מלא תחמוד שיתענג על רב טוב של רעהו כאילו היה לעצמו כל אלה.

חידה. מה השייכות בין מצות קדושים תהיו למצוות של בנ"א לחבירו?

תשובה. רבותינו כתבו דהשייכות בזה כי השגות בעניני קדושים תהיו הם המה המכשירים להתנהג בדרך התורה בעניני בין אדם לחבירו וכמו שכתב בספר אהל משה. וכפי שביאר הגר"ש שקופ כי גדר הקדושה הוא ענין הקדש שהוא יחוד חפץ למטרה נעלה ומרוממת, קודש לה', כך היא גדר הקדושה שציוותה התורה את האדם, נדרש האדם לייחד כל מציאותו ומעשיו לזולתו ולא לעצמו. והוסיף שענין זה שההשתלמות של קדושים תהיו היא בעניני בין אדם לחבירו, מבואר גם מהא שבתורה זו נכלל יחדיו דיני פגול עם דיני לקט שכחה ופאה, מדות ומשקלות ושכר שכיר. וכתב בשם רבי מרדכי פרוגנסקי שאמר, מי שאינו מרגיש ומשתתף בצערו של חברו, הוא קרוב לבהמה, מי שיכול להיות בשמחה עם השני בשמחתו ע"פ האמת, קרוב הוא להיות כמלאך. והיינו שזוהי קדושה, ולכן מי שהגיע לדרגה זו, הרי שהוא השיג את מעלת הקדושה של המלאכים.

חידה. כמה מצוות יש בפרשת קדושים וכנגד מה זה מרמז?

תשובה. הבעל הטורים כתב אשר הבדלתי אתכם. ע' מצות בפרשת קדושים כנגד ע' אומות שהבדלתי אתכם מהם. וכתב בעטרות אד"ר כשתמנה האותיות מתחלת הפסוק עד הבדלתי תמצא שמניין ע', וזהו והבדלתי אתכם מן העמים, היינו מע' אומות. ובמפרשי המדרש נתקשו לבאר חשבון ע' מצוות. ובבן יאיר בשם מוהר"ע אמאדו מנה י"ט מצוות שהוכפלו בפרשת קדושים, ויחד עם הנ"א מצוות שמנה השל"ה הרי שבעים.

חידה: מה השייכות בין אחד מהניסים שנעשו לרשב"י לפרשת השבוע.

תשובה. הנידון, דהנה מצינו שרשב"י נעשה לו נס וגדל לו אילן בפתח המערה, ומזה היה אוכל כל הזמן שהיה במערה, וקשה הרי עבר בזה על איסור ערלה הנתבאר בפרשתינו, ורבו בזה התירוצים,

חידה. באיזה מקרים לא נאמר הכלל של שונא מתנות יחיה, ואיך זה קשור לפרשת קדושים.

תשובה: א. איתא במתני' (פאה פ"ד מ"ט) ומובא בגמ' (ב"מ ט:) "מי שליקט את הפאה, ואמר: הרי זו לפלוני עני - ר' אליעזר אמר: זכה לו. וחכ"א: יתנו לעני הנמצא ראשון". והקשו האחרונים, הרי ר' אליעזר סובר במשנה בב"ב (קנה), "זכין לקטן, ואין זכין לגדול", ואיך אמר כאן בסתמא "זכה לו"?

ותירץ ב"עטרת חכמים" (שו"ת חו"מ סי' ו'), שרק במתנה סובר ר"א שאין זכין לגדול, כיון שאין זו זכות גמורה עבורו, משום "שונא מתנות יחיה". אבל בהפקר, וכן בלקט שכחה ופאה, שאין כאן שום מתנה - הרי זו זכות גמורה לעני לזכות בהן, ובזה גם ר"א מודה שזוכין. הרי לנו, שבנטילת מתנות עניים - ליכא משום "שונא מתנות יחיה". [וזה קשור לפרשתינו, שמוזכרת בה המצוה: "וּבְקֶצֶרְכֶם אֶת קְצִיר אֶרְצְכֶם, לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ לְקַצֵּר, וְלִקֵּט קְצִירָךְ לֹא תִלְקֹט" (ויקרא יט, ט)].

ב. [מובא במנחת פתים על המג"א סי' תצח ס"ק כא דבעכו"ם לא שייך האי כלל דשונא מתנות יחיה דהקב"ה ויתר ממונם לישראל. ועוד על פי מה שכתב הסמ"ע חו"מ סי' רמט סק"ד דטעם האיסור לקבל מתנות כי לא יוכל להוכיחו. ונאמר בפרשת קדושים 'הוכח תוכיח את עמיתך', ובעכו"ם שאינו מוזהר להוכיחו כמו שכתב רש"י סנהדרין עה. ד"ה ואם, דהוכח תוכיח את עמיתך כתיב ולא גר תושב, מותר לקבל ממנו מתנה. וכן כתב הגאון מטשעבין הובא בקובץ דרך כוכב מיעקב (קובץ ג' דף כז) בתשובה להגאון ר' יחזקאל סרנא.

חידה. ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם [יט כה] איך שייך מישהו ששורט על המת ולא יעבור איסור.

תשובה: א] במס' סנהדרין (סח). מובא, שכאשר ראה רבי עקיבא את מיטתו של רבי אליעזר מובלת לקבורה, "היה מכה בבשרו עד שדמו שותת לארץ". וכתבו שם התוס', "ומשום שרט לנפש ליכא, דמשום תורה קעביד". וכן הביאו להלכה הטור (יו"ד סי' ק"פ) והש"ך (שם סק"י). הרי שאין איסור לשרוט על המת, אם עושה כן משום צער על התורה שאבדה לנו במותו.

ב] עי' תוס' סנהדרין סח. ותוס' ד"ה היה שמביא שאין בו איסור משום שעשה בשביל צער על התורה, ומובא בטור סימן ק"פ ובט"ז ס"ק ב' ובש"ך ס"ק י"א.

מצות והדרת פני זקן.

חידה. איך יתכן שהאדם מקיים מצוה זו כלפי עצמו ולא כלפי אחרים.

תשובה. - מבואר בקידושין לג ע"ב שאין תלמיד חכם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית, שלא יהא כבוד רבו מרובה משל שמים, והטעם מבואר בראשונים, כיון שעל שניהם יש מצות קימה והידור, הרי שהת"ח מקיים על עצמו מצות והדרת.

חידה. איזה לאו בפרשה לגבי חלק מדיניו נאמר אף לבן נח ולגבי חלק מדיניו לא נאמר אצל גוי.

תשובה. החינוך במצוה רל"ב כתב לא להכשיל בני ישראל לתת להם עצה רעה, והקשה המנחת חינוך הלא איסור של לפני עור נאמר גם לגוי, וכמו שכתב החינוך בהמשך דבריו שמוזהרים ישראל שלא למכור לגוי ביום אידם דברי ע"ז. וכתב המנחת חינוך שדוקא להכשיל גוי באיסור על זה נאמר לפני עור, אבל להשיאו עצה שאינה הוגנת לא נאמרה לאו זה אצל גוי. ודברי החינוך שאמר שאיסור לפני עור הוא רק בישראל, מיירי באיסור להכשילו בעצה שאינה הוגנת. וע"ע בשו"ע יו"ד סי' סב שהובאו בפר"ח ובפמ"ג דברי שו"ת אמונת שמואל דכל דבר שמותר לישראל לעשות ואינו אסור אלא לבן נח אין בו משום לפני עור על הישראל.

חידה. מדוע באיסור לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר לא גזרו עד חצות כמו בכמה דברים שגזרו.

תשובה. הגר"מ קרליבך בקובץ אליבא דהלכתא (קובץ פו) דן בזה מדוע לא עשו סייג דחצות במצות ביומו תתן שכרו. והביא לתרץ בשם בנו ר' בנימין בינוש דיסוד דין חצות אינו חובת גברא להתרחק מלבוא אל הספק, אלא יסוד דין קביעות זמן חדש בעיקר המצוה, ולכן דין חצות לא נאמר אלא כאשר החיוב נתפס ביום או בלילה, שיש לו זמן חצות, אך חובת הפרעון מדין כל תלין אינו תלוי ביום או בלילה, אלא בעונה, ומשו"ה לא נאמר בזה דין חצות, שכן בעונה אין נתפס דין חצות. עוד תירץ דאין המצוה נתפסת בעצם היום או הלילה, כי אם שהמצוה הוא שיתקיים הפרעון בלא איחור לעונה אחרת, ולכן לא תיקנו הקדמה לחצות. עוד תירץ דדין הרחקה עד חצות נאמרה במצוות המוטלות אקרקפתא דגברא, כגון מצות ק"ש, וכן אכילת קדשים המוטלת על הבעלים לאכול את הבשר לפני חצות להרחיקו מן העבירה, פרט למצות ביומו תתן שכרו שעיקרו הוא משום זכותו של הפועל, ומאחר שאין זכותו של פועל אלא עד סוף הזמן, ממילא אי אפשר שיתחייב הבעה"ב ליתן עד חצות.

חידה. מתי הוכח תוכיח את עמיתך ואימתי יש לדנוג לכה זכות? [ושאלה זו גם כלפי הרב, שמחד מצינו הוכח

תוכיח אפילו את רבו, ומצד שני אם ראית ת"ח שעבר עבירה אל תהרהר אחריו ביום שבוודאי עשה תשובה.
תשובה.

החפץ חיים בכלל ד אות ד בבאר מים חיים אות יח הביא את דברי היד הקטנה שת"ח שעשה עבירה אסור להרהר אחריו שבוודאי עשה תשובה, שהוא הדין שאסור להוכיחו כי בודאי עשה תשובה, ורק בשעת מעשה כשעדיין לא היה סיפק בידו לשוב בתשובה, חובה עליו להוכיחו, והח"ח מפקפק על דבריו וסובר שאם כוונתו לקיים מצוות תוכחה בודאי שמותר, והביא מדברי שו"ת חוות יאיר שכתב שאע"פ שעלינו לתלות שבוודאי שב, מ"מ פסול הוא לעדות עד שנדע בוודאי שחזר בתשובה, ולכן מצד מצות תוכחה חובה עליו להוכיחו אף יום או יומיים אחר המעשה, ומ"מ צריך לדונו לכף זכות. וכתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' קלט) שאם עבר זמן רב מעשיית העבירה יש לסמוך על שיטת היד הקטנה ויהיה אסור להוכיחו על מעשהו כי בודאי עשה תשובה. וכל זה אם ידוע לנו שחטא פעם אחת, אבל אם ידוע שחטא הרבה פעמים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם) שהוא בחזקת בעל עבירה, עד שנדע בוודאי שעשה תשובה. ובאגלי טל פירש טבעו של אדם הוא, שבראותו את חברו עושה מעשה רע, הריחו כבר מוחזק בעיניו לרשע, ואף אם אח"כ יראה בו דבר שאפשר לדון אותו לכף זכות, גם כן ידון אותו לכף חובה, לפי שבעיניו הוא כבר טבוע בחותם הרשע. אולם אם היה מוכיח אותו, אז אולי היה מצדיק את עצמו בפניו, או היה מקבל על עצמו ששוב לא יעשה כדבר הזה, וממילא היה דן אותו לכף זכות בפעם האחרת. לפיכך אמרה תורה, הוכח תוכיח את עמיתך, בראותך בו עוון, וממילא לא תשא עליו חטא, לא יחשב לך לחטא כל מה שעשה אחר כך, לפי שתוכל לדון אותו לכף זכות. וע"ע בשל"ה שכתב דאף שהחיוב הוא לדון את חברו לכף זכות, אם רוצה לבוא לידי בירור הענין לשם שמים, כדי שבאם חטא יקיים מצות הוכח תוכיח ולדבר עמו בנחת ובהשקט, אז מצוה עבד, ובלבד שיכוון לבו לשמים.

חידה. מדוע רבי הקודש סידר מסכת פאה אחר ברכות והיכן זה מרומז בפרשה?

תשובה. במשך חכמה על הפסוק ובקצרכם וכו'. ביאר כי רבינו הקדוש סידר פאה אחר ברכות מפני שדרשו בראש השנה (לב א) מאני ה' אלהיכם בחודש השביעי שאומרים מלכיות בראש השנה, לכן אחר קריאת שמע שהיא קבלת עול מלכות שמים כמו שאמר ר' שמעון בן יוחאי (ברכות יג א) למה קדמה פרשת שמע לזה היה אם שמע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח"כ מקבל עליו עול מצוות. סמך לזה פאה ולקט דכתיב ביה אני ה"א להורות על מלכיות.

חידה. איזה שני לאוין בפרשת קדושים, אם עבר על לאו אחד זהו גורם ללאו השני שייעשה ע"י חברו.

תשובה. בפסוק אל תפנו אל האלילים ואלקי מסכה לא תעשה לך איתא בגמרא אמר רבי יוסי שאם עשה ישראל ע"ז לחבירו, הרי זה חייב משום שני לאוין אחד משום לא תעשו, וחבירו עובר נמי משום לא יהיה לך.

חידה. כיצד ייתכן אדם שנולד והוא טוב בטבעו שפתאום ישנה מזגו וייהפך להיות איש רע?

תשובה. כשמצטרף לעדות עם הרשע, הרי זה משנה מזגו ונהיה בזה עד חמס כמו שהאריך בזה בספר הכתב והקבלה פרשת משפטים.

לא תעמוד. יש לעיין. כתב החינוך על המצוה דלא תעמוד על דם רעך מצוה רל"ז וז"ל ועוד כללו באזהרה זו שלא לכבוש עדות כדי שלא יאבד חברו ממונו ע"כ ויש לעיין מה הדין בעד אחד אם גם הוא עובר על לאו דלא תעמוד כשכובש עדותו לחבירו.

תשובה. כתב המנחת חינוך דבע"ד שקיבל עליו ע"א ואינו רוצה להגיד דעובר על ולא תעמוד, כי לאו זה בודאי עוברים כי בכל ענין שיכול להציל ממון חברו ואינו מציל הרי הוא עובר על ולא תעמוד. אולם ככובש עדותו כתב דאפשר דאינו עובר כמבואר בב"ק נו ע"א דכובש עדותו אינו חייב רק בדיני דאורייתא וכו', ומקשה בגמ' והא דאורייתא הוא ומשני דמירי בע"א דאינו מחייב מדאורייתא וממילא גם לאו זה אינו עובר.

בכבוד אב וכבוד בעלה. צ"ע. הנה צ"ע מדוע אשה מחוייבת לכבד את בעלה, ולא לשמוע להוריה, הרי גם בעלה חייב בכבוד חמיו ויש צד שאף זהו דאורייתא?

תשובה. בזה שאשה משועבדת לבעלה אין מגרע מכבוד חמיו, אלא מאחר שצריכה לשמוע לבעלה אינה יכולה לשמוע לאביה, אולם אין זה נכלל בזה שצריך לכבד את חמיו, כי בזה שאינו ממלאת את בקשת בעלה, הרי לא נגרם בזה שום כבוד לחמיו.

טז א. אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו וכו'. איתא בגמ' מפני מה מתו שני בני אהרן חד אמר שהקריבו אש זרה, וחד אמר שהורו הלכה בפני משה רבן. וי"ל דלא פליגי. דהנה מצינו דמיתה בידי שמים ניצול בזכות זרע מעליא דנפיק מיניה, ומיתה בידי אדם אינו ניצל משום זרעו. ומצינו נמי בגמ' מי שהקריב אש זרה חייב מיתה בידי שמים, וא"כ לכאורה היה צריך להיות שב' בני אהרן ניצלו בזכות זרעם, אלא איתא בגמ' שיהושע מת בלא בנים מפני שהורה הלכה לפני משה רבו, ולפי"ז אתי שפיר ב' השיטות יחדיו, מפני מה מתו ב' בני אהרן שהקריבו אש זרה, הלא הם חייבים מיתה רק בידי שמים והיה לו להצילם בזכות זרעם, לכן אמר שהורה הלכה בפני רבם ממילא לא יהיה להם זרע, וזו הסיבה שמתו משום הקרבת אש זרה כי אין להם סיבה להינצל כי לא יהיה להם זרע. אמרי נעם.

טז א. אחרי מות שני בני אהרן. באיוב פרק לו "לזאת יחרד ליבי". ואיתא בחז"ל שנחרד כששמע שמתו שני בני אהרן וגרועים מטיטוס שנכנס ויצא בשלום מבית קודש הקדשים, וצריך להבין מדוע דווקא איוב הוא זה שנחרד מהסיפור של שני בני אהרן? וי"ל דהנה הגמ' בסנהדרין נב אומרת בטעם שמתו שני בני אהרן כי נדב אמר לאביהו מתי ימותו שני זקנים אלו (משה ואהרן) ואני ואתה ננהיג את הדור, אמר להם הקב"ה נראה מי קובר את מי. וצ"ב א"כ למה אביהו מת הרי רק נדב אמר? התשובה היא שאביהו שתק וזו סיבה מספיקה בשביל שימותו. והנה איתא בסנהדרין פרק חלק שג' היו באותה עצה של פרעה להשמיד את ישראל ו'איוב' שתק, לכן כששמע שאביהו מת על השתיקה הוא נחרד.

טז ג. בזאת יבוא אהרן אל הקודש. כתב רש"י בזאת גימטריה 410 רמז לבית ראשון שהיה קיים 410 שנים. ויש להקשות הלא גם בבית שני עבדו כהנים גדולים ומדוע הפסוק בזאת יבוא אהרן רמז רק על בית ראשון? וי"ל דמצינו במדרש רבה כא' ט' מקדש ראשון ע"י ששמשו בו באמונה שמשו יח כהנים גדולים הוא ובנו ובן בנו. מקדש שני על שהיו נוטלין אותה בדמים שמשו בו שמונים כהנים. ולפי"ז מובן היטב. דמקדש ראשון חשיב כמי ששימש בו אהרן כי כל המעמיד בן כמותו כאילו לא מת ושם שמשו מבני בניו באמונה. משא"כ במקדש שני שאף שהיו מזרעו של אהרן לא היו כמותו לכן לא נחשב שאהרן עצמו בא אל הקודש. בן יאיר לרבי מאיר חיים מזרחי נלב"ע תרנ"א.

טז יז. וכל אדם לא יהיה באהל מועד. הגמ' במנחות קט. לומדת מכאן שאפי' המלאכים אסור להם להיכנס לקודש הקדשים. ויש להקשות ע"כ הרי התורה ניתנה לאנשים ולא למלאכים ואיך שייך שנאמר שמלאכים יעברו על לאו? וי"ל, אומר הרב אלישיב, שהאיסור וכל אדם לא יהיה הוא איסור על עבודת הכהן גדול,

שבשעה שהוא בקודש הקדשים לא יכנס שם שום אדם, וזו הכוונה וכל אדם לא יהיה אפי' המלאכים, והאיסור הוא על הכה"ג לעבוד בשעה שנמצא שם משהו וזה אפי' מלאך.

טז לד. והיתה זאת לכם לחוקת עולם וגו' אחת בשנה. הפסוק מדבר על יו"כ. והנה הקשה המג"א (או"ח תרכד ז) מדוע שונה יו"כ מכל החגים, שבכולם עושים יו"ט שני של גלויות ואילו ביו"כ לא עושים. ויש ליישב בזה ע"פ הפסוק שלנו. דהנה מצינו בפוסקים דהטעם שעושים ברית בשבת ולא גוזרים שמא יעביר ד"א ברה"י כלי מילה כמו שמצינו בשופר ומגילה, משום שכתוב בתורה מפורש וביום השמיני דדרשינן בזה בגמ' ואפי' בשבת, משא"כ בשופר ומגילה, והיינו שמה שכתוב מפורש בתורה לרבות את השבת לא מבטלים משום גזירה (ט"ז) או"ח תקפ"ח ועוד). ולפי"ז י"ל דה"ה הכא כתוב **אחת בשנה** והיינו שיעשה יו"כ רק פעם אחת בשנה. ונגד פסוק מפורש חז"ל לא תיקנו תקנות ולכן לא עושים ביו"כ יו"ט שני של גלויות.

יז ד. דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו. אומר רש"י ששחטי חוץ נחשב כאילו הוא שופך דם האדם. וקשה, הייתכן שהתורה מדמה שפיכת דם בהמה לרצח ר"ל? וי"ל דהנה בכל קדשים יכול להישאל על הקדשים ולהפכם לחולין, והנה כאן אחרי ששחט את הבהמה יש לו פתח טוב להישאל ע"י כיוון שנשחט בחוץ, ואז זה יהיה חולין למפרע, ויתברר למפרע שלא עבר איסור, ולכן כל זמן שלא עושה ד"ז הוא נקרא רוצח, כי הוא גורם להרוג עצמו בכרת. לכן כל עוד שנקרא ששחט קדשים בחוץ סימן שלא נשאל על הקדשים וגורם לעצמו מיתה בכרת, לכן זה נחשב כאילו שפך דמו שלו. מרגניתא דר"ב.

יח יח. ואשה אל אחותה לא תקח לצרור. הגמ' בפסחים קיט אומרת דלעתיד לבוא יאמר יעקב אבינו שהוא מסרב לזמן בסעודת לווייתן כי אינו ראוי, כי נשא שתי אחיות שעתידיה התורה לאסור **עליו**. ויש להקשות למה אמר בנוסח כזה שעתידיה התורה לאסור עליו, הלא על כל העולם אסרה התורה לשאת ב' אחיות? וי"ל, אומר העיר דוד, דהנה התורה כאן כתבה ואשה אל אחותה לא תקח, ויש להקשות הא הול"ל ואחותה של אשה לא תקח, ולמה הפך היוצרות וכתב לא לקחת אשה שהיא אחותה, הלא את אחותה הוא עדיין לא לקח. ואצל יעקב זה יובן כי לקח קודם את לאה שהיא אחות אשתו רחל, שהייתה עיקרו של בית, ורק אח"כ לקח את אשתו שהיא רחל, ולכן אמר יעקב עתידיה תורה לאסור עלי.

וארטים לפרשת קדושים

יט ג. איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה'. ואיתא בגמ' יבמות והובא כאן ברש"י בטעם שנשמך שמירת שבת למורא אב, לומר לך אני ה' היינו שאפי' אם יאמר לך אביך חלל את השבת אל תשמע לו

וכן בשאר כל המצוות לא לשמוע בקול האב אם אומר לו לבטל את המצווה. והטעם שהתורה הביאה דין זה רק במצוות כיבוד אב מול שבת ולא מול מצווה אחרת כמו למשל אם האב אומר לו לא לברך ביהמ"ז או לא לקיים ונשמרתם מאוד לנפשותיכם? י"ל שבשבת מצינו בגמ' שיש סברא שמותר לחלל שבת בשביל שישמור שבתות הרבה. והיה צד שמכיוון שבשכר מצוות כיבוד אב מאריכים לו ימים, א"כ אולי מוטב שיחלל את השבת וישמע בקול אביו ועי"ז יאריך ימים ויוכל לשמור שבתות הרבה, לכן אומרת לך התורה לא. יעלת חן.

יט ג. איש אמו ואביו תראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' אלוהיכם. הרבה ביאורים נאמרו מדוע הוסמכנו ענייני כיבוד אב לשבת. ביאור נפלא מובא בספר ילקוט הגרשוני, דהנה מצינו על הפסוק בבראשית לא ל ועתה הלוך הלכת כי נכסוף נכספת לבית אביך למה גנבת את אלוהי, הכוונה היא כך, לכן שאל ליעקב למה הלכת לבית אביך לקיים כיבוד אב הרי אביך הוא רק מדין רוב, א"כ למה גנבת את אלוהי הרי רוב העולם הם מאמינים בעי"ז ואי אזלינן בתר רוב אז האלוהים שלי אמת? וכדמצינן כמה פעמים שאלות כאלו בחז"ל ע"י המינים. והנה כידוע רוב העולם שובתים ביום ראשון ואי אזלינן בתר רובא אז לא הווי בעינן לשמור שבת, לכן נאמר כאן שאע"פ שאזלינן בתר רובא כי איש אביו ואביו תראו, בכ"א את שבתותי תשמרו.

יט ט. ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור. עוד מקום בפרשה שמוזכר פאת זה להלן בפסוק כז ששם כתוב לא תקיפו פאת ראשכם. והקשה ע"כ האמרי אמת מדוע בפאת השדה מספיק להשאיר פאה אחת בקצה השדה ואילו בפאת הראש בעינן להשאיר פאה בשני הצדדים מאי אולמיה האי פאה מהאי פאה? וידוע שיש בזה כמה דרכים בראשונים יעויין בריטבי"א שבועות ג. אך האמרי אמת אמר ע"כ תשובה חריפה. הנה מצינו בפאה פ"יב מ"א שכאשר רשות הרבים חולפת באמצע השדה וחוצה אותו לשניים הרי הם כב' שדות ויש להותיר פאה בכל אחת. וא"כ אמר האמרי אמת הרי הראש הוא כרשות הרבים גמור כי הראש מלא במחשבות ורעיונות ואין לך רשות הרבים גדול מזה, ולכן גם כתיב לא תקיפו פאת ראשכם כי בראש כביכול יש שתי רשויות. ובהמשך הפסוק כתוב ולא תשחית פאת זקנך כי זקן זה יחיד.

יט כג. וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. הגמ' בסוכה דף לה. אומרת, אומר היה רבי יוחנן ממשמע שנאמר את פריו איני יודע שעץ מאכל הוא מה תי"ל עץ מאכל להביא עץ שטעם עזו ופריו שווה ומאי ניהו פלפלין שנמי חייבים בערלה. ויש להקשות ע"כ בשב"מ הוצרכנו ריבוי מיוחד שפלפלין חייבים בערלה ומדוע הם לא נכללים בשאר פירות? ויש ליישב בזה שמצינו ברש"י בבראשית א יא בטעם שנתקללה האדמה כאשר אדם הראשון חטא הוא מכיוון שהקב"ה אמר לה תוצא

הארץ וגוי' עץ פרי דהיינו שטעם עצי ופרי שווה והאדמה לא שמעה בקול ה' והוציאה עץ לא בטעם הפרי. והנה מבואר בכמה מקומות ובהם בשפת אמת פרשת קדושים שהטעם של דין ערלה הוא משום שכשחטא אדם הראשון בעץ הדעת ונתקלקלה האדמה שנאמר בה וקוץ ודרדר תצמיח, מאז עד שלוש שנים יש בעץ כוחות רעים וזהו הטעם של דין ערלה. והנה מצינו שמי שלא חטא באכילה מעץ הדעת לא נענש. והדוגמה לכך הוא מהמדרש רבה בראשית יט ה שחווה האכילה את כל החיות והבהמות מלבד עוף החול וכולם נענשו במיתה מלבד עוף החול שלא אכלה ובאמת לא נגזר עליה מיתה. והנה כיוון שיסוד ערלה הוא מחמת החטא של העצים והחטא שלהם הוא משום שלא נתנו טעם בעץ כבפרי, ובסוכה מבואר שהפלפלים טעם העץ כטעם הפרי ולכך היה הוי"א שלא יהיה חייב בערלה כי בו אין את הקללה ואין בו כוחות רעים. ובשב"י הוצרך ריבוי מיוחד לחייבו משום דסדנא דארעא חד הוא. גנא דפלפלי.

יט ל. את שבתותי תשמורו ומקדשי תראו אני ה'. רבי יעקב לוי (שהיה אחד מצדיקי הדור הקודם וקבור בבית החיים בבני ברק) ביאר את הפסוק כך, הנה מצינו במשנה בדמאי דא הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרו ושואלו בשבת יאכל על פיו. כיוון שאימת שבת על עמי

הארץ ומתוך כך אינם משקרים בשבת, וע"כ נאמן עם הארץ לומר בשבת שעושר את הפירות. והנה מצינו בפרשת קרח יח יט כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לך ולבנך, הרי שהלשון קדש מתאים על מעשר, ולפי"ז מובן סמיכות הפסוקים את שבתותי תשמורו ובגלל זה מקדשי תראו, גם עמי הארץ בשבת נאמנים על המעשר כי אימת שבת עליהם.

יט לב מפני שיבה תקום וגו' ויראת מאלוקיך. הגמ' בברכות כח. מספרת על רבי זירא כשהיה נחלש מרוב עמלו בתורה היה יושב על פתח ביהמ"ד ואמר שעושה זאת כדי לקבל שכר שהוא קם לפני החכמים. ורבים תמהו ע"כ הרי כתוב באבות א ג אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס. מתוך ה'בני יששכר' דהפסוק והדרת פני זקן מסתיים ביוראת מאלוקיך' היינו שזהו השכר והא שרי. כי ראוי שכל אדם יעשה ע"מ להוסיף לעצמו ירי"ש, וכמו שכתוב באבות שם אל תהיו כעבדים וכו' ויהא מורא שמים עליכם. דהיינו שכל האיסור היינו שכר לעוה"ב, אבל בשביל להוסיף ירי"ש ודאי שהוא ראוי.

יט יח. לא תקום ולא תטור. כל ת"ח שאינו נוקם כנחש אינו ת"ח - יומא כב: וביאורו כמו נחש שעוקץ ואין לו שום הנאה בזה כי הכל אצלו כטעם של אפר (גמ' בתענית), ה"ה ת"ח צריך שינקום את נקמת ה' בלא

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

שום הנאה. לא להנות גם במקום שנוקמים נקמת ה'. ואם נהנה, שלא יקום. וד"ל.

יט יח. ואהבת לרעך כמוך. יש לפרש עפ"י מה דאיתא בגמ' שאומן שונא בני אומנותו. וכאן התורה מצווה אותנו ואהבת לרעך, אפי' שהוא כמוך והיינו אומן כמותך אתה מצווה לאהוב אותו. כתב סופר.

כ יז. ואיש אשר יקח את אחותו וכו' חסד הוא. איתא בקידושין מו: המקדש אחותו שמואל אמר אדם יודע שאין קידושין תופסים וגמר ונתן לשם מתנה. ונראה לרמוז מכאן כשמואל, ואיש אשר יקח את אחותו חסד הוא והיינו דהמעות הם לשם חסד והיינו מתנה. גבעת פנחס.

כ כה. והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור. יש להקשות מדוע בבהמה הקדים טהורה לטמאה, ובעוף הקדים טמא לטהור? ויש ליישב ע"פ הגמ' בחולין סג: שבבהמות יש יותר טמאות מן הטהורות, ואילו בעופות יש יותר טהורות מטמאות. והנה הבדלה פירושה הפרשה. והפרשה הכוונה שמפריש את המיעוט מהמרובה. ולכך כשמתניחים להבדלה בבהמה כתב המועט, והיינו הטהורה, מהמרובה דהיינו הבהמה הטמאה. משא"כ בעוף שהמועט בו הוא הטמא כתב ומבדיל הטמא מהטהור שהטהור הוא מרובה. קרן לדוד.

הפרידה בדמעות הוא פנה לצאת מביתו אלא שהוא רואה שהדלתות חסומות אשתו נעלה את הבית מכל הכיוונים מבלי יכולת לצאת בשופ"א. הבעל התחנן שלא נעים לו מידידו הטוב שימות במקומו אך האישה מסרבת לפתוח את הדלתות. למעשה באמצע הלילה הבעל מצא פרצה, הוא קפץ מהחלון ורץ חזרה לבית סוהר. בהגיעו למעבר הגבול הוא רואה מרחוק את חברו מובל לגרדום, מיד הוא החל לצעוק תחליפו אותו זה אני צריך למות, אך החבר העשיר צועק מה פתאום אני מת את כבר בדרך. והוויכוח המעניין שנעשה בחרובה של עיר הגיע לאוזני המלך שאמר אני חייב להכיר שני רעים וידידים כאילו גדולים שמוכנים למות זה בשביל זה. כאשר נוכח המלך בפלא הגדול בעיניו הוא אמר אני פוטר את שניכם ממוות ובלבד שתצרפוני להיות החבר השלישי שלכם, ע"כ מחז"ל. הקב"ה כשרואה אהבה גדולה שיש בין שני אנשים, דבר ראשון הוא נמנע מלהענישם, ולא עוד אלא שהוא נהיה בחברתם. זה המסר של המדרש המיוחד הזה. ויש להוסיף בפסוק כתוב ואהבת לרעך כמוך אני ה' מה השייכות לכאן? ויש ליישב משל לאב שהיו לו שני בנים אחד הלך לעיר רחוקה ושם עשה חיל בעסקיו עד שנהפך לעשיר גדול, השני נשאר ע"י אביו והיה שלימזל גדול הוא לא הצליח כלל בעסקיו. לאחר כמה שנים הבן השני בא להתחתן אך לא היתה לו פרוטה להוצאות הנישואין, המלץ לו אביו שילך לאחיו הגדול ויבקש ממנו עזרה. ואכן הוא עשה כמצוות אביו ויצא לדרך

על עניין הנקמה משל לאדם שחתך בטעות את ידו האם יעניש כעת את היד החותכת ויחתוך אף אותה? וזהו לא תיקום ולא תיטור. והאר"י הנהיג לומר כל בוקר הריני מקבל על עצמי מצוות עשה של ואהבת לרעך כמוך, וע"כ הוא מרוויח שברגע אחד הוא מקיים מיליוני מצוות כנגד כל היהודים שבעולם. וידוע מחז"ל שאהבת ישראל קודמת לאהבת ה', כי לקב"ה חשוב יותר שהאדם יאהב את חברו וע"י יהיה ניתן להגיע לאהבת ה', **ובתנא דבי אליהו** מופיע שזאת הבקשה היחידה שהקב"ה מבקש מישראל אני נתתי לכם הכל ולא חיסרתי ממכם כלום ומה אני מבקש מכם שתהיו אוהבים זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה.

וידוע הסיפור מחז"ל על שני חברים מאוד טובים שהאחד ירד מנכסיו והוא החליט ללכת לבקש את חברו העשיר שיעזור לו, אך דא עקא החבר העשיר היה גר מעבר לגבול והוא החליט שבחצות הלילה הוא יחצה את הגבול לביתו של חברו, והנה בבואו לחצות את הגבול הוא נתפס ונשפט למוות בעוון ריגול, לא עזרו כל תחנוניו הוא נכלא ונשפט סופית למוות. שמע ע"כ ידידו העשיר וניסה להפעיל את כל קשריו אך ללא הועיל. לבסוף אמר החבר לממונים עליו, לכל הפחות שחררוהו שייפרד ממשפחתו. הנהלת הכלא הסכימה אך בתנאי שאותו עשיר יעמוד במקומו, ואם העני לא יחזור העשיר יהיה ערב לו ויעלה על המוקד במקום חברו והעשיר הסכים. העני רץ לביתו להיפרד ממשפחתו ולאחר

ואהבת לרעך כמוך: בפרשה שלנו מובאים הרבה לאווין ועשין של בן אדם לחברו כשבראשם המצוות עשה הגדולה והידועה של ואהבת לרעך כמוך שנאמר ע"ז בחז"ל שזה כלל גדול בתורה. ופרשו חז"ל בשבת לא. ואהבת לרעך כמוך – מה ששנוי עליך אל תעשה לחבירך. וידוע שהלל אמר לאותו גוי שרצה להתגייר על רגל אחת מה ששנוי עליך אל תעשה לחבירך זה כל התורה. והעניין הזה של אהבת חברים זה דבר שצריך חיזוק כל ימות השנה ובפרט בימים אלו שבהם מתו תלמידי ר"ע משום שלא מספיק נהגו כבוד זה בזה לרום דרגתם, ואנו מצווים לעשות בדק בית בעניינים אלו. ובספר הברית האריך שאת העניין הזה של אהבת רעים צריך לקיים בסור מרע ועשה טוב בדיבור ובמעשה. בסור מרע בדיבור יזהר מכל עניין שלא רוצה שידברו עליו, וכן במעשה יזהר לא לעשות לחברו שום דבר שלא היה חפץ שיעשו לו. וכן בעשה טוב לומר לשני מילים המשמחות אותו, ולתת לו עצות טובות, ולהזהירו מנזקים, ולרחם עליו. ויזהר לשמוח בשמחת חברו ולהתעצב בצערו של חברו. ובכל עניין שחושב ועושה יחשוב מה היה רוצה שהשני יעשה אילו זה היה קורה הפוך עליו. וכן יחשוב על האחר כאילו הוא בנו אהובו וע"כ יזכה לקיים את העניין הגדול של התורה 'ואהבת לרעך כמוך', וע"י יושפע שפע ממעל עד בלי די. ורבותינו הראשונים כתבו שמצוות אהבת כל אחד ואחד מישראל צריכה להיות כגופו ממש, כי עם ישראל הוא כגוף אחד. והירושלמי ממשיך

הרחוקה, בהגיעו לארמון אחיו הוא פנה לשומר הארמון ואמר לו אמור לבעה"ב שאחיו הגיע לכאן, הוא נכנס לפניו והאדון הורה לומר אין לי אחים אני לא מכיר בזה. האח העלוב חזר לביתו בבושת פנים. התקווה היחידה שלו נגזזה והוא חזר לאביו שבור ורצוף. לימים האח הגדול היה צריך לעשות עסקה גדולה שכדי לעשותה הוא נצרך לתעודת הזהות של אביו. הוא שלח שליחים לאביו שיביא את התעודה שלו, אך אביו לא נענה כלל. הוא ראה זאת והחליט לנסוע לאביו. כשהגיע לבית אביו, אביו אמר לו תקשיב אם אח שלך זה לא אח שלך, אז אני לא אבא שלך... הקב"ה אומר לנו אתם רוצים שאני אהיה אבא שלכם שאני אענה לכם בעת צרה אז ואהבת לרעך כמוך ואז תזכו לאני ה'. מרבי זמיר כהן.

ומכוח האהבה שיש ליהודי עם זולתו הוא זוכה שכל המצוות שעם ישראל מקיימים זה שייך גם אליו ויש לו שייכות במצוות שהחבר מקיים, כך כותב רבי חיים ויטאל. **רבי שלום מבעלז** כותב שעיי אהבת הבריות הנפכים הדינים לחסד ורחמים. **וכע"ז כתב בעל התניא** שאהבת הבריות היא הגורמת לפתוח שערי שמים ושהתפילות ועשו פרי ולכן תיקן האר"י לקבל ע"ע אהבת ישראל לפני התפילה. וכעין מה שכתב הבעל שם טוב שעיי אהבת הבריות זוכים לאהבת ה' אלינו. **ומובא בספר מנורת המאור** שהנזהר שלא יסובב צער לזולתו יסייעוהו מהשמים שרצונו יתקיים וזוכה לבנים כשרים ומיטתו שלמה. והחזו"א אמר שהדרגה הכי גבוהה שניתן לשאוף אליה היא לעבור את החיים בלי לצער אף יהודי. וברור שגם מי שחלילה נכשל בזה יעשה הכל שלא ישוב לעניין הזה שוב. וכשיש אהבה בין הבריות אז הקב"ה לא דן את האדם לפי מעשיו אפי' שהם גרועים. ואיך אוהבים הרי יש כ"כ הרבה חסרונות לשני? **סיפר רבי מנחם צבי ברלין** שלפני שנים היה בחיפה ילד שחלה במחלה קשה מאוד שגרמה לו פצעים ונפיחויות ששיוו לו מראה מעורר אימה. הרב ברלין הלך יחד עם עוד כמה ת"ח לבקרו וכשנכנסו לחדרו עברה בהם תחושת סלידה, הוא היה נראה מפחיד ביותר. לפתע נכנסה אמו של הילד חיבקה את הילד ואמרה בקול גדול מי הילד הכי מתוק בעולם, מי הילד הכי חמוד בעולם, תוך כדי שהיא מרעיפה עליו נשיקות וחיבוקים לרוב. האם האמא לא ראתה את הנפיחויות והפצעים שבפני בנה? וודאי שהיא ראתה, אך הדבר לא הזיז לה כלל כי זהו בנה וכיוון שכך היא התעלמה לחלוטין מכל החסרונות. וכך צריכה להיות אהבת הבריות, לאהוב בלי לראות את הפגמים והחסרונות כאהבת האם לבנה.

מצינו אצל גדולי ישראל אהבת הבריות עד אין קץ. נביא כאן מעט סיפורים על אהבת גדו"י לבריות והשקעתם הרבה בזה. **לאדמו"ר** רבי מנחם מנדל מוויזניץ זצ"ל הייתה בת שחלתה במחלה קשה והיא הייתה בעיירה רחוקה. באחד הימים היא הייתה אמורה לעבור טיפול קשה ומורכב והרבי היה בלחץ גדול במשך כל היום. בסוף היום הגיע המברק שהטיפול הצליח

והבת הבריאה בחסדי שמים. הרבי שמע זאת והוקל לו, אך מיד הוא התעצב אל ליבו, לשאלת בנו מדוע הוא עצוב ענה הרבי עד לא מזמן חשבתי שהצלחתי להגיע לדרגת ואהבת לרעך כמוך, כעת ראיתי כמה הוקל לי כשמצב בתי השתפר והתחלתי לחשוב האם גם אצל האחר הייתי מרגיש כזאת הקלה? וכן מסופר על רבי ישעיהלה מקסטירר שפעם כשבנו היה חולה הוא היה מאוד עצוב והעצבות המשיכה גם כשבנו הבריא. לשאלת בני ביתו מדוע הוא כה עצוב הוא ענה, כעת אני מרגיש שהעצבות שלי אצל ילדי היא לא ממש כמו אצל האחר וע"ז היה דווה ליבי.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב פעם הגיע לבקר יהודי שהיה במצב של גסיסה והנה לפתע היהודי החל לבכות מה יהיה עלי, כ"כ הרבה עבירות עשיתי, כמה פעמים הכעסתי את בוראי, מי יודע מה מצפה לי שם בשמים. בשמוע ד"ז רבי לוי יצחק מיד הוא לקח קלף ודיו וכתב הנני נותן את כל השכר של המצוות שיש ברשותי מאז שנולדתי ועד עתה לפלוני אלמוני החולה והוא הגיש את זה לחולה. החולה ראה ד"ז והוא התרגש מאוד ומת עם חיוך על פניו. כשיצאה נשמתו שאלו השמש עד כדי כך? ענה רבי לוי יצחק כדאי לתת את כל העולם הבא שלי בשביל לשמח יהודי. כאלו הם גדולי ישראל שיודעים להעריך את הכלל הגדול הזה בתורה. **אצל האדמו"ר** רבי שלמה מזוועיל ישן במשך תקופה בחור משיבת חברון. הבחור ביקש מהרבי שהרבי יעיר אותו בשעה 6 בבוקר, הרבי ענה אני לא יכול, קח שעון מעורר שיעיר אותך. היה בטוח שזה בגלל שהרבי הולך לישון מאוחר, אך ככל שחלפו הימים כל יום היה הבחור משכים קום והוא רואה עין בעין שהרבי ער עוד שעות ארוכות לפני שש. בחרדת קודש הוא ניגש לרבי ושאל תורה היא וללמוד אני צריך, אם הרבי ער אז מדוע הוא לא יכול להעירני בשעה שביקשתי? ענה הרבי ואמר אני לא מסוגל להעיר אותך למרות שזה רצונך כיוון שלהעיר בבוקר זה גורם מעט צער, למרות השמחה שיש לך בזה שאתה קם מוקדם אך את הצער הקלוש הזה אני פשוט לא מסוגל לעשות ליהודי.

כידוע לרבי אריה לוין היתה אהבת ישראל מאין כמוה, גם לחולי נפש וגם במקרים קשים ביותר. פעם שאל אותו אחד הרופאים הגדולים כיצד הוא מצליח לטפל בחולי הנפש ברמה כ"כ גדולה, אמר רבי אריה מה שאני עושה אני אוהב כל אחד מהחולים כגופי ואני נותן להם לשפוך כל מה שעל ליבם במשך שעות ארוכות, ואח"כ אני משתתף עמו בצערו באופן אמיתי וזה המרפא. וד"ז יכל לעשות רק רבי אריה לוי. **רבי עובדיה יוסף** לאחר מלחמת יום הכיפורים היה יושב שעות ע"ג שעות בכדי לנסות להתיר עגונות שבעליהן נעלמו במלחמה. הוא היה משקיע בזה שעות רבות ואף היה עובר על צילומי שיניים ודיסקיות ומראות קשים שגרמו לו לבכי ואף גרמו לחולי גדול בעיניו שסבל מזה עד לפטירתו. טיפולה של עגונה אחת היה לו קשה במיוחד ודרש ממנו מאמץ אדיר. בשעה שנים בלילה הוא ישב לכתוב את הפסק

שמתיר אותה וכשסיים הוא קרא לאחד מבניו והורה לו להתקשר לביתה לומר שהיא מותרת. השעה היתה שתים לפנות בוקר והבן אמר לאביו אבא אולי כדאי לחכות למחר כעת היא כנראה ישנה. אמר רבי עובדיה היא לא ישנה, מחר הדין שלה ובוודאי היא מתהפכת במיטתה מרוב מתח האם היא תהיה מותרת להינשא או לא. הבן התקשר וכשענתה הרב עובדיה לקח את הטלפון ואמר כאן מדבר עובדיה יוסף התרתי אותך. כמה דמעות של אושר נשפכו באותה שיחה.

בעת שהרב מבריסק כיהן ברבנות בעיר בריסק נתפס ע"י השלטונות סוחר שהעלים מס. העונש על אותו ענין היה גלות לסיביר שכללה עבודת פרך. הרב קרא לעו"ד ממולח ששנה ופירש והיו לו קשרים טובים בבתי המשפט ואמר לו דע לך שיש לי משפט שאני עלול להישלח אליו לסיביר אבקש ממך שתעזור לי. הוא סיפר שהאשמה על המס נפלה עליו, העו"ד שמע זאת ואמר, היה לא תהיה הרב לא ישלח לסיביר אני אדאג שישמידו את התיק של הרב, יש לי מהלכים בבתי המשפט ואני מסכים לסכן עצמי בשביל הרב. הרב שמע זאת ואמר לעו"ד האם אתה בטוח שאתה יכול? ענה העו"ד בשביל הרב אעשה הכל. ואז אמר לו הרב דע לך שזה לא אני אלא זה מישהו מקהילתי ואני מרגיש כאילו זה אני ממש. העו"ד ניסה להתחמק ואמר שמסכים להסתכן רק בשביל הרב, אך הרב לחץ עליו בדמעות, ואכן העו"ד דאג שיקרעו את התיק של אותו יהודי. **בנו של החפץ חיים** הוציא קונטרס מהנהגות אביו ושם הוא כתב סיפור מעניין, אבי היה יושב ליד השולחן כשסביבו ערמות של עשרות ספרים פתוחים על הסוגיה בה הוא עסק, והנה כל פעם שנכנס אליו יהודי הוא היה סוגר את כל הספרים ומאזין לבקשת היהודי. פעם שאלתי את אבי, מספר בנו של הח"ח, מה הטעם הוא סוגר את כל הספרים שאח"כ הוא מתקשה לפתוח אותם שוב במקומות שאחז, הרי כל רגע יקר וחשוב לו עד מאוד? ענה הח"ח ואמר אני אין לי כסף לעשות חסד בממוני ואין לי כוחות לעשות חסד בגופי מה שאני כן יכול זה להאזין לכאבם של אנשים, וא"כ תאר לעצמך בא אלי יהודי ורוצה לשפוך את ליבו והוא רואה ספרים פתוחים מה הוא חושב שכל הזמן אני מחכה שילך והראש שלי נתון בספרים בלבד, ולכן אני סוגר את כל הספרים כדי לתת הרגשה ליהודי שכולי פנוי אליו וכל תשומת ליבי רק אליו. **רבי בן ציון אבא שאול** היה מפורסם באהבת כל יהודי באשר הוא. פעם נכנס יהודי לשאול איזה שאלה מצחיקה וכל הבחורים מסביב צחקו, לאחר שיצא אמר רבי בן ציון נכון מאוד שזה מצחיק אבל כשהורגים מישהו לא יפה לצחוק. והיה מעשה בישיבה שהיתה מכת גניבות ויום אחד עלו על הגנב בשעת גניבתו מיד תפסוהו כל הבחורים ואזקו אותו. לפתע הבחין רבי בן ציון בנהירה של בחורים שיוצאים מהישיבה, הרים רבי בן ציון את ראשו ושאל מה קרה? ענו הבחורים תפסו את הגנב, מיד אמר רבי ב"צ ולהיכן נוהרים לראות בהוצאה להורג, ממתי שמענו שמותר להכלים פני הגנב? האם דינו של הגנב למיתה? כזה היה רבי"צ

אוהב כל יהודי גם אם הציק זמן רב לשיבה.. **רבי מרדכי מרחמטרינקא** היה ידוע כאוהב ישראל עצום מאוד, היו לו דפנות לסוכה יקרות מאוד שקיבל מאבותיו הקדושים. ומסופר שפעם גביר גדול היה חפץ לקנות ממנו את הדפנות בסכום גדול מאוד שהיה יכול לחיות מהסכום הזה בריווח למשך שנים רבות, אך רבי מרדכי על אף שמצבו היה דחוק מאוד הוא לא הסכים לשמוע ע"כ בידעו את הקדושה שיש לו מזה. אך פעם הוא שמע על איזה יהודי שמצבו קשה והוא זקוק מאוד לעצים להסקה ואין מי שיתן לו ד"י מיד הוא נתן את עצי הסוכה, כי אהבת הבריות שבו הייתה חזקה עד למאוד וברגע שידע שמישהו יכול להרוויח מכך חיים בריאים הוא מיד נתן את החפץ הכי יקר שלו.

צריך לדעת שלאהוב יהודי ולהשקיע בשבילו זה לא דבר קל כלל וכלל אבל שכרו של העושה הוא רב עד למאוד כאן בעולם הזה, וזאת מלבד השכר הרב השמור לו לעולם הבא. יש יהודי בשם רבי יהודה פולק שחי עמנו לאוי"ט. לפני כמה שנים בהגיעו לגיל שבעים הוא אסף את כל צאצאיו וסיפר את סיפורו. הוא היה ילד כבן שבע כשפרצה השואה האיומה ואז הוא ומשפחתו ברחו ממקום למקום עד שלבסוף נלקחו לגטו ומשם למחנות עבודה ולמחנות ריכוז ובמו עינו הוא ראה כיצד טובחים בבני משפחתו ובבני עירו ולמרות שלא היו לו סיכויים לשרוד, משמים רצו שהוא ישרוד את הכל והוא נשאר בחיים. כשהסתיימה המלחמה הוא גילה שהוא השריד האחרון מכל משפחתו הענפה ומלבד דודה אחת לא נשאר כלום ממשפחתו כולם עלו על המוקד. אותה הדודה שמעה שהוא נשאר והיא עשתה מאמצים כבירים להביאו אליה, היא היתה גרה בלונדון וכשמצאה אותו מיד הביאה אותו אליה ופרשה את חסותה עליו. כמובן

שש השנים הקשות שעברו על הילד השאירו את חותמן עליו, הוא לא ידע להתפלל ואת קצת המילים שלמד בחידר לפני השואה הוא כבר הספיק לשכוח לגמרי. מיד לאחר מכן הוא חגג את שמחת הבר מצווה שלו בעליה לתורה ועוגה חגיגית, אך אז לפתע התעוררו בו המראות מלפני המלחמה. הוא נזכר בשמחת הבר מצווה הגדולה שעשו לאחיו הגדול, שבו אחיו אמר דברי תורה ונהרה נשפכה על פניו, ואמו הוזילה דמעה של נחת בעזרת הנשים. דמעות הציפו את פניו, ואז הוא חשב לעצמו אני נשארתי מכל המשפחה גם אני צריך ללמוד תורה כמו כל האחים שלי וההורים ולמעלה בקודש. באחד הימים נודע לו שגם באנגליה אפשר ללמוד תורה בשיבתו של רבי משה שניידר, הוא היה ילד בן שלוש עשרה ולאחר בקשת רשות מדודתו הוא נסע לשיבה, ילד בן 13 קטן וצנום אך עם עיניים דולקות הוא הצליח להיכנס לראש הישיבה ואז הוא סיפר לו שהוא ניצל מהתופת והוא רוצה ללמוד תורה. ראש הישיבה חבקו בחום ושאל אותו האם הוא יודע ללמוד גמ' והנער עונה לא רק שאינו יודע גמ' אלא אף לקרוא אני בקושי יודע. ואז אמר לו ראש הישיבה אילו הייתי יכול הייתי לומד עמד בעצמי אך טרדות הישיבה והעול הכספי שלה מעסיקות אותי מבוקר לערב, מה שאני מציע זה שתיכנס לשיבה ותחפש מישהו שילמד אותך ואם תימצא תוכל להישאר כאן. והנה נכנס ילד צעיר להיכל הישיבה וראה את כל הריתחא והברען, הוא נעמד ליד קבוצת לומדים התנצל על ההפרעה וסיפר בקיצור: אני ניצול שואה הייתי שש שנים במחנות השמדה. במה אפשר לעזור לך? שאלו הבחורים. והוא ענה בעדינות אני מחפש חברותא שילמד איתי... באישור ראש הישיבה. הבחורים נאנחו ואמרו ברצון היינו עושים את זה אבל אין לנו רגע זמן אנו עסוקים בסוגיות כבדות מהבוקר

הלכות בפרשת השבוע

והדרת פני זקן. כתבו הפוסקים שאם יש ת"ח שעומד בתור במכולת, בבנק או אצל הספר וכדו' חייב להקדימו משום כבודו. ועיין בתשובות ונהגות א תקלב שהרחיב בטעם למה צריך להקפיד בזה.

לא תשנא את אחיך בלבבך ואהבת לרעך כמוך. יש חקירה ידועה מה קורה באחד שלא אוהב את השני אך גם אינו שונא אותו, האם עובר רק על עשה של ואהבת או שזה גם לאו של לא תשנא. מחדש הרב שך שאין משהו באמצע. אלא מי שלא אוהבים ב- 100 אחוז אלא ב- 70 אחוז אזי ב- 30 אחוז הנותרים שונאים אותו. וכשאמר רבי מאיר צבי ברגמן דברים אלו לרבי חיים קניבסקי הביא לו רבי חיים ראייה מדכתיב ויאהב גם את רחל מלאה ומיד אח"כ כתיב וירא כי שנואה לאה, וזה סותר כי מקודם אמרנו שאהב את לאה ורק את רחל אהב

עד הערב אין לנו זמן להתחיל מא-ב. וכך כשהוא מסמיק הוא עבר מחברותא לחברותא וכולם אותה התשובה, אחרי יום שלם של בקשות חוזרות ונשנות הציע לו אחד הבחורים שהוא יכתוב מודעה בפתח בית המדרש שהוא מעוניין בחברותא שילמד אותו ללמוד ומי שיכול יראה את זה וישוב אליו במקום לטרוח כ"כ, הוא שמע לעצה וכתב מכתב והוא חיכה וחיכה במשך שלושה ימים. לימים הוא סיפר שאלו היו שלושת הימים הקשים ביותר בחייו. למרות הדברים הנוראים שהוא עבר בשואה אבל כעת כשחשב שסוף סוף הגיע אל המנוחה והנחלה וסו"ס הוא יוכל להגשים את החלום לשבת וללמוד תורת ה' הוא ראה איך זה בורח לו מהידים. וכך כשהוא מרוסק לגמרי הוא נשא תפילה לה' שיתן לו מי שילמד עמו, והנה בסופו של היום השלישי נגשו אליו לפתע שני בחורים מבוגרים ואמרו לו אתה הוא זה שכתב את המודעה? והוא ענה כן! מיד הם התנצלו שהם לא היו בשיבה בימים האחרונים כעת שהם רואים את המודעה הם רוצים ומעוניינים מאוד ללמוד עמו, ובו במקום הם קבעו עמו חברותא למשך כל שעות היום עד שהוא עלה על דרך המלך ונהיה כאחד הבחורים המתמידים בשיבה. לבחורים האלו שבאו ללמוד עמו קראו טוביה ומשה, הם השקיעו בו מא-ב ועד סוגיות קשות בעיון. והנה הפלא ופלא מספר רבי יהודה פולק כל הבחורים שהיו עסוקים בסוגיות הקשות ולא היה להם זמן אלי יצאו אנשי עסקים טובים ומוצלחים, אבל אותם שנים שלמדו איתי טוביה ומשה צמחו לגדולי ישראל החיים עמנו כיום עד 120 הלא הם רבי טוביה וייס ורבי משה שטרנבוך, ללמדך שהדרך לצמח הוא לאו דווקא בעמל התורה בלבד, אלא כשיש עמה גם אהבה לזולת ובדאגה לו ונתינה לשני. ואהבת לרעך כמוך. הרבה מהסיפורים מהספר 'פלא דורשי' לרבי אילן גוזל.

יותר ממנה, אלא רואים שאם לא אוהב במאה אחוז אזי גם שנאה יש כאן. וע"ע באור החיים בפרשה יט יז שג"כ מבואר בדבריו שאם לא אוהב כאחיו ממש הר"י כשונא. ובחפץ חיים באהבת ישראל וכן בחרדים לח יט מבואר שכל תערומת שגורמת שלא ידבר עמו אפי' ג' ימים הוי כשונא ועובר על לאו דאורייתא דלא תשנא.

וכתובת קעקע לא תתנו בכס. מה הדין לכתוב עם העט על היד שאין בזה קעקוע, האם מותר לכתחילה או אסור מדרבנן. במנחת חינוך מצווה רנג אות א כתב לאסור מדרבנן. אך השבט הלוי ח"ג סימן קיא פליג אמנחת חינוך וס"ל שמותר לכתחילה ואין בזה בעיה כלל.

מפני שיבה תקום. ההלכה היא שצריך לקום מפני אדם בן 70. ובכל ספק אם הוא בגיל 70 י"א שצריך לקום מדין ספק דאורייתא. ויש שכתבו שפטור מדין רובא וחזקה דרובם אינם זקנים וחזקה דמעיקרא ול"צ לקום. **מפני שיבה תקום.** הנוסע באוטובוס ועולה זקן לאוטו, האם צריך לתת לו את המקום? העולם רגיל לחשוב שכן, אבל בשבט הלוי ח"ב יו"ד קיד' כתב שהמצווה כוללת רק חיוב לקום לשם כבוד, אבל אין דין לתת לו את שלי. ובמקום שעלול להיווצר חילול ה' צריך לתת לו את מקומי.

איש אמו ואביו תיראו. לכאורה למה לא קמים להורים שנכנסים לחדר? י"ל שהם מוחלים ומהני. אבל אע"פ שמהני מחילה, בכ"א הידור היינו קימה מועטת זה כן צריך לעשות.

ידיעות חשובות, וכן דברים מגדולי ישראל, ערוך בדרך של שו"ת

נהג ג"כ הסטיפלער, והחזו"א אחז שלא יאכלו מצות ביום זה משום דהוי כבל תוסיף. השנה פסח שני חל ביום האחרון של תענית בה"ב ויש בזה מנהגים שונים האם יאמרו אז סליחות והאם יצומו. יש בזה מנהגים שונים וכ"א ינהג כבמקומו. כמו"כ יש דעות שביום זה נפטר רבי מאיר בעל הנס, שגדולי הדורות אמרו שאדם הזקוק לישועה יאמר אלקא דמאיר ענני ומועיל לכל צרה ובפרט ביום זה ידליק נר ויתן צדקה לעי"ר רבי מאיר ויאמר אלקא דמאיר ענני ועי"כ יציל מכל צרה.

שאלה: אדם רואה שחברו נצרך לאיזה מתנה כגון נופש וכדו' והוא יודע שחברו לא יסכים לקבל זאת במתנה, האם מותר לשנות מהאמת ולומר לו יש לי בשבילך נופש בחינם וכדו'? **תשובה:** ראיתי שסיפר רבי מתתיהו דייטש שליט"א על חמיו רבי משה הלברשטם שהיה אוהב ישראל גדול, כל פעם שהיו מגיעים אליו סיפורים על אנשים שהיו זקוקים לטיפול רפואי יקר או בעיות בשלום בית, היה נוהג לומר יש לי ידיד שעושה את הטיפול או הנופש בחינם, והוא היה משלם הכל דרך הבעה"ב והיה אומר לא לספר למטופל או לנופש.

שאלה: בפרשתנו את שבתותי תשמורו. במה קל בקיץ לחזק את בדקי הבית בשמירת השבת? **תשובה:** להקדים להכניס שבת יותר מוקדם. וסיפר לי הגרי"מ ויסנשטרן מנהל רוחני בישיבת בית מאיר מעשה שהיה בישיבתו ואכתוב את לשונו: במשך כמה חודשים אף אחד מבני הישיבה לא התארגן. הבחורים שהיו לחוצים שאלוני לדעת, ואם כי זו שאלה לגדולי הדור, אמרתי להם שעובדא ידענא משמיה דמרן הגרא"ל, ילקראת כלה לכו ונלכה, לכו והקדימו את קבלת השבת ותראו ישועות. ואכן הבחורים בהתייעצות עם ראשי הישיבה, קיבלו על עצמם שלא לעשות מלאכה דאורייתא מזמן הדלקת נרות, וראה זה פלא, בתוך שבועיים התארגנו שלושה בחורים מבין האלטערס שבישיבה, אך הפלא הגדול ששלושת שמות משפחתם של החתנים הינם בראשי תבות 'שבת' (1 שו"ץ 2 בן דוד 3) תם.

שאלה: איך אפשר לכווין לאמת בשעת הלימוד? **תשובה:** ע"י שאדם שומר על פיו ולשונו כראוי וזכה לכווין לאמת. סיפר רבי אליהו דיסקין שהוא היה נוכח אצל הרב שטינמן עם רה"י חשוב והלה סיפר לרב שטינמן שי"ל תלמיד מגמגם ואחר השיעור הבחור ניסה לשאול כמו כולם אך הבחורים תמיד דחוהו כדי שלא יקח המון זמן. והרה"י החליט שאדרבה הוא רוצה לשמוע את הבחור המגמגם ונתן לו לדבר והנה הפלא ופלא קושיא של רע"א תירוצ' של פניי וכו' וכו' והרה"י נדהם ואמר לרב שטינמן איך זה שכזה בחור מגמגם ונראה לא יוצלח והוא כ"כ מוצלח ועוד הבחורים כל הזמן דוחים אותו מלהשמיע תורתו והוא כ"כ גדול גדול. ענה לו הרב שטינמן פשוט, הרי אם הוא מגמגם סימן שהוא לא כ"כ דיבר הרבה לשוה"ר כמו כולם, אז ברור שהוא יותר טוב מכולם. מהכהן הגדול

כבר ביום הראשון. בסתר ליבו קיווה השמש שהרב יירד מזה כי גם השמש פחד מאוד, אך הרב בשלו רוח מהר תקרא את הגביר. השמש הלך רועד כולו לבית הגביר ושם הוא דפק בשקט בתקווה שהגביר לא ישמע וכך הוא ייצא יד"ח, אך הגביר שמע ויצא אל הפתח. השמש נאלם דום לא הצליח להוציא הגה מפיו עד שהעשיר הוציא ממנו בכוח שהרב קורא לו לדין תורה. הגביר שמע זאת וכעס ואמר אמור נא לרב שיוראיל בטובו לנוח מהדרך ובעוד חודש כשיכיר אותי ויידע עם מי יש לו עסק אז נראה אותו מעיז להזמין אותי לדין תורה. השמש רועד כולו חזר לביתו של הרב, הרב שמע את הדברים ואמר לשמש ללכת שוב ולומר לגביר שהוא מצווה עליו להגיע מיידית. השמש ניסה להתחמק הוא מפחד על משרתו וכו' אך הרב פסק שעליו ללכת מיידית יש כאן אלמנה בוכיה וזה לא הזמן לעשות חשבונות. וכך בגב שפוף הולך השמש שוב לבית הגביר ושוב רועד כולו ושוב הגביר זורק אותו מביתו בחמתו ושוב השמש מודיע לרב. הרב אומר לשמש אמור נא לו לגביר שכעת פעם שלישית אם הוא לא מגיע אני מחרים אותו, ואז זה לא פשוט בכלל. השמש נבהל, חרס זה דבר שמעולם לא נעשה בעירנו ועוד לגביר הגדול. אך הרב נחרץ לך מהר לומר זאת לגביר שאם הוא לא מגיע מיידית הוא מוחרס ואסור להיכנס לד' אמותיו. השמש כמעט פרח נשמתו אך הוא הלך ובקושי הוציא זאת מפיו והוא ברח כל עוד נשמתו בו לאחר אלפי התנצלויות. ברגע שהגביר שמע זאת הוא רץ לבית הרב ושם הוא הגיע וצעק מזל טוב!!! כל הסיפור הזה של דין תורה לא היה ולא נברא, אמרנו שהגיע לעירנו רב כ"כ צעיר איך הוא יוכל להתייצב ללא מורא מול הגבירים של העיר, כעת ראינו שהמבחן הצליח, מזל טוב מזל טוב. ולעניינינו הרבה פעמים הקב"ה רוצה להביא לאדם שפע, אם זה בעושר אם בבריאות, אם זה בנחת, אם זה בהצלחה בכל ענייניו הבעורים, מה הוא עושה שולח לו מקרה של לא תקום ולא תיטור, או מקרה של רכילות או מקרה של ואהבת לרעך כמוך, ואז יש לו נסיון, והוא חושב מה לי ולכל זה אין לי כח להתייחס יפה לשני, אין לי כח לא לטור על מה שעשה לי, אין לי כח להשתדל להתגבר על היצר הרע וכדו'. ואז הוא חושב שהוא הרוויח שהוא לא התאמץ, אבל הוא לא יודע שברגע שהוא לא עמד בנסיון הוא הפסיד את כל מה שהוא חפץ בזה שנים. והרב שטינמן היה אומר שלפעמים מגיע לאדם עונש גדול כמו מיתה, חולי או עניות או צער גדול של גידול בנים, והסנגורים שלו מתחננים לקב"ה שיחוס וירחם עליו. הקב"ה מרחם ושולח לו נסיון שיהיה לו איזה רכילות עסיסית והיה אם יתגבר יתבטלו ממנו כל הדינים ואם לא אז רח"ל... ולכן כל אדם שמגיע אליו ענייני ב"א לחבירו יידע שהוא יכול להרוויח כעת מיליונים. רק תתגבר ותרויח.

שאלה: מה נוהגים בפסח שני? **תשובה:** ביום פסח שני יש להרבות בשמחה, ובמקהלות החסידים נהגו לאכול מצות וכן

שאלה: מה אפשר ללמוד מהסיפור של מות שני בני אהרן? **תשובה:** כתב בעל השואל ומשיב שחטא נדב ואביהו היה שרצו להתקרב יותר מהראוי להם והיינו שרצו להתעלות יותר ממה שאפשר להם ולכן מתו. וילפינו מזה שכל אחד צריך ללכת לפי מדרגתו ויכולתו, ואם אדם קופץ ועושה דברים רוחניים למעלה מדרגתו ויכולתו סופו שישבר ויפול. וכבר אמרו חז"ל על ג הקב"ה בוכה ואחד מהם הוא מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה והוא עוסק, וכל אחד מרגיש על עצמו את היכולות שלו ומי שעושה למעלה מיכולתו סופו ליפול ולהפסיד גם את דרגתו. משום שעל האדם לדעת כי גם אם לא הגיע לדרגתם של גדולי הדור זה לא אומר שהוא לא מספיק מושלם, כי כל אחד כפי יכולתו הוא הכי גדול שיש, ויש שיכולים ללמוד 10 שעות ביום ולכן כשלומדים פחות מכך הם חוטאים. ומאידך יש שיכול ללמוד שעתיים ביום ואם למד שעתיים זה נחשב שעשה רצון ה' בשלימות יותר מההוא שיכול 10 ולומד רק 8. אותו דבר אחד שיכול לשמור על פיו כראוי ואם דיבר פ"א לשה"ר הוא יענש ע"כ מאוד, ויש מי שכל הזמן לא שולט על פיו ואם התגבר פעם אחת ביום הוא נהפך להיות כאדם גדול ממש כי זה היכולת שלו. כמובן שצריך להתרגל לעלות עוד ועוד ברוחניות, אך צריך להיות שמח ומרוצה ממה שהתאמץ וכך יצליח ועי"כ יתקדם עוד.

שאלה: בפרשתנו ומקדשי תראו. מה ההפסד המידי באלו שמדברים בשעת התפילה? **תשובה:** המהרש"ם אומר שהמזלזלים בכבוד התפילה ומדברים בה נסתם להם השפע של הפרנסה ר"ל.

שאלה: ימי הספירה אלו ימים של הכנה לקבלת התורה, מה צריך לעשות בשביל להיות כלי קיבול לקבל את התורה? **תשובה:** אמרו חז"ל דרך ארץ קדמה לתורה, בשביל להצליח בתורה צריך מידות טובות, על האדם מוטל בימים אלו לעבוד על מידותיו היטב, להתגבר על יצה"ר של כל המידות הרעות וללמוד מוסר ויתחזק בזה ועי"כ יזכה להאיר עיניו בתורה.

שאלה: בפרשתנו יש הרבה עניינים בבין אדם לחברו. מה כדאי מאוד להקפיד בעניינים אלו? **תשובה:** ענייני ב"א לחבירו הם עניינים שהקב"ה משלם בעולם הזה. ונבאר את הדבר ע"פ מעשה שהיה (התפרסם בשבוע האחרון בהקשר אחר ע"י רבי ישראל למברגר במעשה למעשה). היה פעם רב צעיר שמינו אותו להיות רב של קהילה גדולה וחשובה, בהגיעו לעיר הגיעה אליו אישה בוכיה ואמרה שהיא אלמנה ויש איזה עשיר שרודף אותה ורוצה לזרוק אותה מביתו. היא מבקשת להזמין לדין תורה. הרב הצעיר שבקושי הגיע שאל את האלמנה האם זה סובל דיחוי? והאלמנה ענתה לא אני מיוסרת ומחר בבוקר הוא זורק אותי... הרב ניגש לשמשו החדש ומורה לו לקרוא לעשיר לדין תורה אצלו. השמש נבהל הלא זה הגביר הגדול הידוע בתור אדם קשה ולא כדאי לרב להתעסק אתו

מאחיו הגר"ז שפירא פאר הכולל מורשה ודעת.

שאלה: מתי יצא לאור פעם ראשונה תנ"ך מודפס עם טעמים? **תשובה:** ביא אייר רמח השבוע לפני 433 שנים. לפני זה היו כותבים רק על קלף.

שאלה: מה מידות החום המירביות שנרשמו בארץ מאז התחילו הרישומים בזה? **תשובה:** בקיבוץ טירת צבי (220 מטר מתחת לפני הים) נמדדו 54 מעלות חום לפני 79 שנים. ולפני שנתיים היו מקומות בארץ שנמדדו בהם 50 מעלות. בטבריה ג"כ נמדדו 50 מעלות לפני כשמונים שנה. אגב, במדבר לוט שבאירן החום הממוצע הוא 50 מעלות, והיו זמנים שנמדדו שם למעלה מ-70 מעלות.

שאלה: למה קוראים הרוצח השקט? **תשובה:** ללחץ דם גבוה. לחץ דם גבוה זה דבר שאחוז גדול מהסובלים מזה לא יודעים כלל שיש להם לחץ דם גבוה, ולחץ דם גבוה גורם למחלות לב קשות ואירועים מוחיים, והדבר נגרם כמובן ע"י מאכלים לא בריאים ובפרט ריבוי מלח, וכן ע"י עישון סיגריות. והדרך להימנע מזה היא ע"י תזונה בריאה, ומומלץ ע"י כלל הרופאים וכן כתבו גדולי ישראל במכתבם לבדוק עניין זה מפעם לפעם ובפרט אם יש מקרים כאלו במשפחה.

שאלה: ידוע שבדור האחרון רבנים ואישי החינוך מורים שהדרך בחינוך הילדים היא לא ע"י ריבוי הטחת ביקורת, אלא ע"י עידוד. מה הדרך הנכונה לעידוד הילדים והתלמידים? **תשובה:** אם נאמר לילד אתה צדיק שעשית את המעשה הזה והזה, לא תמיד זה דבר טוב כי הרבה מהפעמים הוא לא עשה זאת מצדקות, אלא מפחד מעונש או מכבוד שרצה לקבל ע"י וכדו', וא"כ הוא חש שהעידוד לא באמת מגיע לו כי הוא לא באמת צדיק, ולב יודע מרת נפשו. ומה שצריך לומר זה 'כמה משמח אותי שעשית את זה' או 'אין לך מושג כמה טוב לי כעת שהתאמצת ועשית למרות הקושי וכדו'. וכך כשאדם יודע שהמעשה שלו משמח אנשים יש לו חשק לעשות עוד ועוד וזהו עידוד, מלשון עוד.

שאלה: כשלאדם יש ביקורת על בן זוגו, מה הדרך היעילה להעביר את הביקורת בלי שייצור פיצוצים? **תשובה:** אם מזמין לשיחה את הבן זוג ואז אומר היה מקרה כזה וכזה, לי זה יותר טוב אם היחס היה אחרת, והיינו להדגיש שהבעיה היא בי שאני נפגע ולא להתמקד בזה שהפוגע לא בסדר ואז הדברים יותר מתקבלים על הלב. בשונה מזה, כשאומר אתה פגעת בי למה אתה עושה לי כך, ואז זה סיבה להשיב חזרה. הדרך האמיתית היא לומר אני טיפוס בעייתי בדברים האלו ואני מעוניין בשביל הרגשות שלי שיעשו לי טוב ואז הדברים נכנסים יותר ללב.

שאלה בחושן משפט:

שאלה: יהודי אחד המתפרנס ממכונות לממכר מאכלים ושתיה בכניסה לקבר של צדיק גדול, והוא עושה את כספו ביום ההילולא של אותו צדיק שאז מגיעים רבבות אנשים להתפלל על קבר הצדיק. והנה בהגיע יום ההילולא הוא רואה שקם לו מתחרה שהניח ג"כ מכשיר כמו שלו לממכר מאכלים ושתיה, בראותו ד"ר נפל ליבו בקרבו הלא זה פרנסתו לכל השנה וכעת הוא עלול להפסיד את כל הפרנסה שלו, מה עשה הוא כתב על המכונה של השני המכונה מקולקלת אין להכניס כסף המכניס שם כספו על קרן הצבי. במשך יום ההילולא קנו רק מהמכשיר של הראשון ולא נגעו במכשיר של השני, והנה למחרת ההילולא בא בעל המכשיר השני להוציא את כספו והנה הקופה ריקה והוא מגלה את המודעה הגדולה המבשרת שהמכונה מקולקלת הוא שם כסף והוא רואה שהמכונה מצויינת. לאחר בירור קצר התברר לו יד מי במעל והוא תובעו לדין תורה. עם מי הדין? **תשובה:** פסק הרב זילברשטין כיוון שאין כאן מקום לשניים להרוויח יכול הראשון לעכב את השני מלהשיג את גבולו, ועוין בזה בשו"ע קנו ובפתחי החושן ח"ה פ"ט ו.

חידות

חידות לפרשת אחרי מות: א. מה מניחים בגניזה במוצאי יו"כ? ב. איזה שני אנשים מוזכרים בפרשה ולא בשמותם? ג. איזה מילה כתובה בפרשה פעמיים ברצף. **חידות לפרשת קדושים:** ד. היכן בפרשה מילה שמנוקדת רק בסגול (4 סגול)? ה. על מה אסור לעמוד? ו. איזה מילה כתובה ארבע פעמים באותו הפסוק? **חידות ידע תורני:** ז. איך נקרא חודש אייר בתורה ואיך בנביא? ח. היכן מצינו שאפשר לאכול לכתחילה דג טמא? ט. איך יתכן בעץ אחד שחלק מפירותיו ערלה וחלק לא? י. איך יתכן עץ שפירותיו ערלה גם בשנה העשירית? יא. איזה מקום קדוש נקרא ע"ש מכשף? יב. איזה דבר מותר באכילה בשבת ולא בחול? **חידון תפילת שחרית:** יג. כמה חצאים נמצאים בתפילת שחרית? יד. כמה פעמים מוזכרים רחמים בשו"ע? טו. כמה קולות מוזכרים? טז. מה חדש? יז. כמה כנפות מוזכרים? יח. איזה בקשה מבקשים שתהיה שלמה? יט. מילים שכתובות פעמיים בזה אחר זה? **חידות לשאל את הילדים והבוגרים:** כ. מה ח"י בלג בעומר? כא. איזה ימים ספרו לפני שבועות? כב. מה מפסיקים בחג השבועות? כג. מה יש לרוב הבני אדם אלפים כאלו? כד. מה קונים בשביל להניח בפח? כה. מי אביו זכאי? כו. למי יש ארבע רגלים וגב ואין לו בטן? כז. איזה ספר משתמשים בו יום יום ויש בו מאות הוצאות וסוגים? כח. איזה מאכל שמו הוא כשם ריסוק מאכלים אחרים?

תשובות: א. טז כג מבואר שבגדי כה"ג מניחים בגניזה במוצאי יו"כ. ב. שני בני אהרן. ג. איש איש יח ו. ד. והיא שפחה נחרפת לאיש. ה. לא

תעמוד על דם רעד. ו. יט לו צדק. ז. בתורה נקרא חודש השני במדבר א. ב. בנביא מלכים א ו נקרא חודש זיו. ח. יו"ד פ"ג בש"ך ובאר היטב בדג טהור שבלע דג טמא והקיא. ט. יו"ד רצד כז אם גידל חלק מהעץ למטרת פירות וחלק מהעץ למטרת הסקה או בניין. י. יו"ד רצד כא עץ נמוך מגובה טפח. יא. יומא לה. בית הפרווה, פרווה היה מכשף ונקרא על שמו. יב. משנ"ב רמב ד. שלחו אוכל לכבוד שבת אסור לאכול בחול. יג. פטמה לחצאין כשרה, אם כמידתה כשרה לחצאין, אחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שירים לחצאין, חצי קדיש, מחציתה בערב ומחציתה בבוקר. יד. מחיה מתים ברחמים רבים, בחסד וברחמים, יהמו נא רחמך, ולירושלים עירך ברחמים תשוב, וקבל ברחמים וברצון, בשובך לציון ברחמים, הטוב כי לא כלו רחמך, חן וחסד ורחמים, וצדקה וברכה ורחמים. טו. בקול רעש גדול אדיר וחזק משמיעים קול, מקולות מים רבים אדירים משברי ים, שמע קולנו, מפני שהקול יפה לבשרים, ואשמע אחרי קול רעש גדול, ושמעת בתרי קל זיע סגיא. טז. אור חדש על ציון תאיר, שירו לה' שיר חדש, שירה חדשה שיבחו גאולים, המחדש בטובו בכל יום. יז. רמש וציפור כנף, והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ, על כנפי בגדיהם, על ציצת הכנף, וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ, וקבץ נפוצותינו מארבע כנפות הארץ (בתחנון). יח. והחזירנו בתשובה שלמה, והעלה רפואה שלמה, (ובנוסח ספרד גם וגאלנו גאולה שלמה). יט. אברהם אברהם, הללוקה הללוקה, כי גאה גאה, קדוש קדוש קדוש, ברוך ה' יום יום, כי לא עזבת דורשיך ה' חפץ למען צדקו, שהם משתחווים להבל ולריק ומתפללים אל אל לא יושע, וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם יצמיתם ה', גאות לבש לבש ה', הדק היטב היטב הדק. כ. לג בעומר חל בח"י אייר. כא. שלושת ימי הגבלה. כב. ספירת העומר. כג. שערות. כד. שקיות אשפה. כה. רבי יחנן בן זכאי. כו. כסא. כז. סידור. כח. טחינה.

חידון משמעות מילים: ו' משמעויות ל"עם הארץ"
עם הארץ - עם ישראל. "עם הארץ ירגמוהו באבן" (ויקרא כ' ב') רש"י: (ת"כ) עם שבגינו נבראת הארץ ד"א עם שעתידין לירש את הארץ ע"י מצות הללו.
עם הארץ - תושבי המקום. "הוא המשביר לכל עם הארץ" (בראשית נב' ו').
עם הארץ - שאינם משכילים. "הן רבים עתה עם הארץ" ספורנו: כי המשכילים לא יפנו אל דבריכם (שמות ה' ה').
עם הארץ - "וששים איש מעם הארץ" מצודות דוד: מהמכובדים שבהם. (מלכים ב כה יט).
עם הארץ - המון העם. הציבור. "ובבוא עם הארץ לפני ה'" (יחזקאל מו ט).
עם הארץ - מי שאינו מקפיד על טהרה ועל שמירת ההלכה. "ולא עם הארץ חסיד", "בגדי עם הארץ מדרס לפרושים".

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון במיל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com או לטל: 0527633431

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

לקראת שבוע מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 221

פנינים לפרשת אחרי וקדושים

האם ביקשה ברכה עבור בנה 'משה' (שטרנבוך) מרבי אלחנן וסרמן זצ"ל. רבי אלחנן סירב לכך, שכן סבר שאין לברך על ענייני רוחניות, אך היא אמרה לו: "איך בין א אלמנה, און איך הייס אייך" ... - 'אני אלמנה ואני מורה לכם לברכו'. ואכן, הגאון רבי אלחנן הסכים ובירכו, והפליג מאד בברכתו באריכות...

ראב"ד העדה החרדית הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, בנועם שיה על אורחותיהם של גאוני הדורות

מאת: הרב טוביה פריינד

"וְשִׁמְרֶתֶם אֶת כָּל חֻקֹּתַי" (ויקרא י"ט, ל"ז)

על ה'טלפון' שהיה אז המצאה חדשה שהמציאו בימים ההם, וסיפר הלה לגרי"ז את הפלא הגדול שבטלפון - שאדם מדבר מירושלים ושומעים בחיפה, ולא רק בחיפה אלא אפילו באמריקה ואוסטרליה, והתפעל מאד מהפלא.

השיבו הבריסקער-רב זצ"ל: 'אני מתפעל מאד גם מעצם הדבר שאתה מדבר כאן לפני ואני שומע, שאין זה פלא פחות מהפלא של הטלפון, וכל מה שאתה מתפעל מהטלפון יותר, היינו רק משום

פונתה הראב"ד הגר"מ שליט"א: יסוד ועיקר חג הפסח הוא חיזוק האמונה. ועל אמונה צריכים לשוחח ולהחדיר בקרבנו תמיד, שהקב"ה בורא ומנהיג את כל הבריא. וכמו שראינו במצרים שהקב"ה פסח על בתי בני ישראל במצרים, והרג דוקא במצרים (שמות י"ב, כ"ז). וכמו כן אף במכת חושך שהקב"ה הבדיל בין ישראל למצרים וכמוש"כ (שמות י', כ"ג) "ולא ראו איש את אחיו וגו' ולכל בני ישראל היה אור במושבותם", ומבואר בזה שבנס יציאת מצרים הרגשנו איך שהקב"ה מנהיג את כל אחד בפרטות ממש, ומבדיל בין אחד לאחד אם ימות או לא, ואם יהיה לו אור או חושך. הראב"ד מצביע לדברי הרמב"ן בסוף פרשת בא (שמות י"ג, ט"ז) **שפתב:** "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים, שהם יסוד כל התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו ע"ה עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו עונשו, הכל בגזרת עליון, עכ"ל הרמב"ן. ופעם בא אחד למרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל וסיפר לו בהתפעלות

"הבריסקער-רב היה אומר עוד, שיש אנשים שאומרים 'יהיה בסדר' ומרגיעים את עצמם, והם חושבים שהם בעלי בטחון שהלא הם רגועים. אולם אין זה בטחון, כי אין הם בוטחים על הקב"ה, אלא הם רגועים משום שהם סבורים שאין כאן צרה כלל. ואדרבה בעל בטחון אינו אלא מי שמשריש בקרבו שמצד המציאות המצב הוא קשה מאד, וזהו עת צרה כעת ויש הרבה ממה לפחד, ואז כאשר ירגיע עצמו על ידי שיבטח בקב"ה, נחשב לבעל בטחון.

"עוד הוסיף הבריסקער-רב לומר, שבעת צרה צריך לפחד מהעבירות שבידו, ולדעת שהעבירות עלולים לפגוע בנו קשות ח"ו. וכמו שמצינו ביעקב אבינו שפחד בעת צרה שמא יגרום החטא, וכדכתיב (בראשית ל"ב, ח') 'ויירא יעקב מאד', ואמרו חז"ל שפחד מן החטא, ומבואר שבעת צרה אין להרגיע עצמו ולדמות שבזה גופא הוא בעל בטחון, אלא אדרבה צריך להכניס בליבו יראת חטא, ולדעת שהקב"ה יכול עכשיו להענישו על חטאיו, ולחשוב ולטכס עצה איך לתקן דרכיו כדי למנוע את הפורענות".

שמעתי מהגה"ק רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל ה"ד, כשהיה אצלנו בלונדון שנשאל: מהו גדר חובת הבטחון, והלא צריך לעשות השתדלות, וכמו שכתוב 'וברכתך בכל אשר תעשה'. והיינו שהקב"ה שולח את ברכתו רק לאחר שהאדם עושה, וא"כ מהו הגדר והשיעור בחובת השתדלות? ומתי יש לעשות השתדלות כדי לקבל את ברכת ה'?

ומתי יש להימנע מהשתדלות ורק לבטוח בה?" "וענה הגאון רבי אלחנן זצוק"ל, שאינו יכול לקבוע מהו הגדר של השתדלות מרובה יותר מדי, וכמה מהזמן צריך לקצר בהשתדלות. אבל צריך לדעת יסוד גדול שהוא מיסודי התורה והאמונה - שאין חטיפות כאן בעולם הזה, והיינו שעל ידי השתדלות מרובה יותר מדי, לא יצליח לחטוף הנאות העולם הזה, שאפילו אם באמת יצליח להרוויח יותר על ידי השתדלותו המרובה, אבל כיון שאדם לא יכול לחטוף הנאות ממה שלא נקצב לו, מביאים עליו מהשמים צער אחר אצלו או אצל משפחתו, כדי שבצער הנוסף הזה, ישלם על ההנאה שחטף, ואז לא יהיה בידו הנאות נוספות ממה שלא נקצב לו, שכמה שהקב"ה קבע לו כן יקבל, ולא יצליח להרבות לו הנאות על ידי 'חטיפות'.

"ופעמים רואים שאדם מוותר על הרווחיות שלו כדי להתעשר, ומשקיע את חייו בגשמיות במקום ברוחניות, והוא מצליח להתעשר, ונראה שכביכול הוא הצליח על ידי שעזב את התורה, אבל צריך לדעת, שהאמת היא שלא זו בלבד שלא הרוויח כלום, אלא אדרבה גם הפסיד מזה. שאח"כ עוד עשוי שיבואו עליו צרות, כדי לשלם את ההנאות והעושר שלקח על ידי השתדלות שלא כדין, שעזב וזנח את הרווחיות בשביל הגשמיות. וזה צריך אדם להחדיר את תודעתו: אין חטיפות הנאות בעולם הזה כלל. יש רק חטיפת מצוות. ולעתיד לבוא דווקא יסביר לנו הקדוש ברוך הוא את הנהגתו עם הכלל והפרט בעולם הזה.

והג"ר אלחנן זצ"ל הוסיף עוד ואמר שעיקר השתדלות האדם בעולם הזה, צריך שיהיה על ענין אחד - להרבות כבוד שמים ולהשתדל לעשות לטובת נשמתו הנצחית, ולא להתעסק הרבה בהשתדלות

שהטלפון הוא דבר חדש, ואילו מה שאדם מדבר אל חברו מפה לאזן זהו דבר שאתה רגיל לראותו מלידה, ודרך האדם להתפעל רק מחידושים, אבל אליבא דאמת אין חילוק בין הפלא של הטלפון לפלא של עצם הדיבור, שגם עצם הדבר שעין רואה ואוזן שומעת ופה מדבר - כולו הוא נס ממש'. וזכה הגאון מבריסק להגיע להכרה ברורה, שאין שום טבע בעולם והכל הוא מגזירת עליון וכמוש"כ הרמב"ן.

אין טבע בעולם

ובזה אפשר להבין מה שאמר רבי חנינא בן דוסא (תענית כ"ה ע"א): 'מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק'. שכל כך ברור אצלו שאין טבע בעולם, אלא הכל מהבורא יתברך, עד שלא ראה חילוק בין שמן המוטבע בעולם שידלוק לחומץ שאינו דולק על פי טבע, כי הכל הוא מהשי"ת, ואצל השי"ת אין חילוק בין חומץ לשמן. ועל דרך זה פירש בספח"ק 'נועם אלימלך' (הוספות ליקוטי שושנה) את הפסוק בפרשת בשלח 'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים' (שמות י"ד, כ"ט), דהכוונה בזה שבשעה שעברו ישראל בתוך הים, זכו להגיע להכרה ברורה שאף כשהולכים 'ביבשה' שהוא על פי הטבע, זהו גם כן נס גמור, וכמו 'בתוך הים' ממש, ולבורא יתברך אין הבדל בין קריעת ים סוף להנהגה התמידית של הטבע.

ובזה מובן גם מאמר חז"ל (פסחים קי"ח ע"א) 'קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף'. וכבר עמדו רבים מהמפרשים לבאר ענין זה למה פרנסתו של אדם קשה כל כך?

אמנם נראה דאדרבה, חז"ל נקטו דווקא פרנסה שנראה לעין כל כטבע ממש ועולם כמנהגו נוהג, וכל אחד מתפרנס מעולם המסחר, אשר כל הנהגתו הוא בדרך סיבה ומסובב ובדרך טבעי לגמרי. ועל כך אמרו חז"ל שפרנסה שווה לקריעת ים סוף, שכמו שקריעת ים סוף הוא נס גמור וניכר לעין כל שהוא מאיתו יתברך, כן הוא גם פרנסה, שהקב"ה מסובב כל הסיבות וקוצב לכל אדם את פרנסתו, וזה מה שאמרו קשה מזונותיו של אדם, שאצל הקב"ה אין קושי לקרוע את ים סוף יותר מפרנסה ולא פרנסה יותר מקריעת ים סוף, כיון שאין אצלו כלל חילוק בין טבע לנס.

איך מגיעים למדרגה של אמונה ובטחון, לחיות במדרגה שבה יחזו ויבחינו בכל עת כי גם ההרגל והטבע הינם בגדרי 'ניסים'?

"על ידי שהאדם יכיר וידע בבירור, שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, בוודאי יגיע לביטחון בהשי"ת, כי יסוד ה'בטחון' הוא ה'אמונה' בהשגחה פרטית.

"ובגדר הבטחון כתב ה'חזון איש', שאינו נכון מה שאנשים אומרים 'סי וועט זיין גוט' - 'יהיה טוב' ובוטחים בה' שוודאי יצליחו כפי מה שהם רוצים שיצליחו, שזהו טעות! שהרי הקב"ה מעולם לא הבטיח לאדם שיהיה לו כפי רצונו, וודאי יכול להיות גם לא טוב לפי ראות עיני האדם. אלא ענין הבטחון הוא שידע שמה שהקב"ה עושה, זהו הטוב האמיתי עבורו, וכשיגיע להכרה ברורה זו, ישליך עצמו על ה' בלא דאגה, כי ידע שאף שלא מבין מה טוב עבורו, אבל מה שהיה עמו זה מה שהקב"ה רוצה, וזה מה שטוב עבורו באמת.

מורבה על ענייני העולם הזה שהוא כארעי ואין להתעסק בזה יותר מדי".

בהשתדלות מיוחדת פוגם במידת הבטחון

מוסיף הראב"ד ואומר את ששמע מהגרי"ז מבריסק בשם הגר"א מוילנא, אחרים אמרו זאת בשם המגיד מדובנא: "שציירו מה שנקרא 'בעל בטחון' עפ"י משל לאדם שרוכב על חמור, והניח על החמור גם משא כבד, ובשעה שהרגיש שהחמור עומד ליפול מעומס המשא, לקח את המשא והניחו על כתפיו כדי להקל על החמור. והנה אדם זה לא פעל מאומה, שכן אין חילוק לחמור אם המשא נמצא על כתפו או על כתפי האדם הרוכב עליו. וכך גם מרגיש בעל בטחון בשלמות, שאינו פועל מאומה על ידי השתדלות, שהלא גם לפעול השתדלות צריכים אנו סיוע מהבורא יתב"ש, וא"כ מהו החילוק אם יעשה השתדלות או לא, והרי אצל הקב"ה קל וכבד שווין, ולכן בעל בטחון גמור מותר לו להשליך הכל על הקב"ה ואינו עושה השתדלות. וכמה פעמים ראיתי איך שהבריסקער-רב היה שוקל על כמה ענייני השתדלות אם זהו בגדר השתדלות מיותרת ויש בזה פגם במידת הבטחון. וכמה נפלאים הדברים, שבעוד שבענייני שמים היה דואג תמיד אם לא עשה מספיק פעולות כדי חובתו, הרי שבענייני עצמו תמיד היה מוצר דואג להפך - שמא פעל יותר מידי ופגע בחובת הבטחון.

"זכיתי לשמש כמה גדולים וצדיקים זצ"ל, ואצל מרן הגאון מבריסק הגרי"ז זצ"ל ראיתי בחוש את מידת האמונה והבטחון שלו שהיה מפליא, בכל פעולת השתדלות שהיה עושה, היה דואג ושוקל אם יש בזה פגם במידת הבטחון - אם זה ובגדר השתדלות מיותרת, וכל זה עשה מתוך פחד הדין. וכדרכו בכל מעשיו שראו עליו איך עומד פחד ואימת הדין לנגדו בכל רגע".

"אספר לכם מעשה אשר בידי הוי עובדא, בהיותי תלמיד בישיבה של מו"ר הגה"צ רבי משה שניידר זצ"ל בלונדון: המצב הכלכלי באותם הימים שלמדתי בישיבה, היה קשה מנשוא, ופעמים שהגענו למצב שלא היה כלל מה לאכול, פשוטו כמשמעו. לא כפי מצב דורנו שב"ה הבחורים הורגלו בשפע, ואין מושגים של דוחק כזה בעולם הישיבות.

"ערב אחד קרא לי מו"ר ראש הישיבה, וביקש ממני להתדפק על פתחי נדיבים ולבקשם שיעזרו במתת ידם להצלחת הישיבה מחרפת רעב. ואכן עשיתי כפקודתו, כל ערב כיתתי רגלי בין הבתים, אך כמה שהשתדלתי לא עלה הדבר ביד, מאחר שרובא דרובא מאותם בתים שדפקתי על פתחיהם, לא פתחו כלל. ויש שפתחו דלתותיהם ופטרו עצם בטענות שיש להם התחייבויות קודמות וכיו"ב. ומהם שצעקו לעברי שבני הישיבות ילכו לעבוד, ולא נבקש מהם לשאת בעול הישיבה, בעוד שאנחנו יכולים להתפרנס בכוחות עצמנו. ומהם ראיתי שתלו מודעה בפתחי החצרות שהכניסה לכלבים ומקבצי נדבות אסורה! וכך חזרתי בפחי נפש לישיבה, בהרגשה שלא די בזה שלא הצלחתי לאסוף כסף כלל, אלא הישיבה גם הפסידה את הוצאות הנסיעה שלי.

ומהם ראיתי שתלו מודעה בפתחי החצרות שהכניסה לכלבים ומקבצי נדבות אסורה! וכך חזרתי בפחי נפש לישיבה, בהרגשה שלא די בזה שלא הצלחתי לאסוף כסף כלל, אלא הישיבה גם הפסידה את הוצאות הנסיעה שלי

"למחרת התיישבתי ללמוד כהרגלי בהיכל הישיבה, והנה הגיע לאוזני שמועה שמו"ר ראש הישיבה מחפש אותי, חששתי מאוד שמקפיד עלי, שלא פעלתי מאומה, והתכוונתי לומר לו, שסובבתי לאסוף מעות אך לא הצלחתי. אך לפליאתי, ראיתי שבא לנגדי, כשפניו צוחלות משמחה, אומר לי: 'מגיע לך ישר כח, ברוך ה' שהצלחת בהצלחה גדולה'. מיהרתי להשיב לו שכנראה טעות יש כאן, שהרי לא פעלתי מאומה, יודע אני עד כמה שלא הצלחתי.

"אך מו"ר השיב לי בשמחה שעל פי פעולתי אתמול, בא אליו היום בבוקר יהודי ונתן לו עשרים וחמש ליש"ט - סכום נכבד מאד בימים ההם. שאלתי איך זה קשור למה שעשיתי אתמול? השיב לי מו"ר זצ"ל: 'הרי אנו מאמינים בני מאמינים ויודעים שההשתדלות אינה הסיבה לתוצאה, אלא שגזירה היא מלפניו, שבלא השתדלות מצד האדם אין הקב"ה נותן את מה שנגזר כבר, וא"כ וודאי זה שייך אליך, שמאחר שאתה עשית את ההשתדלות, ממילא הקב"ה עזר לנו, והרבה דרכים למקום, ועל ידי השתדלותך במקום אחד, הושיע אותנו הקב"ה ממקום אחר'. ראש הישיבה רבי משה שניידר חי באמונה ובטחון, ולכן גם ראה את ההשתדלות באופן אחר."

עם הגאון מבראנוביץ בלונדון

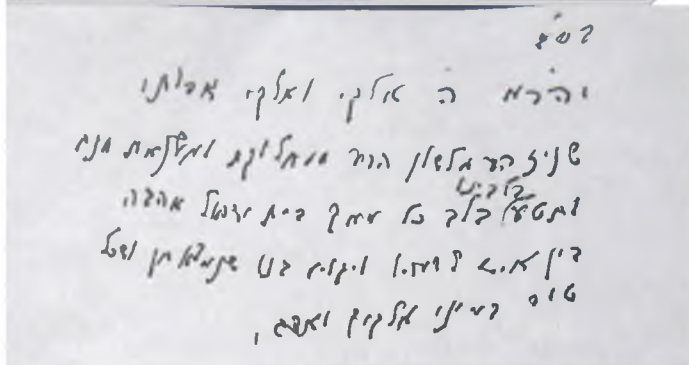
הראב"ד שליט"א הזכיר בנועם שיחו את שזכה לשמוע מהגה"ק רבי אלחנן ווסרמן זצוק"ל הי"ד, בשהותו אצל הוריו. שמענו על הקשר המיוחד על שה'לונדונער-עילוי' בימי ילדותו ל'בראנוביטשער-גאון' כראש ישיבה גדולה בעולם התורה, וכך הוה: הגאון רבי אלחנן ווסרמן, היה נוסע כמעט כל שנה ללונדון לצורך מגבית לטובת ישיבתו בברנוביץ שבליטא, וכאמור, היה מתארח בבית הורי הראב"ד שליט"א, באשר ידע ששם יוכל לסמוך על כשרות המאכלים ועל התנהלות הבית עפ"י התורה, והיה סועד עמהם בשולחן שבת.

כאשר שכנים רוצים להוסיף תוספת בניה ונראה לשואל שהבניה תכער את הבנין ולכן רוצה להתנגד, ענה לו רבינו בחכמה, וכי יש דין של "זה קלי ואנוהו" על בית? ובהזדמנות אחרת אמר "יש אדם שמשפחתו גדלה וצר לו בביתו ומן הצורך להרחיב את ביתו ולהוסיף עוד חדר, בכדי שיהי' לו מקום נוסף להשכיב את ילדיו, ותמיד נמצא איזה אדם שמתנגד להרחבה, ולמה? מה אכפת לו?

מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל על בין אדם לחברו

הרב זלמן רזניק

"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט, י"ח)

בדומיה, וכזה סיים המשיך בקבלת קהל בכל החמימות כאילו לא אירע כלום.

וכנשאל מנין ניתן לו הכח לסבול את כל זאת, ובפרט כשזה נעשה ברבים, ביקש שיביאו לו את הספר 'שערי קדושה' לרבי חיים ויטאל, והראה מה שכתב בחלק א' שער ו' "ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיצערך כי חיים אתה מכניס לך", ולא יסף.

וכך גם הי' כאשר נכנס אליו יהודי שבור ורצוצ עם דמועות בעינים, ותינה בפניו כי בחוצות העיר נזרקו עליו פשקווילים, חיך רבינו ואמר לו: "אתה בחברה טובה, גם עלי זורקים פשקווילים, ולא הזיק לי כלום!", וכך פירט על עוד גדולי ישראל שנזרקו עליהם ואין לו מה להיות שבור מזה.

וכאשר נכנס אליו ת"ח אחד, וביקש ממנו עצה איך להתחזק כדי שלא ימצא את עצמו מעורב במחלוקת אמר לו רבינו שיתפלל בסוף שמו"ע תפילה מיוחדת ביקש הת"ח אם רבינו יכול לכתוב לו נוסח

המשך בעמוד 20

אחת מהנהגות מרן ראש הישיבה רשכבה"ג רבינו אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל, היתה לעורר לחזק הציבור להרבות שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, והי' משתדל בכל הכוחות למנוע מחלוקת ומריבות, וכשמו כן, נהג ללמוד ממיידותיו של אהרן הכהן עליו השלום, שהיה אוהב שלום ורודף שלום, והיה מוותר מכבודו ומשפיל את עצמו כדי לעשות שלום בין הבריות, וח"ו להיפך לא להוציא שום דיבור רע על א' מ'ישראל.

וכך כתב רבינו במכתב: "ידוע שמחלוקת זה אש גדולה המכלה שני הצדדים בפרט מחלוקת בין בני תורה זה גם חילול השם, וככה צריך לראות שאם יש חילוקי דעות צריך כל א' להתבטל לגמרי, העיקר שלא יהי' ריב.

וה' ישפות שלו' לכל עמו ובזכות זה יזכו לכל הברכות והצלחות וששם שמים יתרבה בעולם. הכו"ח למען שיתרבה כבוד שמים". ובמכתב נוסף שכתב בתאריך י"ב אלול תשס"ח: "לכ' בני ישראל היקרים. אתם מאד אוהבים בעיני הקב"ה, אבל יחד עם זה צער גדול כביכול אם מדברים לא טוב איש על רעהו.

ומאד עושים נחת רוח אם עושים גדרים לא לדבר דברים לא טובים אחד על השני, וזכות של זה כ"כ גדול וכ"כ חביב לפניו ית"ש, תזכו לזה לאהבה מהשי"ת בזה ובבא."

וזו היתה הנהגתו בינו לבין עצמו עד שלא מצאו אחד שיכול לומר שהצליח לפגוע בו, וכשנשאל מנין שאב את הכוחות הללו לסבול כל אחד ואחד, ואמר שהי' רגיל בילדותו בבית שאר בשרו הג"ר שמחה זעליג ריגר זצוק"ל המורא הוראה דבריסק, שהי' רגיל לשנן תדיר את דברי הגמ' בתענית (כ' א') ת"ר לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז, וגם הוא שם לו את זה להנהגה לסבול כאו"א באשר הוא שם.

וכך יעידו העומדים בקבלת קהל, איך שהי' מתייחס לכל אחד, לילד צעיר כמו לאדם מבוגר, את כולם קיבל במאור פנים, וכבר הי' לעולמים שבשעת קבלת הקהל נכנס אחד והחל לצעוק על רבינו על הוראה שנתן, רבינו אף שהי' לו מה לענות בענין עמד ושתק

אני זוכר שפעם אחת הלכתי ברחוב בשווייץ, כשאני אוהז בידי תיק ג'ימס בונד. מרחוק הלכה אשה יהודיה עם טיולון ובתוכו שני ילדים. האשה לא ידעה שיש לי שמיעה חדה, כך שיכולתי לשמוע מה היא מדברת, למרות שדיברה מאד בשקט... שמעתי כיצד היא פונה אל בורא העולם בבקשה חרישית...

הגה"צ רבי אריה שכטר זצוק"ל על אהבת ישראל אמיתית

האחרונה, לאחר שכבר נכרך החבל על צווארו, הגיע סוס בדהרה עצומה, הסוס נפל ארצה, כשקצף סמיך זב מפיו, והנידון למוות קפץ מזמנו, ושאל בסערה עצומה: "האם הספקתי להגיע בזמן, או שחלילה איחרתי את המועד? האם ידי הטוב עדיין בין החיים?!" אונס גדול עכב אותי בדרכי, עשיתי את כל המאמצים על מנת להגיע בזמן, כדי שחברי הטוב לא ימות חלילה במקומי!..." שני הידידים התרפקו בדמעות איש על צוואר רעהו, אך מיד פרץ ביניהם ויכוח גועש. החבר שכבר ניצב על הגרדום, טען ואמר: "כבר הוציאו אותי למיתה. כבר גמרתי בדעתי שאני עומד להסתלק מן העולם, לפיכך צריך להרוג אותי, ואילו אתה תיסע לביתך לחיים טובים ולשלום, אל אשתך וילדיך היקרים!". ברם הנידון למוות טען לעומתו: "אני הוא זה שנשפט למיתה, לא יעלה על הדעת שתמות במקומי! אנא, שחררו את חברי לחיים ולשלום, ואותי תתלו, כפי שנגזר עלי במשפט!". במקום התחוללה מהומה רבת, ופסק הדין לא הוצא אל הפועל, אלא הושהה עד לברור הדברים. עד מהרה הגיעה הפרשה לפני המלך, אשר ציווה להביא לפניו על אתר את שני החברים. כאשר התייצבו השנים בארמון, ביקש מהם המלך שיספרו לו את האמת לאמיתה, בנוגע למאורע שהתרחש ביניהם. החברים ספרו למלך את כל האמת: "רעים אנחנו בלב ובנפש, כל

המשך בעמוד 19

נאמר בפסוק: "ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא יט, יח) מבאר האדמו"ר מרוז'ין כי כאשר שני יהודים אוהבים זה את זה בכל ליבם, ומוכנים לעשות זה למען זה את הכל בבחינת "ואהבת לרעך כמוך", אומר להם הקב"ה: "אני ה'", אני מעונין להיות שרוי בתוכם, ולהצטרף כביכול לחברתכם.

הקב"ה מצטרף לידידות אמת

מעשה בשני חברים שהיו מסורים זה לזה, ונאמנים איש לרעהו בלב ונפש. פעם העלילו בני בליעל על אחד משניהם עלילת שוא ובעטיה הוא הועמד לדין, ונידון למוות. חברו הנאמן לא חסך כל מאמץ, עמל וטרח, ועשה את כל אשר בידו כדי להציל את חברו. אך למגינת לבו, כל מאמציו עלו בתוהו. כשהגיעה שעת האפס, וכבר עמדו להעלות את הנדון אל הגרדום, פנו אליו כנהוג כדי שיבקש את בקשתו האחרונה עלי אדמות בטרם יוציאוהו להורג. האיש ביקש לשוב אל משפחתו, אל אשתו וילדיו, שהיו בארץ אחרת ולהפרד מהם בטרם מותו. אך בקשתו נדחתה על הסף מחשש שינצל את ההזדמנות יברח ויעלם. אך כאן התערב חברו הטוב ואמר: "מוכן אני לשבת בבית הסוהר כבן ערובה עד שרעי ישוב מעירו. ואם לא ישוב, מוכן אני לעלות אל הגרדום תחתיו!". רבים ניסו להניא את האיש מלבצע צעד מסוכן שכזה, אך הלה מרוב אהבתו לידידו סרב לשמוע לדבריהם, ונכנס לבית הסוהר, ובלבד שחברו הטוב יוכל לחזות בפעם האחרונה בפניהם של בני משפחתו היקרים והאהובים, ולהפרד מהם קודם מותו. והנה הגיע היום האחרון, בו היה על הנדון למוות לשוב לגרדום ולרצות את ענשו, אך הלה בושש מלהגיע! כל היועצים והחכמים למיניהם סנטו בחבר שנותר בכלא. "הרי אמרנו לך! הרי הזהרנו אותך!", אך הרע הנאמן טען בלהט: "כפי הנראה ידידי נאנס באונס גדול שמנע ממנו מלשוב, שאם לא כן בוודאי היה שב! וגם אם לא יצליח להגיע, הנני מוכן למוות תחתיו". כאשר הגיעה השעה היעודה, והנידון למוות לא חזר לרצות את ענשו, העלו את חברו לגרדום, ועמדו להוציאו להורג. אולם בשניה

תלמיד חכם אחד סיפר לי שהזמין פעם לביתו חשמלאי, לטפל בחוטים שנשרפו ונקרעו. הוא עבד באדיבות ובעדינות מיוחדת, ואחר כך סידר את הכל, והשאיר בית נקי ומצוחצח. כשסיים, אמר לו התלמיד חכם: "שמע, כואב לי עליך!". החשמלאי לא הבין. "מה קרה? עשיתי משהו לא טוב?" "עשית יותר מדי טוב... חבל עליך! אתה מתבזבז..."

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על כוחותיו של כל אחד

"ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא י"ט, י"ח)

ימי הספירה החלים בימים אלו, הם גם ימי אבלות על פטירת תלמידי רבי עקיבא, כפי שמספרים רבותינו (יבמות סב ע"ב): "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולם מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמם". מעניין לראות, כי בפרשת השבוע הנקראת בתקופה זו, אנו קוראים את הפסוק: "ואהבת לרעך כמוך", שעליו דרש רבי עקיבא את דרשתו המפרסמת: "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה" (בראשית רבה כד, ז). הבה נתבונן בקורות חייו של רבי עקיבא, ונעקוב אחר דרך צמיחתו של התנא הקדוש.

תחילתו מר וסופו מתוק

אדם שמוכן למסור את כל כולו בשביל התורה, זוכה שהיא תינתן לו במתנה, כמו שנאמר "וממתנה נחליאל" (במדבר כא, יט). רבי עקיבא זכה להיות המעמיד של כל התורה כולה. הוא העמיד תלמידים שלמדו את התורה לישראל, ומפיהם אנו חיים. הוא היה בן גרים, ורק בגיל ארבעים התחיל ללמוד. אבל התורה הקדושה מונחת בקרן זוית, וכל הרוצה לטול יבוא ויטול (קדושין סו ע"א). אף אחד אינו יכול לומר 'איני יכול'!

הכרתי אנשים אנאלפביתים. אפילו לקרוא א"ב לא ידעו! הם באו לישיבה, התחילו מהתחלה ממש - וכיום הם גאונים! הם מסרו את נפשם כדי ללמוד, ומי שמוסר נפש, מקבל מתנה מהקב"ה! בני ישראל יצאו ממצרים "ביד רמה" (שמות יד, ח) - "יד רמה" רמז ליורה דעה סימן רמ"ה, העוסק בהלכות תלמוד תורה, ושם נאמר: "הכל חייבים בתלמוד תורה, בין עני ובין עשיר, בין בעל חולאים ובין בעלי בנים וכיוצא בכך".

"ביד רמה", הינו בכח התורה, יצאו ישראל מגלות מצרים - ו"ביד רמה" עתידים הם לצאת מהגלות הנוכחית. החיזוק בתורה הוא הכח והעוצמה שלנו, בו תלויה גאולתנו! (ראה ב"אור החיים" הקדוש שמות כז, כ, וב'משכני' שמות ח"ב עמוד רז).

כשאדם יושב ולומד, על אף שקשה לו, יש לו יסורים והוא צריך פרנסה - או אז הוא זוכה!

על התורה הקדושה אמרו חז"ל (דברים רבה ז, ג): "תחילתו מר וסופו מתוק". בתחילה אדם מרגיש: מר לי. אבל ככל שזה מר בתחילה - כך זה מתמתק בסוף. סופו של אדם להרגיש את מתיקות התורה. הדבר בדוק ומנסה! את המסר הזה בקיש הקב"ה להעביר לעם ישראל במרה: הם מרגישים מרירות. רק עכשיו קיבלו את התורה, ועדיין מר להם איתה. הם עדיין לא מרגישים את המתיקות - אבל סופם שירגישו.

"שם נסהו" - הקב"ה מנסה אותם שם

מנסה אין פירושו רק מבחן. אצל דוד המלך כתוב, שכאשר הלבישוהו בבגדי שאול ובקסדה, הוא אמר: "כי לא נסיתי" (שמואל א יז, לט) - לא התרגלתי לדברים האלו. אני לא מורגל ולא יכול. כשהקב"ה מנסה את ישראל הוא רוצה לתרגל אותם בכל מיני ניסיונות, כדי לעשותם מוכשרים לתפקידם, שימלאו אותו על הצד הטוב ביותר. הניסיון מרגיל את האדם למצב מסוים. כאן הרגיל הקב"ה את ישראל ל"תחילתו מר וסופו מתוק". על אף שכעת הם עדיין אינם יכולים לחוש את מתיקות התורה, והיא מרה להם, סופם להרגיש במתיקות!

זו דרכה של תורה!

התנא באבות (ו, ד) אומר: "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, ובתורה אתה עמל. אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא" - אשריו כבר בעולם הזה. הוא אינו צריך

אין להתייאש!

הגיע אלי בחור בן עשרים ושלוש, והתלונן: "אני נמצא כאן כבר כמעט שנה, ולא מבין כלום. אין לי שכל, אין לי כשרון. אני לא מסוגל!" הוא התחיל לבכות: "אני רוצה להבין ולזכור, ולא מצליח!!".

"אתה רוצה לזכור?", שאלתי אותו - "מצוין! הרצון הקדוש הזה הוא מה שהקב"ה רוצה ממך! הוא רוצה את המאמץ שלך. הוא רוצה שתחזור שוב ושוב עד שתזכור!".

לא חלפו שלושה חודשים והבחור בא אלי שוב. הפעם יש לו חידוש לומר לי: מרן פסק ככה ב"בית יוסף", וב"שולחן ערוך" לא פסק כך... הוא התחיל להתפלפל...

עצרתי אותו ושאלתי: "מאיפה החידושים האלו?".
"כתבתי אותם".

"אהה... אתה כן זוכר?".
"כן".

הוא שכח רק דבר אחד - שלפני שלושה חדשים הוא רצה ללכת כי טען שאינו זוכר כלום...
אדם שאינו נותן ליאוש להשתלט עליו, זוכה לקבל מתנה מאת ה'!

ולאחיו יאמר חזק

תלמיד חכם אחד סיפר לי שהזמין פעם לביתו חשמלאי, לטפל בחוטים שנשרפו ונקרעו.

הוא עבד באדיבות ובעדינות מיוחדת, ואחר כך סידר את הכל, והשאיר בית נקי ומצוחצח.

כשסיים, אמר לו התלמיד חכם: "שמע, כואב לי עליך!".

החשמלאי לא הבין. "מה קרה? עשיתי משהו לא טוב?".

"עשית יותר מדי טוב... חבל עליך! אתה מתבזבז! חשמלאים יש הרבה, אבל אם תשקיע את השכל שלך בלימוד, עם המידות האציליות שלך, אתה יכול להפוך לתלמיד חכם!".

חלפו שבע שנים. אותו תלמיד חכם השתתף בחתונה. לפתע ניגש אליו אדם לבוש בפראק ובהמבורגר, וברך אותו בחביבות ב"שלוש עליכם".

הוא לחץ את ידו וברר בעדינות: "כבודו קרוב של המשפחה?".

"לא. אנחנו ידידים. אבי החתן לומד אצלי בכולל, והזמין אותי לחתונה. כבודו אינו זוכר אותי?".

זה היה החשמלאי ההוא...

"הכל שלך" - אמר החשמלאי - "תפסתי את עצמי וגדלתי. הלכתי ללמוד, עזבתי את כל העבודה מאחורי. אמרתי לעצמי: אם אני יכול להיות תלמיד חכם, אני חייב לעשות זאת. פתחתי כולל, כיום אני רב של קהילה..."

ללמדנו מה כוחו של עידוד.

לפעמים מילה אחת שנזרקת דרך אגב למישהו: 'השכל שלך בהיר מאוד... זה שכל של תלמוד. אם תלמד, אתה יכול לצאת משהו גדול...' - פותחת לפניו את הדרך.

אדם יכול לגדול - אבל הוא זקוק לבניין... והבניין הוא קצת פרגון, כמה מלים טובות ומעודדות... "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק" (ישעיהו מא, ו).

(מתוך הספר 'משכני אחרים')

לחכות עד העולם הבא בכדי לחוש את האושר. כשרק יעבר את השלב המר - כבר יוכל להרגיש את שיא האושר!

הכלל הוא, שככל שמור יותר בלמוד - כך תהיה המתקנות גדולה יותר בסופו של התהליך.

מי שנמצא בצער, ולמרות זאת דבק בה' ולומד - עתיד לזכות ל"אשריך וטוב לך", ולהרגיש את האושר האמיתי ואת מתיקות התורה.

הקושי מעיד על גדלות!

אנשים חושבים: רבי עקיבא נולד צדיק... פלוני נולד צדיק...

אבל זה לא נכון! נשמת רבי עקיבא היתה נשמה עליונה, כל המלאכים רעדו מפניו, וממי הוא הגיע? מגוי, ומי יודע מה אכל ומה שתה ומה עשה עד שהתגייר...

המיוחד ברבי עקיבא היה, שכאשר גלה את התורה, הבין שעליו לשחוק את עצמו הדק היטב - היטב הדק. הוא הבין שעוד טיפה ועוד טיפה יחוררו בלב האבן שלו חור, ואז יזרמו המים כנהר שוטף.

ומה איתך? מי אמר שלך אין נשמה גבוהה??

כשאדם מקבל על עצמו עול תורה, הוא מגלה פתאום שיש לו יכולות שהוא אפילו לא חלם עליהן.

רבי עקיבא לא פחד מבושות. לא היה אכפת לו ללמוד עם ילדים קטנים, לא היה אכפת לו לשאול שוב ושוב כדי להבין. הוא התבזה פעם אחר פעם, ובלבד שלא יזוז מתורת ה' יתברך.

צריך לדעת שהבושה הגדולה ביותר שישנה, היא כאשר יראה לנו הקב"ה את היכולות שנתן לנו, ואשר לא מיצינו אפילו פרור מתוכן...

אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה! (בראשית רבה צג, י). אלו זעקות שבר נזעק כשיודע לנו דבר זה!...

אנשים טוענים: 'אני לא יכול, קשה לי מאוד, יש לי ניסיונות ותאווה שמפריעים לי. אבי כך, ואמי כך, אחותי, והשכן שלי...'.

אך הכל שטויות והבלים. אדם אינו יודע מי הוא באמת!

כשמגיע אלי בחור, ומספר על כל מיני קשיים שיש לו, אני נוהג לומר לו: "כנראה אתה גדול! הקב"ה לא מביא ניסיונות וקשיים לאנשים פשוטים! כנראה שנשמתך גבוהה, ויש בך כח עוצמתי. בידך להחליט אם אתה רוצה להמשיך את החיים כמושחת, או לגדול!"

התגליות שמתגלות לי הן מופלאות! בני אדם שהיו מושחתים ממש, התהפכו ונעשו גדולי ישראל!

כשאותו אחד קיבל על עצמו לדבוק בקב"ה בכל כוחו - אין לתאר כמה גדל! כיום הוא קודש הקודשים! כל הלכוך שהיה בו נעלם ואיננו!

אנשים אומרים: 'לא נראה לי שזה מתאים לי...'.

אוי! כמה אפשר לאבד מה'לא נראה לי' הזה... כמה גדולי ישראל, פוסקי הוראה וגאונים היה עם ישראל מאבד אם היינו שומעים לקול הזה של 'לא נראה לי שאני יכול'...

הצעד הראשון הוא - לא להתייאש מעצמנו.

זה היה כוחו של רבי עקיבא! הוא נזרק מביתו של כלבא שבוע, ישן על תבן, עני מרוד שאין לו כלום - ולבסוף נעשה גדול ישראל, חכם גדול וקדוש עליון. במשך מאה ועשרים שנות חייו האיר את העולם כלו בתורתו.

אציין דבר נפלא ששמעתי מפי מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א, ראש ישיבת סלבודקה: בזמן המלחמה הקשה בשנת תש"ח, שרר בירושלים מצב נורא ואיום. הדי המלחמה נשמעו מכל עבר, וחרדה גדולה ליוותה את כולם. מרן הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל, גאב"ד ה'עדה החרדית', התגורר אז סמוך לגבולות האויב ממש, והיה נתון בסכנת חיים

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֱדֹם וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה'" (ויקרא י"ח, ד'-ה')

"מדוע אתה אוכל? כי ברצוני לברך!"

זכורני משנות ילדותי, כי היתה חברה ידועה של משקאות ששיווקה משקה חדש לחנויות, משקה בצבע כחול. כמדומה שעד אז לא היה קיים בשוק משקה בצבע כזה. בשולחן שבת העיר אחד הילדים בביתנו כי יתכן והמשקה החדש לא יצליח להימכר כל כך, מאחר והצבע שלו אינו מושך את העין. לכאורה שיח ילדותי שגרתי טהור. אך דוקא העיסוק בנושא כה זוטר ולא מהותי, העיב על רוחו של אבי מורי שליט"א שהסב בראש השולחן. עד היום אני יכול לשכוח את תגובתו הנוקבת: "ממתי מדברים אצלנו על אוכל? מדוע צריך שצבע השתיה ימשוך את העין?! ודאי, כשצריכים לאכול אוכלים! כשצריכים לשותות שותים! אבל גם ודאי שלא צריך לעשות 'נושא' מאוכל ושתייה!..."

ברבות הימים לאחר התבוננות עמדתי על כוונת אבי שליט"א בתגובתו:

בודאי אין מטרת האדם לדכא את נטיותיו הטבעיות, למנוע מעצמו כל עיסוק גשמי. אין אפשרות טכנית לעשות זאת, וגם זה כרוך בסיכון גדול הן רוחני והן גשמי. העבודה היא איפוא להקפיד שגם חיי החומר והגשם יהיו לתכלית החיים הרוחניים. במילים אחרות, שהגשמיות תהיה עבורנו דרך ואפיק המוביל לרוחניות, לא כמטרה בפני עצמה, ולא כשתי בחינות הסותרות זו לזו. לשם כך האדם נוצר! זוהי תכליתו ועבודתו!

לכן יצירת 'נושא' מצבע משקה כזה או אחר, ומהלך מחשבה ילדותי כי השתיה אמורה למשוך את העין מלבד עצם הרוויה, נוגדים למעשה את תכלית ומהות החיים, ולכן הם צרמו לאוזניו של אבי שליט"א. הוא ביקש לחנך אותנו כי אסור לתת במה מכובדת מדאי לגשמיות, היא אמורה להיות רק 'היכי תמצוי' לרוחניות.

דודי הגאון רבי אליעזר קוגל שליט"א, ראש ישיבת 'שבות עמי', דיבר פעם אודות חותנו הגאון הצדיק רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל, בעל ה'מעיל שמואל', והגדירו כך:

"רבי שמואל אהרן לא ידע מהי הנאה מיוחדת של עולם הזה. גם

כאשר עסק בעניינים הכרחיים לצורך קיומו בעולם הזה כאכילה, שתיה ושינה, היה זה מתוך כוונה אחת ויחידה! שעל ידם יהיה שכלו ישר ושלם להגות בתורה כאוות נפשו. במשך כל השנים שזכיתי להכירו לא ראיתי אותו מעולם מבקש דבר לצורך עצמו והנאתו, שום דבר, תמיד רק ביקש וחיפש כל העת דברים שיביאו לו תועלת בעבודת השם".

רבי אליעזר הדגים זאת במעשה שהיה:

"בדרך כלל כשאדם אוכל ואחר כך מברך ברכת המזון, כששואלים אותו: 'מדוע תברך?', הוא ישיב: 'מה הפירוש? הרי אכלתי ומן הדין שאכיר טובה על כך'. אם נעמיק בדבריו נסיק כי העיקר אצלו האוכל, ואילו ברכת המזון רק אמצעי שהתחייב בה על ידי אכילתו, אבל האכילה עיקר. אולם אצל חותני רבי שמואל אהרן זצ"ל היה הדבר להיפך, האוכל היה טפל לברכה כפשוטו, הוא היה מתיישב לאכול בשביל שיוכל לברך. זכורני פעם ביום ראש חודש סמוך לשקיעה אמר לי: 'צריך לתפוס עוד סעודה כדי לומר יעלה ויבוא'. כל הגשמיות היתה אצלו רק אמצעי לזכות ברוחניות".

ברוח הדברים שמעתי מפי גאב"ד ה'עדה החרדית', הגאון רבי יצחק טוביה וייס שליט"א, בשם הגאון רבי מנחם מנדל מנדלסון זצ"ל, רבה של קוממיות, כי בעת שהגיע בעל ה'מנחת יצחק', הגאון רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל, לבקר במושב קוממיות בשנת השמיטה, הסתובב עימו בשדות היישוב, והציג בפניו את הבעיות השונות שהתעוררו

בעיקר בענייני השמיטה.

בסיום הביקור אמר ה'מנחת יצחק' להרב מנדלסון בחיך: "כעת קיבלתי הבנה חדשה במושג המוזכר בחז"ל: 'ארבע אמות של הלכה', כאן בקוממיות נוכחתי כיצד בכל ארבע אמות ישנה שאלה הלכתית חדשה!".

הרגש נפלא הוסיף על כך רבי יצחק טוביה: "ה'מנחת יצחק' בשיחת החולין שלו ביטא את תמצית עבודת האדם בעולמו. כך בדיוק אמור להיות מושתת ביתו של כל יהודי - בחינת ארבע אמות של הלכה! כל פינה וזווית בביתו אמורים לעזוק חיות בעבודת השם. להיות מסובבות ברוחניות. להוות סיבה של התעלות בתורה, בעבודת השם וביראת שמים".

דברים בסגנון זה, התבטא גם הרבי הגאון הקדוש בעל ה'שפע חיים' מצאנא - קלויזנבורג זצ"ל, כשעלה לארץ הקודש ונכנס לבקר בבית מורן הגרי"ז הלוי מבריסק זצ"ל. במהלך הביקור אמר הרבי כי הנה חז"ל אומרים במסכת כתובות (קיא, א): "כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו כי הוא בן עולם הבא". סיבת הדבר ניתן לפרש על דרך הדרוש, כי בארץ ישראל יכולים לפעול בכל ארבע אמות... כל פיסת אדמה טרושה ומגושמת שייך לקיים בה מצוות; פאה, שכחה ולקט. כל הליכה גשמית יכולה להיחפך לרוחנית כשמכוונים לקיים בה מצוה של ארבע אמות חדשות בארץ ישראל...".

"הזדמנות גדולה לשמש כלי שרת לכבוד שמים"

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, בעל ה'פחד יצחק', היה מספר כי בעודו מתגורר בחוץ לארץ הגיע לבקר פעם בארץ ישראל, ונכנס לבקר חולה בבית החולים 'שערי צדק' בירושלים. היה זה עדיין בתקופתו של מייסד ומנהל בית החולים האגדי, הנודע בצדקתו ותום דרכיו, ד"ר רבי משה וולך זצ"ל, שהתמסר בכל יישותו כדי לסייע לחולים. רבי יצחק ראה את ד"ר וולך ניגש אל אחד החולים קודם שנכנס לחדר ניתוחים, ושאלו לשמו ולשם אמו, כיון שרוצה להתפלל עליו קודם הניתוח.

רבי יצחק התפעל מאוד מהנהגתו המיוחדת, תופעה כלל לא שגרתית אצל רופאים, וסיפר הדבר לאחד מגדולי ירושלים זצ"ל, אותו אדם גדול הגיב כך: "כמה צריך לקנאות ביהודי כזה, יש לו הזדמנות כל כך גדולה לשמש כלי שרת לכבוד שמים והוא מנצל אותה!".

הרי ישנם מספיק רופאים מומחים, טובים ומוצלחים, בעלי שם ומוניטין, המצילים נשמות רבות ממות לחיים ממש, אך אינם חשים כי חכמת הרפואה ניתנה בידם כדי להשתמש בה ליעוד ותכלית רוחנית, לקדש עימה את שמו יתברך בעולם.

ואילו הוא, ד"ר וולך, מלבד החלק הטכני הרפואי שחש מחובתו כל ימיו לסייע לחולים מעבר לכוחותיו, בצדקתו הרבה גם ניצל את התפקיד שאינה השם לידו בכזו שלימות, ובכל פעולה גשמית שבאה לידו רומם אותה לרוחניות. סיפורו של רבי יצחק הוטנר ממוחש זאת.

אודות אשיותו הפלאית של ד"ר וולך הצדיק, אציין דבר נפלא

**באחת הפעמים בעת שישבו
התלמידים כרוכים אחר רבם
ומאזינים לדבריו ברוב קשב, עבר
ד"ר וולך סמוך לחדרם, וצרורי
המפתחות הגדולים, שהכילו
את כל מפתחות בית החולים
היו תלויים במכנסיו, נשמעו
היטב בתוך החדר. רבי יוסף
צבי קרא לעברו ואמר לו בחיך:
"רבי משה! עם המפתחות הללו
יפתחו בפניך שערי גן עדן...".**

ששמעתי מפי מורן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א, ראש ישיבת סלבודקה:

בזמן המלחמה הקשה בשנת תש"ח, שרר בירושלים מצב נורא ואיום. פגזים רבים נפלו בחוצות עיר וגבו הרוגים רבים. קולות ירי והדי המלחמה נשמעו מכל עבר, וחרדה גדולה ליוותה את כולם. מורן הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל, גאב"ד ה'עדה החרדית', התגורר אז סמוך לגבולות האויב ממש, והיה נתון בסכנת חיים. ד"ר וולך הזמינו להגיע לבית החולים שבראשותו, ולהשתכן בו עד יעבור זעם. הוא פינה עבורו, עבור רעייתו הרבנית ע"ה, ובנו הגאון רבי ישראל משה זצ"ל, שני חדרים בבנין, ודאג לכל מחסורם במסירות רבה.

תלמידיו של רבי יוסף צבי היו באים בשבתות לשהות סמוך לרבם הגדול בבית החולים. שם ערך עבורם 'טיש' מיוחד, שרו והתחזקו יחד בדברי תורה ומוסר, ושמעו מפי קודשו טללי תחיה ואמונה. באחת הפעמים בעת שישבו התלמידים כרוכים אחר רבם ומאזינים לדבריו ברוב קשב, עבר ד"ר וולך סמוך לחדרם, וצרורי המפתחות הגדולים, שהכילו את כל מפתחות בית החולים היו תלויים במכנסיו, נשמעו היטב בתוך החדר.

רבי יוסף צבי קרא לעברו ואמר לו בחיך: "רבי משה! עם המפתחות הללו יפתחו בפניך שערי גן עדן...".

"כבוד הרב הראשי!", השיב ד"ר וולך בשפה הגרמנית: "תנו לי מפתח אחד של תורה משלכם, ואתן לכם בחפץ לב את כל המפתחות שבידי...".

דמותו של ד"ר וולך, מהווה ללא ספק, דוגמא חיה לאדם ששימש בחייו כלי שרת לכבוד שמים כפשוטו!

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

סיפר לי ר' חיים רזנברג, את המעשה הבא: בעת הפיגוע הנורא במסעדת 'סברו' בירושלים, התרחש נס לשתי בנות שבאו גם הן לאכול במסעדה, אך הזבנית שעמדה בפתח, יעצה להן שלא להכנס עתה, אלא לשוב בעוד שעה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על חסד, וחסדי הקב"ה עלינו

"וּבְאֵדָל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים" (ויקרא כ', כ"ו)

ביקרתי פעם אצל תלמיד חכם שחלה במחלה נדירה. ואושפז בבית חולים בתנאי בידוד. תלמיד חכם זה היה מרביץ תורה גדול ומיד יום ביומו אמר שיעור בכולל שלו לפני עשרות אברכים, ועכשיו הוא שוכב כאן כאבן דומם. על מה יש לו, לכאורה להודות?

והנה, כאשר הגעתי לבקרו, היה זה אחד מימי השיא של יסוריו הוא התפתל בכאבים איזמים, שלא יבואו על אף אחד מעם ישראל.

כשראני, רמז לי שאתקרב, העלה חיוך על פניו הכואבות, ואמר:

'על מה בעצם, יש לי לבוא בטענות; הרי ה' נתן לי הכל... הוא נתן לי אשה טובה וילדים טובים היושבים ולומדים תורה ה'; הוא נתן לי עשרות שנות חיים שבהן היה באפשרותי לישוב וללמוד בשלוח ובמנוחה; הוא זיכני להרביץ תורה; וכך הלך התלמיד חכם ומנה את כל חסדי ה' איתו, ואז המשיך ואמר:

'אז מה כבר קורה אם אני סובל פה ושם יסורים?! - - - על זה מותר לי לבוא בטענות?! - - -

החולה הזה, הרגיש שהוא מושפע בחסדי הבורא על כל צעד ושעל, למרות כל מה שעובר עליו. ואני, עמדותי מן הצד והאזנתי לדברים היוצאים מפיו, והנשאבים מלבו הוץ, המלא באמונת-תום, וחשבת לי עצמי:

הרי הקב"ה בוודאי אומר על יהודי שכזה: ראו באי עולם איזה בנים אהובים יש לי בעולמי, שלמרות כל היסורים שאני מביא עליהם, הם לא שוכחים להודות לי על מה שעשיתי למענם! "חזו בני חביבי, דמשתחין מצרה דילהון ועסקין בשמחתא דילי".

ואנחנו?!

כמה טוב לו לאדם שירגיל את עצמו לחיות בצורה כזו, שירא את חסדי ה' אתו בכל רגע ורגע, ויעצום את עיניו מהדברים 'הלא-טובים', לכאורה!

כי לבד מהעובדה שכל מה שעושה עמו הקב"ה, הכל לטובה עוד זאת - כשאדם מתרגל לראות הכל 'בעין טובה', ומתוך שיר ושבח לקב"ה - גם בשמים יתנהגו עמו אחרת, ויסיפו לו חופניים של כל טוב והצלחה.

נתבונן ונראה באיזה שפע אנחנו מצויים, ונפתח גם אנו את פינו בשי הלל והודיה לאלוקים!

דודתי ע"ה ספרה לי מעשה נורא שהיה בעיירתם גובורובה, בתקופת השואה. בצהרי יום שישי הקיפו הנאצים ימ"ש את העיירה מכל עבריה, הכניסו את כל התושבים, גברים נשים וטף, אל בית הכנסת שהיה עשוי מעץ, והבטיחו להעלות עוד מעט קט את כל המבנה באש.

אי אפשר לתאר את הדרמה הנוראה שהתחוללה שם באותן שעות. יללותיהם של הילדים והנשים הרקיעו שחקים. הפעוטות שהיו גם עייפים ורעבים בכו ללא הפוגה. הרשעים הקיפו את המבנה מכל צדדיו והכריזו שכל יהודי שימצא מחוץ לארבעת הכתלים של בית הכנסת, יהרג במקום.

בין המוני היהודים שנכלאו בבית הכנסת היה גם ר' יואל האופה, שהיה ירא שמים ביותר. ר' יואל זה, שהיה האופה של העיירה, הצליח בבקרו של יום שישי לאפות כמה חלות לשבת, אבל הן נשארו כמוזבזב בתוך המאפיה. עתה, ברגעים הנוראים הללו, עלה במחשבתו לנסות לצאת החוצה, לקחת את החלות מתוך המאפיה ולחזור לבית הכנסת, כדי לזכות את אחיו האומללים במצות לחם משנה.

האופה לא האריך במחשבותיו ולא התלבט יותר מדי. הוא נותר ממקומו וקפץ החוצה. הכל ידעו שבירחתו עלולה לעלות לו בחייו, אך הוא ביקש, דוקא ברעיו האחרונים, לזכות את כל קהל הקודש במצוה.

והנה, כעבור כמה דקות נכנס ר' יואל לבית הכנסת, על שכמו שק עם חלות טריות, והוא מכריז בשמחה "יהודים טלו ידיכם קודש, ובואו בצעו על לחם משנה, כי שבת היום לאדוננו". והיהודים

האומללים כמו שכחו לפתע איפה ובאיזה מצב הם נמצאים; שמחת המצוה העלתה אותם טפחים מעל האדמה. הכל נטלו ידיהם וטעמו מהחלות.

ואז התרחש הנס. קצין שהגיע מאי שם, הודיע לחיילים הגרמנים שעל הגדוד שלהם הוטלה זה עתה משימה חדשה בשדה הקרב, ועליהם לעזוב את המקום מיד. הנאצים הארורים, ששמרו על בית הכנסת בקשו ממנו שיאפשר להם לבצע את זממם ולהצית את היהודים, אבל הוא הורה להם לבוא אתו בזה הרגע... וכך ניצלו כל היהודים.

נס ההצלה הפתאומי, שהתרחש ממש באותו רגע בו קיימו הכל את המצוה, הביא את קהל יהודי העירה להאמין באמונה שלמה שהיתה זו מסירות הנפש של ר' יואל האופה שהצילה את הכלל.

מעשה שהיה ביהודי שנכנס לביתו וסיפר על כאבים עזים שתקפוהו ברגליו. כשהלך להבדק אצל רופא, שלחו הלה לבצע צילום מקיף של הרגל. כשהתשקיף היה בידו קבע הדוקטור שהכאבים מתעוררים כתוצאה מבריחת סידן בעצמות הרגליים. היהודי סיפר שלפני שהתחיל את הטיפול הרפואי הממושך שרשם לו הרופא, החליט ליטול את ספר "חרדים" לידיו, ולראות מה נאמר שם אודות החיובים המוטלים על רגליו של היהודי, ואלו מצוות ניתן לבצע בעזרתן. על ידי כך יוכל להיווכח במה חטא ופשע ואולי ירצה ה' את תשובתו וירפא לו.

בין יתר המצוות שמציין ה"חרדים" ברגלים, נאמר שעליהן לרוץ לבקר חולים, לנחם אבלים ולשמח חתן וכלה. בתוך כך נזכר מידוענו שזמן קצר לפני שתקפוהו הכאבים ברגליו, שמע על חבר טוב המאושפז בבית חולים, ומחמת עומס הטרדות שהיו לו לא הלך לבקרו. תוך כדי דיבור נזכר גם שזלזל בניחום אבלים של קרובי משפחה וגם בשמחת חתן וכלה.

החליט האיש לאזור כח, ולמרות כאביו העצומים שהלכו ותכפו, התאמץ לקיים שלוש המצוות הללו ברגליו, ואף סיפר את סיפורו וביקש שישלחו לו על שלא ניצל את הרגליים לקיום המצוות הללו. וראה זה פלא, בתוך זמן קצר מאוד הוטב המצב, הכאבים פחתו מיום ליום, עד שלא נזקק כלל לטיפול הרפואי, וקם והיה כאחד האדם. ללמדנו, שעוד לפני שמתחילים בטיפולים רפואיים יש לבצע טיפול יסודי ב"מדה כנגד מדה" ולנסות לאבחן את המידה שחטאנו בה, כדי ללמוד ממנה על המידה שנענשנו בה.

סיפר לי ר' חיים רוזנברג, בוגר ישיבת חברון את המעשה הבא בעת הפיגוע הנורא במסעדת 'סברו' בירושלים, התרחש נס לשתי בנות שבאו גם הן לאכול במסעדה, אך הזבנית שעמדה בפתח, יעצה להן שלא להכנס עתה, אלא לשוב בעוד שעה. היא הסבירה את עצתה

בכך שהמסעדה עמוסה מאוד, ואם הן תכנסנה עכשיו לא תוכלנה לשבת בנח.

שתי הבנות, שהגיעו מארצות הברית לביקור בארץ ישראל, שמעו לעצה, והמשיכו בדרכן, במחשבה לשוב למסעדה מאוחר יותר.

אחרי שעה קלה התרחש הפיגוע, ובעקבותיו הקטל הנורא. שתי הבנות ניצלו מן הפגיעה הקטלנית, ואילו העובדת ההיא נפגעה קשות, והוכרחה לעבור כמה ניתוחים.

למרות שעובדת המסעדה הסבירה את דבריה ב'סיבה טבעית', בכך שהמקום עמוס, ראו בה הבנות שליחה מן השמים להצלתן הפלאית. הן באו לבקרה בבית החולים ואמרו לה שהן חוזרות עתה לאמריקה, ואם היא תזדקק להן פעם בארצות הברית, לסיוע רפואי, או כל סיוע אחר, שתתקשר אליהן, והן עצמן תבואנה לסייע לה.

ואכן, לאחר כמה שבועות יעצו הרופאים לפצועה, שאם ברצונה להרפא לגמרי מפציעותיה, כדאי לה לנסוע למנתחים פלסטיים באמריקה, שיעשו את המלאכה על הצד היותר טוב.

היא שמעה לעצת הרופאים, ולפני שיצאה לארה"ב הודיעה לשתי הבנות שהיא מגיעה לטיפול.

הבנות קיימו את הבטחתן ובאו בעצמן לשדה התעופה על מנת לקבל את פניה, ולעמוד לימינה בכל עת שהותה בארצות הברית.

והנה כבר למדנו מכאן על גודל שכרה של העובדת, שלמרות שלא עשתה מאומה, רק יעצה לשתיים שלא להיכנס למסעדה, אבל המציאות היתה שבכך היא הצילה אותן, ולכן זכתה היא עצמה לאחר מכן לטיפול מסור ונאות על ידי הניצולות.

אבל זה עוד לא הכל

כשאמרה המצילה שהיא נזקקת לניתוחים פלסטיים מקצועיים, עמדו שתי אפשרויות בפני הבנות, או לקחת אותה לבית חולים הסמוך מקום מגוריהן, או להתאמץ יותר ולנסוע עד לאחר המרכזים הרפואיים בבולטימור, שם אפשר להשיג רופאים מקצועיים יותר. השתיים הסכימו ביניהן לותר על יום עבודה, ולקחת את החולה לבולטימור. היה זה במרחק רב ממקום מגוריהן וממקום עבודתן בניו יורק.

ולמרות הקושי שבדבר, לא חסו הבנות על שום דבר, ולקחו את האשה לבולטימור.

ומה קרה אז?

שתי הבנות הללו עבדו באחד המשרדים היוקרתיים ב... 'מגדלי התאומים', ובאותו יום שויתרו על עבודתן ונסעו עם החולה לבולטימור, התרחש הפיגוע הנורא בניו יורק, ו'מגדלי התאומים' קרסו תחתיהם. המשרד בו עבדו השתיים, נהרס כמובן עד היסוד ולא נותרה ממנו אבן על אבן.

רק לחשוב מה היה קורה אילו לא היו מותרות על יום העבודה ונשארות בניו יורק - - -

המסירות לגמול חסד עם הזולת - היא שהצילתן מצרה נוראה זו.

(מתוך הגדה של פסח - חישוקי חמד)

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלך מייל: dirshu@dirshu.co.il

בכניסה לבית המשפט המחוזי בנצרת עמדה התובעת, לנוכח בואי הקשיחה את עמדתה וקראה לעברי: "הרב גרוסמן, אם באת לתת עדות אופי בתיק פלוני, חבל על הזמן שלך"

הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א על 'ואהבת לרעך כמוך'

עדות אופי

בכניסה לבית המשפט המחוזי בנצרת עמדה התובעת, לנוכח בואי הקשיחה את עמדתה וקראה לעברי: "הרב גרוסמן, אם באת לתת עדות אופי בתיק פלוני, חבל על הזמן שלך".

היא היתה פרקליטה מוערכת מאוד, ושימשה כתובעת מטעם הפרקליטות. היא ידעה את חומרת התיק והבינה כי לכאורה, ירשיע בית המשפט את הנאשם. "הפעם זה לא יעזור לך", הוסיפה בשחצנות.

לבי הלם בחוזקה: אולי באמת חבל על הזמן שלי? עודי משחזר את הנסיעה עד לכאן, ורגליי נשרכות כבכבלי קסם אל עבר האולם. טובה ליהודי צריכה שתהיה בשלמות, עם כל רמ"ח האיברים ושם"ה הגידים.

וכך, חדור רצון עז, נכנסתי אל אולם בית המשפט. אני אעשה את שלי, והק-ל המשפט יעשה את חלקו.

כשיצאתי מהבית בבוקרו של יום, היו פני מועדות לירושלים, עיר הקודש. זכרתי היטב את עדות האופי שהתבקשתי למסור על יהודי יקר שטפלו עליו עלילת דברים; אך הלו"ז הקשיח שיהיה עמי אילץ אותי לנסוע לירושלמה, שם נערך כנס של בהשתתפות כל רבני הארץ. הכינוס המפואר נערך בירושלים, והשתתף בו גם ראש הממשלה דאז. התבקשתי לנאום ולהביא את דבר הרבנים.

לא חשבתי שאני יכול או שמותר לי לוותר על המפגש הזה, שכן בעצם קיום הכינוס יש קידוש השם גדול, ובוודאי לא ניתן לפתע פתאום להודיע על ביטול בואי. מיניתי את שני מקורביי, סגן ראש העיר דאז, ר' נחום אסולין, ומנכ"ל המוסדות דאז, ר' חיים ביטון, שייסעו לנצרת למסור את עדות האופי במקומי, ונסעתי בלב רגוע ובטוח לירושלים. בעיצומה של דרך, עוד אני מכין את הנאום המבוסס כולו על הכתוב ואהבת לרעך כמוך אני ה', החילותי להתעמק בדברים. חז"ל אמרו על פסוק אחר בפרשה, כי "אני ה'" רומז שהקב"ה "נאמן לשלם שכר".

בוודאי יש דברים בגו. נכון שמתאים יותר לדרוש רמז זה על הפסוק (ויקרא יט, טז) לא תעמוד על דם רעך אני ה': אדם שרואה את חברו טובע בנהר והוא רץ להצילו - ה' יתברך, היודע הכל, נאמן לשלם שכרו על כך, אך אולי ניתן להוסיף ולומר במצות ואהבת לרעך כמוך, שאף כאן נאמרה הבטחה זו של "אני ה'" - נאמן לשלם שכר.

וכל כך למה? אמרתי לעצמי, במצות "ואהבת" יש לפעמים דברים עלומים ונסתרים, מכוסים ובלתי נראים - כמו אדם שמוותר מעצמו, מדמו מחלבו, עבור הזולת. וכי מי יודע את זה? מי יודע את זה? מי יודע לכמת ולשער את גודל הטרחה וההשקעה בזולת, כשהן נעלמות מעיני כל בשר?

על כך באה הבטחת התורה. אומנם בני אנוש לא ישכילו לדעת כמה ויתר אדם מעצמו עבור רעהו והזולת - אך אני, ה', נאמן לשלם שכר ויודע כל מעשיהם ופעולותיהם של בני האדם.

עוד אני כותב לעצמי את ראשי הפרקים, ולבי נחרד בקרבי: והיכן אני? רק להטיף לזולת על ואהבת לרעך כמוך - ואני עצמי איני נוהג כן. לפתע נחו עיניי על המילה כמוך. אם תתנהג כן, תוכל להטיף לאחרים, אמרתי לעצמי. ואהבת לרעך - כמוך: קודם כל אתה. קשוט עצמך תחילה.

ואז אמרתי לנהג: "אחורה פנה, סע לנצרת". "מה קרה?" שאל.

"במקום נאום לכינוס הרבנים הכנתי עדות אופי לפלוני", אמרתי לנהג בחיוך, והרכב סבב וחזר לצפון.

בצעדים לא קלים הת"ששתי על כיסא באולם בית המשפט. דבריה של התובעת הלמו ברקותי. ושמא אכן לא הייתי צריך לוותר על כינוס הרבנים הנכבד בעיר הקודש. "הפעם זה לא יעזור לך", הדהדו באוזני המילים של התובעת. "בית המשפט", נשמע הכרוז, וחבר השופטים עלה בזה אחר זה לדוכן.

מדוע פני הסבא מקלם שזהו תמיד מזיו קדושת השבת, חשכו באחת השבתות?

רחמנא אידכר לן קנאותיה ורחמנותיה של רבי יוסף חיים!

הרב ישראל ליוש

"לא תשנא את אחיך בלבבך..." (ויקרא י"ט, י"ז)

הנה עה"פ 'ואהבת את ה' אלוך בלבבך', דרשו חז"ל: בשני יצריך, יצר טוב ויצר הרע. אם כן גם 'לבבך' הנאמר בלשון רבים בפסוק 'לא תשנא את אחיך בלבבך' דורש ביאור, על אלו שני לבבות דברה התורה?

נוסיף ונדרוש ביאור לדברי התוס' (פסחים ק"ג ב) שהקשה על דברי הגמרא שהפסוק 'כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו' מדובר במי שמצוה לשנאתו, כי ראה שעבר עבירה. אם כן, מדוע צריך לכונן את יצרו ולטעון לשונא לפני שפורק לאוהב, הרי מה שייך כפיית היצר אם יש מצוה לשנאתו?

ותירצו התוס': "וי"ל כיון שהוא שונאו, גם חבירו שונא אותו, דכתיב: 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם', ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה, ושייך כפיית יצר".

ודבריו אינם מובנים, כי הרי מדובר באדם שמצוה לשנא אותו, אם כן, מהו שיעור השנאה המותרת, ומהי השנאה הגמורה האסורה? לביאור הענין נקדים את דברי המאירי (יומא ע"א) וזה לשונו: "לעולם לא תהא שנאת אדם מונעתו מלהיטיב לחבירו בכל מה שאפשר לו להטיב, והוא שנאמר: 'לא תשנא את אחיך בלבבך'. וילמד אדם מדת קונו, ודרך צחות אמרו בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם. אדם מקניט את חבירו, יורד עמו עד לחייו. מדת הקב"ה, קלל את הנחש, עולה לגג, מזונותיו עמו. יורד לרקייע, מזונותיו עמו. קלל את העבד, אוכל מה שרבו אוכל ושותה מה שרבו שותה..."

ודבר פשוט הוא שדברי המאירי עוסקים באדם שמוותר לשנא אותו עפ"י התורה, כי הוא לא יורה הוראה למי שעובר על דברי תורה, ומכל מקום הוא מדגיש את החובה לדאוג לצרכיו, כמדתו של הקב"ה שדאג גם לצרכי מי שקילל אותם בעבור מעשיהם.

והענין הוא, כי המצוה לשנא את מי שעבר עבירה, הוא כדי להוקיע מהלב מעשים מעין אלו, שלא יתקרב מהם בעבודת ה' וביראת שמו. ולכן אסור לשנא את האדם אישית אלא את מעשיו, כדי שליבו לא יחמוד לעשותם. אם כן, זהו כפיית היצר האמורה במצוות פריקה וטעינה, ראשית עליו לטעון לשונא, כדי שישנא את המעשים בלבד ולא את האדם, וממילא חבירו לא ישנא אותו ולא יבוא לידי שנאה גמורה.

מעתה נבין מהן שתי הלבבות באזהרת 'לא תשנא את אחיך', גם כאן נדרוש שאלו הם היצר טוב והיצר הרע, כי אף מי שמוותר לשנאתו, צריך לשנאתו רק עם היצר הטוב, היינו רק את מעשיו הרעים, וחלילה לא להיגרר לשנאה עם היצר הרע, שהיא שנאה לאדם עצמו

האסורה בתכלית, וכלולה בעוון 'לא תשנא את אחיך..'. אף כאשר מדובר באדם שמצוה לשנאתו.

פניו של הסבא מקלם זצ"ל תמיד זהרו בשבת קודש מהוד קדושתה, כך סיפר הגאון רבי שלמה וולבה זצ"ל משמו של המשגיח הגאון רבי ירוחם ליבוביץ ממיר זצ"ל, שבת אחת, נבהלו תלמידיו לראות כי שריו הוא בצער וזהו השבת חשכו מפניו והנה הם כבימות החול. לאחר הבדלה, נאנח הסבא ואמר: 'אחד המשכילים (שהתפרסם בשנאתו לתורה ולומדיה) מת!, מי יוכל להתבונן ולהכיל צער הנשמה בבואה לעולם האמת ובעמדה בדיון!'

בדומה לכך היתה תגובתו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שעל אף קנאותו הבלתי מתפשרת למשכילים ושנאתו הגדולה למה שהם מיצגים, ריחם עליהם, כפי שמספר רבי משה בלוי זצ"ל בספרו 'על חומות ירושלים': "פעם בעת הביקור היומי אצלו נתגלגלה שיחה על אחד המשכילים ואחד הנוכחים הוסיף את המילים 'ימח שמו'. אז אמר לי רבי יוסף חיים: 'אין אני נוהג להתבטא כך, הקב"ה הוא בעל הרחמים, אין לנו מושג מגודל רחמיו, ברור שיכול הוא לרחם גם על רשעים כאלו. האמן לי שעיני לא תהיה צרה אם יודע לי שגם אותו משכיל ירוחם מאת הקב"ה ואפילו אם יבוא לחיי העוה"ב. כשהם בעולם הזה אנו מחויבים להתנגד להם כפי שתבעה התורה, כי בעולם הזה הם מזיקים ומקלקלים, מה שאין כן כאשר הם כבר עברו לעולם העליון..."

"כלום חושב אתה שאין בו כל צד זכות?! הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה, ואפילו שכר שיחה נאה... אין עבירה מכבה מצוה, וזכות אינה בטלה אפילו באלפי חובות..."

הספור הבא יספר שוב את רגישותו הגדולה של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לטובת זולתו, אף כאשר מדובר היה בגדול מתנגדיו, שבימים רגילים הפעיל עליו ועל דעותיו את קנאותו הגדולה.

המשך בעמוד 20

'דער לונדונער-עילוי'

בני ירושלים של מעלה שזכו לשהות במחיצת ה'בריסקער-רב',
הטשיבניער-רב וה'חזון איש', הכירו מימי ילדותם את הראב"ד
בתור דער 'לונדונער-עילוי'. אחד מהם היה מורי זקני, הגה"צ רבי
נטע פריינד זצ"ל, שהיה ידידו הקרוב של יבדל"ח הראב"ד רבי משה
שליט"א שהגיע מלונדון לארה"ק, וכך סיפר לי בשעתו:

רבים מגדולי ישראל שהגיעו לאנגליה, קבעו אכסניה בביתם של
הורי הראב"ד שליט"א, הרב רבי אשר שטרנבוך זצ"ל היה ממשפחה
מיוחסת ירא ושלם. הגאונים שפקדו את ביתם היו: רבי אלחנן
וסרמן; רבי הירש גליקסון; רבי אהרן קוטלר ורבי אליהו דסלר. ואם
הראב"ד הייתה מבקשת תדיר לבניה להסתכל על גדולי הדור שהיו
נמצאים בביתם, ואומרת להם 'חזו חזו בני איך נראה גדול אמיתי',
התבוננו איך הם מנצלים כל רגע ללימוד התורה.

הגר"מ שליט"א היה מנצל את הימצאותם של ענקי התורה והרוח
האלו בסביבתו, והגאונים הללו חיבבו אותו עד למאד בשל גאונותו
המופלאה והייחודית, וכך נעשה מקורב לגדולי ישראל כבר מגיל
צעיר מאוד. במשקפיים של תורה ובמבט של הלכה, היה מתבונן
ועוקב אחר כל תנועותיהם והליכותיהם, ודולה מהבאר הגדולה
להשקות ממנה תורה ויראה, לדורות הבאים. גדולי ישראל
השתעשעו עם העלם רבי משה, וכינוהו בתואר 'עילוי'.

שמו התפרסם באנגליה בילדותו, כאשר בתחרות חיבורים לילדים
בכל רחבי אנגליה, נקבע מקומו באחד המקומות הראשונים מתוך
מיליוני ילדים! היה הדבר לגאווה גדולה למנהלי ומוורי בית הספר,
וכששמעו על תוכניתו לעזוב את בית הספר כדי ללכת ללמוד
בישיבה קדושה, נתמלאו בזעם רב וניסו לפעול להניאו מכך.
במסגרת פעולותיהם פנו לקרן מלגות הממשלתי של בריטניה,
התומכת בתלמידים מוכשרים שעתידם לפניהם, והשיגו מהם
מימון עבור משה הצעיר ללימודים בחינם באוניברסיטה עם מילגה
חודשית קבועה, אולם הגר"מ שליט"א בשלו 'נפשי חשקה בתורה'
- ולא אבה לשמוע על צד כזה, וזאת כמובן אף במושגים של הימים
ההם כאשר לא היה הדבר מובן מאליו, במיוחד בחו"ל, ללכת ללמוד
בישיבה קדושה, וכ"ש לא במסירות נפש. וכשבאו הדברים לאוזני
ראב"ד לונדון, הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, אמר: "מובטחני
בו שיהיה מורה הוראה בישראל ועוד לגדולות הוא נוצר".

ובכך לא תם הסיפור: ניסיונות הנהלת בית הספר להביא אליהם את
רבי משה לא תמו, ופנו למשטרה בדרישה להעמיד למשפט את
האם הצדקנית, על שאינה שולחת את בנה לבית הספר, והמשטרה
פתחה מיד בחיפושים אחר רבי משה. המשטרה פקדה את ביתם
כמה פעמים לבוא לקחת את רבי משה לבית הספר המקומי - על פי
'חוק חינוך חובה', אך הגר"מ שליט"א נשמט מידם בכל פעם.

המשטרה לא אחרה להזמין את האם הצדקנית למשפט, בהאשמה
חמורה שעוברת על החוק, והשופט פסק להטיל עליה קנס גדול של
5 פונט! באם תמשיך לא לשלוח את בנה לביה"ס, אך האם שילמה

"בשעה שהיה רבי אלחנן מגיע לביתנו, היה אבא סוגר את חנותו
ומתמסר לעזרת הגאון רבי אלחנן - ללוותו בדרכיו ולהיות לו לעזר
במקום ניכר, ובפרט שרבי אלחנן לא הכיר את שפת המדינה -
אנגלית, והיה נצרך לסיוע בכל אשר הלך, ובזמנים שאבא זצ"ל לא
היה יכול ללכת ללוותו, הייתי מתלווה אליו להנחותו ברחובות העיר
לונדון".

לאחר פטירת אבי המשפחה רבי אשר זצ"ל, לא היה יכול רבי אלחנן
להמשיך להתאכסן אצל האלמנה, אך מ"מ המשיך לבוא לביקורים
מידי פעם והיה מנצל את ההזדמנות בבואו לביתם לקרב את התומים
ולדבר דברי נחומים ואמונה על ליבם, והיה בוחנם על תלמודם. ואז
היה הגר"מ שליט"א ממלא מקום אביו בתפקיד להנחות את רבי
אלחנן ברחובות העיר, והיה מלווה אותו לבית הכנסת מידי יום,
ואז היה שומע את דרשותיו בבתי הכנסת. רבי אלחנן שעמד על
טיבו, התבטא עליו בזה"ל: 'הוא דבר שיש בו ממש', וכאשר היה כבן
שש או כבן שבע, נבחן אצל רבי אלחנן על סוגיא דשכיר ותושב
בקיודשין, ור' אלחנן הוסיף לו גם ביאור בדברי הגמ'.

האם ביקשה ברכה עבור בנה 'משה' מרבי אלחנן זצ"ל, אולם הגאון
רבי אלחנן סירב לכך, שכן סבר שאין לברך על ענייני רוחניות
(מאחר שלא מועיל ברכה לרוחניות, ועוד שהדבר עלול לגרום
לילד להבין שהוא לא צריך לעמול - מאחר שהוא יכול לסמוך על
הברכה), אך היא בתקיפותה אמרה לו: 'איך בין א אלמנה, און איך
הייס אייך'... - 'אני אלמנה ואני מורה לכם לברכו'. ואכן, הגאון רבי
אלחנן הסכים ובירכו, והפליג מאד בברכתו באריכות וכאשר נשאל
הראב"ד שליט"א מה בירכו? לא אבה לומר, אלא רק זאת: 'כשהוא
ברך, אז הוא כבר ברך'...

**מספר הראב"ד שליט"א על ימי עלומיו שליווה במקום אביו את
הגר"א וסרמן זצ"ל:** "ביום מן הימים הוצרך הגאון רבי אלחנן הי"ד
לנסוע באוטובוס, וליוויתי אותו בדרכו. בלונדון כבר באותם ימים
היו מושבי האוטובוס מרופדים, והגאון רבי אלחנן ביראתו הטהורה
חשש שמא הריפוד עשוי משעטנז, וישנן דעות בפוסקים שאסור
לשבת על מושב העשוי משעטנז, ולכן עמד בזמן הנסיעה, וזאת
על אף שלפי חוק המדינה בלונדון באותם הימים, היה אסור לעמוד
באוטובוס בשעה שהיה כיסא פנוי לשבת.

"נהג האוטובוס שהבחין ברבי אלחנן עומד בנסיעה בשעה שלידו
היה כיסא ריק, צעק על רבי אלחנן שהוא עובר על החוק, באשר אינו
יושב על הכיסא הפנוי. רבי אלחנן שלא ידע כיצד לבאר לנהג הערל
את חשש האיסור, ביקש הימנו, להשיב לנהג קצרות באנגלית:
'זה לא כשר'. אולם הנהג ענה בזעם: 'לא ביקשתי ממך לאכול
את זה, בקשתי ממך לשבת על זה'. והורה לרבי אלחנן לרדת מיד
מהאוטובוס, ואכן רבי אלחנן ירד מיד מהאוטובוס, ועשה את דרכו
רגלית כדי להינצל מאיסור שעטנז - מעשה זה עם היראת שמים
העילאית של רבי אלחנן, נחקק בליבי מימי עלומי, והדבר שימש לי
כאבן דרך ביראת שמים לימים הבאים".

אחוז. ואכן הגוי לקח משקאות חריפים שהינם חמץ וכיוצא באלו, ונטלם עמו בהתחייבות שישלם לאחר הפסח את שוויים בניכוי שני אחוז.

"בסוף נתברר שהגוי הזה, נשוי רח"ל למתבוללת, ולמרות זאת היא עצמה רצתה עוד להחזיק במנהג 'מכירת חמץ', וביקשה למכור לבעלה את החמץ, אך הוא טען לה שהמכירה איננה אלא 'העמדת פנים', והיהודים אינם מתכוונים באמת למכור, אולם האשה טענה מנגד, כי היהודים מוכרים את חמצם בלב שלם, והם עושים הכל כדי שלא להיכשל חלילה באיסור 'בל יראה ובל ימצא'. הבעל, שלא השלים עם דעת אשתו, החליט להעמיד את בני העיר בניסיון לראות מי הצודק בוויכוח הזה, והלך לבקש את החמץ מבני הקהילה.

"לאחר שנוכח במסירות הנפש של בני הקהילה, וכיצד הם נחושים לקיים מצוות התורה כהלכתה, הוא יצא מכליו מרוב התפעלות, ובא אלי עוד באותו היום - ביו"ט ראשון של פסח, וביקש להתגייר כדי להיות חלק מעם נפלא כזה. השבתי לו, דבר ראשון שיידע שקשה להיות יהודי, והוספתי עוד וביקשתי, שעכ"פ בפסח יואיל נא בטובו להישאר גוי, מפני שאם יתגייר מיד, החמץ של כולם יאסר, וגם הוא בעצמו יעבור ב'בל יראה'..."

(קטעים מלוקטים מהמודיע ערב פסח תש"פ)

את הקנס בשמחה, ובלבד שבנה משה ילמד תורה בטהרה בשיבה קדושה, ואז נכנס ללמוד בשיבת 'תורת אמת' שעמדה בראשותו של הגאון הצדיק רבי משה שניידר זצ"ל, חתנו-חורגו ותלמידו חביבו של מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל, שהיה שלהבת אש קודש של אמונה לוחטת, וקנאות לכבודו יתברך ומסירות לכל דבר של כבוד שמים.

בשנת תשמ"א נקרא הגאון הנודע רבי משה שטרנבוך שליט"א לכהן פאר ברבנות במדינת יוהנסבורג שבדרום אפריקה - בקהל עדת ישורון, שם היה משך ט"ו שנים - עד שנת תשנ"ו, ומסר שם שיעורים שונים במקצועות התורה בהלכה ובאגדה. השיעורים השונים שמסר על סדר פרשיות התורה, כתב בספרו 'טעם ודעת על התורה'.

מספר הראב"ד שליט"א על סיפור שהיה לו בימי כהונתו ביוהנסבורג: "שנה אחת לאחר שמכרתי את החמץ של בני העיר כדת וכדין, הופיע הגוי ביו"ט ראשון של פסח בבוקר על דלת ביתי, וביקש לקבל לידי את החמץ שנמכר לו בערב החג. השבתי לו, שיכול לקחת את חמצו, אך כפי שסוכם בשטר המכירה עליו לשלם את הכסף על כך בניכוי שני אחוז. הנכרי שמע והלך לדרכו. מיד לאחר מכן, הנכרי דפק בהרבה בתים וביקש את החמץ שנמכר לו בערב הפסח וקיבל מכולם את אותה התשובה - שהוא רשאי לגשת לארון שבו מוצרי החמץ ולקחת כאוות נפשו, אבל כמובן בתמורה לתשלום בניכוי שני

המשך מעמוד 5 | הגה"צ רבי אריה שכטר זצוק"ל

שאלו תבחין בדבר, תשאל ותברר, וכך יודע לה שפלוני הוא שנתן לבנה כריך עם ריבה.

ומה הענין שתדע?

התשובה היא, כי עצם העובדה שהיא מגלה שיש מי שאוהב את הילד שלה ודואג לו, מרבה את רוח האהבה והאחוה, השלום והרעות בין בני ישראל! האוירה הופכת להיות נוחה יותר, נעימה יותר, אוהבת יותר ומפרגנת יותר.

אני זוכר שפעם הלכתי ברחוב בשווייץ, כשאני אוהז בידי תיק ג'ימס בונד. מרחוק הלכה אשה יהודיה צעירה עם טולון ובתוכו שני ילדים. האשה לא ידעה שיש לי שמיעה חדה, כך שיכולתי לשמוע מה היא מדברת, למרות שדברה מאד בשקט... שמעתי כיצד היא פונה אל בורא העולם בבקשה חרישית: "רבונו של עולם! אנא תן ליהודי הזה הצלחה, שיקבלו אותו בכל מקום בסבר פנים יפות, ויתנו לו צדקה ביד רחבה!"...

למרות שלא עסקתי באותה עת בהתרמה לצדקה, מאד התרגשתי מעצם דאגתה של אשה יהודיה לאחיה היהודים על אף שאינה מכירה אותם.

זוהי אהבת ישראל אמיתית! לאהוב כל יהודי מוכר או לא מוכר! לאהוב כל אחד! וממילא יתקיים בנו מאמר הכתוב "אני ה'" והקב"ה יתאוהב לשכון בתוכנו.

(מתוך הספר 'אריה שאג')

אחד מאיתנו ביכר לתת את חייו כדי להציל את חיי חברו, אף כי לאמיתו של דבר שנינו חפים מפשע!"

הדברים נגעו עד עומק לבו של המלך, קרא בהתלהבות: "מוכן אני לחוס על חיי שניכם אך בתנאי אחד, הביאוני נא בברית ידידותכם, עז רצוני להיות שלישי בחבורתכם!"...

זהו שאמר הכתוב: "ואהבת לרעך כמוך" - אם תאהב את רעך, כפי שאתה אוהב את עצמך, אזי "אני ה'" - הקב"ה כביכול מצטרף לחברותא קדישא שלכם...

כאיש אחד בלב אחד

בכל מסעות בני ישראל במדבר היו מריבות ומחלוקות, רק על המסע האחרון שלפני מתן תורה נאמר: "ויהן שם ישראל נגד ההר" (שמות יט, ב). מבאר רש"י: "כאיש אחד בלב אחד". אמר הקב"ה: אם ישראל שרויים באהבה ובאחוה, מפרגנים זה לזה ואין ביניהם קנאה ותחרות, הרי שהגיע זמן מתן תורה!

חז"ל (שבת י"ע"ב) אומרים: "הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו. מאי עביד ליה? אמר אביי, שייף ליה משחא ומלי ליה כוחלא". מפרש רש"י: "ישפשפנו בשמן או יתן כחול בין עיניו, דבר הנראה, שתשאלנו אמו מי עשה כן, ויאמר לה התינוק פלוני עשה, וגם פת נתן לי".

במציאות של ימינו ניתן לומר, שכאשר אדם מכין ומורח לתינוק כריך עם ריבה, עליו למרוח מעט ריבה גם על שפתי התינוק, כדי

תפילה והסכים, וכתב:

"יהר"מ ה' אלקי ואלקי אבותי שניזהר מלשון הרע ממחלוקת ומשנאת חנם, ותטע בליבנו ובלב כל עמך בית ישראל אהבה בין איש לרעהו, ויקוים בנו שנמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם".

ומפליא הסיפור שסיפרו בני הבית שאירע בשנה האחרונה בו נחלש רבינו מאד, והיה קשה עליו הדיבור מאד, והיו הרופאים המסורים מגיעים כמעט מידי יום ביומו כדי לבדוק את מצב בריאותו של רבינו. יום אחד נכנס א' מהרופאים לבדוק את רבינו ואחר שבדקו, ישב ודיבר והיה נשמע איזה דבר גנות על איזה אדם, לפתע מעיף הרופא מבט על רבינו, ואמר אני רואה שמשוהו מציק לו, שאלו בני הבית האם מציק לו משהו וזעק רבינו "לשון הרע! לשון הרע!".

וכן היה מעורר רבות שגם המורים לא יבזו תלמידים ולא יעשה להם דברים הגורמים לבושה, וכן הורים לילדיהם, כמו שמובא בספר חינוך מצוה של"ח (עי' קובץ אגרות מכתב מתאריך כ"ו סיון תשס"ט מש"כ שם באריכות).

רגישות יתר גילו על פניו כאשר היה מדובר בהרחבת דיוור, כאשר שכנים רוצים להוסיף תוספת בניה ונראה לשואל שהבניה תכער

המשך מעמוד 16 | הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א

ראש ההרכב היה נשיא בית המשפט המחוזי בנצרת, השופט עבד אל-רחמן זועבי, לימים שופט בבית המשפט העליון.

אולי אכן זה תיק גדול וכבד, ואל לי להיכנס לכאן? התגנבה בלבי מחשבה; אך מיד הדפתי את ההרהורים ואמרתי לעצמי; ואהבת לרעך כמוך - אני ה'. את חלקי אני עשיתי; ריבוננו של עולם, עשה נא את חלקך.

השופט מרים את עיניו מהתיק ומבחיין בי. "הרב גרוסמן, למה באת לכאן?"

אמרתי שבאתי לתת עדות אופי.

המשך מעמוד 17 | הרב ישראל ליוש

בזמן שלטון הטורקים בארץ ישראל, כתב אחד מגדולי המשכילים מאמר שבקעו ממנו צלילי מרידה בשלטון, הוא נאשם בעוון הסתה למרד ונכלא מאחורי סורג ובריח, והיה צפוי לגזר דין מוות או לגלות ארוכה.

קבוצת קנאים ראתה במתרחש הזדמנות להיפטר מאותו משכיל שנלחם בעוז באנשי היישוב הישן. לשם כך הם כתבו מכתב לשלטונות עליו חתמו כמה מרבני ירושלים ובו עידוד לגרשו לטורקיה, גם אל רבי יוסף חיים, שהיה מגדולי הלוחמים נגד אותו משכיל, הוגש המכתב כדי שיחתום עליו, אך הוא סירב.

בהבינם את כובד משקלו של המכתב כאשר חתימתו של רבי יוסף חיים מתנוססת בראשו, פנו הקנאים אל מרן הרב מבריסק זי"ע ובקשו ממנו שישפיע על תלמידו רבי יוסף חיים לחתום על המכתב, אך למרבה פליאתם, לאחר הרהור אמר: "אם רבי יוסף חיים אינו

את הבנין ולכן רוצה להתנגד, ענה לו רבינו בחכמה: "וכי יש דין של 'זה קלי ואנוהו' על בית? ובהזדמנות אחרת כשהגיע למסור שיחה בבית מדרש 'חניכי הישיבות' מעלות דפנה בירושלים, הביע צערו ברבים על ענין זה ואמר "יש אדם שמשפחתו גדלה וצר לו בביתו, ומן הצורך להרחיב את ביתו ולהוסיף עוד חדר, בכדי שיהי' לו מקום נוסף להשכיב את ילדיו, ותמיד נמצא איזה אדם שמתנגד להרחבה, ולמה? מה אכפת לו? הלא הוא נמצא במערב, והשני נמצא בצפון או במזרח, ואינו רואה אותו כלל, ואין לו שום סיבה להתנגד, אבל בכ"ז הוא אינו מסכים, ומה איכפת לו אם יהי' לשכן שלו עוד ד' אמות להשכיב את הילדים?"

"אני לא יודע מדוע, הרי כולם יהודים טובים, ולכן צריך בזה חיזוק מאד, ושמעתי מדיין באחד מהב"ד שרוב המקרים של אנשים שמגיעים לדין תורה בעניינים אלו התובע אינו צודק, ורק מה שהחל מריבה ביניהם ובסופו של דבר מגיעים לדין תורה, למה הוא באמת מתנגד? ולמה אינו יכול לתת את הטובה הזו?". וסיים את דבריו שהיסוד צריך להיות לראות שיהיה לשני רק טוב ובזכות זה כ"א יזכה שלא יהי' לו שום רע.

"בבקשה", אמר השופט והוסיף; אתה לא צריך לגשת לדוכן, אתה יכול לעמוד במקומך".

פני התובעת קפאו. היא ידעה שהפסידה את המערכה. פעם אחר פעם היא ניסתה לסתור את דבריי, אך השופט אמר לה בקול נחרץ: "הפעם זה לא יעזור לך" - מילים כה מוכרות, שאך לפני כמה דקות נאמרו על ידי התובעת עצמה אלי.

הקב"ה, הנאמן לשלם שכר, שילם במזומן על מצות ואהבת לרעך כמוך, שעליה טרחתי ויגעת

(מתוך הספר 'אור השבת')

חותם, ודאי טעמו ונימוקו עמו", והסביר: "כל עבירה, עונשה מפורש בתורה, על עבירות שעונשם ל"ט מלקות, אם יוסיף המכה מכה אחת, יעבור על לאו דאורייתא של 'לא יוסיף להכותו', הוי אומר כי גם אם עבר על עבירה מפורשת בתורה, אין זה אומר שהותרה הרצועה, עונשו מוגבל וקבוע ואסור להוסיף עליו..."

"הוא הדין בנידון דידן, לו ידענו שהשלטונות הטורקים דנים את הנאשם עפ"י חוקים מסודרים, ניהא, אולם עונש החבישה בבית האסורים הטורקי הרי כולל עינויים גדולים, ולית דין ולית דיין, עונש זה הוא בלתי מוגבל, אם כן צדק רבי יוסף חיים בסירובו לחתום על מכתב שהיה גורם לעונש חמור שכזה..."

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו לו:
israel.layosh@gmail.com

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 40 | אייר תשפ"א | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מזן הגד"א לוי שליט"א ראש ישיבת שכר שכיר וחבר מועצת ג"ת בשיעור בישיבת בין הזמנים המרכזית בתפרח בהשתתפות מזן הגד"א פילץ שליט"א ראש ישיבת תפרח

ראש ישיבת דנה של תורה בכרמיאל, הגאון רבי אברהם סטוארט שליט"א באתרא קדישא מירון, עם בני הישיבה במעמד תפילה להצלחת המשפט נגד הצו פינוי העומד על הישיבה.

המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א בשיחה בישיבת 'אורחות תורה'

חבר מועצתה"ת וראשי ישיבת גרודנא הגאון רבי יצחק הקד

שהיה מאושפז במצב קשה מאוד והחלים במשך תקופה ארוכה, חזר לישיבה לראשונה ומסר שיעור בפני תלמידיו

בינוס חיזוק והתעוררות נערך ערב תחילת הזמן

ברמה ג' בבית שמש בהיכל בית הכנסת המרכזי שבראשות הגד"א מאירוביץ מרא דאתרא רמה ג'

בהשתתפות מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א והגאון הגדול רבי יצחק אורחי שליט"א

מנחם המדפסות בעיר לייקווד

הלוויית הגד"ק קדישזוידטה זצ"ל יוצאת מהיכל ישיבת לייקווד כחצות ליל מוצש"ק תו"מ

חברי בד"צ שארית ישראל הגאונים רבי צבי וזכר שליט"א ורבי שבח צבי דזונבלט שליט"א בסיוור מוקיף בשחיטה במפעל 'עוף ירושלים'

ערב ראש חודש אייר תשפ"א אחרי ותיקין בדיל ניו ג'רזי עושים ברכת אילנות

מוקד הערוב

סיוור בעירוב השכונתי בגבעת שאול לת"ח הלומדים בשיעורי "מוקד העירוב"

הגאון רבי אריה שולמן שליט"א, רב העיר טלזסטון בדיון על תחום שבת עם ר"מ אנגלרד מ"מוקד העירוב"

מעדת המכפלה ערב ראש חודש אייר

מזן הגר"ד פוברסקי שליט"א
בניחום אבלים אצל מזן
הגר"ש גלאי שליט"א היושב
שבעה על פטירת אחיו

מזן הגר"ח פיינשטיין שליט"א
ראש ישיבת עטרת שלמה בשיעור
בכולל שע"י קהילת הגר"ש אלטמן
שליט"א בשכונת פרדס כץ

אספת מנהלי הסמינרים בבית מזן ראש הישיבה

מזן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א
בשיעור פתיחה בר"ח אייר

כנס חרום של מנהלי תלמודי התורה בעיד בני ברק אצל ראש העיריה

חנוכת בית המדרש החדש שע"י ישיבת ברכת אפרים

הספר שנתגלה ע"י מרן רשכבה"ג
שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
והודפס ע"י מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל

ספר חסד לאלפים

לרבנו אליהו פנחס הכהן מריינא זיע"א
בו יבואר מדברי חז"ל בסגולת ברכת כהנים

הודפס לראשונה
בשנת תרע"א
ועתה סודר מחדש
בצורה מתוקנת ומהודרת
באותיות מנוקדות
ומאירות עינים

ניתן להזמין ולקבל דרך נציגי ההפצה של ה'קובץ גליונות' ברחבי הארץ
מחיר מיוחד בסך 15 ₪ בלבד (משלוח חינם בהתאם למוקדי ההפצה בכל עיר)

להזמנות: 053-3145900